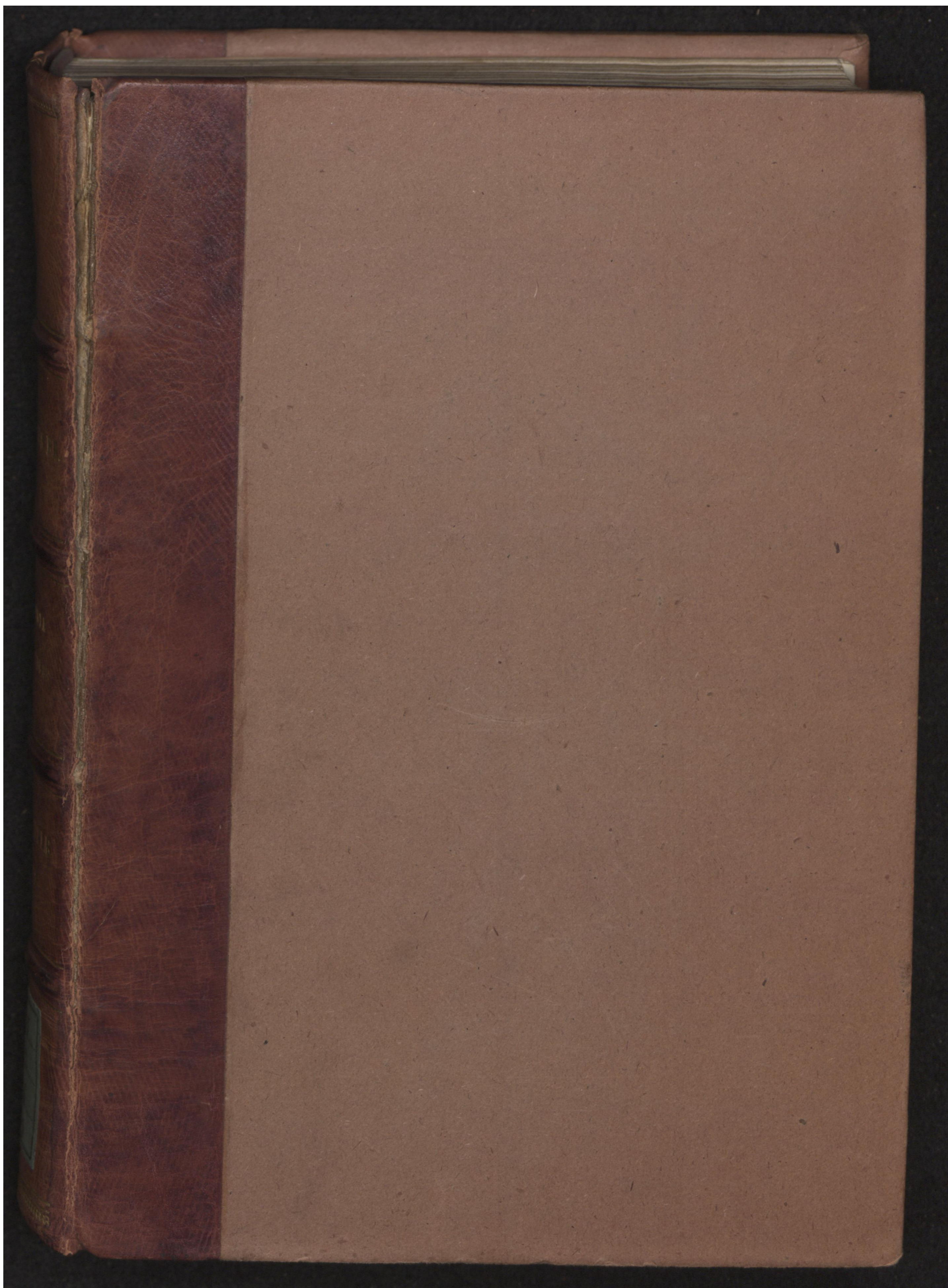
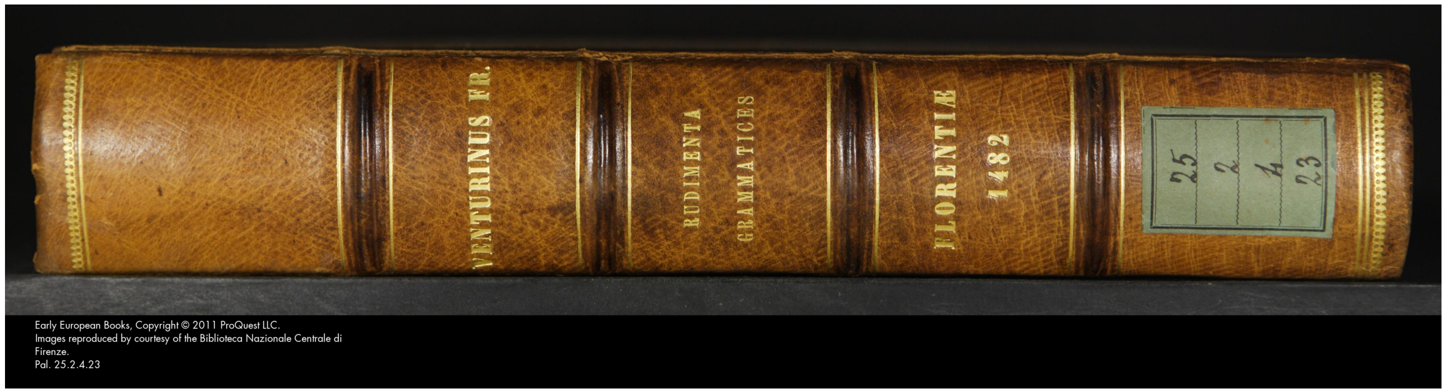
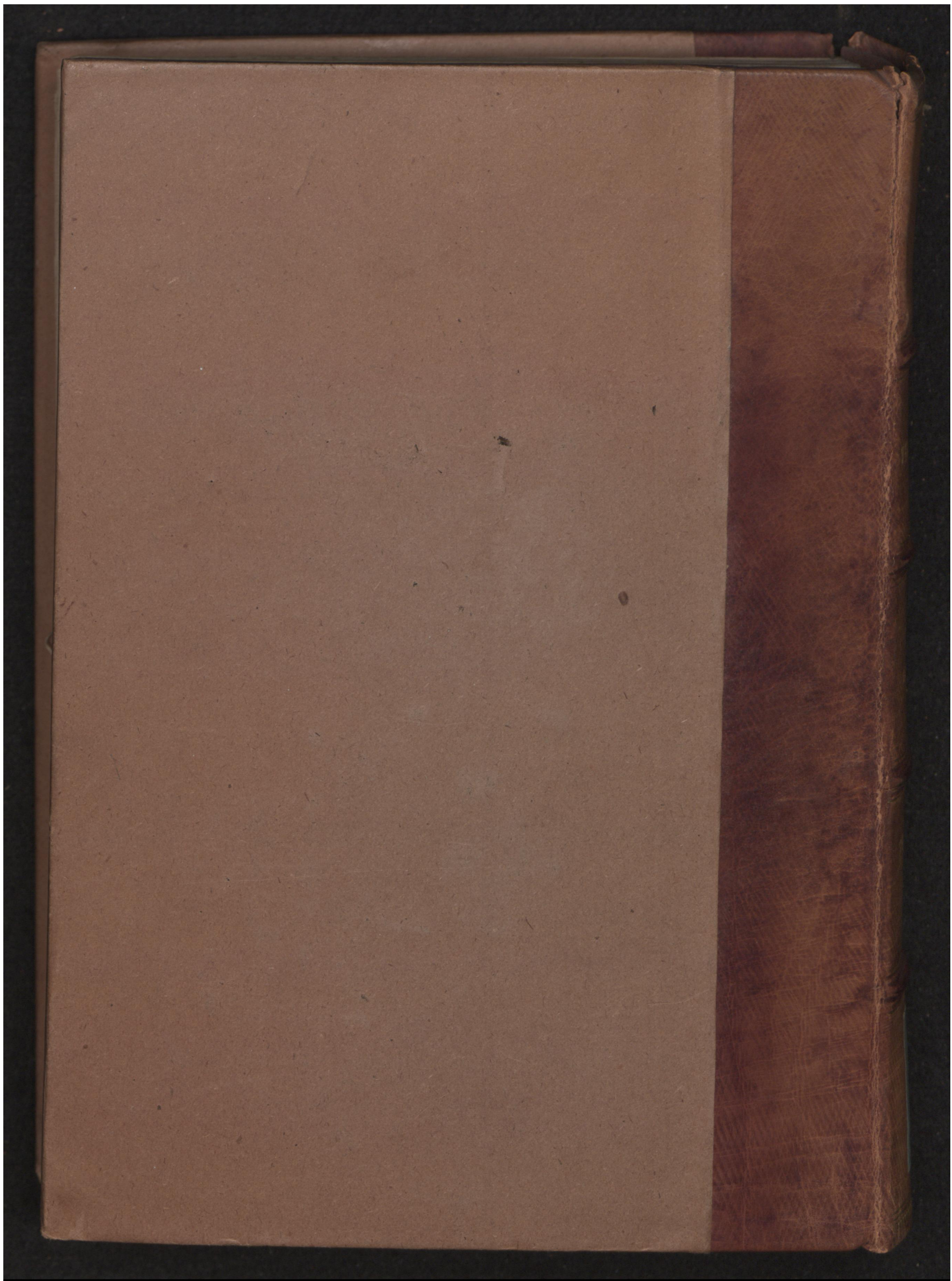

VENTURINUS FR.
RUDIMENTA GRAMMATICES
FLORENTIÆ 1482
25 2 4 23

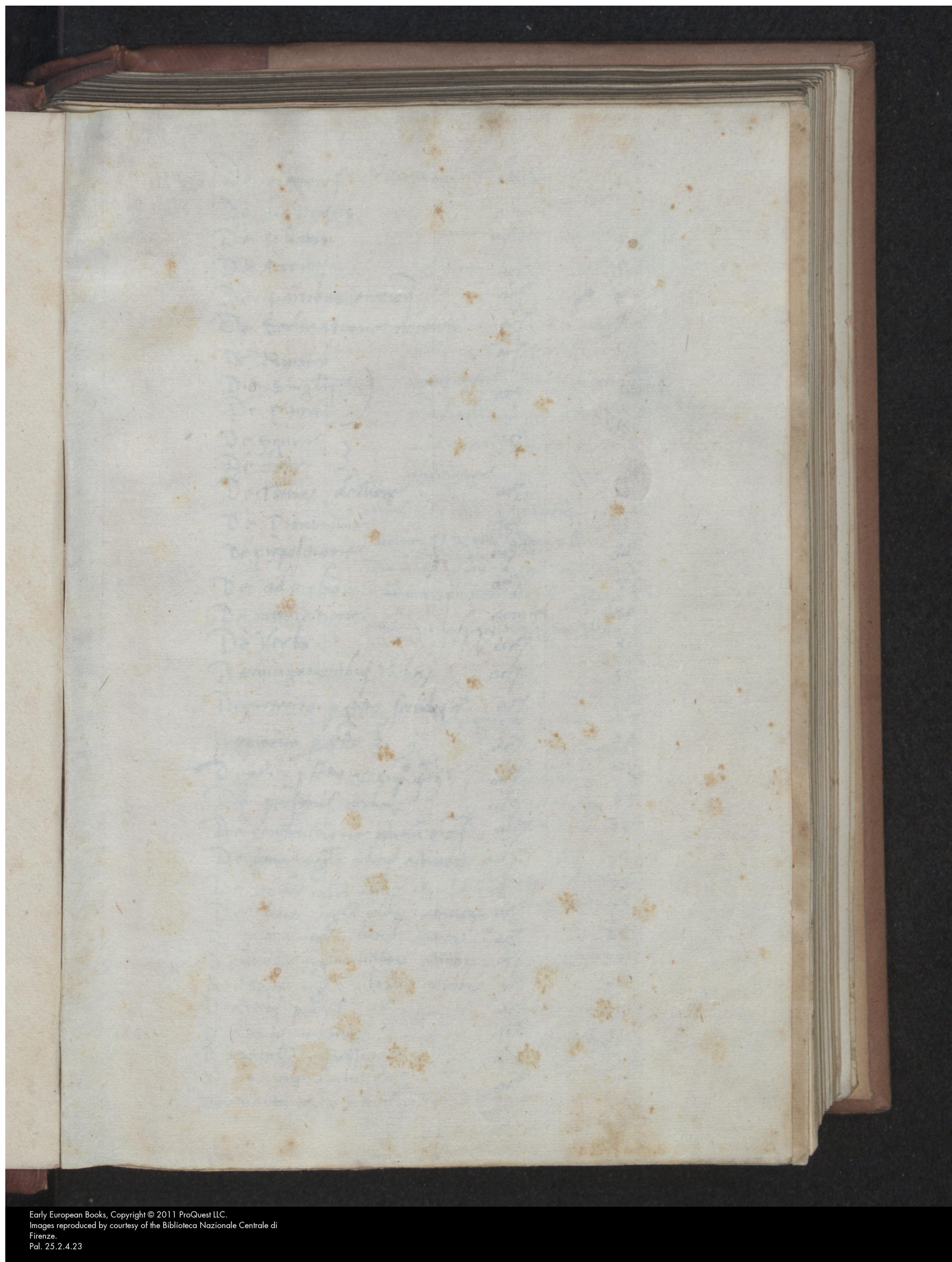

Venturinus Franciscus. Rudimenta grammatices, ex multis voluminibus excerpta et in unum corpus redacta.

Florentiae, per Antonium Bartholomaei Mischomini 1482

Esemplare mancante delle due prime carte che contengono il Registro e la Prefazione. Completo nel resto

Giacomo Molini

Ad Illustrem [illegible]

Medicorum [illegible] principem [illegible]

[illegible] in Rudimenta Grammatices prae-

fatio.

[illegible]

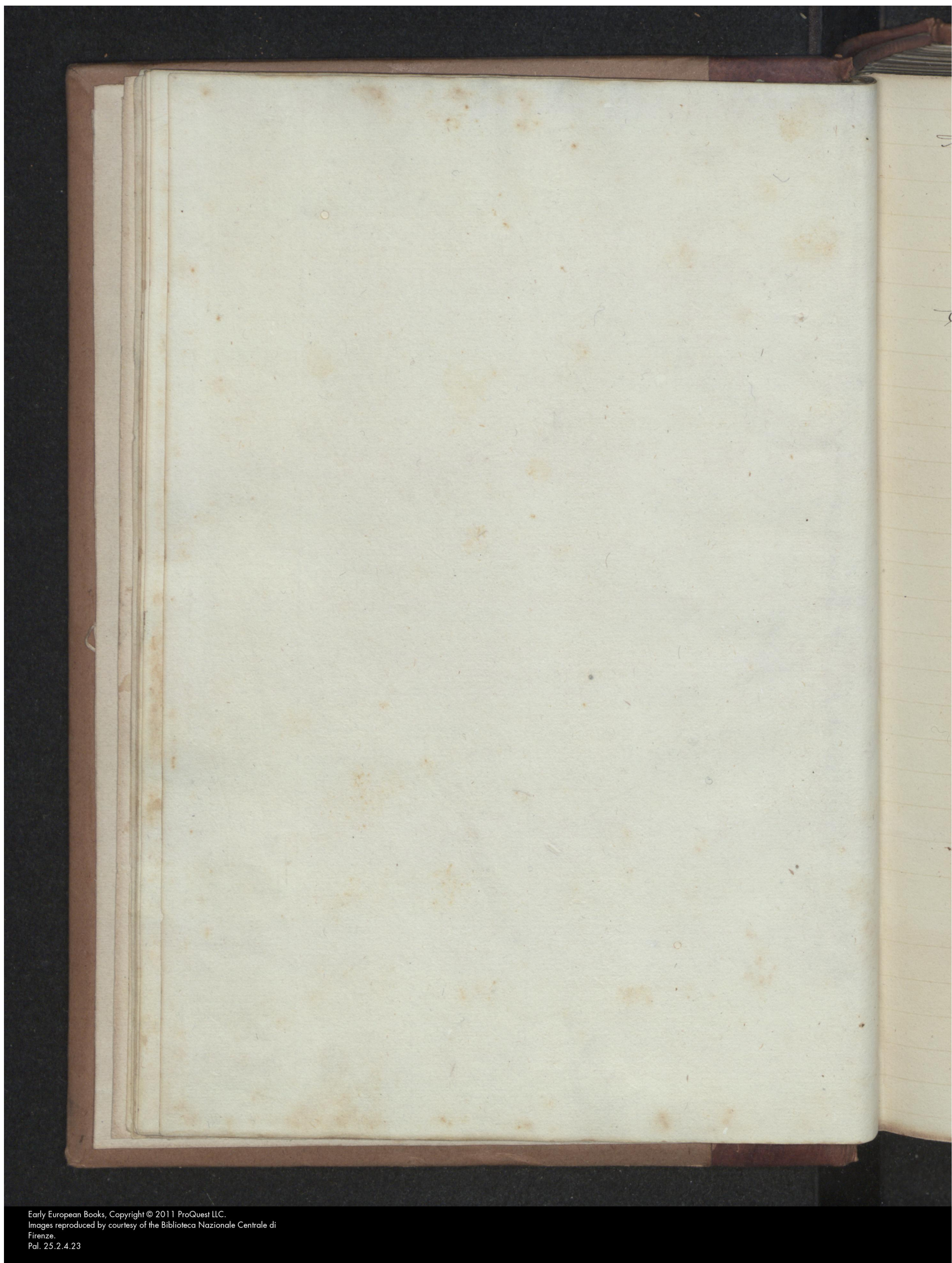
principis [illegible] grammatices compendium [illegible]

de [illegible] accommodatum [illegible] et [illegible]

[illegible] latinam linguam

[illegible] in [illegible] Florentina

[illegible]

Ad illustrem magnanimumque Octavianum Ubaldinum Mercatelli principem Francisci Venturini in Rudimenta Grammatices praefatio.

Compulisti me assiduis vocibus tuis humanissime princeps ut grammaticae compendium erudiendis pueris accomodatum breviter et commode conficerem. Aiebas nanque latinam linguam fere cunctis in locis praeterque in florentina urbe corruptam esse: in qua non modo litterae ac dicendi facundia floreret: verum etiam certe veluti templum haberet: ubi singularis quoque dignitatis viri tum latinis tum graecis litteris pollent. Itaque aetatem puerorum nequaquam negligendam esse ducens: cum praesertim quae a primis annis discuntur facile ad senectutem perveniant: nihil sane earum nugarum quas plerique docent tenellis ingeniis proponendum esse cessabas: nec oblivione digna illis tradenda. Ego autem qui honeste voluntati tuae minime resistendum putavi: desiderio tuo morem gessi: ut qui malim omnibus in rebus studia tua adjuvare: quam laborem aut invidiam fugere: simul etiam ut illustris Guido invicti principis Federici vera progenies:

in quo jam aegregia indoles imperatoriae vir-
tutis apparet: nunc cum bonis moribus opti-
misque disciplinis imbuitur: non nihil suis
studiis consulere valeret: ac parentem suum
aemulari posset. Cui in tenera aetate Victo-
rinus feltrensis vir tam sanctitate vitae
quam doctrina praestantissimus: non
solum litterarum magister: sed vivendi
etiam praeceptor extitit. Quare ex mul-
tis quidem voluminibus per occupationes
meas quaeque mihi digna cognitione visa
sunt excerpsi: et omnia in unum veluti
corpus redegi: ut quicumque legerit: prae-
stantiores uberioresque fructus colligeret.
Quod si tibi principi eruditissimo probari
cognovero: iudicium quidem tuum con-
fido mihi apud omnem posteritatem
industriae meae magnopere profiturum.

Registrum

a	f	m	r
Quid est littera	et generalem	sed dico	Neque solum
antiqui	habentia	potestatem	tum est
In medio	ablativo	Commodo	Obtestor
ante n.	citur di.	et credidi	ire unde
b	g	n	s
cognoscere	Cicero in	Inficio	cupis
honor	ab aliis	Disco	quot terminationes
a greco	viri	talem	participium
ὁκρατηρ	complecto	odio	ut amantior
c	h	o	t
nominativus	Que tamen	Iuvenalis	recedens
Accusativus	fleo quod	Nuto	ni quanto
ut evander	tertiae	cuius praeteritum	complevit
Idem in	quod nascitur	boribus	Quid est
d	i	p	u
declinationis	reddam	egrotum	iungitur
robur	praeteritum	Vir visque	Quis est
as. mittentiā	participium	modis	respondetur
mara	supina	calamitosum	cum dolore
e	l	q	x
die harum	in duobus	pro saltatio	omnes
et nominativus	Ovidius	ritum recipi	aut indeclinabiles
O mea tu	consideratam	ambulo	mina vel
nicitur in	pronuntiatione	Oratores	Altero modo

Y	Z	&	ɔ
epenthesi	Fallo	Kalendis	Ar. ut. nar
lictoribus	haud in	Dispondeus	forsitan
Sunt quinque	per investigatorem	axis	plurimum
De exornatione		Tot	

Vid est littera? Est minima pars compositę uocis.
Vnde dicitur littera? A legẽdo quasi legitera: eo q iter legentibus præbeat: uel a lituris quia olim ueteres in ceratis tabulis scribebant.
Quid interest inter litteram & elementũ? Littera est nota siue figura ipsius litterę quę uidetur. Elementum uero est ipse sonus qui ex ea colligitur. Vel littera est ipsum signum elementorum. Elementum autem est ipsa pronunciatio: siue uox quæ ex aere percusso ictu linguæ conficitur. Verũtamen abusiue elementa p litteris: & litteræ pro elementis accipiuntur.
Quot accidunt litteræ? Tria: nomen: figura: & potestas.
Quid est nomẽ? Est ipsa denominatio litterę: ut a b c. & reliqua. Et sunt indeclinabilia tam apud latinos: q̃ apud grecos.
Quid est figura? Est ipsa forma siue signum litteræ: ut a b c d. & ita de reliquis.
Quid est potestas? Est ipsa pronũciatio quę ad elementũ refertur.
Quotfariam diuiditur elementũ? Trifariam: uidelicet altitudine: latitudine: & longitudine: quia unaqueq; uox aut alte: aut late aut longe profertur. Habet enim altitudinem in pnunciatione: latitudinem in spiritu: longitudinẽ in tempore. Et differt ab elemento syllabarum: quoniam in syllabis elemẽtum est ipsa pductio syllabæ: in litteris uero est pronũciatio: ut dictum est.
Quot sunt litteræ siue elementorum notæ apud latinos? xxi. A b c d e f g i k l m n o p q r s t u x z. h autem non est littera: sed aspirationis nota. Psilon uero est uocalis greca y.
Quot sunt uocales? Quinq;: a e i o u.
Quot sunt consonantes? xvi. b c d f g k l m n p q r s t x z.
Quot sunt mutę? Nouem: b c d f g k p q t.
Quare dicuntur mutę? Quia incipiunt a seipsis: & exeunt in uocales. Vel mutę dicuntur secundum Sextum pomponium: q positis in ultimis partibus orationis: obmutescere cogũt loquẽtes: uel q paruę exiguęq; sint uocis.
Quot sunt semiuocales? Septem: l m n r s x z.

Quare dicũtur semiuocales? Quia omnes fere a uocalibus incipiẽtes, & in se desinentes: similem pene uocalibus sonum habent.
Quot sunt liquidę? Quattuor: l m n r.
Quare dicũtur liquidę? Quia positę post mutas in eadem syllaba faciunt pręcedentem syllabam breuem esse cõmunem.
Quot sunt uerę liquidę? Due: l & r. Nam raro, n, reperit̃ liquida: m, uero pene nunq̃.
Quot sunt duplæ? Due, x, z, quas quidem a græcis accepimus.
Quare dicunt̃ duplę? Quia ponũtur ꝑ duabus litteris: quoniã, x, ponit̃ modo pro, c, &, s, ut apex ꝑ apecs: quod ipse quoq; genitiuus indicat: ut apicis. Modo ꝑ, g, &, s, ut grex ꝑ gregs: unde gregis dicimus ĩ genitiuo modo duplicato, ss, ut ulyxes ꝑ ulysses: quã litteraturã cum duplicato, ss, etiã gręci obseruant. Homerus in secundo Iliados Διόγενες λαερτιάδη πολύμηχανε όδυσευ. Z, autẽ littera muta ẽ: quam similiter ꝑ dictionibus græcis accepimus: quę quidẽ apud gręcos accipit̃ aliquãdo ꝑ duplici, ss, ut μάζα pro massa: ut πατρίζω ꝑ patrisso ποτίζω ꝑ pitisso. Vnde Theocritus usus est dissolutione litterarum σύρισδεται: pro σύριζεται: idest modulatur. Nõnunq̃ antiqui ꝑ simplici, s, utebant̃ ĩ principio dictionis more gręcorũ: ut zagunthũ pro sagũthum: zethus ꝑ sethus. Quãdoq; autem pro, d, ut azor ꝑ ador: quod descẽdit ab ὄζειν: quod significat olere. Mesdentius pro mezentius: auctore prisciano.
Quot uocales sunt quę cõsonantes factę, modo simplices, modo duplices efficiuntur? Due, i, &, u.
Quare accipitur, I, ꝑ simplici cõsonante? Quia cũ ponitur in principio dictionis sequẽte uocali in eadem syllaba, est simplex consonans: ut iuno: iulius: iuppiter. Itemq; in medio dictionis ꝑ simplici cõsonante interdũ reperitur: sed in cõpositis solũ dictionibus: ut iniuria: eiectus: reiice. Virgilius. A flumie reiice capellas.
Quare ponitur pro duplici? quia cũ collocatur in medio dictionis non cõpositę, inter duas uocales efficit̃ duplex: ut maia, maior, maius, priameia, baccheia, peius, eius: in quibus dictionibus

antiqui solebãt/i/litterã geminare: ut maiius/eiius/peiius: & ita de reliquis. Aliquando p dissolutionẽ litterę redit in uocalem. Virgilius. Iulius a magno demissum nomẽ iulo. Nam cũ dictio iulo dissyllaba sit/efficit̃ trissyllaba: &/i/erit uocalis: & tũc apro ore profertur. Cum uero est consonans: exilem sonum habet: & pręssis labiis profertur.

Quare/V/accipitur pro simplici cõsonante? Quia cum ponitur in principio dictionis sequente uocali/cõsonans efficitur: ut uiuo uotum/uates/uultus/uenus. Virgilius. At uenus haud animo ne quicq̃ exterrita mater.

Quare iuenitur ꝓ duplici? Quia cũ ponitur inter duas uocales in medio dictionis/efficitur duplex: ut apparet i pręteritis pfectis & plusq̃ pfectis/tertię & quartę cõiugationis: i quibus/i/posita ante/V/consoantem ꝓducit̃: & eadẽ subtracta corripit̃: ut cupiui cupii/cupiueram/cupieram: audiui/audii/audiuerã/audieram. Itẽ amittit uim pręcedẽte/q/atq; sequẽte uocali: ut sequor/aqua. Item post/g/sequẽte uocali: ut sanguis/lingua. Itẽ antecedẽte/s/ & sequẽte/a/uel/e/ut suadeo: suauis: suesco: suetus. Aliquãdo/u/ cõsonãs accipit̃ pro uocali correpta: ut silua. Horatius i epodo. Niuesq; deducũt iouem: nunc mare: nũc siluę. Idem. Aurarum & siluę metu. Nam in dictione siluæ/V/accipit sonũ uocalis: quia ĩ scansione fit trisyllabũ: ut Aura.ret.silu.emetu. Aliquãdo ex uo cali efficitur cõsonans: ut quibusdam placet: ut genua ꝓ genua. Virgilius. Genua labãt: & tenuia ꝓ tenuia: ut idẽ in geor. Neq; ille ne quicq̃ intectis certatim tenuia cera: spiramẽta linunt.

Quot sunt uocales pręposítiuæ? Tres: a e o.

Quare dicuntur pręposítiuæ? Quia semper pręponuntur.

Quot sunt uocales subiunctiuæ? Due: i & u.

Quare dicũtur subiunctiuæ? Quia subiũctæ pręposítiuis diphthõ gos faciunt.

Quid est diphthongus? Est duarum uocalium/uim suam seruan tium/in eadem syllaba complexio.

Cuius figuræ diphthongus? compositæ. Vnde componitur? ex

λῖσ:quod apud latinos bis dicit̃: & φθόγγοσ : qui uocalis ē ſo
nus:nam φθόγγοσ eſt uox:& uenit a φθέγγω:quod eſt loquor:
quaſi ſonus duarum uocalium ſimul ſonantium .

Quot ſunt diphthongi apud latinos ? Quattuor: ae: oe : au : eu.
Apud gręcos uero ſex repperiũtur ꝓprie αι : αυ : ει : ευ : οι : ου.
Abuſiue autem quattuor : ᾳ : ῃ : ῳ : υι .

Quantę ſunt ae & oe ? Modo breues: modo longæ .

Quare ſunt breues ? Quia cum tantũmodo ſcribãtur:neceſſe eſt ut
quęlibet illarum diphthõgorum habeat unũ tempus / & ſemis:
exquo fit ſyllaba breuis . Non enim in metro ſcriptura ſiue litte
rarũ numerus:ſed ipſum tẽpus ratione pronũciatõnis attendit̃.
Item ſi ſequatur altera uocalis / quæ alterum ſonũ/ & alteram ſyl
labam cõficit: priori diphthõgo & ſyllabæ cõſonare nõ poterit:
unde diphthongus erit etiam breuis: quia cum unico tempore
& ſemis remanebit. Erunt ergo hę due diphthõgi : ae : & oe : in
dictionibus dũtaxat latinis ſemper breues: cũ quęlibet illarum
naturaliter unicũ & ſemis tempus contineat : quod longã ſylla
bam reddere non poteſt. Quod quidem euenit/ tum ĩ ſua dicti
one/ quod fit in medio dictionis compoſitæ/ ſequẽte uocali : ut
ſudibusue praeuſtis. Tum etiam in dictione ſequenti:ut Inſulę
ionio in magno: ſed hoc raro accidit .

Quomodo fiunt longæ ? Ex loco quem in dictione ſortiunt̃: qui
ſyllabã naturaliter longam / & duorũ temporum requirit: ut ē fi
nalis ſyllaba genitiui & datiui numeri ſingularis:& nominatiui
& uocatiui pluralis / nominũ primę declinatiõis . Vel ex termina
tione monoſyllabę naturaliter longę:ut prae . Vel ex cõſonãtis
ſequęla:quæ defectũ ſoni ĩ medio tempore cõſonando ſupplet.
Vel in dictionibus gręcis / etiam nõ ſequente conſonante : nam
tũc quoq; longę reddũtur . In dictionibus uero latinis / ſequẽte
uocali minime elongari poſſunt: ſed naturam ſui temporis con
ſeruant : & breues illas eſſe conſtat .

I n quot locis ponuntur dictionis : ae : & oe ? In tribus .

I n quibus ? ĩ pricipio:ut æneas:æquor:oenotri:poena:poenitet.

In medio ut comoedia: tragoedia: pomoerium. In fine ut musæ: poetæ: & ita de reliquis dictionibus quæ secūtur primā declinatione. Nulla enim dictio i recta scriptura: aut in ꝓlatione in oe. diphthongo finiri potest: sed aut in principio: aut in medio collocatur: ut diximus.

Quibus litteris pręponitur ae. diphthongus? Omnibus litteris: exceptis. a. b. c. f. h. i. k. p. & o. tamen a & o: in dictionibus gręcis repperiū̄t: ut aeas: aeolus: aeolia: & siqua sūt alia.

Quantæ sunt au: & eu? Semper longæ.

Quare sunt semper longæ? Quia cum scribantur & proferantur: & in metro/ & extra metrum: necesse est ut sonus duarum uocaliū integer in unica tantūmodo syllaba conseruetur. Ex quo fit ꝙ utriusq; illarum uocalium tempus in metro remaneat: quia cum in au: & eu: singula uocalis sonum suum seruans/ unū necessario tempus habeat: utraq; illarum diphthongorū/ duo tempora sequēte littera/ siue uocali/ siue cōsonante obtinebit: ex quibus temporibus constat syllaba longa.

In quot locis dictionis collocatur au & eu? In duobus. In quibus? In principio: ut audio: ausculto: eufrates: euphonia. Et in fine: sed hoc in dictionibus gręcis: ut orpheus. Virgil. Orpheus in siluis inter delphinas orion. Similiter tydeus. Verūtamen ubicumq; a uel e in omnibus dictionibus ante us finalem reppeniū̄t: fere ubiq; a & u: uel e & u abinuicē sunt diuisæ: & tūc non ē diphthōgus: quia uocales separātur: & utraq; illarū sonū suum separate conseruat: ut nicolaus: archelaus: alueus: cereus. Quod idem euenit in o & e: cum scribūtur & proferuntur: ut poema: poeta: nam oe tunc nō est diphthōgus. Excipiuntur in latinis dictionibus: laus: fraus: heus: in quibus est diphthongus: quia uocales non separātur: sed simul sonant.

Quot consonantes possunt pręcedere uocalem in eadem syllaba? Non plures q̄ tres: ut strepo.

Quot possunt subsequi in eadem syllaba? Similiter non plures q̄ tres: ut stirps.

Quot cõsonantes possunt subsequi/ si tres præcedunt uocalem in eadem syllaba? Non plures q̃ due: ut monstrans.
Quot consonantes possunt antecedere uocalẽ in eadem syllaba/ si tres subsequẽtur? Non plures q̃ due: ut stirps.
Quę cõsonãtes syllabã post uocalẽ finire possunt? Hę uidelicet: c. s. r. x. Quare? quia si aliqua dictio in duas desinit cõsonãtes: necesse est priorẽ liquidã esse: & sequẽtem uel in c sola n antecedente finire: ut hinc: hunc. Vel in s: ut puls: hiems: mons: ars. Vel in t. n antecedẽte: ut dicunt: amant: & similia. Vel in x: ut falx: lanx: arx. Excipiunt̃ quędã quę in. ψ. apud grecos terminant̃: & apud latinos per p s. aut b s traducuntur: ut pelops: arabs. Et ex latinis quędam: ut princeps: & celebs.
Quot sunt cõsonantes quę alias in eadẽ syllaba precedere & subsequi possunt? Omnes. Quare? quia b ante d in eadẽ syllaba ponit̃: ut abdedera: labdacus: abdomen: bderyros: bdellum. Item ante l ponitur: ut blandor: quod est gestu/ & presertim tactu aliquid suauiter idicare: & ꝑ trãslationẽ ad alios sensus trãsfertur.
C. ante l i eadẽ syllaba ponit̃: ut clarus. Itẽ ante m: ut pyrachmon alcmena: drachma. Itẽ ante n. cneus. cnidos nomẽ urbis: cnosus nomẽ urbis. Itẽ ante r: ut creber: cresias. Itẽ ante t: ut actus lectus. Et aliquando post ipsum ct. r. collocatur in eadem syllaba: ut uictrix: ductrix: & ita de reliquis.
D. ante l in eadẽ syllaba ponit̃: ut abodlas nomẽ fluuii. Item ante m. admetus nomẽ ꝓpriũ uiri: dmois: idest seruus. Item ante n. ut cydnus: idest fluuius: ariadnę. Item ante r: ut draco: drances nomen proprium uiri.
F. ante l in eadem syllaba ponitur: ut flauus: fluuius. Item ante r: ut frater frango.
G. ante l in eadem syllaba collocat̃: ut gladius: glabrio: idest delicatus/ & sine pilis. Itẽ ante m: ut agmen. Itẽ ante n: ut gnatus gneus. Item ante r: ut gratus.
L. nullã cõsonãtẽ i eadẽ syllaba pręcedit: sed semꝑ alias subsequit̃.
M. raro in eadẽ syllaba ante consonantẽ collocat̃: inuenitur tamen

ante . n . ut amnis: somnus: agamemnon: mnesteus: mna: quod uulgo appellatur mina: quę continet unam libram. Sciendū est φ. m. nullā syllabā potest terminare/subsequēte. n. nec etiā. t. nisi. p. interponatur.

N. nunq̄ ante aliquam cōsonantem in eadem syllaba poni potest: sed semper subsequitur.

P. ante. l. in eadē syllaba ponit̄: ut planus. Itē ante. n. ut terapne: nomen ē urbis. Ouidius i heroidibus. Rure terapneo nata puella phrygen. Itē ante. r. ut pratū: preda. Itē ante. s. teste prisciano ut ipse: nupsi: capsa: licet a capio deducat̄. Itē ante. t. ut aptus: captus: pthia: sculptū: sculptile. Itē. p. nō pōt stare iter. m. &. n. nec potest. t. in principio syllabæ: sed aliter sic: ut stirps.

Q. ante nullam consonantem in eadem syllaba ponitur: sed semp̱ alias subsequitur.

R. ante nullam consonantem in eadem syllaba ponitur: sed semp̱ alias subsequitur.

S. sequēte. b. i eadē syllaba collocat̄: ut asbetus: idest īextīguibilis asbutes: idest isepultus. Itē. c. ut scutū. Et post. c. sequēte l: in eadē syllaba ponit̄: ut asclepiades nomē ꝓpriū. Itē sequēte. m. ut smaragdus: smirna. Itē sequēte. q. ut squalor. Et sequēte. p. ut spes: spera. Itē & post. p. sequēte. l. ut splēdidus: uel. r. ut spretus. Itē ante. t. i eadē syllaba ponit̄: ut status: stemnus castellū. Itē ponit̄. s. ante. t. sequente. l. ut stloppus: idest sonus qui ex iflatione buccarū erūpit̄. Persius. Nec stloppo tu nudas intēdis rūpere buccas. Itē. r. ut stratus: structor: idest cōuiuii cōpositor. Itē. s. nō pōt poni ante alterā mutarū: uerū in fine syllabę oēs liquidę ante. s. collocantur: ut puls: hiems: mons: ars.

T. ante. l. in eadē syllaba ponit̄: ut Tlepolemus/nomē proprium: athlas. Itē ante. m. ut tmolus: istmos. Itē ante. r. ut tractus.

X. ante nullam consonantem in eadem syllaba ponitur: sed ante illam omnes liquidę: excepta. m. in fine eiusdē syllabę collocari possunt: ut falx: arx.

Z. ante consonantem poni nō potest: nec ulla duplex ī principio

ſyllabæ cõſonante ſequente locari poteſt. Vnde non recte ſcribit̃ zmaragdus : nec etiam poſt conſonantẽ in eadem ſyllaba collocatur. Et de litteris hactenus ex quibus ſyllaba conficitur : nũc de natura ipſius dicendum uidetur.

Quid eſt ſyllaba ? Eſt comprehenſio litterarũ: quæ ſub uno accẽtu & uno ſpiritu profertur.

Vnde dicit̃ ſyllaba ? A συλλαμβάνω uerbo: quod ẽ cõprehẽdo: uel a σύν quod eſt con: & λαβω quod eſt capio : licet abuſiue unius uocalis ſonum/ſyllabam appellamus.

Quot accidũt ſyllabę ? Quattuor: tenor: ſpũs: tẽpus: & numerus.

Quot ſunt tenores ſyllabarũ? Tres: acutus: grauis: & circũflexus.

Quot ſunt ſpiritus ſyllabarum ? Duo : aſper : & lenis.

Quot ſunt tẽpora ſyllabarũ ? Tria: breue: longũ: & mediũ: quibus oĩs ſyllaba: uel breuis: uel longa: uel cõmunis efficit̃: ut mars.

Quot tempora habet ſyllaba breuis ? Vnum : ut ſermo.

Quot habet ſyllaba longa ? Duo : ut heros.

Quare numerus accidit ſyllabę ? Quia omnis ſyllaba aut ẽ unius litterę: ut . a . & hoc abuſiue: aut duarũ: ut ab . aut triũ : ut ars: arx. aut quattuor: ut mars. aut quiq; : ut ſtans. aut ſex: ut ſtirps. Nulla enĩ ſyllaba ultra ſex litteras ut diximus ꝓgredi poteſt.

Quot uocales poſſunt locari in eadẽ ſyllaba ? Due: ut au. & eu. ae. & oe. Non enĩ tres uocales ĩ eadẽ ſyllaba recte poni poſſunt. Nã I. & . u . nõ aliter diphthongis cõiungit̃: niſi loco cõſonãtium apponãtur. Vel ipſum . u . uim litteræ amittat: ut ſupra dictum eſt. Et quoniam omnis ſyllaba accentu cognoſcitur : ideo non nihil de ipſo accentu dicere conſilium eſt.

Quid eſt accẽtus ſiue tenor ? Eſt certa regula ad eleuandã & deprimendã ſyllabam uniuſcuiuſq; particulę orõnis: qui fit ad ſimilitudinem elementorũ/ litterarũ/ atq; ſyllabarũ. Qui quidẽ apud latinos trifariam diuidit̃ : acuto : graui : & circũflexo.

Vnde dicit̃ accentus ? Quaſi adcantus: quẽ gręci προσωδίαν appellant: alii tonum ſiue tenorem uocant.

Quot ſũt accẽtus apud gręcos ? Decẽ ὀξεια. i. acutus. βαρεια. i. gra

uis. περισπωμένη. i. circũflexus. μακρὰ. i. longus. βραχεῖα. i. bre
uis. ψϊλή. i. tenuis. Δασεια. i. crassus. ἀπόστροφος. i. cõuertens.
ὑφέν. idest subiunctio. υποδϊαστολὴ. idest subdiuisio.

Quid ẽ accentus acutus? Est nota ꝑ obliquũ ascendens a sinistra in dextram partem: sic. /.

Quare ẽ iuentus accẽtus acutus? Vt acuat siue eleuet syllabã: qui fit quotiens cursim syllabam proferimus: ut árma.

Quid est accentus grauis? Est nota per obliquum a summo in dextram partem descendens: sic. \.

Quare est iuentus accentus grauis? Vt deprimat aut deponat syllabam: sed i latino sermone pene usum non habet.

Quid ẽ circũflexus? Est nota de acuto & graui facta: sic. ⌒.

Quare ẽ inuẽtus? Vt deprimat atq; acuat syllabã: quod fit quotiens tractim syllabam pronũciamus: ut musa.

Quid est longus? Est nota a sinistra in dextram partem ęqualiter ducta: sic. —.

Quid ẽ breuis linea? Est nota iacẽs similiter: sed panda sicut pars inferior circuli: sic. ◡.

Quid ẽ tenuis? Est siccitas siue tenuitas quæ notatur sic. ɔ.

Quid est crassus? Est flatilis littera: hoc ẽ aspirationis nota: quæ apud gręcos hac notaẽ figura. ᴄ. uel sic. ⊦. apud latinos uero addita uel detracta uocali. h. significat.

Quid est cõuertens? Est altera pars circuli dextra: sed ad summã litteram posita: quæ fit sic. ɔ. Hac autẽ nota ostendimus parti orationis deesse ultimam: cuius cõsonans remanet: ut ẽ apud maronem. Omnipotens genitor tanton me crimine dignum duxisti: pro tantone.

Quid ẽ subiunctio? Est uirgula subiecta uersui circũflexa: sic. ◡. qua duo uerba cum res exigit copulamus: ut antetulit: anteuolans. Virgilius. Turnus anteuolans tardum pręcesserat agmen. Et est contraria Διαστολή.

Quid est subdiuisio? Est pars circuli dextra/ad imas litteras deposita: quę sic fit. ɔ. Hac autem nota/male coherentia discernunẽ.

unde Virgilius. Tum danai gemitu atq; ereptæ uirginis ira:&
pcubuit uiridiq; in littore conspicitur sus.
Quibus in locis dictionis ponit accentus acutus apud latinos?
In duobus: in penultimo: & antepenultimo. Apud grecos uero
in penultimo: antepenultimo: & in ultimo.
Quibus locis collocat circũflexus? In penultimo tantum.
Quibus locis ponit grauis? Grauis autẽ accẽtus i latinis dictioni
bus pene usum nõ habet: in grecis uero ultimũ locũ obtinet: &
omnis dictio eum suscipiens, secundũ equalitatẽ legitur.
Quot accentus collocãtur in simplici siue integra dictione? Vnus
uel acutus: uel circũflexus: uterq; eni simul collocari nõ possunt
in una & eadem dictione: ut romanus: hispanus.
Quot accentus collocantur in compositis? Vnus similiter seruat:
ut malesanus: interealoci.
Quibus locis collocãtur, in pegrinis uerbis, & barbaris nomibus
uel iteriectionibus? Arbitratu nostro. Nam i eiusmodi dictioni
bus nõ sunt certi accẽtus: ideo i arbitrio uniuscuiusq; cõsistunt.
Ideoq; prout necessariũ est: sic in metro collocari possunt.
Quomodo cognoscit accentus in dictione? Sono: quia accentus
semp ẽ i ea syllaba que plus sonat: que res deprehẽdit, cũ aliquẽ
longe positũ clamantẽ audimus: tũc eni inuenimus naturali ra
tione, illam syllabã plus sonare que retinet accentum.
Quibus locis computatur accẽtus in dictione? Non a prioribus:
sed ab ultimis. Nec possunt ascẽdere nisi usq; ad tertiam syllabã
a fine: contra usum grecorum: qui ponunt accentum acutum in
tribus syllabis: circũflexum autem i duabus: idest in ultima: &
penultima. Latinitas uero in ultima syllaba nullum ponit accẽ
tũ. Ex quo fit q accẽtus acutus apud latinos, duas habet man
siones: penultimam: & antepenultimam. Circũflexus uero pe
nultimam solum: ut supra dictum est.
Quot modis nõ seruat accẽtus? Tribus modis: ratione distincti
onis: ambiguitate: & necessitate pronũciationis.
Quomodo ratione? Hoc pacto: siquis cõtra regulã poneret accen

tum ĩ ultima syllaba rõne distictionis: ut pone: ergo. Nam ĩ fine dictionis accẽtus collocari nõ potest apud latinos: ut diximus nisi gratia distictionis. Ideo pone hẽt accentũ in ultima syllaba: ne uideat̃ eẽ uerbũ impatiui modi pone. Itidẽ ergo: ne puteṭ eẽ coniũctio rationalis: ut est apud maronem in sexto. Illius ergo. Terentius. Mihi ne tibi ergo.

Quomodo nõ seruat̃ ambiguitate pnũciationis? Hoc pacto/cum dicimus/iterealoci. Quapropter ne uideant̃ esse due partes: nec faciãt ambiguitatẽ in sermone: sub uno accentu pronũciantur: quod sępissime reppentur apud comicos.

Quomodo fit necessitate pnũciationis? Hoc modo: siquis dixerit doctus: & deinde adiũgat q3: pticulã cõiunctiuã: ut sit doctusq3: tũc eni accẽtus erit i secũda syllaba: cũ i prima eẽ debebat: quod fit pter cõiũctionẽ adiunctã. Inueniunt̃ eni quattuor pticulæ quę a grãmaticis appellantur encleticę: idest iclinatiuę: quibus quidẽ accentus corrũpit̃: & a suo loco remouet̃: q3. ue. ne. ce. Quoniã quotiẽscũq3 hę pticulę adiũgunt̃ dictionibus: faciunt accentũ in ultimis syllabis: ut musaq3: dixitue: legitne: illiusce: huiusce. Similiter itaq3 cũ est aduerbiũ: ut itaq3 fecit: itaq3 dixit: idest & fecit ita: & dixit ita. Cũ uero ẽ coniũctio rõnalis/p una pte accipit̃: ut itaq3 uenio: itaq3 dicã: & eiusmodi. Nõ eni i aliqua pte orõis põt eẽ p duabus: nisi ea p simplici ponat̃ ut diximus.

Quibus accẽtibus pnũciandæ sũt gręcæ dictiones apud latinos? Gręcis accẽtibus: nã gręca decliatio hẽt accentũ in accusatiuo in secũda syllaba: ut hos archadas: cyclopas. Virgi. in. xi. ęneidos. Exulat ętneos uidit cyclopas ulixes: aliter eni uersus stare non posset. Latina uero declinatio i eiusmodi dictionibus mutat ac cusatiuũ i es: & hẽt accẽtũ i prima syllaba: hoc ẽ i tertia a fine: ut hos archades: cyclopes. Sed i genitiuo plurali habet accentũ in penultima: more gręcorũ. Virgilius in tertio. Ignariq3 uię cyclo pum allabimur oris. Et ita de reliquis.

Quo accẽtu proferunt̃ monosyllabę dictiones/naturaliter longę? Circũflexo: ut res: dos: spes: ros: & eiusmodi.

Quo accẽtu proferunt̃ monoſyllabę dictiones/naturaliter breues
uel poſitione longæ? Acuto: ut fax: pax: nix: nux: dux: nex: &
his ſimilia. Quoniam in accentibus ſyllaba/ſiue naturaliter bre
uis: ſiue poſitione longa/indifferenter accipitur.

De diſſyllabis dictionibus.

Quo accentu proferũtur diſſyllabæ dictiones/ quæ habẽt priorem
productam: & poſteriorẽ correptã? Circũflexo accentu: ut meta:
creta: roma: & his ſimilia.
Quo accentu pronũciantur diſſyllabę dictiones: quarũ ambę ſunt
natura longę: ut leges: uel longę poſitione: ut princeps? Acuto
accentu: ut nepos: reges: & eiuſmodi.
Quo accẽtu ꝓferunt̃ diſſyllabæ dictiões/quarũ ambę ſunt breues?
Similiter acuto accẽtu ꝓnũciamus: bonus: malus: & eiuſmodi.
Quo accentu proferuntur diſſyllabę dictiones: quarũ prima ſit na
turaliter breuis: ut ego: ſiue prior ſit longa poſitione: ut arma:
ſiue poſterior: ut arabs? Simili accentu: non autem circũflexo: ut
arcus: & eiuſmodi. Quoniam licet talis ſyllaba ſit breuis: tamẽ
quia fit longa poſitione: tali accentu ꝓfertur: qui quidem natu
ralis non eſt: ut ſupra dictum eſt.

De triſſyllabis & deinceps.

Quo accentu ꝓferuntur dictiones triſſyllabę/& deinceps? Hoc pa
cto: ſi penultimã correptam habuerint: antepenultima acuto ac
cẽtu ꝓnunciat̃: ut tullius: hoſtilius. Quoniã ratio triſſyllabarũ
dictionũ exigit: ut tertia a fine ſyllaba acutũ ſemꝑ hẽat accentũ.
Quo accẽtu pronũciatur/ſi prima fuerit longa poſitione? Acuetur
prima/antepenultima nõ grauabit̃: ut catillus: metellus: romu
lus. Nam ro. habet accentum acutum: quia mu. breuis eſt. Cum
eni ſecũda a fine fuerit naturaliter breuis/ ut romulus: tũc ſemꝑ
antedictum habebit accentum. Quotiens autẽ penultimo loco
eſt ſyllaba longa: ipſa quidem habebit accentum.
Quo accẽtu ꝓfert̃ ſi ex muta & liquida/lõga i uerſu ſyllaba cõſtat?
Acuto: ut latebrę: tenebrę: ſalebrę. Aliquãdo cõtra: quia eiuſmõi
ſyllabę ꝓpter liquidas ſũt cõmunes: i orõe uero mutãt accentũ.

Quo accẽtu profertur si ultima syllaba fuerit breuis / & penultima naturaliter longa? Ipsa quidem penultima circũflectitur: ut cethegus: perosus: & eiusmodi.

Quo accentu pnunciatur si ultima fuerit naturaliter lõga? Acuetur penultima: ut athénę: micénę: myséne: & his similia.

Et quoniam accentus sunt difficiles cognitu: ideo arsis & thesis cognitio uidetur esse necessaria. Siquidẽ in unaquaq; parte orõnis arsis & thesis reperiuntur: non in ordine syllabarũ: sed in pnunciatione: ut apparet in hac dictione natura. Nam cũ dicimus natu: eleuatur uox: & ẽ arsis in syllaba tu. Cum uero pnunciamus ra. uox deprimitur: & est thesis de tu. Vox enim quantũ suspenditur p arsim: tantũ deprimitur p thesim: quoniam ipsa uox quæ formatur donec accentus perficiatur: deputatur in arsim: quę uero post accentum sequitur: attribuitur in thesim.

Quid est arsis? Est eleuatio uocis apud latinos.

Vnde dicitur arsis? παρὰ τὸ ἀίρω: quod eleuo apud latios significat.

Quid est thesis? Est positura siue positio uocis: quæ fit ubi uox p interuallo distinctionis deponitur.

Vnde dicitur thesis? παρὰ τὸ τίθημι: quod significat pono.

Et quoniam thesis accipitur interdum pro figura: quę sensus orationis p cola / comata / & periodos distinguit: & ppterea dicta est positura siue positõ: quia pũctis positis / cõueniẽtes denotat sensuũ partes: uel quia ibi uox p interuallo distinctionis deponitur. Ideo de ipsis punctis aliquid dicendum uidetur.

Quot sunt genera punctorũ? Octo: suspensus: geminus punctus: coma: colus: piodus: semipũctus: iterrogatiuus: exclamatiuus siue admiratiuus: & parenthesis.

Quid est pũctus suspensus? Est simplex uirgula: sic. /. quæ fit ĩter substantiua: uel adiectiua: uel uerba modi finiti: uel infiniti: uel inter præpositiones: cum nulla interponitur copula: ita tamen q alterum non ueniat ad determinationẽ alterius. Fit etiam cũ initio pronũciationis nondum plena pars sensus est: & tamen respirare oportet: ut pecuniam /

Quid ẽ geminus pũctus? Eſt quo utimur ubi clauſula maiorẽ quie
tem habet: ſenſus tamẽ ẽ impfectus: uel fit quotiẽs ꝓpriũ momẽ
uiri aut mulieris ignoraẽ: ut in quibuſdã inſcriptionibus ponti
ficũ apparet. Et fit hoc modo . . ut pecuniã/ bonaq; omnia . .
Quid eſt coma? Eſt pũctus quo utimur cum clauſula uidetur iam
eſſe perfecta: & tamen adhuc aliquid de ſententiæ plenitudine
reſtat. Et a gręcis dicitur coma: a latinis appellaẽ ſubdiſtinctio:
eo ꝙ ſub littera/ uel ad finẽ litterę ſignatur. Et fit hoc modo: ut
pecuniam/ bonaq; omnia . . dilapidauit frater meus:
Quid eſt colus? Eſt punctus qui poniẽ in fine clauſulæ/ cũ ſenſus ẽ
perfectus. Et a gręcis diciẽ colon: quod ſignificat membrũ/ ſiue
internodũ: loco cuius utimur duobus pũctis ſic: ut pecuniã/ bo
naq; oia . . dilapidauit frater meus: licet ſępiſſime ei ꝓhibuiſſẽ:
Quid eſt ſemipunctus/ ſiue punctus planus? Eſt punctus quo uti
mur in fine orõnis perfectę: utpote ſi ſermo ad ſequentẽ/ ulterio
remq; ſententiã trãſeat/ hoc modo. Ut pecuniã/ bonaq; omnia. .
dilapidauit frater meus: licet ſępiſſime ei ꝓhibuiſſem: ſed quid
agas ęquo animo ferendum eſt.
Quid eſt periodus? Eſt pũctus quo utimur cũ ſententia eſt pfecta:
ita tamẽ ꝙ ea quæ ſequũtur/ nõ ſint ex eadem materia: ſed ex di
uerſa. Nam piodos gręce dicitur terminus: a latinis uero diſtin
ctio: quia integram a ſequentibus ſententiam diſtinguit: & hoc
apud oratores. Cęterum a poetis ubi in uerſu ẽ/ & poſt duos pe
des ſyllaba alicuius dictionis remanet/ coma nũcupatur: hoc eſt
particulæ pręciſio/ ſiue ceſura: quæ fit per ſcanſionem. Ubi uero
poſt eoſdem pedes/ nulla dictionis particula remanſerit: colon
dicitur: ideſt membrum: & totus uerſus periodos appellatur.
Et fit hoc modo ;
Quid eſt interrogatiuus? Eſt punctus quo utimur in interrogati
one. Et fit duobus modis: aut poſt imperfectam orationẽ: aut
poſt perfectam: hoc modo ?
Quid ẽ pũctus exclamatiuus/ ſiue admiratiuus? Eſt quo utimur ĩ
exclamatione & admiratiõe: ut o patria: o diuũ domus: & iliũ

inclita bello: gloria dardanidũ! Idem alibi. Me ne incepto desi stere uictã! Terentius. O indignũ facinus! Et fit hoc modo!

Quid est parenthesis? Est uirgula cõnexa: quæ fit cum diuersa oratio interponit̃ orationi: ut Inuidia postq̃ pellacis ulixis (haud ignota loquor) superis cõcessit ab oris. Quæ fit hoc modo ( )

Hactenus de litteris deq; syllabis/atq; accẽtibus: ut earũ rerũ ratio poscebat/cõmode pstrinximus. Nunc autẽ de singulis dictionibus quantũ licebit planissime percurremus. Nam quomodo ex litteris apte coeuntibus/cõficiuntur syllabæ: & ex syllabis dictiones: ita ex ipsis quoq; dictionibus omnis perfecta constat oratio: de cuius quidẽ partibus/quo ad eius fieri poterit apertissime dicemus.

Quid est dictio? Est cõprehensio syllabarũ/aptissime coniunctarũ: ex qua quidem ut dixi conficitur oratio.

Quid ẽ oratio? Est cõprehensio dictionũ/aptissime ordinatarũ.

Quot sunt partes orõnis? Octo: nomen: uerbũ: participiũ: ꝓnomẽ: prępositio: aduerbiũ: iteriectio: & cõiũctio. Quarũ quattuor sũt declinabiles: scilicet nomẽ: uerbũ: ꝑticipiũ: & ꝓnomẽ. Indecliabiles sũt: prępositio: aduerbiũ: iteriectio: & cõiũctio. Sed ex oibus ꝑtibus orõnis/nomẽ & uerbũ principales partes sunt: eo ꝙ ipsæ solæ faciunt elocutionẽ: ut cicero scripsit orõnes: uirgilius fecit poema: & sine ipsis nulla pars cõplet elocutionẽ. Vnde aristotelici duas dicũt esse partes orõnis: nomẽ & uerbũ. Stoici quinq;: grãmatici octo: pleriq; nouẽ: pleriq; decẽ: pleriq; undeci. Interiectionẽ gręci penitus nõ habẽt: sed iter partes orõis: idest i octo cõputant. Latini uero articulo nõ penitus carẽt: sed in ꝓnomine computant. Tres autem partes orationis sunt/quæ casibus declinantur: nomen: pronomen: & participium. Et una quę temporibus: idest uerbum. Cęterę omnes quattuor non declinanẽ: ut supra dictum est.

Quid ẽ nomẽ? Est ꝑs orõis decliabilis ꝑ casus: significãs substãtiã & qualitatẽ ꝓpriã uel cõem cũ casu. Vel ẽ quod significat ꝑ modũ ꝑ se stãtis: uel ꝙ sit substãtia & origo uerborũ: ut amor unde

oritur amare: & timor timere: ut prius sit res / deide usus rei: quia nemo amat sine amore: nec timet sine timore: ut re ipsa apparet.
Quotuplex est nomen? Duplex: substantiuum: & adiectiuum.
Quid est nomen substantiuũ? Est illud cui præponitur unũ articulare tantum: ut hic petrus. Vel duo adplus: ut hic & hęc homo.
Quotuplex est nomen substantiuum? Duplex: proprium & appellatiuum.
Quid est nomen proprium? Est illud quod conuenit uni soli: ut petrus: & florentia.
Quid est nomẽ appellatiuum? Est illud quod conuenit multis: ut ciuitas & homo.
Quid ẽ nomẽ adiectiuũ? Est illud quod uariatur per tres diuersas uoces: ut bonus bona bonum. Vel cui pręponuntur tria articularia pronomina: ut hic & hęc & hoc: coniunctim uel diuisim. Cõiunctim: ut hic & hęc & hoc felix. Diuisim: ut hic saluber: hæc salubris: & hoc salubre. Vel partim cõiunctim: & partim diuisim ut hic & hęc fortis: & hoc forte.
Quid est nomen adiectiuũ? Est illud quod significat per modum adiacentis alteri: idest substantiuo: quia adiectiuũ sine substantiuo stare nõ potest: cui respondet in genere: & numero: & casu.
Quot accidunt nomini? Quinque: species: genus: numerus: figura: & casus.
Quot sunt species nominum? Due: primitiua ut mons: deriuatiua ut montanus.
Quot sunt genera nominũ? Septem: masculinũ ut hic poeta: fęmininum ut hæc mulier: neutrũ ut hoc templum: cõmune ut hic & hęc homo: omne ut hic & hęc & hoc felix: promiscuum quod ΕΠΙΚΟΙΝΟΝ. gręci uocant: ut hic paser: & hęc aquila. Incertũ ut hic uel hęc dies. Sed licet genera nominũ plura sint: duo tamẽ principalia esse uidenẽ: & quæ proprie dici genera possunt: masculinum scilicet & fęmininũ: ꝑpterea ꝙ cum genera dicũtur a generando: hæc sola nouit ratio naturæ. Reliqua uero uocis magis qualitate ꝙ̃ natura dinoscuntur. Quæ cũ ita sint quomodo illa

cognoscere possumus: hic regulas quasdam adnotemus.

In. A. igit desinẽtia nomina: si ꝓprie & apud grecos assumãt. s. ut catilinas: sillas: aquilas: uel contra: idest si apud grecos in as uel in es desinẽtia in. a. terminent apud latinos: ut marsias: & sophistes: & alia eiusmodi multa: que cũ apud grecos i. as. uel ĩ es exeũt: in. a. dũtaxat apud latinos desinũt: ut marsia: sophista: masculina sunt. Excipiũtur tamen hec charta: hec cateracta: margarita: catapulta: quæ cũ sint masculina apud grecos: apud nos etiã genus cũ terminatione mutarũt. Quod autem turia & similia fluminũ nomina masculina sint: ostendit etiã Salustius in am terminãs eius accusatiuũ in libro historiarũ: dicens inter leuam montiũ/ & dextrum flumen turiam. Nam si esset neutrum similis esset nominatiuus accusatiuo: & accusatiuus uocatiuo. Illa quoq; in. a. desinẽtia que officiorũ sunt ad uiros ptinentiũ nulla dubitatio ẽ masculina esse: ut scriba: lixa: collega. Quæ uero apud grecos cõmunia sunt uel mobilia: & apud latinos i. a. desinant tantũ: nec ex masculinis in. us. desinẽtibus trãsformantur: cõmunia tantũ sunt: & pene omnia a uerbis sunt composita uel deriuata: ut hic & hæc agricola: cælicola: aduena: patricida: grauigena. Ex his tamẽ nõnulla iueniunt neutro generi adiuncta: sed figurate p allothetam: aduena: mancipiũ: & alienigena studia: ait Valerius in secũdo memorabiliũ. Nullum eni neutrũ nec prime nec quinte declinationis põt inueniri. Vnde quidam hoc aufugere uolẽtes: dixerũt antiquos declinasse talia nomia tanq̃ adiectiua: ut alienigenus. a. um. Sicut Pacuuius qui ait in paulo. Que tua captigeno generi gradibilis gressio ẽ. Alia uero oĩa ꝓpria uel appellatiua in. a. desinẽtia feminina sũt: ut mula: curia: roma: ilia. In ꝓmiscuis tamen quedã auctoritate ueterum secundũ genus masculinũ ꝓlata. Virgilius i georgicorũ primo. Aut oculis capti fodere cubilia talpe. Idem i bucolicis. Cum canibus timidi uenerint ad pocula dãme. Oratius tamẽ feminine hoc idem ꝓtulit in primo carminũ. Et supiecto pauide natarunt equore dãme. Idem in secũdo epistolarũ. Si foret i terris rideret

b

Democritus. Seu diuersum confusa genus pantera camelo: siue elephas albus uulgi conuerteret ora. Et magis in quadrupedibus hęc iuenimus. Nam i aliis aialibus si sint ꝓmiscua in. a. fęminini articulos assumūt. Siqua uero in. a. neutra repperiunꝰ non latina sed græca sunt: ut poema: & torreuma: & his similia. Excipiunꝰ tamē tria monosyllaba latina: quę neutra sunt & idedinabilia: litterarū scilicet nomina: ut. A. k. H. omnia eni elementorū nomia ꝓpria: neutra sunt tā apud nos/ q̄ apud gręcos & ideclinabilia. Numerorū uero nomia quę declinanꝰ: mobilia sunt/ uel per tres/ uel duas terminatinoes. Indeclinabilia uero trium generum.

In. E. correptam neutra omnia sunt: ut mare: sedile: monile.

In. E. productam græca fęminina sunt: ut euterpę: libię.

In. I. neutrum: ut hoc gūmi: & a genitiuis composita cōmunia trium generum: ut eiusmodi. Nam nihili/ frugi/ mācipi/ obliqui sunt casus figurate/ cum omnibus casibus.

In. O. I. antecedēte quādo nō sunt uerbalia siue ꝑticipalia: masculina sunt: ut hic stellio: curgulio. Quando sunt uerbalia siue participalia fęminina sunt: ut actio: ratio: lectio. Similiter si ante o. habēt. g. uel. d. &. o. in genitiuo mutēt in. I. fęminina sunt: ut uirgo uirginis: dulcedo dulcedinis: cupido cupidinis: quod tamē & masculinū repperiꝰ: & maxime quādo propriū est ipsius dei amoris. Excipiunꝰ supradictę declinatōis masculina hęc: ut hic ordo. dinis. cardo. dinis. Margo quoq; auctoritate poetica: nō solum fęminini/ sed etiā masculini generis iuenitur. Statius i thebaidos libro primo. Soluerat hesperii deuexo margine ponti. Propria quoq; iueniunꝰ fęminina: quę apud gręcos in. o. uel in. on. desinunt: ut manto: dido: sapho: bubo: & unū latinū/ iuno: appellatiuū in. ro. unū/ caro. Alia uero oia masculina sunt: ut stellio: annio: cicero: milo: appollo: mango: prędo: ligo: carbo: sermo: quaterno. Exceptis paucis nominibus quę cōmunia esse tā ipsa natura/ q̄ exēplo gręcorū demōstrari possunt: apud quos uel cōmunia/ uel mobilia hęc iueniunꝰ: ut hic & hæc

homo: hic & hęc latro. Inueniunt tamē ex his quędā in . a . faci entia fęmininū: ut leno/ lena: caupo quoq; caupona facit: quod ē tam mulier/ q̄ taberna: & ad imitationē gręcorum leo/ lena/ uel lea : drago/ dragena : strabo/ straba .

In . V . neutra sunt : ut cornu/ gelu/ genu .

In . C . duo sunt neutra : ut lac/ lactis : & alec/ alecis .

In . D . neutra sunt : ut quid/ uel quod/ & aliud . Nec enim ratio esse ostendit/ & bogud bogudinis/ nomen barbarum : quod Liuius in centesimo. xiiii. libro declinauit bogudis .

In . al . latina neutra sunt oīa : ut tribunal/ ceruical/ uectigal. Excipitur unū monosyllabū masculinū: ut hic sal . Terētius i eunuc. Qui habet salem quod in te est. Salustius i iugurtino. Neq; salē neq; gulæ irritamenta . Inueniūtur tamem uetustissimi quidam etiā neutro genere hoc protulisse . Barbara uero in . al . desinētia masculina sunt : ut hannibal / hasdrubal .

In . el . correpta sunt neutri generis : ut mel / fel .

In . el . ꝓducta barbara masculina iueniunt : ut michael/ gabriel.

In . il . unū masculinum : ut pugil : unū fęmininum : ut tanaquil: & unū cōmune : ut uigil : unū neutrū indeclinabile : nihil : quod ꝑ appocopem/ ab eo quod est nihilū/ factū est nihil .

In . ol . unum masculinum : ut sol/ solis .

In . ul . quoq; unū repperitur masculinū latinū : ut consul : duo cōmunia : pręsul/ & exul : & barbara/ suthul/ & mutul/ propria : quę ideo quidam neutra esse putauerūt: ꝙ appellatiuis neutris sunt cōiuncta : ut oppidū suthul . Sed melius ē figurate sic esse apposita dicere: ut si dicas/ mons ossa/ uel tibris flumē: q̄ ꝙ neutri generis in . ul . terminātia sint : & maxime cū lingua penorū quę caldeę uel hebreę similis ē: & syre nō hēat neutrū genus.

In . am . unum inuenitur cōmune trium generum/ & utriusq; numeri : ut hic/ & hęc/ & hoc nequam .

In . im . quoq; unū neutrū: ut cim/ nomē uici: ut dicit Celsus. Et barbara īdeclinabilia nō solū in . am. & i. im. sed i alias quoq; literas terminꝯt : in quas latina uel gręca non solent desinere : ut

abraham/iacob/dauid/ioachim/lethbalac. Sed hæc nulla regula latina uel græca sunt moderãda: nisi trãsferant̃ in aliquã delina bilẽ formã: quod quidã historici fecerũt: ut abrahamus, mi.

In. um. neutra sunt oĩa: ut templum/regnũ/telum. Inueniũtur tamẽ apud comicos fẽminarũ quoq; ꝓpria: quæ ĩ hanc termina tionẽ diminutionis/ siue adulationis amatoriæ causa ꝓferũtur: ut glicerium/dortium/philortiũ/phamnium.

In. en. correpta a canẽdo cõposita/masculina sunt: ut cornicen/ & tubicen: quorũ fẽminina quæ sunt ĩ usu/ a genitiuo figurãtur mutata. is. in. a. ut fidicinis/fidicina: tibicinis/tibicina. Alia ue ro neutra sunt: ut numen/stamen/semen: quod etiã seminũ non nulli ex ãtiquis ĩ nõĩatiuo ꝓtulerũt. Plautus ĩ milite glorioso. Verri afferunt merces non hic suo seminio quisq̃ in porta lenam ĩpartiturus ẽ. Excipitur flamen/ sacerdos iouis/ & pecten: quæ sunt masculina.

In. en. ꝓducta latina/generis sũt masculini: ut lien/rien/uel ren/ & splen. Græca uero eadẽ seruãt genera quę habẽt apud grẹcos: ut hic titan: & hæc syren.

In. ar. latinũ unũ dũtaxat propriũ dissyllabũ inuenit̃: ut cæsar: & monosyllaba masculina duo: ut lar/ & nar. Virgil. in. vii. Sulfu rea nar albus aqua. Barbara uero plura: ut bocar/amilcar/ & arar: quod etiã araris dicitur ĩ nomĩatiuo: unde Virgil. ararim ꝓtulit ĩ accusatiuo: ut Aut ararim parthus bibet: aut germania tigrim. Par solum cũ suis cõpositis/trium generũ repperitur: ut impar/ dispar/ separ/compar. Alia uero ĩ. ar. desinẽtia latina neutra sunt: ut laquear/ & far: quod adsciscit alterũ. r. in genitiuo: ne si faris dicamus/ puteẽ a for faris uerbo uenire: & colũbar quod significat genus uinculi. Plautus in rudente. Nam in columbari col lum haud multum poterit.

In. er. si sunt secũdæ declinatõis/masculina sunt: ut socer/anser/ puer/oleaster: sin tertiæ declinationis sint. b. uel. u. loco con sonantis antecedẽte/neutra sunt: nisi sint adiectiua: ut tuber/ & cadauer: & multa his similia. Excipitur hic imber: quod uidetur

a grȩco eē: & illius genus seruasse: & ex eo cōposita: ut septēber: & october. Terrȩ quoq; fetus si sint in. er. desinentes/ & tertiȩ declinationis: neutri sunt generis: ut siler/ papauer. Excipitur hȩc acer. ris. arbos: iter quoq; uel itiner uetuste neutri sunt generis: & spinter quod aut fibulam in humeris/ aut armillam significat. Alia uero omnia masculina sunt: ut hic pater/ frater: & his similia. Excipiunť tamen mater & mulier/ ratione naturȩ: & linter quod licet apud grȩcos masculinū sit: tamen apud nos fȩmininū est. Liuius in sexto. Iam in altū expulsa lintere. Adiectiua quoq; excipiūtur: quæ si nō in. ris. faciunt fȩminina: necessario cōmunia sunt: ut celer masculinū: celeris fȩmininū: cuius neutrū in. e. iuenitur. Teren. i phormione. Nullus es geta/ nisi aliquod consilium celere repperies. Pauper tamen cōmunis est generis: quod probat Terentius i andria: q̄ honeste pauper in patria uiuere. Quāuis nōnulli ex uetustissimis eius fȩmininū in. a. ꝓtulerunt. Plautus i aulularia. Paupera hȩc res est. Acer uero & alacer/ & saluber/ & celeber/ q̄uis in. ris. plerūq; fȩminina eorū fiant: i utraq; tamē termiatiōe cōmunis etiā generis iueniunť ꝓlata.

In. ir. masculina sunt: ut hic uir: leuir: treuir: qui dicitur uxoris frater: & abadir/ qui significat deum quēdam/ & lapidem illum quē saturnus deuorasse pro ioue dicitur: quem græci βαίτυλον uocant. Excipitur unum ꝓprium nomen ciuitatis/ gadir: quod quidam fȩmininū esse putauerunt: sed Salustius neutrum esse ostendit in secūdo historiarū: accusatiuū nominatiuo similē ponens: ut alii tradiderunt/ tartesum hispaniæ ciuitatem: quā tiri nunc mutato nomine gadir habent. Nam si esset fȩmininū: gadirem dixisset: & non gadir. Et unum neutrum indeclinabile: ut hoc ir.

In. or. compatiua quidē cōmunia sunt: excepto senior. Alia uero omnia masculina sunt: ut hic arator/ cursor: & his similia. Exceptis fȩmininis quidē tribus: quorū duo ipsa natura alterius esse generis ꝓhibet: ut uxor/ & soror. Tertiū uero hoc est arbor etiam iure inter fȩminina cōnumeratur: propterea ꝙ unaquæq;

mater quoq; dicit̃ proprii fetus: auctoritate Virgilii: qui ĩ secũdo
georgicorũ hoc ostendit dicẽs. Parua sub ingẽti matris se subie
cit umbra. Vnde specialia uniuscuiusq; arboris nomina fęmini
na sunt. Excepto oleastro: quod tam forma terminationis: q̃ de
clinationis prohibet esse fęmininũ. Nam siler non est inter arbo
res ponẽdum: sicut nec rubus. Neutra quoq; in. o. desinentia
quattuor ĩueniunt̃: scilicet marmor: ęquor: ador: & cor. Memor
uero & ĩmemor: & a decore / uel corpore / uel colore composita
communia sunt. Auctor autem quando αυθέντην significat
cõmune est: quando ἀυξήτην & augetur / & auctrix facit fęmi
ninũ / masculinũ est: sicut oĩa uerbalia in. or. desinẽtia.

I n. ur. si sint hominũ propria / uel deorum / uel gentilia / uel ap
pellatiua auium. x. uel. t. uel. f. ante. ur. habẽntia / mascu
lina sunt: ut anxur / astur / turtur / uultur / furfur. Verbalia uero
quę hominibus imponi possunt / cõmunia sunt / si sint tertię de
clinationis. Inuenit̃ masculinũ satur: cuius fęmininũ in. a. ter
minatur. Alia uero eiusdẽ terminationis nomina / neutra sunt:
ut murmur / iecur: & his similia. Guttur tamẽ masculino genere
ꝓtulit Plautus in aulularia. Etiã ne obturat inferiorũ gutturem
nequid animę forte ãmittat dormiẽs.

I n. as. latina si sunt patriæ / cõmunis sunt generis: ut hic & hęc
arpinas: capenas. Alia uero fęminina sunt: ut pietas / probitas.
Excepto uno ꝓprio / męcenas / męcenatis. Est etiam lenas: quod
differentię causa in fine circũflectitur. Iuuenalis ĩ primo. Quod
captator amat lenas aurelia uẽdat. Inueniũtur tamẽ alia quoq;
propria in forma gẽtilium prolata: ut Antias historicus. Et mo
nosyllaba in. as. ut as / assis: mas / maris: uas masculinũ / uadis:
uas neutrum / uasis. Et hoc fas / nefas / nugas: etiam omnis ge
neris quæ sunt indeclinabilia. Gręca uero tam in. as. q̃ in alias
quascũq; syllabas terminantia: eadem seruant apud nos genera
quæ habẽt apud gręcos: si eandem seruent termĩationem etiam
apud latinos: quam habẽt apud illos. In multis enim uidemus
cõmutationem terminationis: genera quoq; esse conuersa: ut

ὁκρατὴρ : idest hic crater: & hęc cratera : ὁχάρτης : idest hic cartes: & hęc carta : ὁκηρὸς .i. hic ceras: hęc cera: & alia his similia.

In . es . correptã desinentia nomina si sint apud gręcos cõmunia uel mobilia: quę illi trigonea uocãt : cõmunia quoq; sunt apud nos : ut hebes/ miles/ teres/ sospes/ diues/ superstes/ quadrupes/ inquies . Neutrorũ quoq; esse adiectiua possunt/ si exigit usus. Virgilius in. vii. Hęc tereti mos est aptare flagello. Iuuenalis in quinto. Nec unq̃ depositum tibi sospes erit. Frequenter tamen hęc duo: scilicet sospes & hospes: fęminino genere in . a . terminãt auctores. Virgil. in. iii. ęnei. Et pater anchises bellum o terra hospita portas . Ouidius in secundo fastorũ . Principio mensis frigiæ cõtermina matris Sospita delubris discitur aucta nouis . Sed contra antistita iuenitur ꝓ antistes . Cicero de signis postri die sacerdotes cereris atq; illius fani antistite: maiores natu probatę ac nobiles mulieres rem ad magistratus suos deferũt. Alia uero omnia : idest quæ nullam significationis naturalem communioné habent cum fęmininis: masculina sunt: ut gurges/ trames/ stipes: & his similia. Exceptis in . g . desinentibus quæ in genitiuo . e . seruant . Sunt enim fęminina duo : seges/ segetis : teges/ tegetis. Et uno arboris/ quod ratiõe supradicta fęmininũ est: ut abies/ abietis : compes compedis. Terentius in phormione . Habendę sunt compedes. Aries & paries masculina sunt: & . e . seruant in obliquis casibus .

In . es . productam si sint quintæ declinationis/ fęminina sunt. Excipitur unum : dies scilicet : quod tam masculini/ q̃ fęminini generis/ numero singulari inuenitur : in plurali uero masculinũ semper . Non enim incertum tempus uidetur significare: quod plerũq; in fęminino genere & numero singulari inuenitur. Ideo autem diximus plerũq;: quod iuenitur in usu/ & pro certo tempore fęmininũ: & pro incerto masculinum: & econtrario. Virgil. in secũdo ęneidorũ . Venit summa dies & ineluctabile tempus dardanide . Statius in primo thebaidos . Longũq; in sæcula digne ꝓmeriture diem. Ex eo quoq; cõpositũ/ semꝑ masculinũ est

ut hic meridies: certum enim significat tẽpus diei. Alia uero in es. productam desinẽtia: quę sunt ꝓpria / masculina iueniuntur ut hercules: ulixes: & his similia. Excepto uno fęminino: ceres cereris. Appellatiua uero si sint ad homines ptinẽtia: quę apud grę cos cõmunia uel mobilia: apud nos cõmunia sunt: ut heres locuples: quod & neutrũ est. Alia uero omnia fęminina sunt: ut cedes: strages: & his similia. Excipitur hic uerres appellatiuũ: cum porcum significat.

I n. is. finita nomĩa: si sint adiectiua / siue deriuatiua / appellatiua cõmunia sunt: & si ad homines ꝓprie solos ptinent: nõ faciunt ex se neutra: ut hic & hęc ciuis: hic & hęc hostis: ędilis tamen quia dignitatis ẽ / ad uiros ptinentis: masculini generis ẽ: si tam ad homines / q̃ ad alias res dici possunt in. e. faciunt neutrum ut hic & hæc suauis: & hoc suaue. Alia uero in. is. desinẽtia. n. uel duas cõsonantes in eadẽ syllaba: uel duplicẽ consonantem ante. is. habẽtia: & quæ penultimã syllabã in unam ex liquidis terminãt: masculina sunt: ut panis / amnis / ignis / piscis / axis / collis / follis: & his similia multa. Excipitur bipẽnis: quod ideo fęmininũ est: quia quasi adiectiuũ est securis: uel ꝙ a penna / quod ipsum quoq; fęmininũ est / componitur: sed magis adiectiuum hoc esse Virgilius ostẽdit in. xii. dicens. Ferro sonat alta bipenni fraxinus. Excipitur etiam canis cõmune: quod & natura sic esse ostẽdit. Finis quoq; & clunis / tam fęminini / q̃ masculini generis usurpauit auctoritas: in una eadẽq; significatione. Iuuenalis in quarto. Ad terram tremulo descendũt clunę puellæ. Horatius in primo sermonum. Quod pulchrę clunes breue quod caput ardua ceruix. Sed horum generũ confusione: ut hæc amnis finis: anguis: uetustissimos non sequamur. Composita uero siue ex masculinis: siue ex fęmininis / si adiectiua fuerint / cõmunia sunt: ut hic sanguis: & hic & hæc exanguis: & hoc exangue: hæc cuspis: hic & hęc tricuspis. Inuenitur tamen hoc neutro etiã adiunctum: sed per obliquos casus. Ouidius in primo methamorphoseos. Positoq; tricuspide telo mulcet aquas. Pestis

etiam: & neptis: & uestis: cum consonantes ante . is . habeant: nihilominus fęminini sunt generis . Vallis etiam: & turris: peluis: pellis: quãuis penultimæ syllabæ liquidis terminentur: tamen fęminina sunt. Illa quoq; masculina sunt: quæ una syllaba crescunt in genitiuo: ut hic lapis / lapidis: & cætera eiusmodi. Excipiuntur hæc cuspis / cuspidis: & cassis / cassidis: quorum extremæ syllabæ amborum ab. s . cęperunt: quod in eiusmodi formæ in masculinis non inuenies. Lis quoq; litis. Alia uero omnia in . is . desinentia fęminina sunt: ut hæc auis: classis: puppis: & his similia. Græca uero eandem habentia terminationem genera quoq; quæ apud græcos habent: seruant etiam apud latinos: sicut & alia pene omnia: quod iam superius diximus: ut paris: tibris: tigris: thetis. Molaris quoq; a mola deriuatũ potest esse commune: cum adiectiuum est. Sed quia plerũq; ad dentem / uel lapidem refertur: usus frequens masculinum hoc profert. Statius in secundo thebaidos. Vastęq; sudes fractique molares.

In . os . terminãtia omnia masculina sunt: ut mos: & cętera: pręter tria fęminina: ut cos / cotis: dos / dotis: glos / gloris. Et pręter cõmunia quinq;: scilicet custos / sacerdos / bos / compos / impos: Et pręter duo neutra: uidelicet os / oris: os / ossis.

In . us . correptam secundæ / uel quartæ declinationis: si sint arborum nomina: fęminina sunt. Græca quoq; propria uel appellatiua. os . in . us . conuertentia: si apud gręcos fęminina sunt eiusdem sunt generis apud latinos: ut cupręssus: mirtus: laurus: platanus: & his similia. Appellatiua / ut cristallus: costus: arctus: & cætera. Alia græca communia: quæ apud nos quoq; cõmunia sunt: ut hic & hęc phylosophus: & cætera. Alia uero omnia eiusdem / supradictarũ declinationũ / masculina sunt: ut hic clarus: magnus: animus: uentus: sexus: quãuis Plautus hoc sexus / sexi ꝓtulit in rudẽte. Virile sexus unq̃ nullũ habui. Acus etiã unde aculeus diminutiuus. Teste ꝓbo frequẽtius in fęminino genere: q̃ in masculino reperit̃. Iuuenalis in primo.

Ille supercilium madida fuligine tinctum Obliqua ꝓducit acu. Inuenitur etiam hoc acus/aceris/purgamētum frumenti. Varro rerum rusticarū tertio. Acus in aera excutitur. Idem in primo. Argillam mixtam acere. Excipiūtur secundæ declinationis hæc humus/& aluus: q̄uis Accius aluū genere masculino protulerit in primo annalium. Maia nemus retinens grauido concepit in aluo. Et domus/& colus quę tam secūdę/q̄ quartę declinatiōis īueniuntur: & etiam anus quartę declinatōis: & nurus & socrus quæ sua natura fęminina esse ostēdit. Et pręterea manus/tribus porticus: & neutrum pelagus. Quia & apud gręcos eiusdem generis ē. Et uulgus quod tam masculini/q̄ neutri generis īueniť. Et uirus quod etiam neutri est: sicut pus quod ē indeclinabile. Penus īuenitur & masculinū/& fęmininū/& neutrum. Nomina uero tertię declinationis/in. us. correptam desinentia/ neutra sunt: ut munus/opus. Excipitur hic lepus: hęc uenus. hic & hęc ligus: hic & hęc & hoc uetus: & pecus quando fęmininum est facit in genitiuo pecudis: quando uero neutrū/pecoris.

In. us. ꝓductā si sint monosyllaba/neutra sūt: ut rus. Excipiunť hic mus muris: hic & hęc sus: & grus. Supra syllabam autē fęminina sunt: seruitus: iuuentus.

In. ax. desinētia si sūt adiectiua/cōis generis sūt: ut hic & hęc & hoc capax: & cętera eiusmodi. Alia uero si iterposita sit alia cōsonās/fęminia sūt: ut furnax/fax/pax/& his similia. Propria āt grę ca & barbara/masculina sunt: ut aiax/fornax/atax.

In. ex. monosyllaba duo īueniuntur: ut rex/& grex: alia uero oīa monosyllaba in. x. quacūq; uocali sint consonante antecedēte: fęminina sunt: ut lex/fex/crux/pix/nux: & cętera eiusmōi. Excipitur tamē dux: quod ē cōmunis generis.

In. ex. supra syllabam. I. antecedēte i penultima syllaba: fęminina sūt: ut hęc ilex/silex: auctores tamē hic silex īueniunť ꝓferētes. Iuuenalis i. ii. Nec melior pedibus silicē q̄ cōterit atrū. Virg. i. viii. tamē fęminino genere ꝓtulit: ut Stabat acuta silex pręcisis undiq; ripis. Pellex quoq; ad mulieres pertinens fęmininū est:

c 17

necnõ etiam carex/& uibex. Virgil.ĩ georgicorũ.iii. Et carice pastus acuta. Alia nisi sint adiectiua/masculina sunt: ut hic uertex culex: & cętera. Nisi ꝙ cortex quãdoq; inueniť fęminino genere pronũciatũ. Virgil.in bucolicis. Tum phetontiades musto circũdat amaræ Corticis atq; solo ꝓceras erigit alnos. Veruex cuius finalis syllaba naturaliter ꝓduciť/ masculinũ ẽ. Iuuenalis in primo. Sutor & elissi ueruecis labra comedit. Adiectiua uero oĩa i. ex. desinẽtia: siue. e. siue quacũq; uocali antecedẽte/cõmunia sunt trium generũ: ut hic/& hęc/& hoc simplex/ artifex.

In. ix. si penultima breuis ẽ/masculina sunt: ut calix/ uarix. Excipiť hæc salix/& filix. Si uero lõga est/fęminina sunt: ut cornix: classendrix: quod significat concam qua signũ tegiť. Plautus ĩ uidularia. Opposita ẽ classendrix? at ego dicã signi quid sit. Et oĩa uerbalia in. ix. fęminina sunt: ut nutrix/natrix. Sed natrix cũ speciẽ serpentis significat/masculinũ ẽ: ut Lucanus in.viii. Et natrix uiolator aquę. Potest & hoc figurate ad serpentẽ fieri redditũ: quod etiã fęminino genere ꝓfertur: ut Hic maxima serpẽs python: sicut pręneste sub ipsa. Obstetrix quoq; ꝓ obstitrix. Excipiť hic fornix: q̃uis penultimã positione longã habeat: tamen masculinũ est. Adiectiua seruãt supradictã generũ regulã: ut hic & hęc/& hoc felix. Sciẽdũ tamẽ ꝙ ĩ uerbalibus i. trix. ĩuenimus obliquos casus cõiungi solere etiã neutris: ut Victricia arma secutus: cũ hoc uictrix nõ repperiatur.

In. ox. nõia adiectiua sunt: ut uelox/ferox. Excepto uno celox: & monosyllabis: hęc uox/nox: de quibus supra dictũ est.

In. ux. supra syllabã sũt ꝓpria: ut pollux/uolux: & unũ cõe cõiux.

In. yx. gręca sũt: & seruãt eadẽ apđ nos genera: ut fryx/eryx/styx.

In. T. neutra sũt: ut caput/sinciput/occiput: nepet oppidi nomẽ.

In duas desinentia consonantes si sint adiectiua/ omnis generis sunt: ut hic/ & hæc/ & hoc expers: prudens: inops: insons. In his etiam sunt ponenda illa omnia quæ apud græcos / uel communia sunt: uel faciunt ex se foeminina: ut princeps: quæ q̃uis possint figurate neutris quoq; adiungi: in plurali tamen

numero deficit eorũ neutra termiatio. Alia uero si sint monosyl laba fęminina sunt: ut ars/fons/gens/& cętera. Scrobs tamẽ etiã masculinũ repperiť. Plautus ĩ amphitrione. Ibi scrobes effodito duplos sexagenos ĩ dies. Stirps etiã si ad arbores referť/masculi nũ est. Excipiuntur hæc: scilicet/mons/fons/pons/dens/mars. Quæ uero supra syllabã sunt/si sint ꝓpria: uel in. ps. desinẽtia masculina sunt: ut arunx: & mãceps: & multa his similia: quorũ tamẽ ueteres nõnulla fęminino genere ꝓtulerunt. Varro ĩ secun do rerum rusticarũ. Adipes illa: ꝑ adeps. Marsus adipis pondo xx. uetuste. Neuius in lignaria. Signare oportet frontem calida forcipe. Cętera uero fęminina sunt: ut hiems/& cohors.

In. aus. fęminina sunt: ut fraus/& laus.

In. æs. diphthongum unũ masculinum: præs/prædis. Et unũ neutrum: ut æs æris.

De numero.

Quid est numerus? Numerus ẽ dictionis forma: quæ discretionẽ quantitatis facere potest.

Quot sunt numeri? Duo: singularis: & pluralis. Nã dualis apud latinos nõ inueniť. Singularis: ut homo. Pluralis: ut homines. Sed cũ quędã nomĩa semꝑ singularia sint: quędã pluralia/& nõ singularia. De his quæ semꝑ singularia primo cõsideremus.

Sunt igitur quędã nomina semper singularia: uel natura: uel usu. Natura/ut ꝓpria quæ indiuidua sunt: ut iuppiter/uenus/ceres/sol/luna/italia/sicilia/& cętera. Vsu quæ singulariter ꝓferri tradi dit usus: ut sanguis/puluis: hęc tamẽ quãdoq; pluraliter profe rũtur/euentu/uel partitione regionũ: uel diuersis opinionibus: uel auctoritate ueterũ: uel quia ĩterdũ ꝑ appellatiuis ponũtur. Euẽtu: ut cũ euenit eodẽ ꝓprio nõie duos uel plures nũcupari: ut ęneas anchise filius: & siluius ęneas: pyrrhus filius achillis: & pyrrhus rex epirotarũ: & duo aiaces: alter thelamõias: & aiax oilei filius: & multa his similia. ꝑtitiõe regionũ: ut cũ diuidimus ꝓuĩcias & dicimus/gallia citerior/& gallia ulterior. Diuersis opi niõibus/quãdo accidit ut seq̃mur/aut loq̃mur de his q multos

soles/& multas lunas esse putauerũt. Terra quoq;/uirtus/& pietas/& similia/quando deas significãt/ꝓpria sunt: quando uero partes/uel in hominibus sitas res/appellatiua sunt. Itaq; si sint propria/nõ habent pluralẽ numerũ: si appellatiua/ habẽt auctoritate ueterũ: ut cum Virgil. uel aliquis alius/ mella/frumẽta/ordea/& similia/plurali numero profert: ut frequẽtius in singulari repperiunť. Alia quoq; plurima: ut sanguis/puluis/pax: quę tã singulariter/q̃ pluraliter ꝓlata/idem possunt significare: sed pluraliter nõ utimur eis: quia auctoritas deficit.

De singularibus.

De his quæ semper singularia sunt/ iueniunť pleraq; seminum/uel humidorũ ad mensurã/uel ad pensum pertinentiũ: ut aurum/argentũ/æs/plumbũ/stannũ/ uitrum/oricalcum/ electrũ/ triticum/eruum: oriza/faba/lens/pisum/acetum/ liquamẽ/mulsum/oleũ: hæc tamẽ quidam propria confisi auctoritate/ plurali quoq; numero protulerunt.

De pluralibus.

Pluralia uero quędam ĩueniuntur/ uel natura/uel usu. Natura ut gemini/propriũ nomen in signo cęlesti/& pisces. Vsu ut manes arma/ męnia/ floralia/saturnalia: nundinę/calendę/ nonę/idus: compitalia/neptunnalia: & omnia pene festorũ dierum nomĩa. Item insidię/nuptię/diuitię/ excubię/ inficię/quisquilię/ minę/illecebrę/scopę/ padeę/ stholę/ tenebrę/ latebrę: & his similia: quæ raro singulariter declinãtur. Sunt quędam singularia uoce/ĩtellectu pluralia: ut populus/exercitus: legio/natio. Alia contra ĩtellectu sĩgularia/uoce pluralia: ut athenę/cumę/baię/uercellæ/thebæ/micenæ/amiclæ: męnala/gargara/tartara/didima/bactra. Pleraq; tamẽ ex his sĩgulariter apud poetas ꝓlata ĩueniunť. Virgil. in .v. Argolico ue mari deprehẽsus & urbe micena. Statius i. viii. thebaidos. Viue supstes ait direq; ad męnia thebes Solus abi. Męnalus quoq; & tartarus/& gargarus sĩgulariter ꝓlatũ ĩueniť. Virgi. i buc. Męnalus argentũq; nemus: pinosq; loquẽtes: semp hẽt. Idẽ in. vi. Tum tartarus ipse bis patet i preces tantũ tẽdirq;

sub umbras: quantus ad ethereū celi suspectus olimpum.

De figura dictionis.

Quid est figura? Figura dictionis est in qualitate comprehensio quedam: qua simplex aliquod nomen/aut compositum esse cognoscit. Simplex est quod a nullo compositum est: ut magnus. Compositum/quod ex aliquo compositum: ut magnanimus. Decompositū quod a composito deriuatur: quod greci parasintheton uocant: ut magnanimitas.

Quot modis componūtur nomia? Quattuor modis: ex duobus integris: ut respublica. Ex duobus corruptis: ut beniuolus: primirapus. Ex integro & corrupto: ut inimicus: extorris. Ex corrupto & integro: ut efferus: impius. Si ergo ex duobus itegris hoc est ex duobus nomiatiuis/nomen compositū est: ex utraq; parte declinat. Vnū tamen apud latinos iuenitur nomē: quod quis sit ex duobus nomiatiuis compositū: non ex utraq; parte declinatur: idest alteruter/ alterutrius. Nam licet nōnulli ex antiquis/ ex utraq; parte declinauerint. Cicero tamen ꝓ marcello sic ait. Quod si in alterutro peccandū sit: malim uideri timidus q̄ parum prudens. Si uero ex utroq; casu obliquo sunt cōposita nomina: manent indeclinabilia: ut huiusmodi: istiusmodi: illiusmodi: & cetera. Sin ex nominatiuo & obliquo: uel ex obliquo & nomiatiuo: nōiatiuus semp declinat: ut prefectusurbis: tribunusplebis: & senatusconsultū: senatusdecretū: plebiscitū.

De casu nominis.

Quid est casus i nomine? Casus est declinatio nominis/uel aliarū casualium dictionum: quæ fit maxime in fine. Qua diffinitione nō satis proprie uidet nomiatiuus appellari posse casus/ siue rectus: ut quibusdam placet: nisi dicamus ꝙ propterea appellat casus: quia a generali nomie i specialia cadat: ut stilū manu cadētē/ rectū cecidisse possumus dicere: uel abusiue dicit casus/ꝙ ex ipso nascūt oēs alii: uel ꝙ cadēs a sua termiatōe i alias/facit obliquos casus. Sed cū nominū alia declinabilia: alia ideclinabilia: & indeclinabilium alia aptota: alia monoptota/ & declinabilia

quę sint appareat: de aptotis/ & monoptotis est uidendum.

A ptota ergo sunt ꝑprie dicenda: quæ nominatiuũ solum habent qui plerũq; & uocatiuus iuenitur: & nõ accipitur tamen ꝓ obliquis: ut iuppiter/ diespiter. Non enim licet eodem pro genitiuo uel alio casu obliquo uti. Ideo dixi ꝑprie dicẽda: quia ueniuntur antiqui/ aptota ꝓ monoptotis/ & monoptota ꝓ aptotis po suisse. Neutrũ uero si sit aptotum: necessario etiam ꝓ accusatiuo & uocatiuo accipit̃ eius nomiatiuus: quod generale est omniũ neutrorũ: ut fas/ nefas. ir. pus. Monoptota sunt quę pro omni casu una eadẽq; terminatione fungũtur: qualia sunt nomia litterarũ/ & numerorũ: a quattuor usq; ad centum.

S ed cũ formę casualium sex sint: quales sint cõsideremus. Sũt igĩ monoptota: diptota: triptota: tetraptota: pẽtaptota: exaptota.

Monoptota sunt quę ut supra diximus/ una termiatione ꝓ omni casu fungũtur: ut nequã: gũmi: & his similia.

D iptota sunt quę duos diuersos casus habent tantum: ut uerua/ & uerubus. Nam ueruum in usu non iuenitur: & fors/ & forte: tabi/ & tabo.

T riptota sunt qualia sunt oĩa neutra secũdę declinatõis/ in singulari numero: ut templũ/ templi/ templo: & ĩ plurali tam ĩ secũda q̃ in tertia/ & quarta: idest oĩa neutra: ut tẽpla/ templorũ/ tẽplis: sidera/ siderũ/ sideribus: cornua/ cornuũ/ cornibus.

T etraptota sunt omnia quæ in. er. desinentia secundę declinationis: ut puer/ pueri/ puero/ puerum.

P entaptota sunt qualia sunt omnia masculina/ secũdæ declinationis in. us. terminãtia: ut doctus/ docti/ docto/ doctũ/ docte.

E xaptota sunt quæ sex diuersos habent casus: qualia sunt masculina in. us. desinentia: quæ secũdum declinationẽ quorũdam ꝓnominũ in. ius. efferunt genitiuũ: ut unus/ unius/ uni/ unũ/ une/ ab uno. Nam quidã de uocatiuo une dubitãt. Caper doctissimus ãtiquitatis ꝑscrutator ostẽdit hoc usũ Catullũ & Plautũ. Catullus. Tu pręter oẽs une de capillatis celtiberosę celtiberię fili. Plautus ĩ friuolaria. O amice ex multis mihi une cephalio.

Sunt alia quorũ nomĩatiuus quidẽ in usu nõ est: obliqui autem sunt: ut iouis/ioui/iouem/a ioue: q̃uis uetustissimi nominatiuũ quoq; hic iouis ꝓferebãt. Sunt alia in quibus tres obliqui inueniunt̃: ut precis/preci/prece: frugi/frugem/fruge: uetustissimi tamen & frux & fruges protulerũt nominatiuũ. Sunt & alia ĩ quibus duo tantũ obliqui repperiuntur: ut uicem/uice: tabi/tabo. Alia in quibus unus: ut sponte laterem: q̃uis & ablatiuus eius singularis: & nõiatiuus & accusatiuus plurales inueniant̃. Plautus ĩ truculẽto. Quid maceria illa ait ĩ orto quæ ẽ? quæ ĩ noctes singulas latere fit minor: q̃uis hoc ad uos ꝓmissus dãni uiã est: nihil mirum uetus est maceria: ueteres si lateres ruunt: ain tu ueteres lateres ruere.

De declinationibus.

Quot sunt declinationes nominũ? Quinq;: prima: secunda: tertia: quarta: & quinta.

Quot terminationes habet prima declinatio? Tres: uidelicet. a. ut musa. as. ut ęneas. es. ut anchises: quarum. as. & es. gręcorũ tantum sunt/ & masculinorũ. A. uero tam latinorũ/ q̃ gręcorũ: & tam masculinorum/ q̃ cõmunium.

Genitiuus uero eius & datiuus in. ae. diphthongon desinunt: & pares habẽt syllabas nomĩatiuo: ut hic poeta/huius poetę: nisi fiat dieresis poetica: idest diuisio ĩ genitiuo: qua frequẽter ueteres romanorũ poetę utunt̃: ut pictai/& aulai: pro pictæ & aulæ dicentes. Virgil. in tertio. Aulai ĩ medio libabant pocula bachi. Idẽ in nono. Diues equũ diues pictai uestis & auri. Cicero ĩ arato. Atq; oculos urget pedibus pectusq; nepai: ꝓ nepę. i. scorpii.

Accusatiuus autẽ in. am. exit: ut musam: frequẽtius tamen inuenimus ĩ gręcis nominibus accusatiuũ græcum ꝓferre auctores: ut ęnean: anchisen. Virgil. in quito. Aenean credam? quid enim fallacibus austris. Idem in tertio. Anchisen facio certũ remq; ordine pando: licet declinatõis latinę ratio exigeret/ ut anchisam diceremus: sicut Horatius ꝓtulit in secũdo sermonũ: ut Et scribere fortem sapiadam: sapiadam dixit: & non sapiaden: cuius

nominatiuus in . es . desinit secũdum formam patronomicorũ quę est gręca: ut hic scipiades: q̃uis antiqui huiuscemodi quoq; nominũ in. as . & in . es .terminãtiũ primę declinatõis: ẽt in. a. ut geta/ sosya/ biria/ cherea/ marsia : similiter poeta/ sophista/ scythia. Accusatiuũ quoq; gręcũ in fęmininis in . an . inuenimus a poetis proferri: sed raro. Statius in quarto. Nãq; ferunt raptam patriis eginan ab undis .

V ocatiuus uero in . a .correptã effertur: ut poeta/ musa: nisi sit gręcũ: & apud grecos producẽs . a . seruet eandẽ apud nos productã: ut ęnea. Virgil. in decimo. Vigilas ne deũ gens ęnea uigila. Quãdoq; uero exit in . e . longã: & hoc accidit in gręcis nominibus: nominatiuũ in . es . ꝓductã terminãtibus: ut achate: anchise: polite. Virgi. i primo ęneidos. Quis iã locus iquit achate. Idem in tertio. Coniugio anchise ueneris dignate suꝑbo. Idem i quinto. Tua clara polite: ꝓgenies. Nec hoc dũtaxat in his quę sunt primæ declinatiõis: sed etiã tertiæ in . es . finitis: & græcis nominibus euenit: ut chreme. Teren. in andria. Immo ita uolo itaq; postulo ut fiat chreme. Idem i eadẽ. O chreme pietatẽ nati nõ te miseret mei. Quãquã latina ꝓportio exigat: ut uocatiuus primę declinatiõis in . a . correptã exeat: sicut supra dictum est: etiã in gręcis nominibus: unde Horatius i secundo sermonum. Nequis humasse uelit aiacem atrida uetas cur. Fęminina quoq; græca interdũ in . a . interdũ in . e . ꝓductam uocatiuũ mittunt ꝓut eorũ nominatiuus fuerit: ut taygete: nemea. Virgil. in. viii . Vos caliope precor aspirate canenti .

A blatiuus quoq; in . a . ꝓductam desinit: ut ab hoc poeta: ab hac musa. Quãdoq; tamen poetæ hunc in . e . ꝓductam mittunt: in gręcis scilicet nominibus: quæ datiuũ gręcũ in . I . finiũt: ut Virgilius i prino ęneidos. Atq; uno graditur comitatus achate. Iuuenalis in primo . Penelope medius leuius torquetis aragne . Quod cũ ita sit: mirandũ est quãdo idem Iuuenalis/ ablatiuum calpe corripuerit: cum sit simile hoc nomen penelope & aragne: quorũ ablatiuus nunq̃ in . e .correptam exit. Lucanus i primo.

Thetis maioribus undis hesperiã calpe : summũq; ĩpleuit atlanta. Iuuenalis in quinto . Nec carpatiũ getulaq; tantum : ęquora transiret : sed longe calpe relicta : Audiat herculeo stridentem gurgite solem .

Nominatiuus pluralis eiusdẽ declinatõis/similis ẽ gtĩuo & dtĩuo singulari: siquidẽ p. ae diphthongũ ꝓferr̃: ut hi poetæ: & /o/ poetæ. Nisi ꝙ in his nõ potest fieri diuisio/sicut in illis.

Genitiuus uero fit a singulari ablatiuo addita. rum. ut poeta poetarũ . Nam sicut in ablatiuo. a . ꝓducitur : sic etiam in genitiuo: & omnis gtĩuus pluralis ĩ hac declinatione/reliquos casus una syllaba superare debet: nisi ꝓferatur per concisionẽ: quod fit magis in cõpositis & patronomicis : ut graiugenũ ꝑ graiugenarũ : & dardanidũ ꝑ dardanidarũ. Virg. in. iii. ęneidos . Graiugenũq; domos suspectaq; liquimus arua. Idẽ in. ii. O patria/o/ diuũ domus ilium & inclita bello: męnia dardanidum .

Datiuus & ablatiuus exeũt in. is. & fiunt a singulari ablatiuo: mutata. a . in. is. ꝓductã : ut poeta/his & ab his poetis: & his & ab his musis. Inueniunr̃ tamẽ quędã nomia fęminini generis: quæ ex masculinis nõibus secũdę declinatiõis trãsfigurãr̃: nõ hẽntibus neutra: quę & aĩaliũ sint demõstratiua: naturaliter diuisũ genus hẽntia: quę differẽtię causa/a masculini abltĩuo. bus. assumẽtia/faciũt datiuũ & ablatiuũ pluralẽ: ut his natabus/libertabus/filiabus/deabus. Cice. ꝓ cornelio. Cęterisq; diis deabusq; omnibus . quę quidẽ & ĩ. is. quoq; repperiũr̃ in eodẽ genere. Ouidius in. xiii. methamor. Euboea deabus & totidem natis . Plautus . Ego introibo & gratulabor uestrum aduẽtum filiis . Quod etiã in quibusdã ꝓnominibus differentię gratia/in fęminino genere apud uetustissimos repperitur: ut Ennius in quarto annalium. Scriba pontificis qui cũ eabus stuprum fecerat . Sicq; multa alia contra regulam in his & in aliis casibus/ uetustissimi protulisse inueniuntur: in quibus non sunt imitandi . Ambæ & duæ licet non sint animata: tamen euphonię causa/similem habẽt datiuũ & ablatiuum : ut ambabus/duabus .

Accusatiuus pluralis exit in . as . productam: & fit a singulari ab latiuo/addita . s . ut hos poetas: has musas: & ita de reliquis.

Secunda declinatio .

Quot terminationes habet secunda declinatio ? Sex / er / ir / ur / us / eus / & um .

In . er . masculinorũ/ tam latinorum/ q̃ græcorũ : ut caper / capri : alexander/ alexandri : hiber etiã hiberi : quod ꝑ apocopem ꝓla tum/ solum in hac declinatione ꝓducit . er . & ab eo compositũ ut celtiber/ celtiberi . Et dicimus hiber/ hiberi: & hiber/ hiberis : quãdo armeniorũ finittimos significat: & hiberus/ hiberi ꝓ flu mie: ũde Luc.i.iiii. Qui pręstat terris aufert tibi nomẽ hiberus.

In. ir .& i. ur .latinorũ tantũ masculinorũ:ut uir uiri:satur saturi.

In . us . & latinorum & græcorum/ masculinorum & fęmininorũ & neutrorum : ut hic clarus/ clari : hęc platanus .ni. hoc pelagus pelagi. hoc uulgus/ uulgi . Dicitur tamen & hic uulgus/ uulgi .

In. eus. gręcorũ tãtũ masculinorũ: ut thideus. thidei. orpheus. ei.

In . um . neutrorum/ tam græcorum / q̃ latinorum : & figurate fę mininorum/ apud comicos: ut hoc regnum/ regni: hoc pręlium pręlii : hæc glicerium/ glicerii : hæc philortium/ philortii .

In. ous .uero &. us. ꝑ sineresim sunt tantũ græcorũ: ut panthous ꝓ panthus: quomodo alcinous ꝓ alcinus ꝓlatũ ẽ: unde Hora.ĩ primo epistolarũ. Spõsi penelope nebulones alcinoiq;. Vir. in. ii. geor. Panaq; alcinoiq; siluę. Idem Horatius. Alcinoiq; plures.

Genitiuus desinit in . I . lõgam/ tam latinorum/ q̃ gręcorum . Sed ĩ quibusdã pares habet syllabas nomĩatiuo: ut niger/ nigri: tem plum/ tẽpli: sacer/ sacri. In quibusdã superat una syllaba : ut miser miseri : asper/ asperi : puer/ pueri : & ita de reliquis.

In. ir. & in. ur . & in eus. desinẽtia/ semꝑ una syllaba superãt ĩ geni tiuo: quę & penultimã breuẽ hñt: ut treuir/ treuiri: satur/ saturi: thideus/ thidei : oileus/ oilei . Nisi fiat poetica productio ĩ græ cis nominibus : ut theseus/ thesi .

In . us . uero & in . um . desinentia/ pares habent syllabas: ut do minus/ domini: regnũ/ regni. Itẽ ea nomĩa quę hñt . I . ante. us.

uel.um.in nomĩatiuo: ut uirgilius : liuius : pręliũ:ociũ: mittunt gẽitiuũ ꝑ duplex : I . quarũ altera frequẽter tamẽ ab auctoribus figurate remouet̃: ut tulli ꝓ tullii:oci ꝓ ocii. Iuuenalis . Antoni gladios potuit cõtemnere . Virgil . Ille urbem pataui sedesq; locauit. Idem in bucolicis . Nec spes libertatis erat nec cura peculi: pro peculii. Idem ĩ georgicis . Parthenope studiis florentẽ ignobilis oci:pro ocii : & ita de reliquis .

D atiuus & ablrũs singulares exeũt i. o .& fiũt a gtiuo. I .in. o .ꝑ ductã cõuersa : ut huius domini: huic & ab hoc domino:huius uirgilii: huic & ab hoc uirgilio: huius prælii : huic & ab hoc pręlio:huius thesei:huic & ab hoc theseo:huius thiphei:huic & ab hoc thipheo. Vir.in.ix. Inarime iouis ĩperiis ĩposta typheo. Idẽ in eodẽ. Nec clycio genitore minor nec fratre mnesteo. Nõnunq̃ tamẽ nomina græca in.eus.desinentia/mittũt datiuũ in . I . Vir. in bucolicis . Orphi caliope lino formosus appollo .

A ccusatiuus desinit i.um.& fit a gtiuo mutata. I ..in.um . ut clari clarũ:uiri/uirũ:uirgilii/uirgiliũ. Frequẽter tamẽ nõia gręca i.eus. desinẽtia: in..a .i actiuo ab auctoribus ĩueniunt̃ ꝓferri: ut thesea pelea/ thidea . Statius in primo thebaidos . Necnon & uiribus infra thidea fert animus .. Virgil. in primo. Ilionea petit dextra leuaq; sergestum. Idem ĩ octauo. Et amicum cretea musis cretea musarum comitem . Ouidius. Talibus intensum compellat cinthia dictis . Hæc tamẽ nõia ĩ usu ĩueniunt̃ i.eum.ĩ actiuo. Cicero de natura deorũ libro.iii. Theseũ hyppolitũ. Liuius ab urbe cõdita lib.xl. Perseũ ad sese adiungũt. Idẽ ĩ eodẽ. Totus ĩ ꝑseũ uersus. Plautus ĩ uidularia. Bacche fecere nostrã nauẽ pentheum .

V ocatiuus habet uarias terminationes . Nam cum nominatiuus exit in . r . uel in . m . uocatiuus est similis ei : ut lucifer/ o /lucifer : sacer/ o /sacer : uir/o/ uir: satur/o/satur : templum/o/templũ glicerium/o/gliceriũ . Gręca uero in.er.desinentia interdũ etiam exeũt in nõiatiuo i. us . ut euãder & euãdrus . Virg.in.ix. Tunc rex euãdrus romanę cõditor arcis . Idẽ in. x. Pallas euãder ĩ ipsis oia sũt oculis : ũde cũ finiũt nõiatiuũ i.er.utiuus ẽ similis ntiuo

ut euander: o euander. Cum uero in . us . uocatiuus exit in . e . ut / o / euandre. Ouidius. Sepe tua poteras leandre carere puella. Virg. Nō tibi timbre caput euandrius abstulit ensis. Quod etiā repperiť apud priscos in latinis nōibus. Plautus in mercatore. Ego memor tu puere abi hinc intro ocius. Idem in curgulione. Cede puere sinum quid facturus sim iam scies. Quod a nominatiuo puerus quibusdam esse uidetur.

In . us . uero terminātia: mutata. us . in . e . faciunt uocatiuū: ut dominus / o domine: priamus / o priame.

In . ius autē desinētia si sint ꝓpria: abiecta. us . mittūt uocatiuū: ut uirgilius / o uirgili: salustius / o salusti: mercurius / o mercuri: pompeius / pompei. Hęc tamen eadē etiā in . e . ꝓferebant antiquissimi: ut o uirgilie: o mercurie. Liuius andronicus i odyssea. Neq; eni te oblitus sum laertie noster. Idē in sireno. Cura ne laertie uelle para ire ithacū. Laertius eni ꝓ laertes dicebant: quomodo & gręci λάερτιοσ pro λαερτισ σοφοκλησ ἐν ἀίαντι μαστιγοφόρω αἐι μεν̀ ωϖάι λαερτίου λέλορκά σε. Tamē iuniores breuitate gaudētes: remota extrema littera: uirgili ꝓ uirgilie: & mercuri ꝓ mercurie ꝓtulerunt. Horatius in primo carminū. Mercuri facūde nepos atlantis. Idem in eodē. Nulli flebilior q̄ tibi uirgili. Appellatiua uero i. ius . desinētia finiunt uocatiuū i. e. ut pius / o pie: egregius / egregie. Excipitur unū quod tam in. e. q̄ in . I . mittit uocatiuū: ut o filie / & o filii. Liuius andronicus i odyssea. Pater noster saturni filie. Catullus autē. Tu pręter oēs de capillatis celtiberose celtiberie fili. Tamen aliquādo siue metri / seu ephonie gratia / nomīatiuo in . us . terminato / ꝓ uocatiuo utunť auctores: ut Virgil. in. viii. Corniger hesperidū fluuius regnator aquarū & populus. Lucanus in. iii. Degener / o populus uix sęcula longa deorū: & siqua sunt alia.

In . eus . uero terminātia: mittunt uocatiuū in . eu . remota . s . raro aut nunq̄ i. e. ut theseu / peleu. Horatius i primo sermonū. Pētheu rector thebarū. Statius i. viii. thebaidos. Vade / o primis puer iclyte bellis arcas: & argolice capaneu iam maximę turmę.

Virgil. Quo res sũma loco panthu: quã prędimus arcem.

N omiatiuus & uocatiuus plurales huius declinatõis exeũt in. I. tam masculini q̃ fęminini generis: & sũt similes genitiuo singulari: ut huius docti: hi docti: & /o/ docti: huius platani: hę & /o/ platani. Neutra uero mutant. I. genitiuũ singularis/ in. a. breuem in nomiatiuo/ accusatiuo/ & uocatiuo pluralibus: ut huius templi: hęc templa: accusatiuo hęc tẽpla: uocatiuo/ o/ tẽpla. Alii uero casus ĩ tribus generibus/ cõmunẽ possident regulam.

G enitiuus pluralis exit in rum. & fit a singulari ablatiuo ĩ omni genere/ addita rum: ut uiro/ horum uirorũ: platano/ platanorũ: templo/ templorũ. Inueniť tamen apud auctores/ & pręserti poetas/ eiusmodi casus ĩ nominibus masculinis carentibus neutris ꝑ concisionẽ mediæ syllabæ proferri. Virg. Insequitur clamorq; uirum stridorq; rudentum: ꝑ uirorũ. Idem ĩ tertio. Cura deũ bis pergameis erepte ruinis: ꝑ deorũ. Idem genus alto a sanguine diuũ: ꝑ diuorũ. Quod etiã apud oratores repperitur: sed raro. Cicero in tertio uerrinarũ. Iste unus iuentus est qui ex cõplexu parentũ abreptos filios ad necem duceret: & parentes preciũ ꝑ sepultura liberũ posceret: ꝑ liberorũ. Frequẽtius tamen Cicero & alii oratores utuntur hac syncopa/ ĩ nominibus numeros uel mẽsuras significãtibus: ut senum ꝑ senorum: septenũ pro septenorũ: sextertium ꝑ sextertiorũ: nummũ ꝑ nummorũ: iugerũ ꝑ iugerorũ: modiũ ꝑ modiorũ. Cicero ĩ quarto uerrinarũ. Quod si doceo iudices qui. xl. modium lucri faciũt: ꝑ modiorũ. Recusant aũt hoc in masculinis habẽtibus neutra/ uel ĩ neutris: ne genitiuus sit similis nõiatiuo singulari neutrorũ: q̃uis quoq; ĩ masculinis quę ex se faciũt neutra: licet nõ frequẽtius: tamẽ ĩueniť usus eiusmõi cõcisionis. Virg. in. viiii. Altaq; certat prędere tecta manu: sociũq; attingere dextras: ꝑ sociorũ. Idẽ in decio. At rutilũ abscessu iuuenis: ꝑ rutilorũ: q̃uis & socius. a. um. & rutilus. a. um. dicať. Quã q̇dẽ figurã & in ꝓnõibus quoq; ãtiquissimi usurpauere: ut meũ ꝑ meorũ: tuũ ꝑ tuorũ: nostrũ ꝑ nrõrum. Plautus ĩ trinũmo. Vt rẽ paternã & gloriã maiorũ fedarim: meũ ꝑ meorũ

Idē ĩ penulo. Et quidē meminiſti tuū parentū nõia: ꝑ tuorū. Idē in menechinis. Auertit prædam ab hoſtibus noſtrum ſalute ſociũ: pro noſtrorum.

Datiuus & ablt̄us plurales exeūt i. is. & fiūt a ſingulari ablatiuo o. in. is. lōgā cōuerſa: ut a uiro/his & ab his uiris: a platano/his & ab his platanis. a tēplo/his & ab his tēplis. Inueniunt̄ pauca nõia ĩequalē hñtia declinationē: ut uas ĩ ſingulari numero tertię declinatõis/ hoc uas/huius uaſis. In plurali uero ſecūdę: hęc uaſa/uaſorū/his & ab his uaſis. Feſtorū quoq; nõia dierū/tam ſecundā/ q̄ tertiā ſecunt̄ declinationē: in datiuo & ablatiuo pluralibus ſolū tertiā ſeruāt: ut hęc uulcanalia horū uulcanaliū & uulcanaliorū: his & ab his uulcanalibus. Similiter ſaturnalia/ floralia/cõpitalia/termialia/quirinalia/quinq̄tria/dyoniſia: & his ſimilia. Itē a domo domorū & domuū/his & ab his domibus: nõ āt domis. Iuuena. Viſcera magnarū domuū dominiq; futuri. Virg. in. ii. Dardanidę cõtra turres & tecta domorū culmina cõuellūt. Idē in primo geor. Domibus cedrūq; cupręſſos. Salu. ĩ catillino. Domos ſuas gloria decorabant. Terent. in eunucho. Domiq;152 fociq; fac uiciſſim ut memineris. Virgil. in ſexto. En hic labor ille domus & inextricabilis error. Vnde per omnes caſus/tam ſecūdæ/ q̄ quartæ inuenitur declinationis: pręterq̄ in datiuo & ablatiuo: qui ſemꝑ in. bus. exeunt. Item duo & ambo/genitiuos & accuſatiuos ſecundum hanc declinationem proferrimus: ut amborum duorum: ambos & duos: licet in neutro genere differentiæ gratia/ duū dici ſolet. Similiter accuſatiuus maſculinorū eſt: quando ſimilis nomiatiuo profertur: quomodo in neutris. Virgil. ĩ nono. Si duo pręterea tales idea tuliſſet terra uiros. Datiuos & ablatiuos habent in. bus. in omni genere: ut duobus duabus. obus. ambobus/ambabus. obus.

Accuſatiuus quoq; pluralis eiuſdem declinatiõis/in maſculino & fęminino genere/ fit a ſingulari ablatiuo/addita. s. ut a docto hos doctos: a platano has platanos. Neutra uero ſemꝑ habent accuſatiuū ſimilem & nominatiuo & uocatiuo.

Tertia declinatio .

Quot terminationes habet tertia declinatio ? Septuagintaocto : uel paulo plures : uidelicet .

I n. a .correptam.
I n.e.correptam .
I n.e.productã gręca sũt ꝓpria & feminia ut caliope/ euterpe/ cyrene / aragne : & gręce declinanť : ut caliope.es .
I n.o.correptam .
I n.o.productam .
I n.al.correptam .
I n.el.correptam .
I n.el.productam .
I n.il.correptam .
I n.ol .ꝓductam .
I n.ul.correptam.
I n.an.correptam .
I n.an.productam.
I n.en.correptam .
i n.en.productam'.
I n.in.productam .
I n.on.productam .
I n.ar.correptam .
I n.ar.productam.
I n.er.correptam .
I n.er.productam .
I n.ir.correptam.
I n . or . correptam .
I n . ur . correptam .
I n . ur . ꝓductam .

I n.as.correptam .
I n.as.productam.
I n.es.correptam.
I n.es.productã .
I n.is.correptam .
I n.is.productam .
I n.os.correptam .
I n.os.productam .
I n.us.correptam .
I n.us.productam .
I n. ys .
I n . aes .
I n.aus.
I n . ans .
I n . ens .
I n . ons .utraq; correpta & producta .
I n . uns .
I n.yns.
I n.ars .
I n.ers.
I n.ors.
I n.urs.
I n. uls.
I n.ems.
I n . abs .
I n . ebs . correptam .
I n . ebs .productam .
I n . ybs .
I n . urbs .

I n.aps.
I n.eps.
I n.yps .
I n.os .
I n.irps.
I n.ax.correptam .
I n. ax .productã .
I n.ex.correptam .
I n. ex .productã .
I n. ix.correptam .
I n.ix.productam.
I n.ox.correptam .
I n.ox .productã .
I n. ux.correptam.
I n. ux .ꝓductam.
I n . yx . græca .
I n . aex .
I n . aux .
I n . alx .
I n . anx .
I n . unx .
I n.arx.
I n . ac.
I n . ec.
I n . ut.

I n . a . correptam neutra & gręca sunt : ut hoc poema.tis.
I n . e . correptam neutra latina : ut hoc monile/monilis .
I n. o . correptam: quã frequẽter producunt poetę: masculina uel fęminia/ uel cõmunia/ uel notha : ut hic cicero/ciceronis: hic leo leõis: hęc uirgo uirginis: hic & hęc homo hõis. Antiquissimi ta men & gręca in . o . ꝑductã desinẽtia/ secundum hanc declinati onẽ ꝑferebant : ut sapho/saphonis: dido didonis.
I n. al . correptã masculina & neutra/latina & barbara: ut hic sal/sa lis: hic hannibal. lis.hoc tribunal. lis.
I n. el . correptã neutra latina: ut hoc mel. lis.fel/fellis.
I n . el . ꝑducta barbara: ut michael.lis.danihel.danihelis.
I n . il . correpta masculina & fęminina/& cõmunia/latina : ut hic pugil.lis.hęc tanaquil.lis.hic & hęc uigil.lis.
I n . ol . productam masculinum latinum : ut hic sol. lis.
I n . ul . correptã masculina uel cõmunia latina : ut hic consul/ cõ sulis: hic & hæc exul/exulis.
I n . an . productam masculina græca : ut hic pęan/ pęanis.
I n . en . correpta latina/ masculina uel neutra : ut hic flamen / fla minis : & hoc numen / numinis .
I n . en . ꝑductam græca/ uel latina / masculini uel fęminini gene ris : ut hic lien/ lienis : & hæc syren/ syrenis .
I n . in . ꝑductam græca / masculina uel fęminina : ut hic delphin delphinis : & hæc trachin/ huius trachinis .
I n . on . productã græca/masculina uel fęminina : ut hic memnõ nis . hæc sydon/ sydonis .
I n . ar .correptam/latina & græca/& barbara/masculini uel neutri generis: ut hic cæsar/cæsaris: hic bostar/bostaris:hoc nectar.ris. hoc calcar/calcaris ..
I n.ar. ꝑductã latĩa/& gręca/& barbara/masculini uel neutri uel cõ mũis generis:& sũt monosyllaba/uel ex monosyllis cõposita:ut hic nar.ris.hic & hęc & hoc par.ris.disp.ris.hoc far huius farris.
I n. er .correptã masculia & fęminia/& neutra & cõia: ut hic pater tris. hęc mater.tris. hoc tuber.ris. hic & hęc pauper.ris .

I n. er. ꝓductã gręca masculina: & unũ latinũ: uel potius nothum neutri generis: ut hic aer. ris. hoc uer/ ueris.

I n. ir. correptam unũ neutrum: ut hoc gadir/ gadiris: qui addũt abdir/ huius abdiris: sed non est in usu.

I n. or. correptã masculina/ & fęminina/ & neutra/ & cõia/ tã gręca q̃ latia: ut hic hector. ris. hic orator. ris. hęc uxor. ris. hoc ęquor ris. hic & hęc auctor. ris. hic & hæc memor. ris. Virg. in. iiii. Tum siquod nõ ęquo fędere amantes: curę numen habet: iustũq; memorq; precar̃. Inueniunr̃ tamen nomia/ & pene oia cõmunia/ masculini & fęminini generis: iuncta cũ neutris figurate i obliquis casibus: raro in nõiatiuo. Virg. i decimo. Italiã petiit fatis auctoribus esto. Idem i buco. Pauperis & tuguri cõgestum cespite culmen. Idem i. vi. Curribus paruis & paupere regno. Idẽ in nono. Nulla dies unq̃ memori uos exuet euo. Iunenalis i quarto. Tituliq; cupido hęsuri saxis cinerẽ custodibus. Licet nomiatiuus pluralis neutrorũ ex ãtedictis nõibus in usu frequẽti nõ sit: ut hęc auctora: hęc paupera: hæc custodia: hæc memora. Inueniunr̃ alia quędã quę obliquos casus cõmunes habẽt: q̃uis nõiatiuus sit dũtaxat neutri generis: ut hoc plus: genitiuus tamen & datiuus & ablatiuus cões sunt triũ generũ: sed ablatiuus tã in. e. q̃ in. I. terminar̃. In plurali uero tã in. es. q̃ in. a. repperiunr̃: ut hi & hę plures: & hęc pluria/ uel plura: unde cõplura suũ cõpositũ. Terẽ. i phor. Multa aduenięti noua ut fit cõpluria. Accusatiuus uero pluralis tã in. es. q̃ is finir̃. Virg. in. ii. geor. Seu pluris calor ille uias & cęca relaxat spiramẽta. Horat. i primo epistolarũ. Tractus uter pluris lepores uter educet apros.

I n. ur. correptã latia/ masculia/ & cõia/ & neutra: ut hic turtur. ris. hic & hæc augur. ris. Horati. in. ii. sermonũ. Nisi fallit augur annosa cornix. hoc tibur. ris.

I n. ur. ꝓductã unũ inuenir̃ cõe duũ generũ: ut hic & hę fur. ris.

I n. as. correptã græca/ masculini/ uel fęminini/ uel neutri/ uel cõis generis: ut hic arcas. dis. nomẽ ꝓpriũ: hæc pallas. dis. hoc cetas dis. ꝓpriũ nomẽ loci: hic & hæc arcas. dis. nomẽ gentile.

I n . as . ꝓductā grȩca & latina masculini/ uel fȩminini/ uel neutri uel cōis generis: ut hic atlas/ atlātis: hic mecenas. tis. hȩc ciuitas tis. hoc uas. sis. hic & hȩc capenas. tis.

I n . es . correptā latina/ masculina/ uel fȩminina/ uel cōmunia: duum uel trium generum: ut hic cocles/ coclitis: hȩc seges/ segetis: hic & hȩc miles/ militis. Ouidius i secūdo methamor. Miles erat phȩbes: loquitur de calistone: hic & hȩc & hoc teres/ teretis. Vir. in. vi. Sed hȩc tereti mos ē aptare flagello. hebes/ hebetis: sospes sospitis. Iuuenalis in tertio. Nec unq̃ depositū tibi sospes erit. hic & hȩc & hoc hospes/ huius hospitis. Lucanus i quinto. Hospes in externis audiuit curia tectis: hospes curia dixit. Inueniť etiam hȩc hospita. Virg. in. iii. ȩnei. Et pater anchises bellū/ o terra hospita portus. Item sospes & sospita reppetitur apud auctores. Ouidius in secundo fastorū. Sospita delubris dicitur aucta nouis. Neutra quoq; antedictorū nominū i plurali repperiunť. Statius in. iii. thebaidos. Accipias fessisq; libens iterum hospita pandas flumina.

I n . es . productā tam grȩca q̃ latina/ masculini/ uel fȩminini/ uel cōmunis generis: ut hic chremes. tis. hic uerres uerris: hȩc cedes dis. hic & hæc heres/ heredis.

I n . is . correptam tam græca q̃ latina/ masculini/ uel fȩminini/ uel cōmunis generis: ut hic paris/ huius paridis uel paris: hic collis lis. hȩc thetis/ thetidis: hæc cuspis/ cuspidis: hic & hæc utilis: huius utilis.

I n . is . ꝓductā græca uel latina/ masculina uel fȩminina/ uel cōia: ut hic delphis uel delphin/ delphinis: hic aris/ huius arinis/ nomē ꝓpriū. Cicero ꝓ Scauro. Arinis uxorē. hæc soteris/ soterinis. Plaut. i uidularia. Immo id ꝙ hic nostra ē patria & ꝙ hic meus ē pater: illic āt soterinis ē pater: hic dis ditis. i. pluto: hic & hȩc dis tis. appellatiuū: hȩc uis/ huius uis: hic & hȩc samnis samnitis.

I n . os . correptā unū latinū neutrū: ut hoc os ossis: quod ēt hoc ossum apud āt iquos ꝓlatū est. Gellius in. xxx. libro. Caluarieq; eius ipsum ossum oium expugnauerūt inaurauerūtq;.

I n . os . ꝓductã grȩca & latina masculini/uel fȩminini/uel neutri uel cõis generis: ut heros herois: hic nepos . tis . hȩc dos . tis . hoc os . ris . hic & hȩc compos . tis . sacerdos . tis.

I n . us . correptã latina/masculini/fȩminini/neutri/cõmunis: duũ uel triũ generũ: ut hic lepus/leporis: hȩc uenus . ris . hoc tempus ris . hic & hȩc ligus . ris . hic & hȩc & hoc uetus/ueteris.

I n . us . ꝓductam grȩca & latina/masculina/fȩminina/cõmunia & neutra: ut hic melampus melampodis: hic mus . ris . hȩc seruitus tutis . hic & hȩc sus/suis: hoc tus/turis.

I n . is . grȩca masculia/fȩminina: ut hic amphibrachys/huius amphibrachys: hic capys/huius capys: hȩc herinys/huius herinys.

I n . aes . unũ latinũ masculinũ: ut hic praes/huius prȩdis: & unũ neutrũ: hoc æs/huius æris: cuius obliqui plurales raro sũt ĩ usu apud iuniores. Cato in orõne quadã. Vt pluria æra equestria fierẽt: nunc ego arbitror oportere restitui quo minus equestribus ducentis sit ærum equestrium. In eodem de æribus equestribus De duobus milibus ærum.

I n . aus latina duo fȩminia: ut hæc laus/huius laudis: hȩc fraus huis fraudis.

I n . ans . latina masculina/cõmunia/duũ uel trium generum: ut hic quadrans/quadrãtis: dodrans/dodrãtis: hic & hæc infans: huius infantis: & hic & hæc & hoc infans . tis . & amans . tis . pro amatore. Inuenitur unũ fȩmininũ: ut hæc glans . dis . ut ẽ apud Lucretiũ: & Ouidiũ in . xiiii . methamor. Vt lata plumbea funda missa solet medio glans intabescere cȩlo.

I n . ens . latina masculina/fȩminina/cõmunia/duum uel triũ generum: ut hic rufens . tis . hæc lens . tis . hic & hæc parens . tis . hic & hæc & hoc prudens . tis.

I n . ons . latina masculia/fȩminia/& oĩs generis: ut hic mons . tis . hȩc frons . tis . hic & hȩc & hoc isons . tis . quod solũ teste ꝓbo . o . ante . us . habet correptã: & eius simplex/sons/sontis.

I n . uns . latina masculina: ut hic aruns . tis.

I n . yns . unũ fȩmininũ inuenitur grȩcum: ut hic tiryns/tiryntis.

I n . ars . latina masculina/fęminina : ut hic mars.tis.hæc ars.tis .
I n.ers. latina omnis generis : ut hic & hæc & hoc iners.tis .
I n.ors. latina masculina/fęminina/uel omnis generis : ut hic ma uors/mauortis: hęc cohors.tis.hæc sors.tis . Plautus tamen in cassina ꝓtulit/hęc sortis. tis. cũ ait. Vide ne qua insit alia sortis sub aqua.hic & hæc & hoc concors concordis .
I n . urs . latinum unum/ cõmune trium generum: ut hic & hęc & hoc tiburs/tiburtis gentile .
I n . uls . latinum unum fęmininum : ut hæc puls/pultis .
I n . ems . unum fęmininum : hæc hiems/hiemis .
I n. abs .græca & latina/ masculina & fęminina: ut hic arabs.bis: hæc trabs.bis. Vetustissimi tamẽ hæc trabes ꝓ trabs ꝓferebant: ut apud Enniũ in medea. Vtinam ne in nemore pelio securibus cęsa cecidisset ad terram abiegna trabes .
I n.ebs.corre.latia cõia triũ generũ:ut hic & hęc & hoc cęlebs.bis.
I n.ebs ꝓductã unũ latinũ fęmininũ:ut plebs.bis.Inueniť quoq; hęc plebes plebei. Lucanus in. iii. Nescit plebes ieiuna timere.
I n . ybs . unum masculinum : ut hic calybs calybis .
I n . obs . latina fęminia:ut hęc scobs/huius scobis:& hæc scrobs scrobis. Probus tamen ꝓtulit scrobis/ huius scrobis : quo Plautus masculino genere in amphitrione usus ẽ dicens.Ibi scrobes effodito duplos sexagenos in dies .
I n. urbs.unum fęmininum : ut hæc urbs urbis .
I n.aps.unũ fęmininũ:ut hęc daps.pis.cuius ntĩs nõ ẽ ĩ frequẽti usu. Horat.in.ii.carminũ. Ergo oblongatã redde ioui dapẽ.Idẽ ĩ quarto . Nunc i reluctantes dracones egit amor dapis atq; pugnę . Idem in epodo . Mutatę dapis imemori spectaculo .
I n.eps.masculina & ois generis:ut hic manceps mancipis:hic & hæc & hoc particeps participis: adeps uel adipes utroq; genere inuenitur. Varro in.ii.rerum rusticarũ inquit adipes illa .
I n . yps . græca : ut cinyps cinypis .
I n.ops.unũ latinũ fęmininũ : ut hæc ops/ huius opis. Vetustissimi tamen hic & hæc & hoc ops:nomen matris deorum/& copia

proferebant: cuius nomĩatiuus non ẽ in usu: sed ex eo cõpositũ quod ẽ omnis generis: ut hic & hęc & hoc inops. Antiquissimi tamẽ hic & hęc & hoc ops / & cops / & corps / ꝓ opulẽtus / & copiosus / & corpulẽtus proferebãt. Accius de hercule dicẽs. Quorũ genitor fertur esse ops gentibus: ꝓ opem ferẽs & auxilium gentibus. Nõnunq̃ in fęminino genere figurate cõiunctũ masculio repperiť: cuius nomĩatiuo usus est Plautus in cistellaria. Ita me saturnus eius patruus & castor pater: ita me ops opulẽta illius auia: immo mater quidem. Et græca ut hic pelops / pelopis: hydrops / hydropis: merops / meropis.

I n. irps. latinum unum: ut stirps / stirpis

I n. ax. correptã latina & gręca: ut hæc fax. cis. hic abax / abacis: quod abacus quoq; huius abaci frequenter inuenitur.

I n. ax. ꝓductã gręca & latĩa / masculĩa & fęminĩa / & oĩs generis: ut hic pheax / pheacis: hic pax. cis. hic & hęc & hoc audax audacis.

I n. ex. correptam græca & latina / masculina / & fęminina / & cõmunia trium generum: ut hic lelex / huius lelegis: hic grex / huius gregis: hæc ilex / ilicis: hic & hæc & hoc artifex / artificis.

I n. ex. ꝓductam latina / masculina / & fęminina / & cõmunia trium generũ: ut hic rex. gis. hæc lex. gis. hic & hæc & hoc exlex. gis.

I n. ix. correptam / latina masculina / & fęminina: ut hic calix / calicis: hæc nix / niuis.

I n. ix. productam latina masculina / fęminina / & cõmunia trium generum: ut hic phenix. cis. hęc cornix. cis. hæc nutrix nutricis: hic & hæc & hoc pernix / pernicis: hic & hæc & hoc felix felicis.

I n. ox. correptam fęmininum: ut hæc nox noctis: & eius compositum cõmune trium generum: ut hic & hæc & hoc pnox pnoctis. Iuuenalis in tertio. Si luditur alea pernox.

I n. ox. ꝓductam fęminini uel omnis generis: ut hęc uox. cis. hic & hæc & hoc uelox / uelocis: hic & hæc & hoc atrox / atrocis.

I n. ux. correptam / masculina / & fęminina / & communia: ut hic uolux / uolucis. hæc nux / nucis: hic & hæc dux / ducis.

I n. ux. productam masculinum: ut hic pollux. cis. & fęmininũ

ut hæc lux/ lucis.
I n. yx. græca tam masculina/ q̃ fęminina: ut hic sandyx/ sandy cis: hæc styx/ stygys.
I n. ex. fęmininum: ut hæc fex/ fecis.
I n. aux. unum fęmininum: ut faux/ faucis.
I n. alx. unum fęmininum: ut falx/ falcis.
I n. anx. unum fęmininum. ut lanx/ lancis.
I n. unx. commune: ut hic & hæc coniunx/ coniugis.
I n. arx. unum fęmininum: ut hæc arx/ arcis.
I n. ac. unum neutrum: ut hoc lac/ lactis.
I n. ec. unum neutrum: ut hoc allec/ allecis.
I n. ut. unum neutrum: ut hoc caput/ capitis.
Genitiuus uero huius declinationis exit in. is. correptā: uno mo nosyllabo excepto/ huius uis: quod producitur.
I n. A. desinētia mittūt gtiuū/ addita. tis. ut poema. tis. sarma. tis.
I n. E. correptam. e. in. is. uertūt: ut monile monilis: mare maris. Excipitur cepe: quod est indeclinabile. Antiquissimi tamen hæc cepa/ cepe: & hę cepe/ ceparum proferebant.
I n. E. ꝓductā gręca sunt fęminini generis: ut dictū ē: & sūt ꝓpria gręcorū decliatione seruātia: ut hęc penelope. pes. rhetorice. es. grāmatice. ces: hęc libye/ libyes: helene/ helenes. Latine uero di citur/ hęc libya/ libyę: hęc helena/ helenę.
I n. O. si fęminia sūt. g. uel. d. hñtia āte. o. mutāt. o. in. I. bre uē: & addita. nis. faciūt gēitiuū: ut uirgo. nis. dulcedo. dinis. Ex cipiunt cōpago/ cōpagis: ambago/ ābagis: dido/ didonis: sapho saphonis: calistos quoq; calistonis facit: & his similia. Reliqua uero seruāt. o. longū: ut iuno/ iunonis: caupo/ cauponis. Exci piunt cardo/ cardinis: ordo/ ordinis: homo/ hōis. Vetustissimi ta mē dicebāt homo/ homonis. Ennius. Vulturus ī campis miserū mādebat homonē. Nemo neminis: turbo turbinis: cū ē appella tiuum. Appollo/ appollinis: quāuis gręcum sit: hic cupido/ cupi dinis: margo/ marginis. Anio tamen facit anienis: caro carnis. Alia oia seruāt. o. ut leo leonis: cicero cicerōis: turbo turbonis

cum propriũ est brito britonis/populus. Greca uero & grece/& latine uariant: ut manto huius mantoos/& mãtus græce: & manto mantonis latine: dido huius didoos/& didus: & dido didonis. Antiquissimi tamẽ dicebant/anien anienis: & hoc carnis huius carnis. Et sciendũ est q quedã in. o. desinentia/faciũt ex se femininum in. a. ut leo leena uel lea: draco dracena: leno lena: caupo caupona: sicut apud grecos lacon lacena: strabo straba.

In. V. latina neutra & aptota i singulari: ut genu/tonitru/cornu: apud ãtiquissimos hoc cornu/huius corni: & hic cornus/huius cornus: & hic gellus & hoc similiter ꝓ genu.

In. C. neutra duo: lac lactis: quod etiã hoc lacte ꝓferebãt. Et hoc alec alecis: quod etiam femininũ inuenit: & caret plurali numero. Nam lactes plurale uenit ab eo quod est hæc lactis/huius lactis/pars intestinorum.

In. D. quoq; duo neutra: aliud & quid: & ex eo cõposita/aliquid siquid/nequid: quæ faciũt/alius/cuius/alicuius genitiuũ: & alii cui/alicui datiuũ: secũdum quorũdam ꝓnominũ declinationẽ: bogud ꝓprium bogudis iuenitur: & bulbud oppidi nomen.

In. T. hoc caput capitis: cum suis cõpositis/sinciput/occiput: git & nepet indeclinabilia sunt.

In. al. latina & barbara/si masculina sunt/accipiunt. is. breuem: ut hannibal/hannibalis: hasdrubal/hasdrubalis: hic sal/salis. Sin neutra/ꝓducunt. a. ut animal. alis. tribunal. alis.

In. el. correptam accipiunt. lis. ut mel/mellis: fel/fellis.

In. el. ꝓductã barbara/accipiũt. is. ut daniel. elis. michael. elis.

In. il. accipiunt. is. ut pugil/pugilis: tanaquil tanaquilis. Nihil & nil ideclinabiles sunt: iuenitur tamen nihili/nihilo/nihilum.

In. ol. cuiuscũq; generis sint assumunt. lis. ut sol solis.

In. ul. latina cuiuscũq; generis sint/assumunt. is. ut consul/consulis: exul/exulis.

In. an. A. longam seruant/& accipiũt. is. ut pean/peanis: titan/titanis: pan/panis. Grece tamen declinãtur accepta. os. ut panos titanos: a quibus genitiuis plerũq; fit nomiatiuus i. us. secũde

declinatōnis: ut huius titanos: hic titanus titani: huius delphinos: hic delphinus.ni. elephas elephantos: hic elephantus elephanti: abax abacos: abacus abaci: ęthiops.pos.ęthiopus.pi. arabs arabos: arabus.bi. Nam oīa nōia teste Seruio: quæ de græcis in.os.exeuntibus, ad nos trāseunt: aut in.us.tantū exeunt: ut delos delus: aut in.er.ut agros ager: aut ī utrāq; ut euādros euandrus, & euander. Et ab accusatiuo quoq; gręco in.a.fit nō nunq̄ nomīatiuus latinus, fęminini generis, primę declinatōis: ut hunc panthera: hæc panthera.rę. hunc cratera: hæc cratera.rę. hanc cassida: hæc cassida cassidę.

I n.en.correptā latina masculina, & neutra mutant.e.in.I.& accipiūt.nis. ut flamen flaminis: carmen carminis: numē numinis.

I n.en.ꝑductam latina & gręca, masculina & fęminia, accipiūt.is. ut lien lienis: splen splenis: ren renis: & rien rienis: etiam dicitur syren syrenis: seben sebenis, propria.

I n.in.assumunt.is.penultima ꝑducta: ut phorcin phorcinis: delphin delphinis: uel delphinos more gręcorum.

I n.on.gręca masculia accipiūt.is.ut caron caronis: agon agonis: iason.is. simon.is. memnon.nis. Excipitur sidon sidonis fęminini generis: quæ apud gręcos exeunt in.os.ut memnonos: ut dictum ē supra. Quędā uero assumūt.t.more gręco: ut lacoon lacoontos, & lacoontis: demophoon, demophoōtos, & demophoontis. Leon cum ꝓprium ē, leontis. Quędam autē abiiciūt n.& latine declinantur: ut leo.nis.draco.nis.ꝑ leon & dracon: ut tarco.nis.& tarcon.nis.ut repperitur apud maronem.

I n.ar. latina & græca, & barbara, masculina & neutra, & cōmunia trium generum, accipiunt.is.ut cæsar.ris. nectar.ris. bostar.ris. hic & hæc & hoc par paris: penultima correpta. Sed neutra deriuatiua producunt.a.in obliquis casibus: ut a lupa, lupanar, lupanaris: a calce, calcar, calcaris. Epar autem facit epatis: sed far geminat.r.ad differētiam uerbi faris. Par & nar producunt.a. in nomīatiuo. Sed nar in obliquis ꝑductam seruat: par uero minime: sicut & lar.

I n. er. correptam cuiuſcũq; generis ſint/accipiunt. is. ut carcer/car
ceris: ſed mulier mulieris ꝓducitur. Statius. Siqua deũ ſoboles
ſiqua ẽ mulieris origo. Ver ueris ꝓducitur. Excipiũtur in. ber. &
in. cer. cõmunia/uel faciẽtia fęmininũ in. as. ut celeber/ huius ce
lebris: ſaluber huius ſalubris: acer huius acris: alacer huius ala
cris. Veteres tamen alacris ĩ maſculino ꝓtulerunt. Teren. Quid
tu es alacris: ut hic & hæc alacris/huius alacris: & hic & hæc acer
huius acris: & hic & hęc acris/huius acris. Himber himbris facit
& ſua cõpoſita: ut ſeptẽbris/octobris/ nouẽbris/decẽbris. Mulci
ber uero mulciberis/uel mulcibris: celer celeris: cadauer cadaue
ris: degener degeneris. Illa uero nomĩa quæ deſinũt ĩ. ter. uertũt
ter. in. tris. ut pater patris: mater matris: equeſter equeſtris. Exci
pitur hoc later lateris: crater aũt crateris: ſtater ſtateris: & pãther
pantheris penultima ꝓducta. Quidã addũt caracter caracteris:
iuppiter iouis facit: ueteres tamen iuppitris & iuppiteris/ſecun
dũ analogiam dixerũt. Inueniť etiam hic iouis huius iouis: acci
piter accipitris antiqui ꝓferebãt: ſicq; opiter opiteris & opitris:
maſpiter/maſpiteris &/maſpitris: dieſpiter/dieſpiteris/& dieſpi
tris: iter itineris penultima correpta. Antiqui tamẽ hoc iter iteris
& hoc itiner itineris dicebant.

I n. er. ꝓductam gręca ſunt omnia: & accipiunt. is. ut aer aeris: uer
ueris: ęther. ris. clyſter clyſteris/penultima ꝓducta: ſicut oĩa quæ
apud græcos ſeruant. r. in obliquis: ut crater crateros/ & crater
crateris: ut ſupra dictum eſt.

I n. ir. aſſumũt. is. & penultimã corripiunt: ut gadir gadiris: quod
quidam fęmininũ eſſe affirmãt. Ir quoq; iris neutrũ eſt: & abdir
indeclinabile: & martyr martyris græcum eſt.

I n. or. latina maſculina & fęminina/& cõmunia producta. o. acci
piunt. is. ut orator. oris. ſalinator. toris. uxor. oris. auctor. oris.
algor algoris. Antiqui tamen dicebant hic algus/huius algus.
Corripiuntur tamen/ hectoris/ arboris/ bicorporis/ memoris: a
memoro memoras uerbum. Inuenitur etiam hic & hæc memo
ris/huius memoris: quod ſolum facit comparatiuũ memorior:

robur roboris:hic & hæc & hoc indecor indecoris:a decus decoris:quod quãuis produci debeat: tamen corripitur/ pro indecorus/indecora/indecorum.

In.or.uero neutra latina/græca quoq; masculina omnia correpta o. accipiũt. is. ut hoc marmor marmoris: equor.ris. hector.ris. actor actoris/ propria. Excipitur ador: cuius deriuatiuũ producit. o. ut adoreus/adorea/adoreum: fortasse quia ab adoro adoras inuenitur indifferenter ador adoris/ penultima modo correpta/modo producta. Cor uero cordis assumit. d.

In.ur.cuiuscumq; sint generis accipiunt.is. ut hic uultur.ris.hæc turtur.ris.hoc sulfur.ris.fur tamen facit furis/penultima producta. Quæ uero habẽt. o.pro. u.corripiunt. o.ut robur roboris ebur eboris: iecur iecoris & iecinoris: fęmur fęmoris. Inuenitur etiam hoc fęmen fęminis.

In. as.latina masculina/& fęminina/& cõmunia/ remota. s. accipiunt.tis.ut męcenas męcenatis:ciuitas ciuitatis: lenas lenatis arpinas arpinatis. Excipiuntur monosyllaba:ut as assis:uas uasis: quod in plurali secundæ declinationis est: ut hæc uasa uasorum. Vas uadis: mas maris: fas & nefas: & hic & hæc & hoc nugas/indeclinabilia sunt. Græca uero in.as.si exeunt in genitiuo in. u.primæ sunt declinationis apud latinos: ut lysias lysiu: lysias lysię: amintas amintu: amintas amintę:quæ frequenter a latinis proferuntur in. a.ut lysia lysię:marsia marsię. Si autem mittunt genitiuum in. os.apud græcos: tertiæ sunt declinationis apud nos: ut calchas/calchantos/calchantis. Inuenitur hic calchas/huius calche: gigas/gigantos/gigantis: adamas/adamantos/adamantis. Pallas proprium uiri: pallantos/pallantis. Pallas pro dea facit pallados/uel palladis: lampas/lampados/lampadis: troas/troados/troadis: archas/archados/ archadis: menas/ menados/ menadis.

In.es.correptam latina/masculina/& fęminina/& cõmunia:remota. s.& mutato. e.in. I.breuem/& addita.tis.faciunt genitiuũ ut hic stipes/ stipitis: hic & hæc miles/ militis: sospes/ sospitis.

Excipiuntur habentia . ae . diphthongum in penultima : ut hic & hæc præpes præpetis. Et a uerbis deriuata habentibus . e . breuem in penultima : ut hic & hæc teres teretis : a tero teris : hic & hæc hebes hebetis : ab hebeo : indiges indigetis : ab indigeo : impeto impetis / ab impeto . Interpres interpretis / ab interpretor . Et habentia . I . ante. s . ut paries parietis : & hic & hæc inquies inquietis . Quæ omnia seruant. e . in genitiuo : sicut & fęminina ut seges segetis : teges tegetis . Quæ uero componuntur a pede & a sedeo : mittunt genitiuum in . idis . correptum : sed a pede seruant . e . ut sonipes sonipedis : bipes bipedis : quadrupes quadrupedis : polipes polipedis : loripes loripedis : compes compedis : impes impedis : quæ omnia crescunt. Sed composita a pede sepissime producunt. es . Apes uero facit apis : uulpes uulpis . Inuenitur etiam hęc apis / huius apis : unde apicula : sicut a fidis fidicula : & obses habet obsidis : pręses pręsidis : deses desidis .

I n. es . productam latina / siue græca / antecedente . I . faciunt genitiuum in . tis . ut quies quietis : & sua composita . Antiquissimi tamen dicebant / quies quiei : & hic & hæc & hoc quies quietis : & hæc requies requietis / & requiei : & fames famis / & famei : unde ablatiuus fame producit ultimam. Alia omnia mittũt. es . in . is . ut uerres uerris : cedes cedis . Excipiuntur pes pedis : merces mercedis : ceres cereris : heres heredis : locuples locupletis : agnes agnetis : magnes magnetis . Græca uero in . es . producta & mittentia genitiuum græcum in . os . uel in . eos . uel in . us . mittunt . o . uel . eo . uel . u . in . I . apud latinos : ut chremes / chremetos / chremetis : palamides / palamideos / palamidis : etheocles / etheoclus / etheoclidis . Inuenitur tamen hic chremes / huius chremis : sicut omnia facientia genitiuum in . tos . ut laches lachetos / lachetis / uel lachis : rhamnes / rhamnetos / rhamnetis / uel rhamnis . Quæ etiam apud græcos uarie declinantur : ut hic dares / daretos / uel dares / huius daru . Vnde etiam apud nos dares huius daretis / uel daris : & dares / huius dare . Vnde accusatiuus duplex inuenitur / dareta / & daren . Nam in . es . sicut in

as . mittentia genitiuum græcum in . V . primæ sunt declinationis : ut achates / huius achatu : & achates / achate . Anchises / anchisu : anchises / anchise . Quædam tamen eiusmodi tertię declinationis inueniuntur : ut orontes / huius oronte / & orontis : herodes / huius herode / uel herodis . Timarchides / huius timarchidę / uel timarchidis . Tigranes huius tigtanę / uel tigranis . Horum quoque datiuus pro genitiuo plerũque profertur : ut oronti / tucydidi / euripidi : pro orontis / tucydidis / euripidis . Et pro ablatiuo / achate / euphrate : ab achate : ab euphrate . Sicut a penelope : & ab aragne . Nam in his nominibus . e . producitur : ut in datiuo græco .

I n. is . correptam latina / habent genitiuum similem nominatiuo ut collis / huius collis . Excipiuntur lapis / lapidis : sanguis / sanguinis . Antiquissimi tamen dicebant sanguen / sanguinis : pollis / pollinis : cuspis / cuspidis : cum suis compositis : ut tricuspis tricuspidis . Semis / semissis : idest pondus . Nam pro dimidio non declinatur / cassis cassidis . Inuenitur & hæc cassida / cassidę : ut dictum est . Item hic & hæc exanguis / facit in genitiuo exanguis : hæc capis / etiam capidis : cuius diminutiuum est capidula : & est græcum sicut cassis . Hic & hæc potis / huius potis : cum suis compositis .

I n . is . productam / cuiuscũque sint generis latina / remota . s . & addita . tis . mittunt genitiuum : ut lis litis : hic & hæc dis ditis : quod in plurali facit hi & hę dites / & hæc ditia . Samnis / samnitis : cuius neutrum hoc samnite inuenitur . Excipiuntur glis gliris : & glis / glissis : & uis huius uis . Illa autem tam in . is . q̃ in . er . finitą : mittunt genitiuum solum in . is . ut uomis / & uomer uomeris : cucumis / & cucumer cucumeris : puluis / & puluer pulueris : cinis & ciner / cineris . Ad hæc ut cęsar pubis ut probus pubes : ut quidam / puber puberis facit : quod tamen compositum ĩuenitur : similẽ habens nõiatiuo genitiuũ . Virgilius in quinto . Impubis iuli : cuius neutrũ Oratius ꝓtulit : ĩpube corpus .

I n. ys .græca si habent in genitiuo græco consonantem ante.os. ut Simoys: quod simoeys dicitur: mutant. o . in . I. ut simoen tos/ simoentis . Adonys/adonydos.dis.dorys/dorydos/dory dis. Sicq; patronomica fęminia: ut ęneis/ęneidis/ęneidos. Si ue ro consonantem non habent: genitiuus est similis nominatiuo ut Neapolys/ neapolyos / huius neapolys . Quędam uero mu tant. yos . genitiuum in. is .apud nos : ut phorcys/ phorcyos/ phorcys . erimnys/ erimnyos / erimnys . Chlamys uero chlamy dos/chlamydis. amphibrachys/amphibrachyos/ ãphibrachys. Aegys facit egydis. iaspys iaspydis.aspys aspydis. ibys ibydis isys isydis. parys parydis/ & parys. tigrys tigrydis/ & tigrys. ti brys tibrydis/& tibrys.thetys thetydis/mater achillis:& thetys thetyos uxor oceani. Et apud ueteres tethys tethyos/huius te thys: cuius uocatiuus/o/tethi : sicut themys/ huius themys/o/ tehmi .

I n. os.latina si masculina sunt/remota. s .assumunt.tis.ut lepos leporis/flos floris/ mos moris . Excipitur nepos nepotis.Inue nitur apud antiquos hic & hæc nepos. Alia uero in. os .mittũt genitiuum in. otis .productum : ut hic & hæc sacerdos sacerdo tis : compos compotis : hæc cos cotis . Custos uero facit custo dis.os oris: sed os ossis corripitur. Ouidius in quinto metha. Qui postquã cecidit ferrumq; ex osse reuulsum. Quod quidam ueterum/& ossum/ & ossu proferebant . Excipiuntur etiam/bos bouis/& hæc glos gloris .

I n. os . græca conuertunt. os .genitiui in. is . apud latinos : ut chryseros/ huius chryserotos/chryserotis. heros heroos/ herois Minos/minoos/minois. Antiqui tamen dicebant minos/mino is:quod potius uenit a nominatiuo minon. Gręci enim pro he ros/ heron huius heronos dicunt : sicut pro athos/athon/atho nos.androgeos pro androgeus. Virgilius.Androgeos offert se nobis socia agmia credẽs. Cujus gẽitiuus androgeo/acticũ est.

I n . us .correptam si neutra sunt : & uerba de se quodãmodo for

mare uideantur:conuertunt.us.in.eris.ut pondus ponderis unde pondero ponderas:ulcus ulceris:uulnero uulneras:holus holeris:holero holeras. Fęnus tamen habet fęnoris:& pignus pignoris : licet ab eis descendāt fęneror/& pignero.as. & sic multa alia: ut tempus tēporis: & lepus leporis. Inueniē tamen hoc pignus pigneris: & fęnus fęneris/per. e .quemadmodum uerba. Sed non formantia de se uerba:mittunt genitiuū in.oris.penultima correpta:ut littus littoris:corpus corporis.Excipiuntur cōparatiua quę producunt. o .ut maioris minoris:& ita de reliquis. Item hoc uirus huius uiri:hoc uulgus uulgi:quod íuenitur tam neutri q̄ masculini generis. Virgilius . Hinc spargere uoces in uulgum ambiguas . Item hoc pus est ídeclinabile.hoc pecus pecoris:& hæc pecus pecudis hic intercus.tis.producta. u .hæc acus aceris. Item in.us.correpta cōmunia/uel omnis generis:ut hic & hoc ligus liguris: hic & hęc & hoc uetus ueteris.

I n.us.correptam græca: quæ apud græcos exeunt in.os.cuiuscūq; sint generis/mutant. o.in. u .& efficiuntur secundę declinatiōis:ut cyros hic cyrus cyri. synodos hęc synodus synodi pelagos/hoc pelagus.phylosophos/hic & hæc phylosophus phylosophi.& his similia.

I n.us.productam gręca masculina: si genitiuus exit in.os.tertiæ sunt declinationis apud latinos : & mutant . o . in . I . ut oedipus.dos.dis.melampus.dos.dis. Si autē genitiuus gręcus finitur in. u .secundę sunt declinatiōis apud nos:ut panthus panthu: hic pāthus panthi:cuius uocatiuus exit in. u . ut/o/panthu:ut supradictum est.

I n. us .productam latina fęminina/ remota . s . accipiunt.tis. ut salus salutis: uirtus uirtutis . Excipiuntur tellus telluris: palus paludis:incus incudis. Item monosyllaba latina cuiuscūq; sint generis deponunt. s .& accipiunt. uris . ut mus muris:quod a græco descendit. Plus pluris:tus turis: rus ruris:

hic & hęc grus: facit tamen gruis: & hæc sus habet suis: quod uenit a græco.
I n. aes. duo inueniuntur: quæ mittunt genitiuum in. is. ut hic praes/huius praedis: & hoc aes/huius aeris.
I n. aus. fęminina remota. s. accipiunt. dis. ut laus laudis: fraus/fraudis.
I n. ans. latina masculina mittunt genitiũ in. tis. ut quadrans quadrantis: infans ĩfantis: amans. tis. sed glans facit glãdis.
I n. ens. latina finiunt genitiuũ in. tis. ut eufens eufentis: lens lentis: pro legumine: lens lendis pro animali. Parens parentis: prudens prudentis. Iens tamen facit euntis: & sua composita. Libripens habet libripendis.
I n. ons. latina exeũt in genitiuo in. tis. ut mons mõtis: frons frontis. frondis uero pro folio accipitur.
I n. uns. latina faciunt genitiuũ in. tis. ut aruns aruntis.
I n. yns. græca accipiunt. tis. ut Tiryns tiryntis.
I n. ars. latina assumunt. tis. ut ars artis. pars partis.
I n. ers. latina assumunt. tis. ut iners inertis. expers expertis.
I n. ors. latina accipiunt. tis. ut mauors mauortis. cohors cohortis. Concors uero facit cõcordis: discors discordis: & omnia a corde composita. Inuenitur tamen apud antiquos hæc cordis/huius cordis: hæc discordis/huius discordis.
I n. urs. latinum unum mittit genitiuũ in. tis. ut tyburs. tis.
I n. uls. latinum unum habet. tis. ut puls pultis.
I n. ems. exit in genitiuo in. is. hiems hiemis.
I n. abs. græca & latina finiunt genitiuum in. is. ut arabs arabis: trabs trabis.
I n. ebs. eodem modo: ut plebs plebis: celebs celebis.
I n. ibs. eodem modo: ut calibs calibis.
I n. obs. eodem modo: ut scrobs scrobis.
I n. urbs. eodem modo: ut urbs urbis.
I n. aps. eps. yps. græca. ops. mittunt genitiuum in. is.

ut daps dapis: princeps principis: cinyps cinypis: hydrops hidropis: merops meropis. Sed cōposita a capite remota. s. &. e in. I. conuersa assumunt. tis. ut anceps ancipitis: biceps bicipitis. Vetustissimi tamen ancipes ancipitis/& ancipis: biceps bicipitis/& bicipis proferebant.

In. irps. eodem modo: ut stirps stirpis.

In. ax. productam græca & latina/remota. x. assumunt. cis. ut phęax phęacis: pax pacis/ penultima producta.

In. ex. correptam/ græca & latina/ si descendunt a uerbis desinentibus in. go. ablata. x. accipiunt. gis. ut rego/rex/regis lego/lex/legis. grego/grex/gregis. coniungo/coniunx/coniugis: remota. n. Remex tamen mutat. e. in. I. ut remigis. Frux quod a græco descendit/habet frugis: tamen nominatiuus in usu nō est. Inuenitur apud antiquos/hic/& hæc/& hoc frux: pro hic & hæc & hoc frugi. Reliqua uero omnia in. x. desinentia/remota. x. accipiunt. cis. ut nex necis: fex fecis: fallax fallacis: lux lucis. Et omnia in: x. exeuntia/penultimam producunt in obliquis casibus/natura/uel positione. Excipiuntur quæ mutant. e. in. I. correptam: ut apex apicis: & remex remigis. Et quæ desinunt in. ix. latina masculina: ut fornix fornicis: uarix uaricis. Et barbara: ut uolux uolucis. furnax furnacis: phęnix phęnicis. Item grex gregis: crux crucis fax/facis: nux/nucis: pix/picis: dux/ducis: trux/trucis: coniunx/coniugis: salix/ salicis. Item ea quæ nec. g. nec. c. habent ante. x. ut nix/niuis: pellex/pellicis: suppellex/suppellectilis: senex/ senis: spinx/ spingis/ uel spingos. Noxquoque noctis facit/ more græcorum: qui dicunt nyx / nyctos. Nam græca suam consonantem seruant: ut phęax / phęacos/ phęacis: onyx/ onycos: onyx/onycis. Composita uero secuntur naturam simplicis: ut pernox/pernoctis: exlex/ exlegis. Vetustissimi tamen/ hæc nix ninguis proferebant. & hæc suppellectilis / huius suppellectilis.

D atiuus uero tertię declinationis exit in . I . productum: & fit a genitiuo remota . s . ut patris patri/ matris matri/ temporis tempori. In græcis tamen aliquando corripiuntur: ut palladi. Statius. Palladi littoreę celebrabat scyros honorum .

A ccusatiuus quoque fit a genitiuo. is .in. em .conuersa : ut solis solem : leporis leporem . Excipiuntur in. is .terminata habentia genitiuum similem nominatiuo: quæ omnia fere sunt græca/ uel propria: & mittunt genitiuum in. im. tantum: ut tyberis uel tybris: tyberim uel tybrim . Fabaris fabarim : araris ararim . Virgilius . Aut ararim parthus bibet aut germania tigrim . Lucanus uero arar per apocopem protulit . Item gręca ut tethys uel tethyos tethym. Neapolis neapolim: charibdis charibdim: & eiusmodi . Quædam autem finiunt genitiuum in. im .& in. em. ut alpem & alpim: syrtem & syrtim. Similiter latina: ut turrim/ securim/ puppim/ sitim/ restim. Vim tantum facit: burim/ maguderim/ peluim/ tussim/ torquim. Quędam tamen ex his exeunt in. em . ut puppem/ securem/ torquem/ burem/ bipennem / peluem / febrem / restem . Græca mittunt plerũque accusatiuum in . a . ut ętherem/ & ęthera: thoracem & thoraca : aerem & aera: syrenem/ & syrena: titanem/ titana : lampadem/ lampada . Inuenitur tamen hæc lampada/ lampadę. Quædam uero alia exeunt in. on .in accusatiuo: ut dido didon. Quædam in. o .ut alecto: ut apud Maronem in septimo. Luctificam alecto . Nomina uero neutra/ accusatiuum & uocatiuum similem habent nominatiuo : ut hoc pectus : hoc pectus/ o/ pectus .

V ocatiuus quoq; similis ẽ nominatiuo : ut hic Cicero/ o/ cicero hic consul/ o/ consul: hic rhetor/ o/ rhetor. Inueniunt̃ tamẽ græca quæ suum uocatiuũ seruant : ut thybris/ o/ thybri: thebais o/ thebai: pallas/ o/ palla. Virgilius in decimo. Da nũc thybri pater ferrum quod missile libro. Idem in eodem . Teq; iuuat palla: sed bellis acer alesus. Idem in undecimo. Quin ego nõ

30

alio digner te funere palla. Ouidius in secundo fastorum. Care nepos palla funesta quid induis arma. Statius in duodecimo. O mihi bissenos longũ uigilata per annos thebai. Et sic/o/chreme/o/achille/o/lache: & his similia.

Ablatiuus uero exit in. I. aut in. e. Neutra enim in. e. terminata: mittunt ablatiuum in. I. ut mare mari: cubile cubili. Antiqui tamen/ mare/cubile/ monile proferebant: quẽadmodum iuniores. Quædam uero mittunt ablatiuum in. e. solum: ut rete/ gausape/ præsepe. Et quædam propria: ut reate/ præneste/ soracte/ celene.

In. al. quoque omnia & in. ar. in. I. mittunt ablatiuum: ut animal/animali: ceruical/ceruicali: calcar calcari: lucar lucari: penultima producta. Vtimur tamen/ sale/ lare/ pare & pari. Virgilius. Numero deus impare gaudet.

In. er. & in. is. exeuntia/ masculina/ & communia/ habentia neutrum in. e. faciunt ablatiuum in. I. ut hic saluber/ hæc salubris & hoc salubre: ab hoc salubri: pedestri/ cęlebri: & hic & hæc omnis/ & hoc omne: ab hoc & ab hac & ab hoc omni: hic & hęc facilis/ & hoc facile: ab hoc & ab hac & ab hoc facili: utili: februali/autumnali/hiemali/martiali: cum est adiectiuum. Nam pro nomine proprio exit in. e. ut a martiale: a iuuenale. Illa uero quæ finiunt accusatiuum in. im. terminant ablatiuum in. I. ut tussi/ siti/ neapoli: & reliqua. Ea autem quæ exeunt in. im. & in em. faciunt in. e. & in. I. ut pelue/ & pelui: puppe & puppi: & ita de reliquis:

In. is. & in. er. exeuntia mensium nomina: finiunt ablatiuũ in. I. ut aprili/ quintili/ sextili: septembri/ octobri/ nouembri/ decembri. Excipitur himber quod facit himbre & himbri. Item in. er. cuiuscumque generis sint: terminant ablatiuum in. e. solum: ut hic/ & hæc/ & hoc pauper/ paupere: degener/ degenere: uber ubere: & reliqua.

In. or. comparatiua exeunt in. I. & in. e. ut maiore/ uel maiori.

I n. uis . ut ciuis/ouis/auis . Et in guis: ut unguis/anguis . Et in gnis .ut ignis . Et in.cris. ut uectis. Et in.mnis.ut amnis. Item uerbalia in.trix. ut uictrix/ultrix . Et gentilia in.as.ut rauēnas: arpinas. Et fere omnia habentia ante. is .duas consonantes/ in eadem syllaba : ut neptis/ hostis/ pestis : omnia mittunt ablatiuum in . e . & in .I. ut ciue/& ciui: aue/& aui : ungue/& ungui: angue/& angui : igne/& igni : uecte/& uecti : amne/ & amni : uictrice/& uictrici : rauennate/& rauennati : nepte/ & nepti : hoste & hosti : peste uel pesti : poste uel posti . Hospes uero & sospes habent hospite/& sospite . Item pugil pugile/& pugili : uigil uigile/& uigili. Strigilis strigili solum . Item rudis pro nomine adiectiuo/ rudi solummodo habet : pro nomine uero proprio/ rude. Item demens/demente/ & dementi : amante/ & amanti . Et notandum ꝙ omnia in . ns . exeuntia/ aut participia sunt : aut nomina . Si participia sunt/ ablatiuum aut in . e . aut in . I . mittunt/pro nostro arbitrio . Iuuenalis. Nec ardenti decoxit aeno. Contra. Semperq; ardente camino . Si uero nomina fuerint:omnino in. e .exeunt. Si autem eadem sint & nomina/& participia: ut amans. Cum nomina fuerint:omnimodo in . e . mittunt: ut dictum est . Cum participia : licenter utimur. Tamen Virgilius usurpauit tridenti pro tridente/in secundo : nulla necessitate cogente: sed nouitatis gratia . Sane in omnibus quæ & propria esse possunt/ & appellatiua : ut liberalis/ felix/ iuuenalis : ablatiuus a proprio nomine in . e . exit: ut diximus supra . Ab appellatiuo uero in. I . Item omnia nomina cōmunia trium generum indifferenter proferuntur : ut hic/ & hæc/ & hoc uetus/uetere/& ueteri : pare/& pari : audace/ & audaci : inope/& inopi : concorde/& concordi . Memor tamen habet solum memori . Reliqua omnia exeunt in. e .correptam: ut ab hoc patre : matre : ab hoc & ab hac milite: clade: classe. Tamen aliquando abutuntur auctores. Virgilius. Aduectum ęneam classi: pro classe. Licet nonnulli uelint esse datiuum .

Nominatiuus uero & uocatiuus plurales : fiunt a genitiuo singulari.is.in.es.productam conuersa:in masculinis/& fęmininis/& communibus: ut huius patris/ patres: matris matres: consulis consules: felicis/ felices . In neutris uero descendunt a singulari ablatiuo . Nam si ablatiuus exit solum in . I. uel in . e . & . I. assumunt . a . ut a cubili cubilia : a pare uel pari paria . Pręter cõparatiua: quæ faciunt maiora/minora: & quædam alia:ut uetera ludicra/amplustra. Si autem terminatur in. e .mutatur. e .in. a . ut a corpore/corpora : a capite/ capita : a pectore/ pectora . Inuenitur etiam apud priscos : ut supra diximus/ pluria : unde eius compositum compluria : similiter amplustria lectum est .

Genitiuus quoq; pluralis finitur/ aut in. um .aut in. ium .& fit a singulari ablatiuo. Itaq; si ablatiuus exit in. I .solum/genitiuus pluralis terminatur in. ium .ut sedili/sedilium : lacunari/lacunarium : calcari/ calcarium . Item si nominatiuus desinit in. as .ut as . mas . genitiuus exit in. ium .ut assium/ marium . Excipiuntur/ciuitas/pietas/maiestas: & quædam alia quæ proferuntur ꝑ sincopam: ut ciuitatum/pietatum/maiestatum . Item si nominatiuus terminatur in.es.aut in. is .genitiuus erit in. ium .ut uulpes/uulpium: sedes/ sedium: moles/ molium . Pręter uates/uatum : nates/natium : ignis/ ignium : collis/collium: naris/ narium . Excipiuntur/canis canum:panis/panum:iuuenis/iuuenũ. Item si nominatiuus finit in duas consonantes: genitiuus exit in. ium .ut ars/artium: pons/pontium: fons/fontium: urbs/urbium: pars/partium:& his similia . Excipiuntur hiems/ hiemũ: forceps/forcipum :princeps/principum:municeps/municipum: manceps/ mancipum . Item nomina pluraliter tantum declinata: mittunt genitiuum in. ium . ut manes/ manium: alpes/alpium: tres/trium: quinquatres/quinquatrium: uires/uirium: plures/ plurium . Excipiuntur penatum . Item quæ ablatiuum tam in. I .q̃ in. e .finiũt:ut felice uel felici/feliciũ: pare uel pari/pariũ prudente uel prudẽti/prudentiũ:amante uel amãti amãtiũ. Nisi ꝓferant̃ per sincopã : ut prudentũ/amantũ/cęlestũ:& eiusmodi .

Sed edace uel edaci habet edacium: fallace uel fallaci/fallacium. Excipiuntur quędam/licet ablatiuus sit in. e. & in. I. ut uigilũ/ ueterum/memorum/supplicum/artificum/pontificum/parentum: & comparatiua/ut maiore uel maiori/maiorum/minorum. Cętera uero exeuntia in ablatiuo in. e. tantũ mutant. e. in. um. ut themate thematũ: poemate poematũ: consule consulum: carmine carminũ. Pręter carnium/ditium/litium/niuium/noctium/imbrium/cum suis cõpositis. Item a boue boum: nõ autẽ bouũ: & ab alite alituũ: & non alitum. Inuenitur etiam apud antiquos marum ꝓ marium: sedum ꝓ sedium: mensum pro mensium: parentium ꝓ parentum: hospitium ꝓ hospitum.

Datiuus & ablatiuus plurales/fiunt a genitiuo singulari/interposita. bu. ut huius hominis/his & ab his hominibus: patris patribus. Excipitur bos: quod habet bobus/siue bubus: nõ autẽ bouibus. Cicero etiam usus ẽ poematis ꝓ poematibus: sicut toreumatis/emblematis/& eiusmodi.

Accusatiuus pluralis similis ẽ nomĩatiuo: ut hi patres/hos patres hi & hę homĩes/hos & has homines. Excipiunť quędam gręca quæ mittunt accusatiuũ in. is. solum productã: ut sardis/has sardis: alpis/has alpis: syrtis/has syrtis: trallis/has trallis. Itẽ quæ in singulari numero habent genitiuũ similem nomĩatiuo: ut hic & hæc omnis/huius omnis: hos & has omnes/& omnis. Salustius. Omnis homines qui student sese. Terentius. Omnis nos gaudere. Virgilius. Aquas dulcis & frondea semꝑ tecta petunt. Et in. es. pluraliter tantum declinata: ut manes/penates/plures tres. Et in. er. desinentia/habentiaq; ablatiuũ in. I. ut imber imbri: acer acri: hos imbres & imbris: acres uel acris. Et terminata in. ns. uel in. rs. ut pons/& ars/frequenter mittunt accusatiuũ pluralem in. is. & raro in. es. Cicero tamen litis pro lites posuit: & Virgilius tenacis pro tenaces. Græca autem nomia accusatiuũ habent aliquando in. as. correptam: ut thoracas pro thoraces: archadas pro archades: crateras pro crateres. Virgil. Crateras magnos troadas: pro troades: & his similia.

Quot terminationes habet quarta declinatio? Duas.us.correptã masculinorũ & fęmininorũ tãtum: ut hic uisus/& manus: &. V. solum neutrorũ: quę in singulari ĩdeclinabilia sunt: ut hoc genu huius genu: hoc ueru/huius ueru/penultima ꝑducta. Ouidius in.viii.metha. Dextraqꝫ a poplite leuũ pręssa genu digitis ĩter se pectine iũctis. Virgi. Nuda genu nodoqꝫ sinus collecta fluẽtes.

Genitiuus quoqꝫ exit ĩ. us. ꝑductã: ut hic senatus/huius senatus Vetustissimi tamen nõnunq̃ in. uis. diuisas syllabas ꝓferebant. Terentius. Texentem studiose ipsam ostendimus mediocriter uestitã ueste lugubri eius armis causa opinor quæ erat mortua.

Datiuus uero huius declinatõis terminaẽ in. I. & fit a gẽitiuo. s. conuersa in. I. ut senatus senatui: manus manui. Inueniẽ tamen apud poetas ablatiuus ꝓ datiuo: ut metu ꝓ metui. Virg. in. iiii. Nam alię uictu inuigilant: pro uictui. Idem in eodem. Cõcubitu indigent: pro concubitui.

Accusatiuus fit a nominatiuo/mutata. s. in. m. ut senatus/hunc senatum: manus hanc manum:

Vocatiuus uero est similis nominatiuo: ut hic senatus/o/senatus hæc manus/o manus.

Ablatiuus fit a genitiuo remota. s. & producitur. V. ut ab hoc senatu: ab hac manu.

Nomiatiuus & accusatiuus & uocatiuus plurales/similes sunt genitiuo singulari: ut huius uisus: hi uisus: hos uisus/o/uisus: huius manus: hę manus: has manus/o/manus: hę idus: harũ iduũ semper est plurale: ut omniũ festorum nomina.

Genitiuus pluralis fit a gtiuo singulari/remota. s. & assũpta. um. correpta. u. ut senatuũ/manuũ. Inueniẽ tamẽ currũ ꝓ curruũ per sincopã/apud maronẽ ĩ. vi. ęnei. q̃uis gemiata. u. posset neutrũ ꝑ synaliphã stare: cũ sequẽs uersus a uocali ĩcipiat: necnõ ẽt duabus uocalibus iũctis/prior potest in metro excludi: ut Ferreiqꝫ eumenidum talami.

Datiuus & ablatiuus plurales fiũt a ntiuo singulari/mutata. u. in I. & interposita. bu. ut huius uisus: huius manus: his & ab his

uisibus/manibus. Quędam tamē seruant. V. pro. I. ut arcubus portubus/artubus/tribubus/specubus/lacubus. Ouidius in tertio fastorū. Pręmia de lacubus ꝓxima musta tuis. Neutra uero in. u. desinētia/assumpta. a. mittunt nōiatiuum/ & accusatiuū/ & uocatiuū plurales: ut cornu/cornua: genu/genua. Quorū datiuus & ablatiuus fiūt a similitudīe masculinorū & ęmininorū ut genuū/genibus: cornuū cornibus.

Quot terminatōes habet quinta declinatio? Vnam: uidelicet. es. ꝓductam. Et sunt oīa fęminini generis latina: pręter unū quod i singulari numero reperiť tam masculinū/q̄ fęmininū: ut dies. Lucanus in. ii. Proh fata quis ille quis fuit ille dies. Vir. in. iiii. Ille dies primus leto primusq; malorū causa fuit. Idem ī secūdo. Venit sūma dies & īeluctabile tēpus dardanide. In plurali uero semp̄ īueniť masculini generis: ut hi dies: & sua cōposita: ut hic meridies. Terentius in adelphis. Præterea meridie ipso faciam ut stipulam colligat.

Genitiuus & datiuus quoq; huius declinatōis descendūt a nominatiuo/remota. s. & assumpta. I. ut dies/ huius diei/ huic diei: & seruāt. e. ꝓductā nōiatiui/si fuerit. I. ante. s. ut rabies rabiei: sin minus corripiūt: ut spes spei: res rei: plebes plebei. Vetustissimi tamen frequēter ablatiuū/ tam ꝓ genitiuo/ q̄ pro datiuo ꝓferebāt: ut fide ꝓ fidei: & die ꝓ diei: acie ꝓ aciei. Salustius ī primo historiarū dubitauit acie pars: ꝓ aciei. Ouidius in tertio metha. Prima fide uocisq; ratę tentamina sumpsit: ꝓ fidei. Idē in sexto. Vtq; fide pignus dextras utriusq; poposcit.

Accusatiuus fit a nōiatiuo/mutata. s. in. m. correpta. e. quia uocalis ante. m. terminalē nunq̄ ꝓduciť: ut hūc diem: hanc rem.

Vocatiuus similis est ntiuo: ut hic dies/o/dies: hęc fides/o/fides.

Ablatiuus quoq; fit a nominatiuo/remota. s. ut dies/ab hoc die hæc res ab hac re.

Nominatiuus/& accusatiuus/& uocatiuus/ similes sunt nōiatiuo singulari: ut hęc fides/hę fides: has fides/o/fides.

Genitiuus pluralis fit a singulari ablatiuo/addita. rum. ut ab hac

die harum dierum: ab hac re/harum rerum. Qui quidem in quibusdã aliis nominibus huius declinatõis/in usu nõ est. Tamen apud antiquissimos reperiť: ut specierũ/facierum.

Datiuus & ablatiuus plurales/formantur a singulari ablatiuo/addita. bus. ut ab hoc die/his diebus: ab hac re/ab his rebus. Qui casus in aliis quoq; nominibus eiusdem declinatõnis apud plerosq; deficiunt.

DE PRONOMINE.

Quid est pronomen? Est pars orationis quę pro nomine proprio uniuscuiusq; accipitur: & cum substantiam solum significat: personas finitas recipit.

Quot accidũt pronomini? Sex: species: persona: genus: numerus: figura: & casus.

Quot sunt species pronominum? Due: primitiua: & deriuatiua.

Quot sunt ꝓnomina primitiua? Octo/ego/tu/sui/ille/iste/ipse/hic & is. Ex quibus alia demõstratiua: alia relatiua: & alia demõstratiua & relatiua. Demõstratiua/ego/tu/hic/& iste. Relatiua/sui/& is. Modo demõstratiua modo relatiua: ille: ipse. Virgi. Sic iuppiter ille monebat. Terẽ. Vides tu illũ thays. Ipse uero p se solum ꝓlatum/relatiuũ est. Virgi. Ipse arduus altaq; pulsat sidera. Si autem cũ aliis positis/aut etiã p eclipsim subauditis iũgitur: eorũ accipit significationẽ. Virgi. Ipse ego paulisper ꝓ te tua munera inibo. Figurate tamẽ/uel discretiõis/uel significãtię causa/primę uel secũdæ ꝑsone adiungiť: & ꝓ eorũ casibus sepissime ponitur. Vir. Ille meas errare boues ut cernis & ipsum: idest me. Idẽ alibi. Vnus abest ĩ medio influctu quẽ uidimus ipsi: idest nos.

Quot sunt ꝓnomina demonstratiua? Septem: meus: tuus: suus: noster: uester: nostras: & uestras. Quorũ tria deriuantur a prima ꝑsona: unũ scilicet meus a genitiuo singulari primitiui: & duo a plurali/noster/& nostras. Tria uero a secũda ꝑsona: tuus a genitiuo tui/penultima correpta: sicut in primitiuo: uester & uestras a genitiuo uestrũ uel uestri. Suus sua suũ quod solũ a sui tertia ꝑsona deriuať itrinsecus: ut & primitiuũ suũ/tã genera/ꝙ nũeros

confundit: ut suus / illius: & suus illorũ. Extrinsecus distingunt ea quibus adiungũtur: ut meus seruus: mea ancilla: meũ mancipium. Cętera uero genera solum.

Q uot sunt pronomina possessiua? Quinq;/ meus / tuus / suus / noster / & uester.

Q uot psonas significant pnomina possessiua? Duas: possessoris itrinsecus: & possessionis extrinsecus: in qua & genera / & casus / & numeros: & intrinsecus quidem pprii loco fungũtur. Extrinsecus uero appellatiui.

Q uot pnomina habent uocatiuũ? Quattuor: tu: meus: noster: & nostras: ut / o / tu. Teren. O mea tu / o / mi / mea / meum / o / noster nostra nostrum: & / o / nostras.

Q uot sunt psonę pnominũ? Tres: prima: secũda: & tertia. Quarũ prima / tam secundã / q̃ tertiã concipit. Secũda uero solum tertiã: ut ego & uos & illi facimus: tu & illi facitis.

C uius psonę sunt pnomina primitiua? Ego est psonę primę: & reliqui casus sequentes. Tu est personę secundę: & eius obliqui. Tertię uero sunt / ille / iste / ipse / hic / is / & sui quod nominatiuo caret: sicut ἑαυτὴ apud græcos.

Q uot sunt genera pnominũ? Quinq;: masculinũ ut hic: fęmininũ ut hęc: neutrũ ut hoc: cõe duũ generũ: ut nostras / uestras: quorũ pfecta erãt / nostratis / & uestratis: ũde & neutrũ nostrate. Notandũ q possessiua nõia ascendẽtibus nõ adiũgunẽ: nõ eni dicimus hectoreus pater: frater uero uel seruus dicimus. Pronomia uero adiũgunẽ: ut pater meus. Sciendũ est q ego & tu / & gẽitiuo sui quoniã genera nõ discernũt / inequalẽ habent declinationẽ. Aliã uero distinguẽtia genera / equalem habent.

Q uot sunt figurę pnominũ? Due: simplex / & composita.

Q uot pnomia cõponũẽ p nõiatiuos? Tria / iste / hic / & is. Sed is cũ aduerbio demũ cõponiẽ: & facit idẽ p apocopẽ: & significat isdemũ: hoc ẽ iterũ is. Et masculinũ quidẽ hẽt. I. pductã: neutrũ uero correptã. Virg. Idẽ ambas ferro dolor atq; eadẽ ora tulisset. Iuuen. ĩ primo. Et tamẽ alter si fecisset idẽ eadẽ & sub indice morũ,

& nõiatiuus quidẽ tã masculini/ꝙ neutri: & accusatiuus ex duo bus corrupti sunt. Cęteri uero casus ex integro & corrupto iue niunť. At eadẽ/eiusdẽ/eidẽ/iidem/aedẽ/& isdem: itaq; p duo. ii. uel p. e. ac. I. regula exigit scribi/tã nõiatiuũ puralẽ masculini/ꝙ datiuũ & ablatiuũ plurales. Solẽt tamẽ auctores etiã p synere sim unã. I. ponere ꝓ duabus. Et sciendũ ꝙ ĩ neutro geminať cõ positio: & dicimus idẽtidẽ. i. idẽ & idẽ: cuius obliqui deficiunt. Iste & hic cõponunť p eos casus solũ qui in. c. desinũt: absq; da tiuo: ut istic/istec/istoc: quæ tamẽ p metaplasmũ uidẽtur ꝓferri. Vnde nec aspirationẽ seruant: ut/illic/istic. In his autẽ aduerbiis ponit aspiratio: adhuc: abhinc: dehinc. Notandũ ꝙ. met. & te. breues syllabæ discretiõis causa plerũq;/uel significãtiæ p figurã quã græci uocant ἐπέκτασιν: uel παραγωγην: assumũt in ꝓno minibus. Similiter. pte. &. te. sed. te. cũ nomiatiuo solum secũdę psonę: ut tute. Cicero ꝓ murena. Quicꝙ cũ admoneris tamẽ ꝗsi tute noris ita & salutas. Inueniť etiã tutemet. Lucretius ĩ primo Tutemet a nobis iã quouis tẽpore natũ. Met cũ oibus primę & secũdę psonę casibus: pręter ntiuũ & uocatiuũ sigulares secũdæ uerbi differẽtię causa. Dicimus. n. ĩ ntiuo & utiuo tãtũ tutemet: ne tumet uerbũ eẽ uidereť: & gẽitiuũ puralẽ utriusq;: nosmet: & nobismet: uosmet & uobismet. Cicero de domo sua. Nobismet ipsis põtifices. Terẽ. Egomet rapui. In tertia quoq; psona tripar tito/ suimet/sibimet/semet/ meme/sese. Accusatiuus & abltiuus geminatione sui compositus/ utraq; producta/& acuto accentu ꝓlatus: quod ĩ aliis casibus fieri nõ solet. Ce. quoq; per omnes casus/articularibus addebãt uetustissimi: ut hicce: hæcce: hocce. Vnde hoc quasi duabus sequentibus. cc. cõsonantibus produ cit Virgilius. Hoc erat alma parens ꝙ me per tela per hostes eri pis. Nam in antiquissimis codicibus ĩuenitur. cc. bis scriptum. ut Hocce erat alma parens: & cętera. Terẽ. Hoccine est credibile aut memorabile factum. Nũc uero his casibus eorũdem prono minũ frequenter causa euphonię addunt. ce. qui in. s. desinũt: ut huiusce/ hosce/ hisce. Nec solum poetę: sed etiam oratores hic

antedictis utuntur adiectionibus. Cicero in ſecundo uerrinarũ. Hoſce ego non tam multis acres/ q̃ inficiatores lentos eſſe arbitror. Quod & ꝑ nominatiuo plurali protulerunt antiqui iterpoſita. s. Terentius. Hiſce hoc munere arbitrantur ſuam thaydem eſſe. Item illicce/ unde illic quaſi apocopa. Teren. Illic eſt huius rei caput. In fine ſeruat accentum: illiuſce: iſtiuſce: illucce: iſtucce ueteres dicebant. Teren. Illanctine mulierem alere cum illa familia. Pte. uero ſyllaba/ quinq; ſolũ ablatiuis aſſumitur: ut meapte tuapte/ ſuapte/ noſtrapte/ & ueſtrapte. Eccum/ eccam/ eccos/ eccas ellum/ pronomina ab ecce compoſita ſunt: & per eclipſim utplurimũ proferuntur. Intelligitur enim/ cerne/ uel aſpice. Nobiſcum cum prępoſitione euphonię cauſa compoſitum eſt: & ꝓpter hoc reliquarum quoq; perſonarum ablatiuos ſimiliter proferre cęperunt. Mecum/ tecum/ ſecum/ nobiſcum/ uobiſcum: in quibus antiquiſſimi etiam præpoſitionem anteponebant: ſicut & cum quibus: & quibuſcum. Totidem/ & tantũdem: cuius genitiuus ſolus ex obliquis in uſu iuenitur. Terentius. Tantidem emptam. non ſunt pronomina: ſed nomina. Similiter cuia/ infiniti poſſeſſiuum/ ſicut & ſuum primitiuũ nomen eſt. Quãuis cum intereſt & refert uerbis/ pro genitiuo primitiui i ablatiuo: ſicut mea/ tua/ ſua/ noſtra/ & ueſtra/ ponitur. Cicero pro Vareno. Eacides ſi potiſſimum crimini datur: detur ei cuia interfuit. Cuius gentile nõ ſolum cuias: uerum etiam cuiatis cõmuni genere ꝓferebant.

Cum quibus dictionibus componuntur pronomina? Cum nominibus: & tũc ſunt nomina: ut huiuſcemodi: totidem: tantũdem. Cum ꝓnominibus: ut iſtic/ illic. Cum aduerbiis: ut eccum. Cum prępoſitione ſecundum Donatum: ut mecum: ut apparet ſupra.

Quot ſunt numeri pronominum? Duo: ſingularis ut ego: pluralis ut nos. Et prima quidem & tertia perſona/ uocatiuum habere non poſſunt: pręter primę perſonę poſſeſſiuum: quod cum ſecundæ quoq; perſonę poſſit adiungi: habent uocatiuũ non poſſeſſoris: qui intrinſecus in prima perſona/ ſecundum genitiuum primitiui intelligitur. Sed poſſeſſionis. Terentius. Pater mi. Idẽ

O mea tu. Idem. O mea thays. Idem. O noster demea. Nostras
quoq; gentile/eundem habet nominatiuum & uocatiuum. Alia
uero pronomina quæ secundæ personæ adiungi non possunt:
carent uocatiuo.

Quot sunt casus pronominum? Quot unũquodque pronomen
natura siue usu sibi sortitum est. Alia enim sunt monoptota: ut
istec/ eccum/ eccam/ ellum: mecum/ tecum/ secum/ nobiscum/ uo
biscum/ suapte: & siqua sunt alia. Alia triptota: ut sui/sibi/se/me
um/tuum/suum/ nostrum/ uestrum. Alia tetraptota: ut tuus/ su
us/ illud/ istud. Alia pentaptota: ut iste/ille. Nam exaptota nõ
inueniuntur. Quoniam prima persona & tertia plurales quinq;
casibus habere non pssunt. Quippe cũ uocatiuus qui in eis nul
lo modo possit inueniri/ proprius est secundę.

Quot sunt modi declinationũ in pronominibus? Quattuor: pri
mus: secundus: tertius: & quartus.

Quot sunt pronomina primi modi? Tria: ego: tu: & sui quod ca
ret nominatiuo: ut dictum est.

Quomodo exit in genitiuo primus modus? In. I. uel in. is. ut
ego/mei/uel mis: tu/tui/uel tis: & sui. Sis autem non dicitur dif
ferentiæ causa sis uerbi substantiui: & ad imitationem græcorũ:
his quoque utimur duplicibus genitiuis pronominum. Apud
illos enim ἐμου & εμουσ dorice σού & σουσ: & οὑ & ουσ di
ci solet. In ουσ autem desinens genitiuus solet apud nos in. is.
diffiniri: ut Δημοσθενοῦσ demostenis. ἑρμογένοῦσ hermogenis
In ὗο uero in. I. ut πριάμοῦ priami: κῦρου cyri. Sic ego ἐμού: σοῦ
οὗ: mei: tui: sui: ἐμοῦσ σοῦσ οὗσ: mis: tis: sis. Sed propter an
tedictam causam est tertię huiusmodi genitiuus. Deinde dorici
conuertunt οὗ diphthongon in εὗ: ut εμου ἐμεῦ: & ἐμεθεν σέ
σθεν addita σθεν dicunt. Vnde Theocritus φράξεό μεῦ τὸν
ἔρωθὄσθεν ικετο ποτνα σελάνα.

Datiuus exit in. I. ut mihi/ tibi: sibi. Accusatiuus facit me: te: se.
Vocatiuus/o/tu. Ablatiuus a me: a te: a se. Et pluraliter nomi
natiuo nos/uos: genitiuo nostrum uel nostri: uestrũ uel uestri:

sui. Datiuo nobis: uobis: sibi. Accusatiuo nos: uos: se. Vocatiuo/o/uos. Ablatiuo a nobis: a uobis: a se. Notandum ꝙ in ꝓnominibus ex primis syllabis personę intelliguntur: ab extremis casus & numeri: necnon etiam in possessiuis genera.

S ecundus modus est qui genitiuum singularem in. ius. terminat Et declinantur hoc modo quinque pronomina/ hic/ iste/ ille/ is ipse: quod ipsus dicebatur. Quorum fęminina/ hęc/ista/ illa/ ea ipsa/ faciunt neutra: hoc/ istud/ illud/ id/ ipsum.

G enitiuus in. ius. omnium generum cõmunis est: & producit. I. quam tamen poetę etiam corripiunt.

D atiuus similiter trium generum est: & fit a genitiuo remota. us. Hinc solum assumit. c. differentiæ causa hui interiectioni. Reliqui uero casus/ tam in singulari/ quã in plurali: secundum regulam mobilium nominum declinantur: ut illius/ illi/ illum/ illam illud: ab illo: ab illa: ab illo. Et in plurali illi/ illę/ illa/ illorum illarum/ illorum: illis/ illos/ illas/ illa/ ab illis. Sicq; cętera eiusdẽ formę/ tam pronomina/ q̃ nomina se habent.

Q uot nomina secundo modo pronominis declinantur? Octo: quinq; in. us. desinentia: unus: totus: solus: alius: ullus: a quo diminutiuum ullus: & ab eo nullus: sicut a uino uillum. In. er. duo: uter/ & alter: & ab eis composita: uterque: alteruter: neuter. In. is. uel in. I. unum: quis/ uel qui: & quæ ex eo componũtur. Quæ etiam secundum mobilium nominum regulam uetustissimi terminabant genitiuos & datiuos. Terẽtius. Tam iners tam nulli consilii: pro nullius consilii. Idem alibi. Dum loquitur alterę: pro alteri. Idem. Solę mihi ridiculo fuit: pro soli. Et cuicuimodi: pro cuiuscuiusmodi. Cicero pro Sexto rostio. Vereor enim cuicuimodi est roscine: ita hunc uidear seruare/ ut tibi omnino non pepercerim. Cum igitur iuniores frequentius ante dicta nomina/ secundum formam pronominũ in. us. terminantium declinauerunt: in uno ex eis potius nominum declinationem sequũtur. Neuter/ neutri/ neutro/ dicentes: cum apud ueteres etiam in. ius. secundum simplicis sui declinationem inue

niatur in genitiuo/& in datiuo. Plautus. Neutri ridebo doni cum res diiudicata sit. Horum fęminina sunt/ una/ tota/ sola/ alia/ulla/altera/utra. Neutra uero faciunt/unum/totum/solũ ullum/alterum/utrum. Duo tantum in. d. finiunt: quis/quid alius aliud. Quorum genitiui unius/totius/solius/alius/ulli us/utrius: & producunt/& corripiunt penultimam in metro. alterius uero semper corripit. Apud uetustissimos quis cõmu nis generis inuenitur. Plautus. Dic mihi si audes quis ea est quam uis ducere uxorem. Terentius. Hunc oculis nostrarũ quisquã non uidit phedria. Et obliquos casus non solum se cundum declinationem secundam: sed etiam secundum terti am declinabant. Vnde nunc quoq; accusatiuus in. m. desinit Dicimus enim quem/quam/ quod/uel quid. Similiter ablati uus in. I. trium generum/secundum tertiam est. Dicimus enĩ a quo/uel a qui: a qua/uel a qui: a quo/uel a qui. Virgilius. Ec cam ex ęqualibus unam qui cum partiri curas: pro qua cum. Item nominatiuus & accusatiuus plurales apud eosdem uete res in. es. cõmunes duum generum inueniuntur: ut qui/quæ/ uel ques: quos/quas/quę/uel ques. Plautus. Ques sunt isti? Cato. Quescũq; romę regnauisset. Datiuus uero & ablatiuus nunc quoq; tam per. is. q̃ per. bus. profertur: ut quis uel qui bus. Ad hoc sciendũ ꝙ qui/quãdo interrogatiue/ uel infinite pro quis ponitur: circũflectitur. Quando uero relatiue per se acuitur. In lectione uero grauatur. Similiter obliqui casus ge neralem accentuũ regulam seruant: quando sunt infinita/uel interrogatiua. Cum uero relatiua sunt: acuuntur per se: & in le ctione grauantur ꝑ omnes syllabas. Antiqui alis quoq; pro alius nominatiuo protulerũt: genitiuus ꝓducit alius semper & est raro in usu. Alii uero genitiuus/quod est mirũ etiam in fęminino genere a quibusdam prolatum ẽ. Cęlius. Antequã barca periret alii rei causa. Datiuus tam singularis/q̃ pluralis in hoc modo/una syllaba excedit̃ a genitiuo singulari. Vnde huic/cui/ei/monosyllaba sunt accipienda. Ei tamen differẽtię

causa ne interiectio putetur: plerūque bissyllabum inuenitur. Similiter in nominatiuo & datiuo pluralibus: ut ei uel. ii. uel iis. huic/ & cui rarissime bissyllaba inueniuntur. Statius in primo per dieresym syllabarū protulit. Lętus huic domo uideas dare iure nepotes. Terentius. Verum ut cuiq; est proximitas locis oriri. Est enim sotadicum ex duobus ionicis a maiore & tribus trocheis. Hibus ēt ꝑ his ātiqui ꝓtulerūt. Plaut. ĩ curgu liōe. Eodē hercule uos paro & expono parissimi estis hibus.

Tertius modus declinationis pronominum est: qui per omnia sequitur mobilium declinationem nominū secundę declinationis. Et declinantur hoc modo pronomina quinque: meus/ mea/ meū: tuus/ tua/ tuū: suus/ sua/ suū: noster/ nostra/ nostrum/ uester/ uestra/ uestrū. Sed noster & meus quæ possunt transire in secundam personam/ habent uocatiuum. Notandū tamen ꝙ meus cū secundū regulam uocatiuū deberet facere/ o/ mee: euphonię causa duas. ee. breues in. I. longā cōuertit. Teren. O mi ęschine/ o/ mi germane. Idem. Heu parmeno mi nostin.

Quartus modus pronominis est: qui per omnia sequitur tertiā declinationem nominū: ut nostras/ nostratis: cuius nominatiuus ideo circūflectitur in extrema: quoniā per syncopā ꝓferē. Vetustissimi enim similem genitiuo nominatiuū proferebāt. Notandū ꝙ interrogatiua/ infinita/ abnegatiua/ distributiua/ relatiua/ quando carent demōstratione: carent etiam casu uocatiuo: ut quis/ qualis/ talis/ alius/ nullus/ alter/ uter/ bini/ terni: & similia.

DE PREPOSITIONE.

Quid est prępositio? Est pars orōnis indeclinabilis/ quę pręponitur aliis partibus orōis/ uel appositione/ uel cōpositione.

In quo loco habent accentum præpositiones? In fine acutum tam apud græcos/ q̄ apud latinos: qui tamen cū aliis legēdo in grauem conuertitur: nisi prępostere proferantur. Quod eoles quoq; quāuis fugiant in fine acutum: hac parte solent seruare: quos in plerisq; imitati/ in hoc quoq; sequimur. Cū uero

pręposterę monosyllabę ponanť:acuto. Dissyllabę ãt penultimo acuto pferűť:nisi aliq̃ differẽtia ipediat:ut maria oia circű apud Maronẽ in primo ęnei. Finalẽ enĩ acuimus syllabã:ne si penultimã acuamus/nomẽ uel aduerbiű eẽ puteť. quoniã prępositões cű ordinẽ mutãt:mutãt etiã accentű:nisi differẽtia p hibeat:ut dictű ẽ. Quod ẽt cõiunctiões apud latinos prępositiuę/uel cões si postponanť facere solẽt: ut igiť:quoniã: saltẽ. Prępositiuę enĩ prępositões grauanť oibus syllabis:postpositę autem acuűtur in principio.

Quot modis ponunť prępositões? Quattuor:sepate:cõiuncte: cõposite:& apposite. Prępositões sepate acuunť:cõiűcte uero casualibus/aut loquelis uim suã sępe cõmutãt:& graues fiűt. Cõposite quidẽ tã in ntiuo/q̃ i obliquis casibus: ab eo ntiuo cõposito flexis iueniunť: ut idoctus/idocti/idocto/ idoctum idocte. Apposite ãt nõ nisi actiuo/uel ablatiuo iseruiűt: ut in hostẽ p patria. Cű uerbo semp in cõpositione:ut iduco:extorqueo:pcurro. Cű pticipiis i cõpositõe quidẽ secundű uerborű figurã/ex quibus nascűť:ut idicẽs:extorquẽs:pcurrẽs. Et per appositionẽ actiuo & ablatiuo/secűdű nõia: ut i amantẽ: pro amãte. Pronõibus uero p appositionẽ solã pręponiť duobus obliqs:ut i illű:de illo. Et sibi ẽt pręponiť in cõpositiõe:ut im pterritus:iexpugnabilis. Itẽ cõiunctõi quoq; iueniť prępositã sed nõ seruat uim suã:ut absq;. Similiter aduerbiis prępon itur per cõpositionẽ: ut pinde:deinceps:dehinc: abhinc. Itaq; nomini & p appositionẽ/ & p cõpositionẽ coniűgiť. Pronomini uero per appositionẽ solam:ut dictű est. licet quibusdã/mecű tecű/secű/nobiscű/ & uobiscű composita esse uideanť. Participio uero p deriuationẽ uel cõsequẽtiã cõpositorű uerborű uel p appositionẽ. Cęteris aűt ptibus p solã cõpositionẽ prępositio iungitur. Sciẽdum q̃ prępositiones tam pro aduerbiis/q̃ pro coniunctionibus inueniuntur:ut propter:ob:ut pp̃ter te hoc feci.i.tui causa. Virgil. Te pp̃ter libyce gentes numadűq; tyrãni. Idem. Cuius ob augurium infaustű moresq; sinistros.

Itẽ prępositões alie sunt monosyllabę: alie dyssyllabę: alie tris syllabæ. Et notandum ꝙ præpositiones monosyllabæ, rarissi me prępostere proferuntur. Terentius. I. pręsequar: nisi cum. Ea enim sola, tam apud poetas, q̃ apud oratores præpostera cum pronominibus ponitur: ut apparet supra. Mecum, tecũ, secum, nobiscum, & uobiscum. Item quocum, quicum, quacũ quibuscum. Medię quoq; repperiuntur: ut quadere: quãobrẽ quasobres: quaiparte.

Q uot accidunt præpositioni? Vnum: quid? casus tantum.

Q uot casus? Duo: accusatiuus & ablatiuus. Apud grçcos uero tres: genitiuus: datiuus: & accusatiuus. Quos imitatus est Virgilius in tertio georgicorum. Et crurum tenus a mento pa learia pendent.

D a prępositiones seruientes accusatiuo? Ad: apud: ante: aduer sum, uel aduersus: cis: citra: circum: circa: circiter: contra: erga: extra: inter: intra: infra: iuxta: ob: pone: per: prope: propter secundum: post: trans: ultra: præter: supra: usq;: secus: penes.

D a præpositiones seruientes ablatiuo? A. ab: abs: cum: coram: clam: de. e. ex: pro: prę: palam: sine: absq;: tenus.

D a prępositiones seruientes utriq; casui? In. sub: sup: & subter.

Q uot sunt prępositiones quę non inueniunt̃ nisi in compositi one? Sex: quę? Di. dis: re: se: an: con.

Quare iungũtur per appositionẽ accusatiuo, & ablatiuo, & non aliis casibus? Quia accusatiuus & ablatiuus cum uim transi tiuam habeant, recipiũt separatas prępositiones. Separate enĩ semper transitionẽ ab una ad aliam personam significãt. Ideo nominatiui casus per appositionẽ non recipiũt prępositiões: quia intransitiuã habent elocutionem.

A d. tam in appositione, q̃ in compositione repperitur. Nam ali quando significat proximitatẽ: ut accurro: assideo: adurbem idest iuxta, uel apud urbem. Aliquãdo accipitur pro coniun ctione causali: ut ad quid fecisti: idest cuius causa. Aliquãdo ẽ similitudinis: ut accõmodatus: adequatus: adsimilis: adun

guem. Ponitur etiam pro contra: ut ad illum mihi pugna est: idest contra illum. Aliquando significat additionem. Interdũ refertur ad tempus. Salustius in primo historiarum. Ad bellum persii macedonicum numero adquinquaginta milia. Aliquando ad personas. Virgilius. Ad te confugio: & supplex tua numina posco. Aliquando ad locum. Virgilius. Prima quod ad troiam pro caris gesserat argis. Item in compositione/modo intentiua: ut approbat. modo ad personam: ut alloquitur/arridet.

Apud. unam habet significationem in loco: ut apud romam. Adiungitur tamen etiam personis: ut apud amicum: apud romanos. Et significat παρά cum locum demonstrat. In compositione uero nunq̃ inuenitur.

Ante. & componitur/& separatur: ut antepono: ante domum. Et interdum est localis: ut anteeo. Aliquando est temporalis: ut ante annum. Inuenitur etiam sine casu loco aduerbii. Et accipitur pro antea: quod est apud græcos πρότερον. Virgilius. Ante pererratis amborum finibus exul. Idem in tertio. Ante & trinacria lentandus remis in unda. Idem alibi. Ante iouem nulli subigebant arua coloni. Hic præpositio est: quia iungitur suo casui. Hinc deriuatur antiqus. a. um. unde antiquarius.

Aduersum/uel aduersus/ponitur aliquando pro apud: ut aduersum te habeo gratiam: idest apud te. Cum uero significat contra/& præpositio est: ut aduersum hostem. Et aduerbium esse potest. Sciendum ꝙ aduersum ideo præpositio esse putatur: quia pro ἐπί græca præpositione aliquando poni solet. Terentius. Idq; aduersum te gratum fuisse habeo gratiam. Cum uero τόεν αντίοσ significat/potius aduerbium est q̃ præpositio. Terent. Ei loco exaduersum tonstrina erat quędam.

Cis. & componitur & separatur: & potius localem habet significationem: ut cisalipina gallia: & cis rhenum: cis padum. Possumus etiam per translationem/& in tempore/& in aliis rebus ea uti: ut cis diffinitum tempus: sicut ultra diffinitum: uel cis naturę leges: uel ultra naturę leges. Hinc deriuatur citra.

C itra nunquã componitur: & pene eandem habet significationẽ quam. cis. Nam ad locum refertur. Sed. cis. propriis nominibus fluminum uel montium solet præponi: ut cis arnum: ut supra dictum est: cis alpes. Reliquis uero potius citra: ut citra cruorẽ: citra saniem: citra forum. Et a cis deriuatur citra: ut dictum est. A citra uero oritur citer/citerior/& citimus: teste Capro. Cato de agna pascẽda. Citer agnus alligatus ad sacra erit. Vtriusq; tamẽ interpretatio apud gręcos aduerbium est.

C ircum quando περί significat/ præpositio accipitur/ tam in compositione/ quam in appositione: ut περιφέρω circumfero περίτο ὄροσ: idest circum montem. Quando uero πέριξ demonstrat: aduerbium est locale. Virgilius. Anna uides toto properari littore circum. Et quando postponitur: habet accentum in fine: ut dictum est. Hinc oritur circiter: quod est apud græcos περιφερωσ.

C irca quoque περί significat/ cum ponitur pro iuxta: ut circa forum: circa templum: circa uiginti annos. Et nunquã præpositiua componitur. Postposita tamen inuenitur apud Virgilium: post ablatiuum: & tunc accipitur pro coniunctione causali. Virgilius. Quocirca capere ante dolis & cingere flamma Reginam meditor. Interdum ei præponitur circum: ut circũcirca dicimus: quod Donatus his uerbis affirmat. Aut præpositio: aut uerbũ præcedit: ut perfero. Aut aduerbium: ut expresse. Aut participium: ut præcedens. Aut coniunctioni: ut absque. Aut seipsam: ut circumcirca. Et hoc fit quando ἀμφϊ περϊ significare uolumus: ut apud Hesiodum ἀμφϊ περι κρήμνον.

C irciter pro iuxta accipitur: ad tempus tamen solum pertinet: ut circiter kalendas ianuarias: circiter nonas: & eiusmodi.

C ontra componitur & separatur: cum κατά: uel ἀντι significat: & tunc proprie est præpositio: ut contra adulterium dico καταμαχὸυ λέγω: idest contradico: contrapono: controuersia. Cum uero ponitur sine casu: aduerbium est. Virgilius. Contra non ulla est oleis cultura. Iuuenalis. Stat contra starique iubet.

hinc oritur contrarius/contraria/contrarium.

Erga etiam περί significat: & separata solum inuenitur: & affectũ demonstrat: ut bonus erga propinquos.

Extra quoq; quod significat τοἔκτοσ apud grecos est aduerbium deriuatum a prępositiõe. ex. tam apud illos/q̃ apud nos Nostri autem ideo nõ solũ inter aduerbia: sed etiam inter præpositiões acceperunt: quia & sine casibus uerbo adiũgitur: & prępositum casualibus grauatur: ut extra muros: extra męnia. Persius. Pinge duos angues pueri sacer est locus extra meite. Teren. Extra unam aniculam. Nec tamen est mirum si. extra. loco præpositionis accipitur: cum. ex. quoq; in quibusdam dictionibus ꝓ extra sepissime ponitur: ut exlex idest extra legem: exul idest extra solum: exterminatus: exspes: exeo idest extra eo. Et sciendum ꝙ. extra. ꝑ appositionem solam/aliis iungitur partibus orõnis: & ex eo deriuatur/extraneus/externus.

Inter componitur & seponitur/& separatur: ut internũcius: iterca pedo: interuallum: interpres: cuius simplex idest pręs/nõ est in usu: inter amicos: inter muros. Interdum ponitur pro aduerbio significat enim τόμεταξύ. Nec solum casualibus pręponiẽ apud nos/& grauatur/quod suum est prępositionis: sed etiam uerbis potest adiungi: & penultima acui: ut si dicam. Tu dextrorsum ego sinistrorsum: & ille currit inter. Sicut autem a sub deriuatur subter: & a cis citra: & ab ex extra: a pre quoq; preter: & a prope propter. Sic ab. in. nascitur inter: a quo interea: unde interealoci.

Intra quoq; quod uidetur ab. in. deriuatiuum: ponitur quãdoq; pro aduerbio: & significat τοἔντοσ: quod est aduerbium apud græcos. Lucanus in quinto. Intra castrorum timuit tentoria ductor. Cuius contrarium est τοἔκτοσ: idest extra. Quomodo autem inter & intra deriuantur ab. in. Sic etiam intus & intro: quæ semper ponuntur pro aduerbiis: sicut foris/& foras: & casualibus nunq̃ apponuntur. Differunt tamen inter se: dicimus enim sum itus/& eo intro. Ter. Vos istec intro auferte: & sum foris/& uenio foras. Et ab itra oritur intrisecus/& iternus: ab extra uero

extrinsecus/& externus/extraneus: & uerbum intro intras.

I nfra etiã ab.in.deriuat̃: & frequẽtissime prẹponit̃ casibus: & grauat̃. Teren. Ego te esse infra oẽs infimos puto. & quãdoq; significat τόκάτω quod ẽ aduerbiũ apud grẹcos. hinc deriuat̃ iferus & ifernus/iferior/ifimus. Et sciendũ ꝙ oĩa aduerbia locorũ quæ possunt casibus prẹponi/ideo inter præpositiões enumerantur: quia sepissime iueniunt̃ huiusmõi aduerbia/ loco præpositionũ accepta: uel loco eorum præpositiones positẹ: ut intra uiscera: ꝓ in uiscera: & absq; lesione: pro extra lesionem: & in adulterium: ꝓ contra adulteriũ: & sub terram: ꝓ infra terram.

I uxta ꝓ aduerbio quoq; repperit̃: significat enĩ τόπλησίον τόεγγύσ quod apud grẹcos aduerbiũ est. Salustius. Eorũ ego uitam mortẽq; iuxta existimo. Quoniã loco ꝓpe siue ꝓpter fungitur. Quæ quidẽ quia casum sequitur: ideo latini inter prẹpositiones posuerũt: ut iuxta templũ: iuxta altare: & eiusmodi.

O b tam in appositiõe/q̃ in cõpositiõe uim obtinet Διά grẹcẹ præpositionis: quæ ꝓ causali cõiunctione accipitur: ut ob hospitiũ: idest causa hospitii. Virgil. Cuius ob auspiciũ infaustũ moresq; sinistros. Interdũ ponitur loco pro. Virg. Haud quaq̃ ob meritũ idest ꝓ merito. In cõpositione uero significat contra/uel circa: ut obuius: occurro: oppono: obiicio. Aliquãdo ponitur ꝓ circum: ut obumbro/obambulo.

P one significat post/uel retro: & ꝓ prẹpositione/& ꝓ aduerbio accipi potest: ut pone tribunal: prẹpositio ẽ. Et pone subit cõiunx apud Maronem/aduerbium est.

P er cõponit̃ & separ̃: & in appositõe significat Διά grẹcã localẽ: ut p forũ/p urbẽ. Vir. Circũ pq; duas i morẽ flumis arctos prũpor. Sciendũ aũt ꝙ oĩa localia possunt etiã eadẽ eẽ tẽporalia: ut p mediũ forũ: & p mediũ diem. Necnõ etiã aliis rebus possũt adiũgi: ut p uirtutẽ fio laudabilis: i quo q̃si locus laudis ostẽdit̃ fuisse uirtus. Interdũ ẽ aduerbiũ iurãdi: in quo uim obtinet πρόσ grẹce: quæ apud illos quoq; i iureiurãdo accipit̃: ut πρόσ τοῦΔίοσ idest per iouem. Virgilius. Per qui te talem genuere parentes.

In compositione autem significat pfectionem rei: ut peroro/pficio/perseuero. Aliquãdo ponitur ꝓ aduerbio ualde: ut pbreuis: plongus. Terẽtius. Per ecastor scitus puer natus est hodie pamphilo: idest ualde scitus. Aliquando significat abnegationem: ut perfidus/periurus.

Prope prępositio est. Virg. Est ingens gelidum lucus ꝓpe cerritis amnem. & aduerbium. Terẽtius. Prope adest cum alieno more uiuendum est mihi.

Propter prępositio ẽ/cum ponitur ꝓ iuxta: ut ꝓpter fluuiũ: idest iuxta fluuiũ. Virg. Siue padi ripis athesim seu ꝓpter amęnũ. Aliquãdo ponitur ꝓ cõiunctiõe causali: ut ꝓpter te: idest causa tui. Virgi. Te ꝓpter libycę gentes numadũq; tyranni.

Secundũ quando ponit̃ ꝓ κατά & μετά pręposition ẽ: ut secundũ narrationẽ: idest iuxta narrationẽ. Salustius ĩ iugurtino. Secũdũ ea uti deberis uterer. Lucanus ĩ. viii. Secundũ emathiã lis tanta datur. Cicero lib. v. epistolarũ ad Len. Duo uulnera/alterũ in pectore/alterũ in capite secundũ aurem: idest iuxta uel post.

Post & cõponit̃/& sepatur: & significat μετά græcã prępositionẽ: & hoc fit cũ potius ordinẽ/siue loci/siue tẽporis/siue cuiusq; alius rei: ut post mortẽ. Vir. Post mortẽ oppositũ: post multũ tẽporis: & post pietatẽ utilitas ponẽda est. Ponit̃ etiã loco aduerbii. Teren. Post faciet tamẽ: ꝓ postea. Virg. Lõgo post tẽpore uenit. Idem in. vi. Ille admirans uenerabile donũ. Fatalis uirgę longo post tempore uisum. A quo fit posterius/& postea.

Trans quoq; & componitur & sepatur: ut transfero: transueheo: transpadum: transtybrim. Interdũ tamen in compositione amittit. n. ut traduco: trado: traiicio: trano. Et in cõpositione significat/uel per: uel ultra: uel sup: ut Διακομίζω trãsueheo παραδιδώμι: idest trado. ὑπεραίνω. i. transgredior. Salustius. Cõmune habitũ trãsgressus: ꝓ supgressus. Aliquãdo ponit̃ ꝓ aduerbio & πέραν significat ꝙ aduerbiũ. Aliquãdo est sepata: ut πέραν τησ θαλάσσησ. i. trãsmare. Sciendũ ꝙ omnes monosyllabę pręppositiones/tam accusatiuo/quã ablatiuo casui seruientes: & componi

& separari possunt. Excepta cum: pro qua con in cōpositiōe semper iuenitur pręposititua/eandem significationē habens: quam cum prępositio: ut concurro/conficio/& eiusmodi.

V ltra prępositio ē: ut ultra montes: ultra alpes. Salustius in iugurtino. Mauriq; uanū genus ut alia africę cōtendebāt: antipodas ultra ęthiopiā cultu psarū iustos & egregios a gente. Aliquādo est aduerbiū: ut lego assidue nihil ultra faciens.

P ręter prępositio est: ut oēs pręter te lectionibus interfuerunt. Aliquādo ponitur pro iuxta/& ppe. Virg. Pręter uada feruida uexit. Et deriuatur a pre: unde pręterea.

S upra prępositio est: ut supra montē. Virg. Olli ceruleus supra caput astitit imber. Aliquādo est aduerbiū. Salustius i iugurtino. Pauca supra repetā. Et sciendū q pleraq; secundū rationem græcorū inter aduerbia ponūtur: ut dictum ē: uidelicet/supra/infra/extra/pone: & huiusmodi alia. Tamē quia sepissime casibus pręponūtur: & grauant more prępositionū: & loco sepe gręcarū accipiūtur: inter prępositiōes ponūtur: ut ὑπέρ τόν ὀυρανόν: idest supra cęlum ὑπό τήν γῆν: idest infra terram.

V sq; prępositio est: & pro aduerbio quoq; sepissime ponitur.

S ecus prępositō ē: & significat itra: & aliquādo pro aduerbio ponitur

P enes significat prope uel iuxta: & significat possessionē quandā ut liber meus est penes: idest in tua potestate.

P ridie quoq; more prępositōis accusatiuo iungitur: ut pridie kalendas ianuarias: pridie nonas: pridie idus. Dicimus etiam pridie eius diei: nec nominibus apponitur.

Monosyllabę præpositiones quæ ablatiuo casui seruiunt dūtaxat sunt hę: uidelicet. A. ab. abs. e. ex. de. pro. pre. cum. Addūt etiā clam: quod apud græcos aduerbiū est. Dissyllabæ autē/coram/palam/sine/absq;/tenus. Quarum omniū interpretatōnes apud græcos aduerbia sunt. Vnde latini eiusmodi dictiones/ut supra dictū est: cum pręponūtur casibus accusatiuis uel ablatiuis/per transitionē personarū/inter præpositiones accipiunt: & grauantur omnibus syllabis. Cum uero uerbis iunguntur: & intrāsitiuę sunt

& generalem seruant accentuū rationē: inter aduerbia numerāt: & tunc ea nominatiuo/uel pręponi/uel supponi potest: ut legit cicero & ultra nihil facit: uel ultra cato facit q̃ cicero. Sine tamen & absq;/& tenus/non iueniunť nisi cum ablatiuo: & semp transi tiue. Virgil. Haud quicq̃ mihi dulce meorum Te sine frater erit. Nam suū est aduerbiorū/intransitiue posse proferri: & omnibus etiam casibus adiūgi: ut nō bonus ille homo est: nō boni homi nis officium facit: non bono homini loquitur: & ita de reliquis casibus: in quibus nulla transitio fieri ostendiť. At si dicam/ co ram cicerone dixit catillina: uel absq; consule egit pretor: transi tionē certe facio diuersarū ꝑsonarū: hoc ē ab una ad aliā transeo.

Nunc singularū uim prępositionū ablatiui casus ostēdemus.

A. ab. & abs. &. e. & ex. eandem fere significationē habēt. Nam & locales/& temporales/& ordinales iueniunť. Sed quando cōso nans sequitur. a. &. e. potius præponūtur in appositione: ut a domo: e iure. Ab. uero & ex. sępissime in cōpositione non solum uocalibus: sed etiam cōsonantibus: ut abigo/abduco/exuro/ex curro. In appositione aūt uocali quidem sequente: ut ab illo: ex illo. Consonāte raro. A. quidem &. e. uocali nō pręponunť. Ab. aūt & ex. cōsonātibus solent/ut dictū est pręponi: si nulla asperi tas uocis ꝓhibeat. Vir. Exquo me diuū pater atq; hominū rex.

Abs. tam in compositione/q̃ in appositione consonantibus solet pręponi. Sed ab. in compositione omnibus pręponitur litteris: absq;. c. q. uel. t. abduco: affatur. Nam. b. in. f. est cōuersa: au fero. b. in. u. cōuertitur/tam euphonię/q̃ differentię causa: ne si affero dicas: ab ad. & fero componi uideať. Abluo/abnego/arri pio/in quo. b. cōuertitur in. r. Asporto in quo. b. mutať in. s. sicut aspello/ differentiæ causa: ne appello/& apporto ab. ad. cō posita esse existimentur.

A. pręponi solet incipientibus ab. m. uel. u. ut amens/auebeo.

Abs. ante. q. &. t. in appositione inuenitur: ut abs quolibet: abs te. In compositione uero ante. c. uel. t. ponitur. Abscondo: abscedo: abstraho: abstrudo: abstineo.

f

E . in appositione & in cōpositione īuenitur ante . b . d . g . l . m . n . r .&. I .&. u . cōsonantes: ut ebibo: ebulio: edo: educo: egero elimo: eludo: emíeo: emico: enarro: eripio: euebeo: eiicio: euoco.

Reliquis uero cōsonātibus pręponit̄. ex. ut excudo: excludo: efficio: effundo: effero: in quibus euphonię causa. x . cōuertit̄ in. f. Exhorreo: exhibeo: expello: exequor: expiro: ī quibus detrahit̄ s . Nam quādo post. x. sequit̄. s . detrahit̄: ne geminet̄. s . antecedēte alia cōsonante: ut supra de litteris dictum ē. Itē ante. q. &. t. exquiro: extendo. Vocalibus quoq; sequētibus/tam in appositione/q̄ in cōpositione. ex. pręponitur.

A .& ab.& abs. frequētius adiungūtur uerbis passiuis : ut amor a uiro: accipio ab illo: uel absquolibet. E . uero uel. ex. frequenter tēporalia īueniuntur. Virgil. Ex illo cęlebrādus honor lętiq; minores seruauere diem.

E . in cōpositiōe priuatiuū est: ut eneruus: enodus. Aliquādo intētiuū: ut enectus: enarro: eludo . Aliquando pro extra accipitur: educo: elimino .

E x. quoq; modo ꝓ extra ponit̄: ut excudo: excludo: extermino: extorris: exlex: expers: excors. Modo priuatiuū: ut explico: expedio: exero: extraho: extirpo. Modo intentiuū uel perfectiuū: expleo: exoro: efficio: effundo: extēdo. Ab abs. deriuatur absq;: & ab ex. oritur extra: ut supra docuimus.

D e. in appositione ꝑtinet ad materiā: & ad locū: & ad memoriā. In cōpositiōe uero ē localis: & significat deorsum: descēdo: deduco detraho: deiicio: despicio: derideo . Est etiā intētiuū: ut deprehēdo: dedo: deprauo: deprimo: dehisco: deterreo: decurro: delego Aliquando ē priuatiuū: desperatus: desum: demens.

P ro. localis īuenit̄/tam ī appositiōe/q̄ in cōpositione: ut ꝓ tēplo. Vir. Stabat ꝓtemplo & capitolia alta tenebat. ꝓoculis: ꝓcuria. Salustius ī catilinario. Quod ni maturasset ꝓcuria signū sociis dare. i. ante curiā: ꝓcurro: ꝓuenio. Aliquādo ē tēporalis: ut ꝓuideo ꝓspicio. Ter. Tibi ꝓspexi & stultię tuę. Proauus: sed hoc potius uidet̄ compositū a ꝓcul : unde. pro. corripitur & omnia similiter

habentia.pro.correptam: ut ꝓfatur:ꝓteruus. Vel ad imitationẽ grẹcorũ:apud quos.ꝓ.prẹpositio corripit̃:& significat ante. Ponitur etiã loco. e.uel super:ut ꝓminet/ꝓ eminet/uel supeminet. Aliquãdo ponit̃ ꝓ.ad.ut ꝓ uiribus suis:idest ad suas uires. Vir. Sũmis ĩcuruant uiribus arcus ꝓ se quisq; uiri:idest ad suas uires Interdũ ponit̃ loco.in.ut ꝓ testimonio dixit:idest ĩ testimonio. Aliquando ꝓ ante: ut ꝓcliuis/ꝓcumbens/ꝓstratus/ꝓsubigens. Interdum separata τό ὑπέρ significat: ut pro milone/ꝓ clodio. Necnõ ẹtiam loco interiectiõis accipitur: & tũc circũflectit̃. Salustius. Pro deum atq; hominũ fidem.

Prẹ.& cõponitur & separatur. In appositõe uero modo.ad.significat. Terẽ. Hic ego illum cõtempsi prẹ me:idest ad cõparationem mei. Idem in eadẽ. Hic uero ẽ qui si occepit ludũ iocũq; dices fuisse illũ alterũ:prẹut huius rabies quẹ dabit:ꝑ ad quẹ dabit. Aliquãdo ꝑ.ab. Terẽ. Vt fit misera prẹ amore hunc exclusisti foras idest ab amore. Idẽ alibi. Prẹ studio dũ id efficias quod cupis:ꝑ ab studio. In cõpositione autẽ significat modo sup: ut prẹsidio prẹfectus. Modo ponit̃ ꝑ ualde: ut prẹcelsus.i.ualde celsus:prẹ ualidus:ualde ualidus. Prẹco etiã dicitur a ualde canẽdo:& prẹgestio.i.ualde gestio. Oratius in primo carminũ. Ludere cũ uitulis salicto prẹgestiẽs. Pro ante.quoq; accipit̃: ut prẹdico/prẹcurro/prẹfero/prẹcipio/prẹmaturus. Lucanus in quinto. At prẹmaturas cineres. Ex hoc deriuatur prẹter.

Cum.& aduerbiũ potest esse:quãdo τοποτέ significat.i.quando. Et prẹpositio quãdo ꝑ σύν accipit̃:& tunc ẽ copulatiua:ut cũ ducibus pugno: cũ impatore ꝓficiscor: cũ amico habito. Et ꝑ solam appositionẽ inuenit̃. Nam loco eius in cõpositione ponit̃.con. ut cõcurro:cõiungo:cõtraho:cõspiro. Et sciendũ ꝙ.cõ.& in.tum mutãt. n .in. m .quãdo sequitur. b .uel. m .uel. p . ut combibo imbibo:ĩmunis:cõmunis:cõpello:impello. Sed quãdo sequit̃.l. r .cõuertit̃ in illas:ut colligo: illido:corripio: irruo:irritus. Interdũ reppetit̃ postposita: ĩ his tamẽ particulis ut diximus:me:te: & se:nobis:& uobis:& tunc est encletica. In cẹteris uero postpo

sita acuitur: ut quocum: quicũ: quacum: quibuscum.

C lam. apud græcos aduerbiũ est: apud latinos uero ideo prępositio est: quia & casualibus pręponiť: & graui accentu ꝓnũciatur. Teren. Nec clam te est q̃ illi nunc utreqꝫ res inutiles sint. Potest etiã apud nos ꝓ aduerbio accipi: cũ iungiť uerbo. Vir. Clam ferro incautũ superat securus amorũ. Nec in cõpositione iuenitur: & adiungiť nõ solũ ablatiuo: sed etiã accusatiuo: teste Donato. Habet etiã diminutiuũ quod in prępositone nunq̃ iuenitur: ut clanculum: unde etiam clandestinus.

C oram/ & palã/ apud grecos aduerbia sũt. Sed quoniã casualibus pręponi possunt: ideo grãmatici eas inter prępositões eẽ uoluerunt. Cum aũt uerbo adiungũtur/ sine casualibus: aduerbia sũt. Virgi. Coram quẽ queritis adsum. Idẽ in eodẽ. Postq̃ introgressi & corã data copia fandi. Salustius i. iiii. historiarũ. Si nihil aduẽtum suũ inter plebẽ & patres cõuenisset corã se daturũ operã. Et habet significationẽ cõtrariã. clam. sempqꝫ in appositõe inueniť. Sed corã magis ad ꝑsonas: palam uero ad oĩa accipitur. Teren. Si falsum aut fictum cõtinuo palam est.

S ine. & absqꝫ. apud grecos aduerbia sunt: quę quidẽ eadẽ ratione qua antedicte/ latini inter prępositões posuerũt: & cõsimilem habẽt significationẽ: quę ẽ negatiua. Nec in cõpositione iueniunť: & ad differentiã sine. modi impatiui/ quãdo pręponiť/ grauatur utraqꝫ syllaba: ut sine timore. Postposita penultimã acuit. Vir. Se sine pace tua atqꝫ iuito nomĩe teucri. Idẽ in primo geor. Te sine nihil altum mens inchoat. Quod idem facit pone. ad differentiam imparatiui.

A bsqꝫ. fit a prępositione abs. &. qꝫ. cõiunctione. Sed. qꝫ. cum est cõiunctiua in cõpositione suam uim amittit: ut atqꝫ: neqꝫ: quoqꝫ: & his similia. Et idem significat quod sine.

T enus. τοά χρισ: idest usqꝫ significat: quod certe aduerbium est. Et quãuis pene semper postposita iueniatur: tamen quia sine casuali non potest poni: quę licet sint aduerbia: tamen quia casualibus iungũtur: prępositiões eas esse putauerũt. Quod nõ solũ

ablatiuo:uerum etiam genitiuo casui more grecorum adiungit. Virgilius. Et crurum tenus a mento palearia pendet: ut supra diximus. Et capulo tenus abdidit ensem.

De prepositionibus seruientibus utriq; casui.

In. si ad locum uel contra demonstrat: uel pro. ad. ponitur: seruit accusatiuo: ut in urbem uado: in adulteriũ dico: idest cõtra. Vir. Impulit ĩ latus: idest ad latus. Lucanus ĩ tertio. In puppim rediere rates: ꝓ ad puppim. Cum aũt in loco significat: ablatiuo seruit: ut in urbe: in italia sum: in tẽpore uenio. In cõpositiõe uero uarias habet significationes. Nam aliquando est priuatiua: ut indoctus/imperitus/impius: improbo. as. Aliquando est intentiua: ut incuso: imprimo: irrumpo: impingo: iniicio: incumbo: incurro: irrideo.

Sub. quando ad locum habet significationẽ: uel ꝓ ante: uel ꝓ per accipitur: accusatiuo iungitur. Virg. Postesq; sub ipsos nituntur gradibus. Idem in geor. At si non fuerit tellus fecunda sub ipsũ arcturum. Idem. Sub lucem exportant calathis: ꝓ ãte lucem/uel ꝑ lucem. Idem. Vrit atrox iuno & sub noctem cura recursat: idest per noctem. Cum uero in loco significat: ablatiuo preponitur. Virg. Arma sub aduersa posuit radientia quercu. Idem. Ibant obscuri sola sub nocte per umbram. Idem. Quale per obscuram noctem sub luce maligna Est iter siluis. Idem. Namq; sub ingenti templo dum singula lustrat. Omnes prepositiones locales etiã in temporibus & rebus: similem habẽt constructionẽ. Quomodo enim dico ad templum: sic dico ad tempus: sub diem: sub iustitiam: sub hominem. Et sub templo: sub die: sub iustitia: sub homine: sub muliere. In compositione uero/ modo localẽ uim retinet: ut subeo: suppono: subiicio: submitto: subduco: subtraho. Modo diminutionem: ut subrideo: subtristis: suffundo mutat. b. in sequentem consonantem: quando a. c. uel. f. uel. g. uel. m. uel. p. incipiunt ea quibus adiungitur: ut succumbo: succurro: sufficio: suffero: suggero: sũmitto: suppono.

Super. & subter. contrarias habent significationes: & utraq; tam

accusatiuo q̃ ablatiuo cõiungitur. Sed ablatiuo figurate: ut quibusdam placet. Virgilius. Sedibus optatis gemina super arbore sidunt: idest in gemina arbore sidunt super. Idem. Fronde super uiridi sũt nobis mitia poma. Item. subter. Virgilius. Ferre iuuat subter densa testudine casus. Quod si accipimus figurate i eiusmodi locis prolatas/ loco aduerbiorum necesse est eas accipere: sicut multa alia: ut post/ ante/ & circum: quando cum ablatiuo iueniuntur. Virgilius. Admirans uenerabile donum Fatalis uirgę longo post tempore uisum. Idem in geor. Omnia quę multo ante memor prouisa reponas. Idem. Anna uides toto properari littore circum. Super. autem cum ponitur pro. de. iungitur ablatiuo. Virgilius. Multa super priamo rogitans super hectore multa. Inuenitur tamen etiam cum uerbo adiuncta. uel nominatiuo participii: in quo profecto aduerbium esse ostenditur. Virgilius His accensa super iactatos ęquore toto. Idem. Ecce super męsti magna diomedis ab urbe Legati responsa ferunt. In compositione etiam inuenitur: ut supersedeo: superuacuus: superuolo: supereminet: superficies. Et super. per apocopem fit a supera a quo etiam oritur supra per syncopam. Sic enim antiqui frequenter ꝓtulerunt. Cicero in arato. Toruus draco serpit subter superaque retorquens sese. Idem in eodem. Huic supera duplices humeros adfixa uidetur Stella micans tali specie taliq; nitore. Vnde superbus/ superus/ supremus.

Pręposítiones quæ non inueniuntur nisi in compositione.

Di. & dis. eandem significationem habent. Sunt autem separatiue ut diuido/ diduco/ distraho/ discurro/ quod apud græcos διά: pręposítio facit. Cum uero sequitur. c. uel. f. uel. p. uel. s. uel t. uel. I. loco cõsonantis tunc. dis. preponitur: discumbo: discutio: differo: diffido: diffundo: in quibus. s. in. f. conuertitur euphonię causa. Displiceo: disputo: disperdo: dissitio: disturbo: distorqueo: disiectus: disiungo. Aliis uero quibuscũque consonãtibus sequẽtibus. di. pręponitur: ut dimitto: diruo: diduco: diggero: diluo: & siqua sunt alia: ut apparet superius. Et ubiq; ꝓdu

citur.di.Exceptis dirimo:& disertus. Lucanus. Dirimi tentoria gurges. Virg.Cede deo dixitq; & prelia uoce diremit. Iuuenalis Didicit nã diues auarus admirari tantus laudare disertos.

Re. uidetur a retro. per apocopem factum: sicut & ipse sensus manifestat: ut respicio/retro aspicio: reuertor/retro uertor: recurro retro curro. Vnde aduerbiũ retrorsũ natũ ẽ: quomõ ab ex.extra.

Se.quoq; pro Διὰ græca prepositione separatiua est: ut seduco: separo: secubo. Est etiam abnegatiua: ut securus: idest sine cura. Preterea seorsum. fit a se. sicut a de.deorsum: & a super sursum. Hinc etiam est secus/& semis: uel ut quidam uolunt. se. potius ẽ uel a semis/quod separationẽ facit: uel a secus.

An. περί græcam prepositionem/ quod est circum/ semper significat: ut amplector: amputo: ambio: idest circum eo: in quo etiam additio. b. consonantis fuit propter. m.

Con.loco cũ.ponit̃: ut cõcipio: idest simul capio: cõgero. Et quando post.an.uel con.sequit̃. b. m. uel. p. n. cõuertitur in. m.

DE ADVERBIO.

Aduerbium ẽ pars orõnis ĩdeclinabilis: cuius significatio uerbis addicit̃. Id enim ꝑficit aduerbiũ uerbis additũ: quod adiectiua nõia appellatiuis nõibus adiuncta: ut prudens homo prudẽter agit: felix uir feliciter uiuit. Ex quibus quedam cũ omnibus cõuenientẽr adiungunt̃ tẽporibus: ut recte facio/faciebam/feci/feceram/faciã. Sunt alia que cũ separatim tẽpora significant: necessario separatim eis cõiungũtur: ut hodie facio: heri feci: cras faciã. Nunc intelligo: ante intellexi: postea intelligam. Quãuis usus quoq; in eis uariatur. Sunt que cũ omnibus apte socianť modis ut diligẽter curas: diligẽter cura: utinam diligẽter curares: cũ diligẽter cures: diligẽter curare uelis. Sunt que nõ omnibus modis possunt cõiungi: ut ne.cum ẽ dehortatiuũ/indicatiuo nõ adiungitur: sed impatiuo. Virg. Tu ne cede malis sed contra audẽtior ito.uel optatiuo. Terẽ. Quod utinam ne phormioni id suadere in mẽtem incidisset. Aut subiunctiuo: ut idem in adelphis. Ne dicam dolo. Aut infinito: ut Cicero in inuectiuis. Ne dici quidẽ

opus est: quanta diminutione ciuium.
V tinam: optatiuo coniungitur. Lucanus in secundo. O utinam cęliq; deis herebiq; liceret.
N i. subiunctiuo copulatur. Terentius. Ni metuam patrem. Idem. Ni mihi est spes ostentatam. Virgil. Ni teneant cursus. Idem. Ni faciant maria ac terras cęlũq; profundum. Sed & ni. & ne. quando pro neq; accipitur: inter coniunctiones plerique posuerunt causales: quãuis significatio abnegatiua/aduerbiis ea magis applicat. Ni. quoq; pro. ne. accipitur. Virgilius. Ni teneant cursus: pro ne teneant: teste Donato in cõmento ęneidos. Ni. pro ne. sic ueteres.
N on. uero imperatiuo adiungi nõ potest: nisi in compositione: ut noli. Indicatiuo autem/uel subiunctiuo/uel optatiuo aptissime accõmodatur. Indicatiuo. Virgilius. Non tibi tindaridis facies inuisa lacene: culpatus ue paris: uerum inclementia diuum has euertit opes. Subiunctiuo. Virgil. Non mihi si linguæ centum sint oraque centum ferrea uox scelerum comprehendere formas Omnia pęnarum percurrere nomina possim. Optatiuo. Virgil. in secundo georgicorum. Non illa quisq̃ me nocte per altum ire neq; a terra moneat conuellere funem.
N unquid. quoque quod interrogatiuum est/ soli indicatiuo adiũgitur. Terẽ. Nunquid meministi. Idem. Nũquid subolet patris.
Q uot accidunt aduerbio? Tria: species: figura: & significatio.
Q uot sunt species aduerbiorum? Due: primitiua: & deriuatiua. Primitiua est quæ oritur a seipsa: ut non: ita: ceu: clam: sępe. Deriuatiua est illa quæ ab aliis aduerbiis nascitur: ut a clam/ clanculum: a sępius/sępissime: a proprie/proprius: ultra/ulterius: citra citerius. A nomine: ut a felix/feliciter: a tullio/tulliane: a latino latine. Vel a uerbo/ siue participio/ uel participiali: ut sentio/sensus/ sensim: sto/status/statim: singultio/singultus/ singultim. Oratius in primo sermonum. Vt ueni coram singultim pauca locutus. Virgilius in georgicis. Tractimq; susurrant. Vel a nomio

& uerbo: ut a pede & tento/pedetentim. Vel a pronomíe: ut hic illic/istic. Vel a prępositione: ut ab ex. extra: ab in. intra: a con. contra: a sub. subter.

P rimitiua quidem aduerbia uniformia sunt: nec regulam aliquã ad similitudinem uel collocationem aliarum possunt accipere: ut cras/cur/heus/sic/nempe.

D eriuatiua uero sub aliqua certa proferuntur forma: inter sese ad hibita collocatione.

I n. a. terminantia/ uel primitiua sunt: ut ita: quod solum. a. cor reptam habuit. Quãuis quidam. puta. quoque aduerbium esse accipiant. Ideoque Persium id. corripuisse: ut hoc puta non iu stum est: illud male: rectius illud. Vel composita: ut præterea: interea: postea: antea: quæ omnia producunt. a. terminalem: uel ablatiuũ: ut una: qua: nequa: roma. Virgilius. Vna eurusq; notusque ruunt creberque procellis. Idem in eodem. Qua data porta ruuntque & terras turbine perflant. Idem. Nequa scire do los medius ue occurrere possit.

I n. e. correptam uel primitiua sunt: ut pone/ pene. Ex quo etiã aliud deriuauit Plautus. Ita mea consilia penissime. Ne: prope: quippe: sępe: inde: & ex eo composita: deinde: subinde: perinde exinde: proinde: quæ omnia antepenultimam habent acutam. Inuenitur etiam exin. & dein. Virgilius. Exin gorgoneis alecto infecta uenenis. Vel deriuatiua sunt: ut peragro/peragre: punio impune: abundo/abunde: rito/ritas: unde irrito/irrite. Item no mina quoque pro aduerbiis inueniuntur: ut facile: forte. Salu stius in iugurtino. Cętera ut facile comperta narrauerim. Virgi lius. Forte fuit iuxta tumulus quo cornea summo. Idem. Sed sublibe uolans mihi se immiscuit atre. Vtpote. quoque compo situm ab aduerbio & nomine. Pote uero ab eo quod est hic & hæc potis & hoc pote nascitr. Persius. Qui pote uis dicã nugaris cum tibi calue. i. quando possibile est. Vnde etiam hic & hęc po tior: & hoc potius: & superlatiuũ potissimum. Ex quibus quoq;

aduerbia potius & potissime oriuntur.

In. e. productam primitiuum solúmodo inuenitur. ne. Sed deriuatiua a nominibus secúdæ declinationis a datiuo formata. o. in. e. conuersa: ut claro clare: optimo optime: albo albe: pulchro pulchre: affabro affabre. Cicero sexto uerrinarum. Deum nullum qui ei paulo affabre factus. Huic sano/ sane: fero/fere. Sed bene & male corripiũtur. Multa autem ex antedictis sumũt datiuum pro aduerbio: ut falso: consulto: postremo: sedulo: auspicato: augurato: manifesto: priuato: pręcario: merito. Terẽtius Seu ui seu clam seu pręcario. Idem. Haud auspicato huc me contuli. Idem. Merito te amo. Idẽ. Postremo si nullo alio pacto uel fęnore. Liuius in. xiiii. Priuato nos tenuissemus. Dicitur tamẽ & priuatim. Salustius in catellinario. Ei priuatim & publice rapere. Et sępe corripiunt. o. terminalem quando in aduerbia transeunt: ut cito/ sero/ modo. Iuuenalis. Et cito rapturus de nobilitate comesa. Virgilius. Tu modo posce deos ueniam sacrisque litatis. Statius in primo thabaidos. Sero memor thalami męstæ solatia mortis. Inueniť necessario & necesse: sed necesse eget uerbo substantiuo. Terentius. Quod des paululum est: & necesse est multum accipere. Dicitur tamen & necessarium. Sunt etiam ex eadem declinatione neutra quæ pro aduerbiis accipiuntur: ut multum/ nimium/ uerum/ & uero: primũ/ & primo. Nimium quoq; pro nimis sępissime inuenitur: & parum/ & paruum. Lucanus in quinto. Et quã nimiũq; parũq; distulimus. Excipiuntur a duro duriter. Terẽt. Primo hæc pudice uitam parce ac duriter agebat. Large/ largiter: ab humano humane/ & hũaniter: inhumano/ ihumane/ ihumaniter: a firmo/ firme/ firmiter. Cicero. iii. uerrinarũ. Respõdit illa ut meretrix nõ inhũaniter. Idẽ in. xiii. philippicarũ. Putare aliquid moderate haud hũane facturũ. Idẽ in. vi. de repu. Firmiter eni maiores nostri stabilita matrimõia eẽ uoluerunt. Inueniunť quędam alia quę non sunt in usu: ut insaniter pro insane: seueriter pro seuere: blanditer: benigniter. Plautus: amiciter: auariter: munditer: męstiter: ęquiter: asperiter. Nonius:

festiuiter. Lucilius: ampliter: ignauiter. Varro: prohibiter: mutuiter. Ennius: proteruiter: ignauiter: inimiciter: iracunditer: superbiter: temeriter: preclariter: toruiter: puriter: reuerecunditer: miseriter: prosperiter. Dicitur etiam abunde/ ab abundo: & abundanter/ abundans. Inuenitur etiam a ualido/ ualde pro ualide p syncopam. Sensim pro paulatim: quia ea maxime faciunt sensum quæ morantur. A rito ritas/ uel ritu rite/ pro recte: quia nihil traditur ritibus/ nisi quod rectum esse creditur. Item nomina quintę declinationis composita. e. producunt: ut pridie: hodie: postridie. Meridie quoq; pro aduerbio accipitur/ cũ sit nomen.

I n. I. quoq; desinentia inueniuntur aduerbia: sed pauca primitiua: ut heri/ ubi/ ibi: dicitur tamen & here. Iuuenalis i primo. Res hoc minor est here q̃ fuit atq; eadem cras. Oratius in secũdo sermonum. Nam mihi cum uiuam querenti dictus here illic de medio portare die. Item genitiui quorũdam nominum pro aduerbiis accipiuntur: ut domi/ tarenti/ lampsaci/ ephesi/ belli. Liuius in secundo ab urbe. Duo nefanda facinora decemuiri belliq; domiq; adducit. Inueniuntur aduerbia per datiuum: ut uesperi & sorti. Terẽtius. Quem ne ego uidi ad uos afferri uesperi. Virgilius in quarto georg. Sunt quibus ad portas cecidit custodia sorti. Necnõ etiam per ablatiuum: ut qui pro quomodo/ uel unde. Terentius. Nam qui tibi istec incidit suspicio? qui quia te noram. Idem in eadem. Audiui & credo multa concurrunt simul qui cõiecturã hanc nũc facio. Est eni ablatiuus a quo uel a qui.

I n. o. primitiua: ut quando temporale: & ex eo composita: ut siquando: nequando: aliquando: quæ antepenultimã habent acutam: ne due partes diuisę ut supra dictum est esse putentur: uel differentiæ causa. Deriuatiua uero a cis. citro: unde dicitur ultro/ citroque. Cicero pro rostio. Postea homines cursare ultro citroque non destiterunt. Ab in. quoque intra/ & intro/ & intus & inter: ut supra docuimus. Sunt etiam composita/ pręsto/ profecto. Alia uero nomina sunt/ uel pronomina aduerbialiter prolata: ut falso/ merito/ sedulo/ cito/ sero/ uero/ utro/ utroque.

Liuius in octauo ab urbe condita. Vtroq; exercitus miſſi. Item quo/ aliquo/ eo/ illo/ quæ quidem interdum corripiunt. o. cum pro aduerbiis accipiuntur.

I n. V. pauca inueniunt̃ denominatiua: ut diu: & ex eo compoſitum: ut interdiu: & a nocte noctu. Nam aſtu eſt nomen indeclinabile: ut cornu. Terẽtius. Hem quid? amat an ſcit ille quid meretrix ſiet: in aſtu uenit. Quod niſi eſſet nomen: prępoſitio ſeparata ei non pręponeretur.

I n. ae. diphthongon nomina/ genitiui caſus: loco aduerbii ponũtur: ut romæ: coſæ: capuæ. Saluſtius in iugurtino. Hęc ubi romæ cõperta ſunt. Idem in primo hiſtoriarũ. Res populi romani: Mario/ lepidoq;/ catullo/ cõſulibus: ac deĩde domi & militię geſtas.

I n. oe. au. eu. ei. oh. ah. terminantia/ ĩteriectiones ſunt: quas græci aduerbiis cõnumerãt. Oratius ĩ carminibus. Heu/ oh/ eh/ bacche precor. Idem in ſecundo carminũ. Heu/ oh/ eh/ recenti mens trepidat mętu. Terẽ. Hau obſecro ne cõferendus hic quidem cũ illo eſt. Idẽ. Oh illud inde os: ut ſibi diſtorſit carnifex. Idẽ. Dictura ne es quod rogo hau ei.

I n. c. primitiua iueniunt̃: ſic: donec: quod ẽt donicũ antiqui dicebãt. Plaurus ĩ captiuis. Auſculta tũ ſcies ego me admitti donicũ ille huc redierit. Et deriuatiua pronominũ: ut hic/ iſtic/ illic/ huc/ iſtuc/ illuc: & reliq̃ eiuſmodi. Et oĩa uel natura/ uel poſitõe ꝓducũt extremã ſyllabã: & ĩ fine circũflectũt̃: ſi uocalẽ longã hũerint natura. Cõpoſita quoq; iueniunt̃: ut adhuc: abhinc: dehinc.

I n. L. pauca: ut ſemel: pol: edepol: uel ꝓ ualde. Cicero ꝓ murena. Vel maximũ bellũ populo romano cũ rege antiocho geſſiſſe.

I n. am. primitiua: ut clam: corã. Deriuatiua uel cõpoſita/ nequicq̃ nequaq̃/ neutiq̃: & q̃: quãdo ẽ ſimilitudinis/ uel cõparatõis/ ſiue electiõis. Virg. q̃ facile accipiter ſaxo ſacer ales ab alto. Saluſtius Mare ponticũ dulcius q̃ cętera maria. Bifariam etiã/ trifariam/ & omnifariã: & a prępoſitis dictionibus.

I n. em. primitiua: item: tandẽ. Compoſita ut indidem: idẽtidem. Cicero pro roſtio. Indidem ne ameria.

I n. im. denominatiua inueniunt̃: & uerbalia siue participialia: ut a parte/partim: a uiro/uiritim: a uice uicissim: ab hostio hostiati: a statu statim: a raptu raptim: a saltu saltim/& saltati: a cursu cursim: a stricto strictim: a furto furtim: a sensu sensim: a singulis singulatim: ab affatu affatim: uel potius a genitiuo ἀφατοσ: & corripitur. fa. A priuato priuatim: a paulo paulatim: a singultu singultim. Oratius in primo sermonum. Vt ueni coram singultim pauca locutus: pręsertim: confestim. A tractu tractim: a carpo carptim: a ductu ductim. Plautus in curgulione. Sine ductim: si hæc abiit hæc persequar.

I n. um. primitiua pauca sũt: iterum/sursum/rursum/& rursus: prorsum & prorsus. Deriuatiua uel cõposita: dextrorsum/sinistrorsũ. Sed antiqui etiã dextrouersum dixerũt. Plautus in rudẽte. Sed dextrouersum autẽ uersa est in malam crucem. Idem i captiuis. Vtroq; uersum rectum est ingeniũ meum. Item actutũ deriuatur ab actu: idest celeriter. Virgil. Tum cętera reddet actutum pius ęneas: atq; integer eui ascanius. Nomia quoq; loco aduerbiorũ in eadẽ terminatione iueniunt̃: ut primũ: multũ: minimũ: nimiũ parũ ꝓ paruũ. Lucanus in. ii. Et q̃ nimiũq; parũ distulimus: ꝓ & multũ & parũ. Cicero de re publica. Nõ eni facile uolẽti populo resistit̃: si aut nihil impartias iuris aut parum ꝓ paruũ.

I n. n. pauca inueniuntur: ut en: non: forsan: forsitan.

I n. r. primitiua: ut cur: per quando ꝓ ualde accipitur. Deriuatiua a nominibns uel participiis tertię declinatiõis in. ter. exeuntia. Sed si in. ens. desinat nomiatiuus. is. genitiui i. er. ut sapiens/sapientis/sapienter: prudens/prudentis/prudenter: diligens/diligẽtis/diligẽter. Alia uero datiuo. ter. addũt/penultima correpta ut fortis/forti/fortiter: utilis/utili/utiliter: felix/felici/ feliciter: audax/ audaci/audaciter. Sed frequentius dicitur audacter per sincopam. Terẽtius. Minus multo audacter q̃ nũc lędit lęderet. Salustius tamẽ historiarũ secũdo audaciter ꝓtulit: secũdũ analogiã. Cicero ꝓ Sexto rostio. Multa scelerate: multa audaciter: multa improbe fecisti. Excipitur facilis: quod facile ꝓ faciliter habet

in usu. Virgil. Quã facile accipiter saxo sacer ales ab alto. Difficilis aũt difficulter ꝓ difficiliter facit: & ab omni fit oĩno. Prȩterea a tribus & quattuor nascunť aduerbia: ut ter/quater: abiter uero cõpositum ẽ ex ab. & iter. Similiter paulisper/tantisper/parũper cõposita sunt. Vetustissimi tamẽ quȩdam cõtra antedictã regulã ꝓtulerunt: ut sublime uolat: memore meminit: ꝓ memoriter. Et sunt nomina neutra ꝓ aduerbiis. Aliter quoq; ab eo quod ẽ hic alis/huius alis/huic alii: ꝓ alius alii/secundum antedictam analogiam profertur.

I n. as. denominatiua inueniunť. as. extrema circũflexa: ut alias.

I n. es. ꝓductã/sodes/hercules. Pleraq; tamen a numeris nascunť: idest a quĩq; usq; ad mille: ut semel/bis/ter/q̃ter/quĩquies sexies septies/octies/nouies/decies/uicies/cẽties/quingẽties/milies.

I n. is. correptã/nimis: quod etiã nimiũ dicimus: satis/quod etiã loco nominis positiui accipiť. Itaq; etiã cõpationẽ recipit satius. Ter. Accede ad hũc ignẽ iã cȩlestes plus satis. Lucanus ĩ primo. Tu satis ad uires romana ĩ carmia dãdas. Iuuenalis ĩ. iiii. Hoc satius q̃ si dicas sub iudice uidi quod nõ uidisti satius ꝓ melius.

I n. us. correptã: penitus/rursus/& rursum: prorsus/& ꝓsum: ut supra diximus. Secus: cȩlitus a cȩlo: stirpitus a stirpe: funditus a fundo. Virg. Rursus & alterius. Idẽ. Rursũ ex diuerso cȩli cecisq; latebris. Radicitus a radicibus. Virgil. Radicitus eruta pinus. Mordicus: diuinitus: humanitus: diciť tamẽ & diuine/& hũane & hũaniter. eminus quoq; cominus localia sũt. Aduersus quoq; quod etiã nõiatiuus ẽ: quomodo nullus ꝓ minime. Terẽ. Liberatus sum daue hodie tua opera: at nullus quidẽ. Item fors cum sit nominatiuus/accipitur ꝓ aduerbio. Virgil. Fors & uota facit cumulatq; altaria donis. Et omnia comparatiua quȩ nominum comparatiuorum generis neutri similia sunt: ut clarius: prudentius: ocius: satius.

I n. ens. totiens a tot: quotiens a quot: & a multo/multotiens: & aliquotiens ab aliquot. Salustius in primo historiarum. Neque detrusus aliquotiens teretur.

I n. t. ut sat ꝑ satis: & dũtaxat quod ab aduerbio cõponit̃ & uerbo: & forsit ꝑ forsitã. Oratius i primo sermonũ. Dissimile hoc illi est: quia nõ ut forsit honorẽ iure mihi iuideat quisquis.

I n. x. ut uix/mox: pax quod est græcum/quando significat tantummodo.

I n. nc. nũc/hinc. In. ps. ut deinceps. Inueniunt̃ etiã diuersę aduerbia formę/ex eisdẽ deriuata nõibus: ut fors/forte/forsan/forsitã forsit/fortasse/fortassis. Virg. Forsan & hęc olim meminisse iuuabit. Idem. Forsitan illũ aut herba captũ uiridi. Idẽ. Cęloq; animũ fortasse ferebat. Et fors quidẽ/& forsan: & fositan/dubitãdi sũt. Forte uero euentus ꝑ fortuitu: quod a fortuitus deriuatiuo nomine fit. Fortasse autẽ & fortassis ꝑ temere: quomodo a diuino quoq; diuinitus θειόθεν. diuine θείωσ. Similiter a fato fatuito μοΐρηθεν. fato & fataliter μοιρᾶιοσ. ab omni oĩno πάγ τελωσ & omnifariã/in omnẽ partem: uel ex omni parte.

Deriuatiuorũ aduerbiorũ species etiam i cõparatiuis & suplatiuis diminutiuisq;: quod apud gręcos nõ est: & plerũq; denominatiua sunt hęc: ut clarus/clarior/clarissimus/clarissime: felix/felicior felicissimus: feliciter/felicius/felicissime: bonus bellus: bone belle: primus/primulus: primũ/primulũ: longus/lõgulus: longe/lõgule. Inueniunt̃ tamen pauca quæ q̃uis a nõibus non deriuent̃ tamen hñt cõparatiua uel diminutiua: ut sępe/sępius/sępissime Antiqui tamẽ & sępior sępissimus ꝓtulisse iueniũtur: sicut ultra ulterius/ultime/ulterior/ultimus. Non enim aduerbia a nõibus sed ab aduerbiis huiuscemodi nomina nascunt̃: ut supra/supius supreme/superior/supremus: citra/citerior/citimus: exterior exterius/extreme: exterior/extremus. Infra/inferius/infime: inferior infimus: diu/diutius/diutissime: diutius/diutissimus: nuper nuperius/nuperime. Antiqui/nuperus/nuperior/nuperimus. ocior quoq; ocissimus: & ocius ocissime a gręco ẽ ὠκύσ. Satis quoq; ꝑ sufficiens accipitur: a quo fit satius comparatiuũ. Notandũ ẽ q̃ nõ inueniunt̃ cõparatiua nisi sint adiũcta cõparatiuis nõibus Diminutiua tamen rarissime: ut clam/clanculum.

V nde deriuantur aduerbia? A nominibus: sapiens/sapienter. A ꝓ nominibus: ut illic. A uerbo detero/deterius. A participiis: ĩdulgens/indulgẽter. A prępositionibus: ex/extra: sub/subter: ab in. intro: ut supra docuimus.

Q uot sunt figurę aduerbiorũ? Tres: simplex: composita: & decõposita. Simplex ut diu/huc. Composita ut iterdiu/adhuc. Decõposita/ quę a cõpositis deriuantur: ut a potente/potenter: a misericorde/misericorditer: ab indocto/indocte: ab imprudente/ĩprudenter. Hęc tamen quę & simplicia habent aduerbia/& cõposita esse possunt: ut docte/indocte: prudenter/imprudẽter. Nam efficaciter certe decompositum est: cum a simplici aduerbio non cõponatur: sed a nomine composito deriuatur.

Q uot sunt significationes aduerbiorũ? Multe/ac diuerse: alia enĩ sunt temporalia/quę pręteritũ tempus significant solũ: ut pridẽ nuper/antea/nudiustertius. Alia quę pręsens: ut nunc/presto/& pręsens: & nõ multo ante pręteritũ ꝑfectum: ut modo. Terẽtius Modo dolores mea tu occipiunt primulũ. Idem. Age modo hodie sero ac nequicq̃ uoles. Idem. Pręteriẽs modo mihi apud forum dixit uxor tibi ducenda ẽ pamphile. Idem. Venit cherea frater ne?ita. quãdo? hodie. q̃ dudum? modo. Accipitur etiam pro infinito/quomodo/& nunc: ut idem ĩ eadem. Modo ait modo negat. Inueniẗ etiam ꝓ dũtaxat. Virgi. Si modo quod memoras factũ fortuna sequaẗ. Alia futurum: ut cras/postridie/perendie. Alia cõmunia diuersorũ temporum: ut olim/dudum/quondã. Virgil. Deprehensis olim statio tutissima nautis. Infinite posuit olim ꝓ præterito. Oratius ĩ primo sermonũ. Olim truncus eram ficulnus ĩutile lignũ. Pręsentis. Virgil. Ac iam olim seras posuit cum uineas frondes. Frigidus & siluis aquilo decussit honorẽ. Iam tum acer curas uenientẽ extendit in annũ Rusticus. Idem ĩ quinto. Quod tumidis sũmersum tunditur olim fluctibus. Futuri. Idem. Forsan & hęc olim meminisse iuuabit. Dudum pręteriti. Teren. Ego dudũ nõnihil ueritus sum daue. Pręsentis temporis. Virgilius. Iãdudum sumite pęnas. Quondam pręteriti.

Cicero in primo īuectiuarum. Fuit ista quondā in hac republica uirtus. Futuri. Virgi. Quondā tua dicere facta Tempus erit. Pręsentis. Virg. Quondā etiam uictis redit in pręcordia uirtus. Futuri: ut Tempus erat quondā. Similiter aliquādo. Cicero in primo inuectiuarū. Ibis tandē aliquando. Idem in secundo, Tandē aliquando quirites uel catillinā. Quando. quoq; simplex: & ex eo cōposita omnia: ut aliquando: siquādo: nequādo: quę infinita sunt: & antepenultimę accentu acuto proferūtur. Sicut etiam ab inde. cōposita: exinde: perinde: subinde: deinde: ꝓinde: ut dictum est supra. Quando. autē interrogatiuū & relatiuū est, & ifinitum. Interrogatiuū: quando uenisti. Relatiuū: quando eram iuuenis peccaui. Infinitū: quando ueniam faciam. Accētu tamē discernitꝰ: quomodo & nomina īterrogatiua, & relatiua. Inueniꝰ tamē etiam ꝑ aliquando: & pro causali cōiunctione. Vir. Aspera quis natura loci dimittere quando suasit ęquos: quādo pro aliquando. Idem. Hic tibi fabor eni quando hęc te cura remordet. Quam. pro quoniam accipitur.

Alia localia: hæc quoq; uel discretas: uel cōmunes habēt locorum significatōes. Discretas autē in loco: p locū: ad locū: & de loco. Cōes uero: ut ꝑegre sum: ꝑegre abeo: ꝑegre trāseo: ꝑegre uenio.

Dehortatiuū est ne. quod etiā accipiꝰ ꝓ neq;. Cicero in. iiii. inuectiuarū. Ne dici quidē opus ē: idest neq; opus ē dici. Aliquando ꝓ ut nō. Terē. Ne dicam dolo: ꝓ ut nō. Aliquādo pro ualde. Idem in andria. Ne illa illū haud nouit: cuius causa hęc incipit.

Abnegatiuū est: ut non: haud: nequaq̄: minime. Interdū etiā alię partes ꝓ aduerbiis accipiunꝰ: cum due ꝓ una collocātur: ut nullomodo: nullatenus. Quomō & aduerbia loco nominū posita īuenimus. Virgil. Sponte sua. Itē mane nouū. Salustius in catillinario. Satis eloquētię: sapientię parum.

Confirmatiua: ut ꝑfecto: scilicet: quippe: uidelicet: nēpe. Persius. Nēpe hęc assidue. Inueniunꝰ etiā: quidni. i. cur nō: sic ē: quidistic quo frequēter utiꝰ Terētius in cōfirmatiōe. Quidistic accedo ut rectius dicas. Item per. aliquando est confirmatiuū. Terentius.

Tu quoq; per parce nimium non laudo.
I uratiua sunt: edepol: castor: hercle: medius: fidius. Et per. etiam ꝓ aduerbio iurãdi accipi potest. Vir. Per qui te talẽ genuere parẽ tes. Itẽ sic. cõiunctũ casualibus/& graui accẽtu ꝑlatum: iuratiuũ est. Virg. Sic tua cirneas fugiant examina taxos.
O ptatiua sunt: utinã. o. si: ut. Virg. Atq; utinã rex ipse noto com pulsus eodẽ Afforet ęneas. Idem. Adsis/o/tantũ & propius tua numina firmes. Idem. Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus Ostendat nemore in tanto. Terẽ. Vt dii deęq; seniũ oẽs pdant: ut ꝓ utinã: & seniũ ꝓ senẽ figurate. Oratius in. ii. sermonũ. O pa ter & rex iuppiter ut pareat positũ rubigine ferrum: ut ꝓ utinã. Vt. autẽ & si. sunt etiam cõiunctiones: teste Prisciano. Sed ut. est quoq; similitudinis aduerbiũ: potest etiam ꝓ tẽporali accipi: ut uidi: ut perii: & ex hoc cõponit̃ utinã. Sed uti. & ut. idem est.
H ortatiua sunt: eia: age: & agite: licet plurale sit. Vir. Ergo agite/o/ iuuenes tantarũ in munere laudum.
R emissiua sunt supioribus cõtraria: ut pederẽtim: paulatĩ: sensim.
Q ualitatis: ut bene: & male: & cętera.
Q uantitatis: ut nimium: parum: & cętera.
D ubitatiua: ut forsitan: fortassis: & fortasse: fors: forsit. Virg. Fors & uota facit cumulatq; altaria donis.
C ongregatiua loci sũt & temporis cõmunia: ut simul: una: pariter in eodem loco: & ĩ eodem tempore. Virgilius. Simul hoc simul ingens. Idem. Vna eurusq; notusq; ruunt.
D iscretiua: seorsum: deorsum: secus: separatim: utrĩq;: diuise: singu latim: bifariam: trifariam: & multifariam.
S imilitudinis: ut quasi: ceu: uelut: ueluti: sic: sicut: sicuti: ut: uti: ita
O rdinatiua sunt: inde: deinde: continuo: ꝓtinus: postea: pręterea.
I ntentiua: ut ualde: nimium: prorsus: penitus: & omnino.
C omparatiua: ut magis: minus: hoc cum aduersa qualitate cõiun ctum/contrarię qualitatis comparatiuũ significat: ut minus stul tus: idest prudentior.
S uperlatiua: maxime: minime: ocissime. Et sciẽdum ꝙ omnia quę

ab aliis deriuãtur: illorum significationẽ uel qualitatẽ generalẽ seu specialẽ seruant: ut a propriis Tullius tulliane: salustius salustiane. Similiter ab appellatiuis generalibus: a corpore corporaliter: a qualitate qualiter: ab alio aliter: a genere generaliter: a specie specialiter: a latino latine: a gręco gręce: a uiro uiriliter: a muliere muliebriter. Item pleraq; fiunt ex nõibus deriuatiuis: a gręcis quoq; nominibus deriuãt̃ aduerbia: ut ὠκύσ ocius ocissime quorũ nomina sunt ocior/ocissimus. Pręterea quomodo apud nos anormale ἀπότοὺ ἐισ ἅπαξ aduerbiũ dicit̃: sic & apud nos inequaliter ab uno semel ꝓfertur. a duobus quoq; ꝑ gręco Δὶσ nos bis dicimus. Cęteri aũt numeri a uocibus suis faciũt aduerbia: ut tres/ter: quattuor/quater. A quinq; uero usq; ad mille in es. productã desinunt aduerbia: ut quiquies: sexies: septies: sic reliqua: ut supra dictum est. Inueniunt̃ pręterea apud nos aduerbia diminutiua: quę apud gręcos non sunt: ut clam/clanculum: bene/belle/bellissime. Quomodo aũt nomina sunt sinonima & polionima: sic iueniunt̃ aduerbia/ uel in una significatione multas habẽtia uoces: uel in una uoce multas significatões: ut ubi τοὺ καί ὅπου. Similiter quo/qua/quando: & infinita sunt: & interrogatiua: & relatiua. Quando. autẽ etiã & ꝑ cõiunctione causali iuenit̃. Tandẽ. quoq; non solũ ꝑ aduerbio tẽporali: sed etiã ꝑ cõiunctione repletiua iuenit̃. Cicero i primo iuectiuarũ. Quousq; tandẽ abutere catillina patientia nostra. O. quoq; diuersas habet significatiões: est eni aduerbiũ uocandi. Vir. O regina nouam cui cõdere iuppiter urbẽ. Item admirandi. Iuuenalis in. iiii. O qualis facies! & q̃li digna tabella. Itẽ indignandi: ut Cicero in primo iuectiuarũ. O tẽpora/o/mores. Itẽ optandi. Vir. Adsis/o/tantũ & ꝓpius tua numina firmes. Est etiã nomẽ ipsius litterę. In aliis quoq; multis aduerbiis iueniunt̃ diuersę significationes in una eadẽq; uoce. Quomõ etiã ex cõtrario i diuersis uocibus unã significationẽ. Sciendũ est ꝙ aduerbia aptius uerbis pręponunt̃: quõ adiectiua nomina: ut bonus homo bene agit: fortis imperator fortiter pugnat: licet tamen tam hęc q̃ illa prępostere

proferre. Exceptis monosyllabis qdē oibus: ut non: ne: dum: cū tēporali: p quod aduerbiū ē quādo affirmationē significat: sicut ēt aduerbiū ē: uel cū p ualde ponit̃. Demōstratiua quoq; & iterrogatiua pręponūt̃ uerbis: ut en: ecce: cur: quare: quāobrē. Itē hortatiua/ & similitudis/ & uocādi/ & optādi: ut eia: age: quasi: ceu: ueluti: heus/ o/ utinā. Ter. Vtinā quod cū salute illius fiat ueli ita se defatigarit. Vir. Sic tua cirneus fugiant examina taxos. Idem in. viii. Non ita me referat tibi magnus iuppiter.

DE INTERIECTIONE.

Quid est interiectio? Est pars orationis ideclinabilis: uoce incondita mētis affectum significans.

Quare dicitur iteriectio? Quia interiacet aliis partibus orationis ad exprimēdos animi sensus.

Quot accidunt interiectioni? Vnū: quid? significatio tantum.

Quot significatiōes habet iteriectio? Diuersas: aut eni sunt gaudētis: ut euax: euge: io. Ouidius i. ii. de arte amādi. Dicite io pean io bis dicite pean. Aut dolētis: ut heu: hei/ o/ ah. Virg. Heu fuge nate deq; his eripe flāmis. Idē. Hei mihi qualis erat quantū mutatus ab illo hectore. Idē. O dolor atq; decus magnum rediture parēti. Idē. Ah in silice i nuda cōnixa reliquit. Aut metuentis: ut at at. Terē. At at mi homo formidolosus es. Aut admirantis: ut pape. Idem. Pape exuperat ipsam thaydē. Aut hortātis: eia: age agedum agite. Vir. Quare agite o iuuenes. Inter has ponūt etiā sonituū illitteratorū imitationes: ut risus: ha ha: he he: & phi: & heu: hoe: & hau. Quędā tamē possunt eē dubia iter aduerbia & iteriectiones: ut o/ quādo idignationē significat: uel dolorē: uel admirationē: iteriectio ē. Cū uero uocandi ē/ uel optādi: p aduerbio accipit̃. pōt tamē esse ēt nomē ipsius litterę: ut supradictū ē. A. quoq; & prępositio ē: & interiectio: & nomē. Prępositio: cū dicimus: a sūmo ad imū. Interiectio: ut Ah tibi ne teneras glacies secet aspera plātas: & Ah nuda i silice: ut diximus supra: nomē ipsius litterę. Pro. quoq; tā prępositio/ q̄ iteriectio reperit̃. Prępositio. Vir. Pro latio obtestor p maiestate tuorū. Idē. Pro se quisq;

uiri depromũt tela pharetris. Interiectio. Luca. i. iiii. Proh si reme asset in urbẽ Gallorũ tantũ populis arctoq; subacta. Accẽtus ta mẽ earũ teste Donato icerti sũt. Quippe cũ & abscõdita uoce. i. nõ plene expressa ꝓferanť: & ꝑ affectus cõmoti q̃litate cõfundũ tur i eis accẽtus: ꝓprię tamẽ uoces iteriectionũ primitiuę sũt: ut pape: euax: hei: heu: hau: hoe: uah: & similia.

DE VERBO.

Quid est uerbum? Est pars orationis declinabilis: cum modis & tẽporibus agendi uel patiendi significatiua.

Vnde dicit̃ uerbum? Ab eo ꝙ uerberato ligua intra palatum aere omnis oratio promatur.

Quot accidunt uerbo? Octo: quę? genus: tẽpus: modus: species: figura: coniugatio: persona: cum numero.

Quot modis tã uerba q̃ alię ptes deficiũt? quinq;: quibus? natura rei. i. significatione: cõsonãtia: usu: differẽtię causa: repugnãtia re gularũ. Significatõe: ut puerpa. Cõsonãtia: ut ab eo ꝙ est tonsor tõstrix. Vsu: ut faucis: precis: ditionis: faris: daris: quę deficiunt primis syllabis. Differẽtię causa: ut fas: nã siue facis/seu fatis/uel fasis dicas: aliud potest significare. Repugnantia regularum: ut ador indeclinabile.

Quot sunt genera uerborum? quinq;: quę? Actiuum: passiuũ: neu trum: cõmune: & deponens.

Quid ẽ uerbũ actiuũ? Est illud qđ in. o. desinẽs/assũpta. r. facit ex se passiuũ: duobus exceptis: metuo/& metuor: timeo/& timeor. Hęc eni uocibus cõtrarias uident̃ hẽre significatões: q̃uis & ad sẽsus ꝑtinẽtia uerba: si qs altius cõsideret: i̇ actiuis uocibus pas sionẽ: & in passiuis actionẽ fieri inueniet.

Quid ẽ passiuũ? ẽ illđ qđ i. or. desinẽs descẽdit ab actiuo: ut amor.

Quid ẽ neutrũ? ẽ illud quod i. o. desinẽs nõ facit ex se passiuum.

Quid est cõmune? est illud quod in. or. desinens/nõ descendit ab actiuo: & retinet utrãq; significationem.

Quid ẽ depones? ẽ illud i. or. desinẽs nõ descẽdit ab actiuo: & unã tãtũ retinet significationẽ. Ex deponẽtibus tamẽ multa ueteres tã actiua q̃ passiua significatõe ꝓtulisse iueniunť: quorũ nõ ẽ ap

probãda auctoritas: & maxĩe cũ natura ipsius sensus cõia eẽ de fẽdit: & apud grȩcos ĩ utraq; significatõe ĩueniũt: uidelicet auxi lior: abominor: adulor: adminiculor: ãplexor: cõplector: abutor adorior: auguror: auspicor cuius actiuũ Vir. ꝓtulit ĩ. viii. Siquid ueri mẽs augurat opto. Adipiscor: admiror: & miror: testor: atte stor: & cõtestor: detestor. Cice. ꝓ murẽa. Publicis Iris restata sunt oia. Execror: machinor: polliceor: aggredior: aspnor: architector sector: assector & cõsector: argumẽtor: obliuiscor. Vir. Nũc oblita mihi tot carmia: oblita passiue posuit. Arbitror: blãdior: cõsolor & solor: cõminiscor: morigeror: metor: & cõspicor: & despicor: cõ sequor. Varro. Petũr ĩcognita cõsecuta negligũr: ꝓ ĩpetrata passi ue ait. Meditor: utor: calũnior: carnificor: dignor. Cic. ĩ economi co. Ex eo nũero hominũ q apđ nos hoc nõie dignãr. Demolior domior: depeculor: delargior: emẽtior: exordior: frustror: adhor tor: faris uel fare. Suetõius ĩ. vi. prȩtorũ fasti dies sũt quibus ius far. i. dicir: ut nefasti dies quibus ius nõ dicir. Velificor. Iuuẽa. ĩ iiii. Velificatus arbos. Stipulor & istipulor qđ ablatiuo iũgir tã ĩ actiua q̃ ĩ passiua significatõe: ut istipulor a te: ꝓ iterrogor a te: & iterrogo te. reor: uereor: quȩror: adipiscor: assequor: uador: ue nor: uociferor: cõfiteor: tueor.

Hȩc ẽt apud iuniores cõia sũt: largior/ hortor/ expior/ ueneror/ mo ror/ osculor/ amplector/ criminor/ hospitor.

Hȩc uerba lauo/ tõdeo/ duro/ calceo/ cũ sint actiua: ꝓ lauor tamẽ/ tõ deor/ duror/ calceor passiuis ponũr. Sed magis ꝑ eclipsim hoc fit qđ poetȩ ĩ aliis quoq; uerbis solẽt facere. Vir. ĩ. ii. ȩnei. Accingũt oẽs opi pedibusq; rotarũ: ꝓ accigũr uel accigũt se. Et cõtra passi ua ꝓ actiuis. Vir. Bellanr amazones armis: ꝓ bellãt. Vetustissimi tamẽ multa sic ꝓtulerũt cõfusa terminatõe ĩ eadẽ significatõe: te ste Capro: ut adiutor ꝓ adiuto: despoliãr ꝓ despoliãt: despanr ꝓ desperãt: dispẽsor ꝓ dispẽso: dilapidor ꝓ dilapido: auguro ꝓ au guror: luxurio ꝓ luxurior: misereo ꝓ misereor: ũde miseret ꝓ mi serer ipsonale: horto ꝓ hortor: alterco ꝓ altercor. Ter. Scio cũ pa tre altercasti dudũ. ãplexo ꝓ ãplexor. Cic. ꝓ cluẽtio. Auctoritatẽ cẽsorũ ãplexato. Similiter actiua ꝓ passiuis: ãplecto ꝓ ãplector:

cõplecto ꝓ cõplector:testo ꝓ testor:opino ꝓ opinor:cũto ꝓ cun
tor:cõuiuo ꝓ cõuiuor:contẽplo ꝓ contẽplor:auxilio ꝓ auxilior
auspico ꝓ auspicor:cõmẽto ꝓ cõmẽtor: crimio ꝓ crimior: molio
ꝓ molior:execro ꝓ execror:epulo ꝓ epulor:eiulo ꝓ eiulor:lucto
ꝓ luctor:luctito ꝓ luctitor:luxurio ꝓ luxurior:lęto ꝓ lętor:ludi
fico ꝓ ludificor:aucupo ꝓ aucupor.horto ꝓ hortor:largio ꝓ lar
gior:medico quoq; ꝓ medicor. Vir. Semia uidi eq̃dẽ multos me
dicare serẽtes. Itẽ mino:minito:obuerso:scruto:ꝓgredio ꝑcũto:
prelio/iurgo/ potio/rimo/recordo/remisco/reuerto/sequo/ secto:
sortio:& siqua sũt alia. Cõtra passiuas uoces ꝓ actiuis i neutrali
bus ꝓferebãt:ut obsonor ꝓ obsono:& copulor ꝓ copulo:careor
ꝓ careo:caleor ꝓ caleo:nutrior ꝓ nutrio:bellor ꝓ bello:cõperior
quoq; ꝓ cõpio. Sal.i iug. Sed ego cõꝑor bocchũ magis pũica fide
Multa ẽt tã actiua q̃ passiua absolute iueniunť: ut ruo/uergiť. Vir.
:Totũq; a sedibus imis una eurusq; notusq; ruunt. Idẽ eius passi
uum cõpositũ. Nec mihi cũ teucris ullũ post eruta bellũ ꝑgama.
Assuesco absolutũ ẽ:& ꝓ assuefacio iueniť. Luca.i.v. Adde quod
assuescis fatis: ꝓ assuefacis. Coeo similiter:nã cogiť ꝓ colligiť iue
niť:& cõueniť ꝓ exigiť. Itẽ ꝓpinquo tã ꝓ actiuo q̃ ꝓ passiuo iue
niť. Vir. Fuge nate ꝓpinquãt. absolute posuit. Idẽ i.xi. Tu rite ꝓ
piques auguriũ. actiue posuit. Pręterea assimulo & dissimulo ab
solute. Vir. Nam quid dissimulo aut quę me ad maiora reseruo.
actiue. Idẽ alibi. Iubasq; diuini assimulat capitis.
S unt alia quę tã actiua uoce q̃ passiua/ unũ idẽq; significatiõe: ut
mereo & mereor. Vir. Merui quoq; sępe furores. Ter. Quid meri
tus es crucẽ. partio & partior:nũero & nũeror:meto & metor:prę
uarico & pręuaricor: mãduco & mãducor: mãdo & mãdor: mur
muro & murmuror. obscito & obscitor:palpo & palpor:rumino
& rumior:tolero & toleror:pręsagio & pręsagior:modulo & mo
dulor:meridio & meridior:mutuo & mutuor:pręuerto & pręuer
tor:pignero & pigneror:pacifico & pacificor:querito & queritor
quadruplo & quadruplor:nequito & nequitor:& rimo & rimor
recordo & recordor:reminisco & reminiscor:reuereo & reuereor:
stabulo & stabulor:quieto & quietor: pręda & prędor: preco &

precor: sequo & sequor: socio & socior: tuto & tutor: tumultuo & tumultuor: uelifico & uelificor: uelito & uelitor: uocifero & uociferor: estimo & estimor: ulcisco & ulciscor: uillico & uillicor uellito & uellitor: uago & uagor: ꝑesto & ꝑestor/ solero & soletor/ presapio & presapior/ pcũto & pcũtor/ adorio & adorior/ opino & opior. Sũt alia quę & cõiugationẽ mutãt cũ genere/ nõ mutata significatiõe: ut labo. as. & labor. ris. lauo. as. & lauo lauis. Sed lauis magis pro humectas dicitur.

Sũt alia quę cũ sint actiua primę cõiugatõis: trãseũt ĩ neutra absoluta siue reciproca secũdę cõiugatõis: ut sordido. as. actiuũ primę cõiugatõis: facit sordidor: ex quo sordidatus: hinc sordeo. es. Similiter albo & albor & albeo. Vir. Cãpiq; igentes ossibus albẽt. Inuenit̃ etiã albico ꝑ albesco. Orati. i primo carminũ. Nec prata canis albicãt pruinis. Duro quoq; ꝑ duror dureo & duresco. Luca. i. iiii. Torosq; iduruit artus. Idẽ i. viiii. Nã cętera dãna tulerũt Durata iã mẽte malis firmaq;. Lento quoq; & lẽtor/ & lẽteo/ & lẽtesco. Vir. Ad digitos lẽtescit habẽdo. Humecto & humector/ & humeo & hũesco. Noto quoq; notor/ & noteo & notesco: liquo as. ũde eliquo. as. Persius. phyllidas hypsipylas uatũ & plorabile siqd Eliquat ac tenero supplãtat uerba palato. Luca. i. vii. Ereptaq; tela liquit. ex eo liqueo & liquesco. Vir. i buc. limus ut hic durescit et hæc ut cera liquescit. Inuenit̃ liquor. ris. pria syllaba ꝑducta. Vir. Vere nouo gelidus canis cũ mõtibns humor liquit̃

A nigro quoq; & nigror/ & nigreo/ & nigresco. A lacto quoq; & lactor & lacteo & lactesco. Inueniũt̃ tamẽ aliarũ quoq; cõiugatõnũ uerborũ/ quędã similes deriuatiões: sed i paucis: actiuũ ut pẽdo is. passiuũ pendor. ris. & neutrũ ut pẽdeo. es. iacio. is. iaceor. ris. & iaceo iaces: acuo. is. & acuor. ris. & iaceo: ex quo iacesco.

Alia cũ cõiugatiõe mutãt significationẽ: ut mãdo. as. & mãdo. is. fundo. as. & fũdo. is. obsero. as. & obsero. is. & appello. as. & appello. is. uolo uolas: & uolo uis. consternor. naris. & consternor cõsterneris. Nã lego. as. & lego. is. dico. as. & dico. is. ẽt i prima ꝑsona hẽnt differẽtiã tẽporũ. Sũt alia quæ una uoce & una cõiugatiõe/ diuersas hẽnt significatões: ut torreo tã uro q̃ uerto &

uoluo:colo ꝑ diligo & hito & aro:cõmitto ẽt credo & pecco:ad mitto ꝑ assumo & pecco. Iuue.i.ii. Fetas admisit quęnã hęc ẽ cul pa puellę. Sapio ꝑ prudẽtia & sape:deficio ꝑ desisto & uicor. Sa lust.i iug. Ab rege defecerãt.i.destiterãt. Iuue.i.iiii. Et fragor au rẽ ꝑcurrit euẽtũ uiridis quo calligo pãni. Nã si deficeret.i.si uice ref.cõdo ꝑ edifico & celo:gratulor/gaudeo ꝑiter cũ alio/& grãs ago. Afrãnius i cęsarea. Gratulor diis.i.grãs ago:& multa alia.

Quot sunt tempora uerborũ? Quinq;:quę? pręsens:pręteritũ imꝑ fectũ:pręteritũ ꝑfectũ:pręteritũ plusq̄ ꝑfectũ: et futurum.

Vnde dinoscunt̃ tẽpora uerborũ? ex pricipalibus uel mediis sylla bis. Nam cũ nõis decliatio i fine solo moueat̃: uerbi aũt & i prin cipio/& in fine/& ĩ medio plerũq; inuenitur moueri.

Amo cuius temporis? pręsentis: quare? quia pręsentẽ & ĩperfectã habet significationem.

Amabam cuius temporis? pręteriti imperfecti: quare? quia quod cępit geri nõdum est perfectum.

Amaui cuius temporis? pręteriti perfecti: quare? quia pręteritum tempus est/in quo res perfecta monstratur.

Amauerã cuius tẽpis? pręteriti ꝑfecti & plusq̄ ꝑfecti:q̄re?q̄a tẽpus pręteritũ ꝑfectũ & plusq̄ ꝑfectũ ẽ/i quo iãpridẽ res ꝑfcã ostẽdit̃.

Amabo cuius tẽpis? futuri:q̄re?q̄a i eo res futura demõstratur.

Quot tẽpora habet idicatiuus? quiq;: sicut & subiunctiuus.

Quot tẽpora hẽt ĩpatiuus? duo: pręsens/& futurũ. Optatiuus & ĩfinitiuus cõiũcta hẽnt tẽpora:pręter fururũ & pręsẽs & pręteritũ ĩpfectũ:pręteritũ ꝑfectũ & plusq̄ ꝑfectũ. Notandũ ꝙ uim nomĩs ipsius habet uerbũ infinitũ:unde & nomen uerbi dictum est.

Quid ẽ modus ĩ uerbo? ẽ ĩclinatio aĩ/decliatiõe uerbi significata.

Quot sunt modi uerborum? quinq;:qui? Indicatiuus:imꝑatiuus optatiuus:subiunctiuus:et infinitiuus.

Quid est indicatiuus? Est quo indicamus quid agitur.

Quid ẽ imꝑatiuus? Est quo ut fiat quicquid ĩperamus. Quid ẽ optatiuus? ẽ q̄ eget aduerbio optãdi ut ꝑfectũ significet sẽsum.

Quid ẽ subiũctiuus? est qui nõ solũ eget aduerbio uel cõiũctione uerũ etiã altero uerbo/ut perfectum significet sensum.

Quot sūt species uerborū? Due: primitiua: & deriuatiua. Primitiua ē quę primā positionē ab ipsa natura accepit: ut ferueo. Deriuatiua uero ē quæ a positiuis deriuatur: ut feruesco.
Quot sunt deriuatiuorū species uerborū nomiatę? quinq;. Inchoatiua: meditatiua: frequentatiua: desideratiua: diminutiua: quæ oēs a uerbis deriuanť: de quibus suo loco dicemus. Sunt & alię tam a nominibus/ q̄ ab aduerbiis & prępositiōibus diuersę deriuatiōes. Nam a perendie/ perendino.as. a cras crastino.as. ab intra intro.as. a supra uel super/ supero.as.
Quot sunt figurę uerborū? Tres: simplex ut cupio: cōposita ut cōcupio: decōposita.i.a cōpositis deriuata: ut concupisco. Ex quo fit ꝙ quędā uerba i cōpositione mutāt coniugationē: ut do.as. reddo.is. ꝑdo.is. facio.is. āplifico.as. pello.is. compello.is.& cōpello.as. appello.is.& appello.as.& siqua sūt alia. Sed i cōpositis a pello/ significatio cū cōiugatione uariať: sicut mādo.is.& mādo.as. dico.is.& dico.as. sic ēt pello.is.& pello.as. dictū est.
Hęc simplicia nō iueniunť: fendo: specio: pario: fragor: ex quibus cōposita sūt: offēdo: defendo: aspicio: respicio: suspicio: despicio apperio: repperio: cōperio: coopio: suffragor: refragor. Quędam alia nō solū cōiugationē: sed ēt gēus uel significationē uerbi mutāt i cōpositōe: ut spno.is. actiuū: aspnor.aris. deponēs: sentio & assētior cōiugatio māsit: diciť tamē & assentio. Sedeo.es. neutrū īsidior.ris. deponēs: obsideo uero & assideo actiua sūt: faciūt.n. obsideor & assideor: ūde Salust.i.iii. histor. Amissūq; assideri sine pręliis audiebat. Itē eo & facio neutra: adeo: trāseo: ieo: pretereo subeo: circūeo: pficio: reficio: afficio: cōficio: actiua sūt: faciūt enī adeor: trāseor: prętereor: ineor: subeor. Iuuēa.in.v. Qđ si subeunť ꝓspera castra. Cicero ꝓ cornelio. Circuitis rostris euincerenť lapidibus homines. Conficior: pficior: afficior. Itē quędā ex neutris i cōpositiōe fiūt deponētia: ut uersificor: uelificor: carnificor: gratificor. Cice. ꝓ cornelio. Num alicui gratificabať: aut homini aut ordini. Excarnifico uero ē actiuū. Terē. Vbi me excarnifices. In quibus etiam cōiugatio ē mutata: sicut in amplifico.as. edifico as. letifico.as. Luc.i quinto. Nō illū gloria pulsi letificat magni.

Sentio & assentio assentior & assentor.ris. aspicio.cis. conspicor ris. suspicor.ris. sterno.is.actiuum: consternor.aris.deponens. Salusti.i primo histor. Equi sine rectoribus & saucii cõseruãr. Me deor.ris.remedior.aris.teste Capro. Item a fero uociferor.aris:& ãplector a plecto actiuũ. Itẽ ex neutropassiuo fit suffio.is.actiuũ Vir. At suffire thymo cerasq; recidere ianes quis dubitat. Sciẽdũ ꝙ principalẽ litterã quãcũq; hũerit positio uerbi/i suo loco serua mus ꝑ oẽm declinationẽ. Pręter ago egi:& eo iui uel ii.quę litte ram primę positionis mutauerunt.

Cum quot ꝑtibus orõis cõponiẽ uerbũ? cũ quattuor:nõie ut mul tiplico: uerbo ut calefacio: aduerbio ut benefacio: prępositione ut perficio.

Sequitur de coniugationibus.

Quid est coniugatio? Est consequens uerborum declinatio: quæ uocalibus secundę personę comprehenditur.

Quot sũt cõiugatões uerborũ?quattuor: pria: secũda: tertia:& q̃rta

Amo & amor.ris.cuius cõiugatõis? primę:q̃re? qa i secũda ꝑsona pręsentis idicatiui modi habet. a.ꝑductã ante. as.uel ãte.ris.

Doceo & doceor.ris.cuius cõiugationis? Secundę:quare? quia in secunda persona pręsentis idicatiui modi habet. e.productam ante. s.uel ante. ris.

Lego & legor.ris.cuius cõiugatõis? tertię:q̃re? qa i secũda ꝑsona pręsentis idicatiui modi hẽt. I.correptã ante. s. In passiuis uero & cõibus/& deponẽribus habet. e.correptã ante.ris.

Audio & audior.ris.cuius cõiugatõis? quartę:q̃re? qa i secũda ꝑso na pręsentis idicatiui modi hẽt. I.ꝑductã ante. s.uel ante. ris.

Amo.quõ facit preteritũ ꝑfectũ? amaui:quare? quia primę coniu gatiõis uerba tã in actiua q̃ i neutrali significatiõe/formãt pręte ritũ a secũda ꝑsona pręsentis idicatiui modi remota.s.& addita ui. ut amo.as.aui.oro.as.aui.accuso.as.aui.meo.as.meaui:flo flas flaui:no nas naui. Excipiunẽ quę in.ui.diuisas faciũt pręte ritum:ut domo domas domui:crepo.as.crepui: frico.as.fricui: seco.as.cui.sono.as.nui.tono.as.nui.ueto.as.tui.mico.as.cui. cubo.as.bui.plico.as.plicui uel plicaui:q̃d maxie i cõpositione

I

cognoscit̃. Cõpositũ.n.cũ prępositõe p̃.ui.diuisas facit prętéritũ ut applico applicui: cõplico cõplicui: displico displicui: explico explicui: iplico iplicui: replico replicui. Raro i.aui. Varro. Deide ad siculos se applicauit. Cic. rhetor.ii. In itinere tã familiariter se applicauerit. Cũ nõie uero exit in.aui. multiplico.aui.duplico.aui.triplico.aui. A cubo cõposita tã primę q̃ tertię cõiugatõis inueniunt̃: & i.ui. diuisas semp̃ terminãt prętérita: & quę sũt tertię cõiugatõis itercipiũt. m. ut accũbo.is.accubui.icumbo.is.incubui: accubo.as.accubui: incubo.as.incubui. Nexo.as.uel.is. ut Probo placet: qđ ẽ frequẽtatiuũ a necto.is.nexi uel nexui facit: & i supio nexũ. Vir. Nexãtẽ nodis seq; i sua mẽbra plicãtẽ: secundũ primã ꝓtulit cõiugationẽ. Liui. tamẽ i odyssea. Nexebãt multa iterflexu nodorũ dubio. A necto similiter nexui: & i supio nexũ nõnulli ꝓtulerũt. quidã tamẽ ẽt nexi. Vir. Et paribus palmas ãborum inexuit armis. Lucilius i.v. Hic solus uigilauit opinor: & cũ id mihi facere uisus ẽ tũ retia nexit. Neco.as.cũ ferro perẽptum significat: necaui / & i supio necatũ. Cũ uero alia ui: necui & nectũ. Cice. i tuscula.ii. Enectus siti tãtalus. Orat. i primo episto. Spem mẽtita seges bos ẽ enectus arãdo. Ennius. Hos pestis enecuit. Excipiũt̃ pręterea hęc uerba: sto steti: cuius cõposita seruãt duplicationẽ prętériti: ut resto restiti: consto cõstiti: ꝑsto ꝑstiti. Ouid. tamẽ abstit ꝓ abstitit ꝓtulit i.xi.meta. Alcione lachrymis & quę pars admouet astit. Absisto & absto abstiti facit: do dedi iuuo iuui: lauo laui: quod ãrique tertię quoq; cõiugatõis ꝓfert̃: lauo lauis lauit. Plaut. Gestas tabellas eas lachrymis lauit. Vir. Fluuidum lauit inde cruorẽ. Idẽ. Lauit iproba teter ora cruor.

A mo. quõ mittit supinũ ? amatũ: q̃re? quia oia primę cõiugatiõis uerba quę i.aui. prętéritũ terminãt.ui. i tũ.cõuersa faciũt supinũ ut amaui.tũ.oraui.tũ.flaui.tũ. Quę uero i.ui. diuisas desinũt: si c.ãte. o .habuerit / mutãt.ui.in.tũ.ut fricui frictũ. Iuuen.in.ii. Si prurit frictus ocelli ãgulus. Itẽ secui sectũ: & necui nectũ. Ouid. in quarto metamor. Nec tu iam poteras enectum pondere terrę Tollere nympha caput. Mico quoq; micui mictum debet facere sed dubitatiõis causa: quia migo quoq; mictũ facit: i usu nõ iue

nit: quãuis ab eo uerbũ cõpositũ/dimico dimicaui facit/ & dimicatũ. Liuius i.xxxiii. Iuxta quoq; acie & collatis signis dimicatũ. quãq̃ emico emicui facit. Luca.i primo. Qualiter expressum uẽtis p nubila fulmẽ emicuit. Plico quoq; ẽt plicatũ & plicitũ facit: quia & plicaui & plicui hẽt. Itaq; ex eo cõposita penultimã a.uel. I. habẽt in supinis: duplicaui duplicatũ: explicaui explicatũ: implicui uel iplicaui: quod raro i usu ẽ implicitum uel iplicatũ facit. Lucanus in tertio. Implicitas magno cęsar torpore cohortes. Cicero i pisone. Familiaritate iplicatus. Alia uero in.ui. diuisas pręteritũ desinẽtia.ui.in itum.cõuertũt in supino penultima correpta: domui domitũ: cubui cubitũ: tonui tonitũ: sonui sonitũ. Oratius tamen i epodo: itonata ptulit secũdũ analogiã pro itonita. Non me lucrina iuuerit cõcilia magisue rumbus aut scauri siquos eois itonata fluctibus hyems ad hoc uertit mare. Vetui uetitũ: crepui crepitum: accubui accubitũ. Statius i primo achille. Quem quisq; sacrarat accubitu genioq; locũ. Hęc tamen uetustissimi secundũ tertiam ptulisse ieueniuntur coniugationẽ. Lucretius. Incaligare oculos sonere aures regię.

S to. uero statũ penũltia pducta deberet facere. Cõposita ãt ab eo uarie uetustissimi ptulerunt: asto/astitũ/ & astatũ: pręsto pręstitũ & pręstatum.

V. quoq; lõga ante tũ. unũ habet: iutum & ab eo cõpositũ: adiutũ. Au. quoq; lautũ: q̃uis uetustissimi etiã lauatũ solebãt dicere. Terẽtius. Abeũt lauatũ pstrepũt. Ouidius i.iiii. fastorũ. Sacra lauaturas mane petebat aquas. Potũ quoq; p potatũ. Vir. Et potum pastas age tityre & iteragendũ. Ter. Nam apud me potaturus ẽ. Do das dedi datũ: & ab eo cõposita quę i tertiã trãseũt cõiugationẽ: & uertũt. a.in. I. ut abdo abdidi.tũ. addidi.tũ. cõdidi.tũ. creditũ: pditũ: redditũ: traditũ: uẽditũ. Quę uero primã seruant cõiugationẽ. a. quoq; retinẽt: ut circũdo.as.di.tũ. pessundatũ.

De pręterito perfecto secundę cõiugationis.

Quomodo desinit secũda cõiugatio? semp i.eo. quare? quia ea terminatio ppria est secundę cõiugationis. Paucis exceptis primæ

cõiugatiõis: meo.as.beo.as. laqueo.as.nauseo.as.enucleo.as. creo.as.screo.as.calceo.as. quod alii calcio.as.dicũt. Et quartę duobus.eo is:& queo.is.& quę ex his cõponũt: ut adeo/redeo pereo/ueneo/nequeo. Et. I.ãtecedẽte.eo.iuenit̃ unũ: cieo quod & cio.is.secundũ quartã repperit̃. Statius in.iiii.the. Suus excit in arma ãtiqua tiryntha deus. Lucretius. Auarũ cimus adortus. cuius pręteritũ tã in secũda/q̃ in q̃rta desinit.cii.uel ciui:& citũ ĩ supino. Luca.in.vii. Quãtas in pręlia nũq̃ cõciuere manus. Vir. Famaq; finitimos & clari nomẽ aceste excierat. Obseruãdũ aũt ĩ oibus ẽ:q si minuat pręsẽtis syllabas pręteritũ:necessario penultimã pducit:siue correpta seu pducta sit i pręsenti:nisi syncopãt̃ ut cito ciui:& p syncopam cii. rideo risi: faueo faui:augeo auxi. moueo moui:sedeo sedi:facio feci:fugio fugi:fodio fodi:uenio ueni. Itaq; liqueo liqui:& lãgueo lagui/pares hẽnt i pręterito & pręsenti syllabas: corripiũt eni penultimas pręteriti:quod usus cõprobat. Ouidius in.vi.meta. Imposito fratri moribũda lãguit ore. Idem in.iii. Nectare corpus deliquit. Idem in.vii. Deliquit stagnũq; suo de nomine fecit.

F oueo.quõ mittit pręteritũ? foui:quare?quia secũdę cõiugatiõis uerba. u .cõsonantẽ ante.eo.hẽntia: eo.mutata i. I. & penultia pducta faciunt pręteritũ pfectũ: ut moueo moui:faueo faui:paueo paui:uoueo uoui. Cõniueo tamẽ quod & cõniuo.uis.dicit̃ tã cõniui/q̃ cõnixi facit sine supio. Itẽ ferueo & feruo ẽt iuenitur ab utroq; tamẽ pręteritũ ferui dicit̃. Terẽ.Sperabã iam deferuisse adolescẽtiã. Inuenit̃ ẽt ferbeo p. b .a quo ferbui. Orat.i primo sermonũ. Velatũq; stola mea cũ ferbuit ira.ũde & ferbesco. Nec solũ ea diuersarũ cõiugationũ iueniunt̃ uerba: sed multa pręterea:ut strideo.es.& strido.is.fulgeo.es.& fulgo.is. denseo.es. & dẽso densas:oleo oles:& olo olis.

F oueo.quõ mittit supinũ? fotũ: quare? quia secũdę cõiugationis uerba i.eo.terminãtia formãt supinũ a pręterito mutata.ui.i tũ. ut ciui citũ:moui motũ:quiui quitum:foui fotum. Virgil. Et fotum gremio dea tollit in altos Idalię lucos. Nec solum ĩ uerbis

secundę cõiugationis in.ui. præteritum faciẽtibus: sed etiam in aliis est obseruandũ: ut accusaui accusatũ: adiuui adiutũ: cupiui cupitũ: arcessiui arcessitum. Excipiũtur laui lautũ: caui cautum: faui fautum: quę differẽtię causa pro. a .longa. au. diphthongũ habuerũt: ꝓpter latum: catum: fatum: quę alias habẽt significationes. Et sciendũ ꝙ in oĩbus huiusmodi supinis penultima ꝓducitr̃. Exceptis satũ a sero seui: quod etiã serui hũit in usu antiquo Vnde sertũ: & sino sini sitũ: & a pono posui/uel posiui secundũ antiquos positum. Litum/itum/quitum/notanda sunt. Vir. iiii. geor. Et paribus lita corpora guttis.

Ardeo. quomodo exit in pręterito? arsi: quare? quia in. deo. desinentia uerba secundę cõiugationis/ uocali naturaliter longa antecedente/uel. ar. syllaba. deo. in si. conuersa faciunt pręteritum: ut suadeo suasi: rideo risi: ardeo arsi. E. uero uel. I. breuibus ãte deo. positis: producunt easdem uocales: & eo. in. I. mutantia faciunt pręteritum: ut sedeo sedi: & ex eo composita: insideo ĩsedi subsideo subsedi: resideo resedi. Video uidi: inuideo iuidi: pręuideo pręuidi. Sed a sedeo composita quãuis. e. in. I. conuertant in pręsenti: in pręterito tamen eandem. e. productam seruãt: ut possideo possedi. Strideo quoq; stridi facit. I. tam in pręsenti/q̃ in pręterito productam seruat. Virgilius. Stridũtq; cauernis stricture calibum & fornacibus ignis anhelat. Lucanus ĩ sexto. Auribus incertum feralis strideat umbra. Statius in quarto. Huius in aspectu loco stridere sagitte. Sin autẽ prima syllaba in deo. terminatorũ/post mutam aliquã uel. m. semiuocalẽ. e. uel. o. natura correptas habuerit ĩ liquidã desinentes: quam deo. sequatur: duplicata priori syllaba/ &. eo. in. I. conuersa: & priori geminatarũ syllabæ extrema consonans subtracta/ faciunt pręteritum: ut pendeo pependi: tondeo totondi: mordeo/momordi: spondeo/ spopondi: quod. s. quoque in compositione euphoniæ causa a secunda syllaba subtraxit: ut respõdeo/respondi: dependeo/dependi: remordeo/remordi: detondeo/ detondi. Vetustissimi etiam detotondi ꝓtulerunt. Sin. au. diphthongon ante

deo. fuerit: p participiũ declinãtur: quãuis uetustissimi etiã ausi & gauisi: p ausus sum & gauisus sum dixerũt. Ex audeo tamen ausim/ausis/ausit/ p subiunctiuo audeam/ audeas/audeat/ inuenimus. Virg. Ausim uel tenui uitẽ cõmittere sulco. Ouidius in vi. metamor. Et nihil est ꝙ inopino captus amore Ausit nec capiunt inclusas pectore flãmas. Liuius in odyssea. Quoniã audiui pauci gauisi. Alia uero oia in deo. mutata. eo. in ui. diuisas syllabas faciũt preteritũ: ut candeo/candui: studeo/studui: frondeo frondui. Excipitur prandeo/prandi/ & pransus sum.

A rdeo. quomodo exit i supino? arsum: quare? quia omnia i deo. desinẽta uerba secundę cõiugationis. deo. in sum. cõuersa faciũt supinũ: ut rideo/risum: uideo/uisum: mordeo/morsum: pendeo pẽnsum: tondeo/tonsum: respõdeo/responsum: audeo/ausum. Gaudeo uero sumpta. I. post. u. euphonię causa facit gauisum Sedeo preterea geminato. s. habet sessum: quod fit differentiæ causa: ne si sesum diceret̃/ due partes eẽ uiderẽtur. Alia uero oia in deo. terminãtia/ & in ui. diuisas preteritũ mittẽtia. eo. cõuersa in. I. & addita tum. faciũt supinũ: ut candeo/canditũ: frondeo fronditũ: splendeo/splẽditum. Neutra uero secundę cõiugatõis quę in. ui. diuisas faciũt preteritũ: ut plurimũ carẽt supinis: & ab eis deriuata: ut caleo/calui: tepeo/tepui: horreo/horrui: flacco/flaccui: rubeo/rubui: palleo/pallui: caneo/canui: stupeo/stupui: pareo/parui. Siqua tamẽ inueniunt̃. I. breuem habẽt ante tum. ut careo/carui/caritũ. Iuuenalis. Tollere dulcem cogitat heredẽ cariturus turture magno. & Cice. ualiturus a ualeo. Excipit̃ prandeo prandi. Plautus i menechinis. Prandi & potaui: & scortum accubaui. Quod etiam facit pransum: ut antedicta. & quãuis sit neutrum: habet tamẽ preteritũ pransus: sicut ceno cenatus: iuro iuratus: careo cassus. Virgil. Nunc cassum lumine lugent. Pareo passus: titubo titubatus. Et multa alia etiã apud uetustissimos a neutralibus iueniuntur ꝑ plata: ut seneo senectus: discedo discessus: intereo interitus: obeo obitus: occido occasus: poto potus Teren. Quid agis uirgine una adolescens cubuerit plus potus

Quæ tamen actiue & passiue inueniuntur. Iuuenalis in quarto. Epotaq; flumina medo prandente. & ita de reliquis.

F ulgeo.quomodo facit pręteritũ? fulsi: quare? quia ĩ.geo.desinẽtia. l .uel. r .ãtecedẽtibus. geo.in. si.cõuersa faciũt pręteritũ pfectũ: ut indulgeo ĩdulsi: fulgeo fulsi: algeo alsi: urgeo ursi: tergeo uel tergo tersi. Celso & Diomede auctoribus. Mulgeo mulsi: qđ quidã differẽtiæ causa mulxi dixerũt: quia mulceo quoq; mulsi facit. Virgil. Quod surgente die mulsere horisq; diurnis Nocte pręmẽs. Illa uero quę habent uocalẽ naturaliter longã/ uel diphthongũ ante geo. mutãt geo.in xi .& faciũt pręteritũ pfectũ: ut lugeo luxi: frigeo frixi: augeo auxi. Alia uero omnia ĩ geo. desinentia.eo.in.ui. diuisas mutant: ut egeo egui: indigeo indigui rigeo rigui: uigeo uigui.

F ulgeo.quõ mittit supinũ? fulsũ: quare? quia ĩ.si .terminãtia pręteritũ. I .in.um. cõuersa faciũt supinũ: siue secundę/ seu tertię cõiugatiõis sint. Nam quartę in tũ. finiũt supinũ: ut indulsi ĩdulsũ uel indultũ: fulsi fulsum: alsi alsum: tersi tersum: lesi lesum: lusi lusum: mulsi mulsum/ uel mulctũ. Cicero in orõne marcelli. Quod pmulsa atq; recreata. Salustius in.iii. historiarũ. Deinde lenita iã post postera die liberalibus uerbis permulcti sunt. Torsi quoq; torsum & tortũ facit: tursi tursum. Illa uero quę mittũt pręteritũ in.xi. cuiuscũq; sint cõiugatiõis. xi.in.ctũ. cõuersa faciũt supinũ ut luxi luctũ: auxi auctũ: frixi frictũ: aspexi aspectũ: illexi illectũ duxi ductũ: neglexi neglectũ: traxi tractum: struxi structũ: finxi uero facit fictũ: pixi pictũ: strixi strictũ: mixi mictũ euphonię cã n .i supino abiciunt: quãuis iunxi iunctũ: tinxi tinctũ: unxi unctũ: & pupugi/ & punxi punctũ: sanxi sanctũ/ seruãt. n .i supino. Excipiũtur/ flexi flexum: fluxi fluxũ: quãuis uetustissimi & fluctus p fluxus: & flucturus p fluxurus/ soliti sunt dicere.

I n.gui.uero faciẽtia pręteritũ: qa neutralia sunt nõ habẽt ĩ usu supina: deberẽt aũt secundũ analogiã in. itũ.facere supina.

I n queo. desinẽs unũ inueniť secũdę cõiugationis/ in.si. terminãs pręteritũ: torqueo torsi: & ex eo composita: distorqueo distorsi:

contorqueo contorsi: extorqueo extorsi. Supina uero exeunt in sum. secundũ antedictam regulam: ut torsum, distorsum, contorsum, extorsum. Inuenitur etiam & in. tum.

F leo. quõ facit preteritũ? fleui: quare? quia in. leo. desinentia, quæ ante. l. aliam cõsonantem habent in eadem syllaba: & cõposita ab oleo. uel leo. quod nõ est in usu. o. in. ui. syllabam conuersa mittũt pręteritũ: ut cõpleo cõpleui: impleo impleui: suppleo suppleui: cuius simplex nõ est in usu: defleo defleui: cleo cleui: oleo oleui: aboleo aboleui: adoleo adoleui: exoleo exoleui: deleo deleui: releo releui. Quãuis oleo oleui & olui faciat: & similiter redoleo redoleui & redolui: quia non mutauit significationẽ. Oratius i primo epistolarũ. Vina fere dulces oluerũt mane camoene. Obsoleo quoq; obsoleui facit: nec est a soleo: quod solitus sum uel solui, secundũ Salustium facit pręteritũ: qui in secũdo historiarũ ponit. Neq; subsidiis uti soluerat. Sed ab obs. & oleo. sicut obscenus ab obs. & canendo: uel coeno: uel ἀπὸ τοῦ κυνὸσ. Cicero i primo rhetoricorũ. Hoc uero a plerisq; eorũ desertũ obsoleuisse: unde obsoletus: idest ex usu remotus, uel antiquatus.

H abeo. quomodo facit pręteritũ? habui: quare? quia oia secundæ cõiugatiõis uerba, quacũq; cõsonante ante. eo. posita. eo. in. ui. diuisas cõuertentia, faciũt pręteritũ pfectum: ut habeo habui: rubeo rubui: doceo docui: arceo arcui: timeo timui: iaceo iacui: teneo tenui: caneo canui: stupeo stupui: tepeo tepui: pateo patui: pareo parui: careo carui: horreo horrui: floreo florui: censeo censui: liqueo licui: ex quo liquesco inchoatiuũ. Ouidius i quarto metamor. Protinus imbutum cęlesti nectare corpus Delicuit terrãq; suo madefecit odore. Liceo quoq; licui facit. Excipiũtur iubeo iussi: sorbeo uel etiam sorbo: ut Probo placet: sorbsi uel sorbui. Lucanus in quarto. Absorbsit penitus rupes & tecta ferarũ. Cicero in secundo philippicarũ. In sanguinem ciuilem exhausit uel potius exorbuit. Idem pro Murena. Difficultatẽ exorbuit. Mulceo mulsi: maneo mansi: neo neui: hæreo hæsi: luceo luxi: polluceo polluxi. Et ita de reliquis.

F leo quõ facit in supino? fletum: quare? quia in. leo. desinentia si ante. l. aliam consonantem ut diximus/coniunctã in eadem syllaba habuerint: & ab oleo. uel leo. cõposita. ui syllaba mutata in tum. faciunt supinũ: defleui defletum: compleui cõpletum: ípleui impletũ: suppleui suppletũ: oleui oletum: aboleui aboletum: adoleui adoletũ: deleui deletum: exoleui exoletũ: obsoleui obsoletum: Inueniť etiam olui olitum: & sic adolui adultũ ꝑ adolitum: redoleui redolitum: aboleui abolitum. Soleo. es. solitus sũ facit. Alia uero in leo. quæ in. ui. diuisas mittunt pręteritũ: carẽt supinis/si neutralia sint: ut doleo dolui: calleo callui: palleo pallui: excelleo excellui: quod & excello. is. inueniť. Omnia alia secundę cõiugationis uerba quacũq; cõsonante antecedente ante eo. mutant. eo. in. ui. diuisas in pręterito: &. ui. plerũq; in. I. correptam conuersa: & assumpta. tum. faciunt supinũ: ut habeo habui habitũ: inhibui inhibitũ: prębui prębitũ: monui monitum. Quędam autẽ. ui. in. tum. cõuertunt: nisi consonantium natura prohibeat: ut teneo/tenui/tentum: docui doctum: arceo arcui arctum. Censeo uero censui cẽsum: quia in simplici dictione. n. antecedente. s. &. t. sine. r. sequi non possunt. Iussi uero & mulsi & mansi & hęsi. I. in. um. cõuersa faciunt supinũ: iussum: mulsũ: mansum: hęsum. A sorbui sorbitum: a sorpsi sorptum debet esse supinũ: a luxi quoq; luctum: a polluxi polluctũ: ut exigit ratio in. xi. terminãtis pręteriti: sed auctoritas deficit. Neo nes seruat regulam in. ui. terminantiũ in supino conuertens. ui. in. tum: ut neui netum. Misceo/misces/miscui/mistũ facit: & pareo passum. Timeo/caneo/candeo/floreo/liqueo: iaceo iaces: & siqua sunt alia in. ui. diuisas in præterito exeuntia carent supinis: ut dictũ est supra.

De pręterito perfecto tertię cõiugationis.

I n. io. a. antecedente unũ inuenitur: aio: quod in prima persona I. loco consonantis habet duplicis: quæ & geminabatur a uetustissimis aiio. In secũda uero & tertia ꝑsona transit i uocalem necessario: quia cõsonans sequitur/ais/ait. Itaq; pares hẽt in tribus

personis syllabas: cum omnia in.io.desinentia tertię uel quartæ cõiugationis: una syllaba minores habẽt prima psona/secũdam & tertiam: ut facio facis: audio audis. Sed in hoc primę personę penultima positione ꝑducitur: secundę uero & tertię corripitur. Et ut quibusdã uidetur/tertię est cõiugationis: nec p totam con iugationẽ in usu iuenitur. Cuius pręteritum cum.ait. iueniatur in tertia persona: debuit/ai/primã personã facere: quæ in usu nõ est. Potest tamen/ait/quoq; pręsens intelligi pro pręterito. Sed cum impatiuus in. I.terminans repperiatur: quartæ potius esse ostenditur coniugationis.

In.io.quoq;. e.antecedẽte unũ inuenitur: meio tertię: ĩ quo simi liter. I.loco cõsonantis est. Iuuenalis eius infinitum protulit in primo. Cuius ad effigiem nõ tantum meiere fas est. Persius. Pin ge duos angues pueri sacer est locus extra meiite. Quidã tamẽ etiam meio meias dici putauerunt. Sed mingo quoq; minxi di citur: ex quo pręteritũ in usu minxi. Oratius. Hunc perminxere calones. Ex quo secũdum regulam nascitur in.ctum. supinũ/mi ctum. Oratius in primo sermonũ. Atq; in me ueniant mictũ atq; cacatum. Vnde etiam meditatiuũ micturio.

In. io. u.antecedẽte unũ etiam repperitur: inquio: quod pleriq; artium scriprores putant in usu non esse: tamen Cicero usus est ĩ secũdo de oratore. Attende & aucupari uerba oportebit iquio ut ea quę sunt frigidiora uitemus. Idem in eodẽ. Tu uero inqsti molestus nõ eris. Idem in uerrinarũ de signis. Qui me ubi uide runt ubi sunt pamphile inquiunt sciphi. Idẽ ad herenniũ. Quid enim tibi uis aliquis inquiat. Ex quo apparet secundũ analogiã inquiam quoq; debere dici. Persius. Hoc iuuat hoc inquis ueto quisq̃ faxit oletum. Terẽtius uero usus est impatiuo in phormi one. Tum antiphonẽ uideo absese emittere iuitum eam inque. Ergo secundum analogiã tertiæ cõiugationis inuenitur eius to ta fere declinatio uerbi. Supinum uero ab eo non inuenitur: nec quæ solent ab eo nasci.

Iacio/quõ mittit pręteritum? ieci: quare? quia desinentia in. cio.

tertię cõiugationis uerba. a .antecedẽte/mutãt. a .in. e .ꝓductã
& abiecta. o .ꝓductaq;. I .faciũt pręteritũ perfectũ:ut facio feci:
iacio ieci. Ex his quoq; cõposita cũ pręposítione:q̃uis ĩ pręsenti
mutant. a .in. I .tamẽ regulam simplicis seruant:ut efficio effeci
perficio ꝑfeci. Si uero cũ alia particula cõponũtur: seruant. a .ut
calefacio calefeci: tepefacio tepefeci: tremefacio tremefeci: stupe
facio stupefeci: abiicio quoq; abieci facit:coniicio cõieci: iniicio
inieci:proiicio proieci. Inuenitur tamẽ simplex/icio/icis. Virgil.
Ictum iam fędus & omnes cõposítę leges. Alia uero. I .ante.cio
habẽtia:mutant. I .in. e .&.cio.in.xi. ut aspicio aspexi:cõspicio
conspexi:illicio illexi:pellicio pellexi. Excipitur elicio elicui. Li
uius libro quarto ab urbe condita. Ad colloquiũ uatem elicuit.
Allicio allexi/& allicui/& pellicui ueteres ꝓtulerunt.
Iacio/quõ facit supinũ? iactum:quare? quia tertię coniugationis
uerba habẽtia. a .ante.cio.formant supinũ a pręsenti.io.in tum.
cõuersa: ut facio factum:iacio iactũ. Notandũ ꝙ in omni uerbo
siue ĩ penultima/seu in antepenultĩa sit. a.seruaẽ etiam ĩ supino:
q̃uis muteẽ ĩ pręterito ꝑfecto:ut facio feci factũ:iacio ieci iactũ:
capio cępi captum:ago egi actũ: frango fregi fractum:cado ceci
di casum. Et composita quę in pręsenti mutant. a .in. I .ut facio
inficio:capio/incipio:in supino. a .in. e .cõuertunt:ut factũ infe
ctum:captum ĩcęptum. Illa uero quæ cõponunẽ a uerbis in.go.
desinẽtibus: quãuis mutent ĩ pręsenti. a .in. I .tamẽ eam seruãt
in supino:ut ago exigo exactũ:frango infringo infractũ:tango
cõtingo contactũ:pango impingo impactũ. Quę uero in.xi.ter
minant pręteritũ.xi. in ctum.conuersa faciunt supinũ:ut aspexi
aspectum:illexi illectũ. Elicui uero elicitũ facit. Lucanus ĩ nono
Virus & elicitum iussũq; exire repugnat. Statius ĩ quarto. Dure
q̃ limite mortis manes elicitos.
Fodio/quõ mittit pręteritũ? fodi: quare? quia in.dio.desinentia
tertię cõiugationis uerba. io.in. I .longam cõuersa/ & producta
penultima faciunt pręteritũ: ut fodio fodi:cũ suis cõpositis:cõ
fodio cõfodi:effodio effodi:ꝑfodio ꝑfodi:quorũ supina exeũt

in sum.geminata. s .ut fodi fossum:confodi cõfossum. Omnia eni uerba quę in.di.faciũt pręteritũ pfectũ:in sum.faciũt supinũ ut prandi pransum:momordi morsum:tetẽdi tẽsum:defendi defensum:ascendi ascensum:sedi sessum. Excepto dedi quod facit datum:& ab eo cõposita: quę in tertiam transeũt cõiugationem ut supra dictũ est: &. a .penultimã simplicis supini in. I .conuertunt:ut reddo reddidi redditum: perdidi pditum:uendidi uenditum:credidi creditum:condidi conditum .

In.dior.quoq; deponentia/in sum.faciunt supinũ: ordior orsum ingredior ingressum:& siqua sunt alia .

In.gio. similiter pducta ãtepenultima/ & ablata. o .extrema faciunt pręteritũ pfectum:ut fugio fugi:confugio cõfugi:perfugio pfugi:refugio refugi.Supinũ uero. o .in.tum.cõuertit: ut fugio fugitũ:cõfugio cõfugitum:refugio refugitum .

Capio/quõ facit pręteritũ? cępi:quare? quia i.pio.desinẽtia.ca.antecedẽte:mutãt. a .i. e .pductã:& abiecta. o .pductaq;. I .faciũt pręteritũ pfectũ:ut capio cępi. Ab eo aũt cõposita i pręsenti qdẽ mutãt. a .correptã simplicis i. I .breuẽ: pręteritũ uero itegrũ manet:ut cõcipio cõcepi:icipio icepi:recipio recepi:suscipio suscepi Cu.uero habẽtia ante.pio. o .in.ui .cõuertũt/& pducũt penultimã i pręterito:ut cupio cupiui uel cupii: & ex eo cõposita: ut cõcupio cõcupiui uel cõcupii. Vetustissimi aũt etiã secundũ quartã pferebãt.Lucretius.Effingere ut arte naturę primus terrarũ claustra cupiret. Inuenit̃ unũ uerbũ eiusdẽ terminatõis/ mittẽs pręteritũ i.ui.diuisas syllabas:rapio rapui:& ex eo cõposita:ut eripio eripui:surripio surripui.Nam surpui p syncopã ptulerunt quidã poetarũ:ut Oratius i.iiii.carminũ. Quę me surpuerat mihi felix post cinaram. Sapio tã sapui q̃ sapii/uel sapiui ptulisse auctores iueniunt̃. Probo tamẽ sapui placet dici.Carisio sapui uel sapiui. Sapii & sapiui secundũ Varronẽ:quod Diomedes etiã cõprobat Vnde resipio resipii uel resipui. Terẽ.Cum itelligo resipiisse:pro resipuisse.Coepio quod i usu nõ est coepi facit pręteritũ. Teren. tamen in adelphis:pręteritum perfectum subiunctiui eius uerbi

quod nascitur ex presenti ꝑtulit. Sinerẽ ergo illũ ac nõ sex totis mẽsibus prius olfecissem q̃ ille quicq̃ coeperet.

Capio/quomodo facit supinũ? captum: quare? quia omnia uerba terminãtia preteritũ pfectum in.pi.uel in.psi.uel in.mi. p.ptum mittunt supinũ: ut cepi captũ: incepi inceptũ: cepi ceptum: rupi ruptum: scalpsi scalptum: compsi comptũ: ꝑpsi ꝑptum: dẽpsi demptũ: scripsi scriptum: nupsi nuptũ: emi emptum: ademi adẽptum: rapui quoq; raptum facit: similiter ex eo composita. Corripui correptum: arripui arreptum: eripui ereptum.

Supinũ a cupiui & sapiui secundum antedictam regulam mutata ui.in.tum. ꝑfertur cupitum & sapitum.

In.rio. quot uerba repperiũtur? Vnũ inuenitur: pario quod facit pepi. Vetustissimi tamẽ & secundũ quartã hoc ꝑtulisse iueniũt. Ennius. Oua parire solet genus pennis cõdecoratũ. Sed Ter. in phormiõe. Neq; parere hec iam diu p etatẽ potest. Supinũ partũ debet esse: unde & partus & parturio.

In.rior. deponentia: ut orior & morior/tam secundũ tertiam/q̃ secundũ quartã coniugationẽ declinauerũt auctores: orior oreris & oriris: morior moreris & moriris. Lucanus in.iiii. Non gratis moritur iugulo qui ꝓuocat hostem. Teren. Risu emoriri omnes deniq;. Quorum supina ortum & moritum: quãuis oriturus nõ orturus iueniatur participiũ futuri: sed preteriti ortus nõ oritus dicitur. Oratius in secundo epistolarũ. Nil oriturũ alias: nihil ortum tale fatentes. A morior quoq; moriturus secundũ analogiã facit participiũ futuri. Mortuus facit preteritũ gemiata. u. quod in nullo alio participio inuenies: ꝑ mortus uel moritus: quod ꝓportio magis exigebat.

In.tio. quot uerba iueniuntur? Vnum repperitur: quod per.si.facit preteritum geminata. s. ut quatio quassi: quod teste Carisio in usu non est. Ex eo uero composita faciunt concutio concussi incutio incussi: percutio ꝑcussi: excutio excussi: discutio discussi. Supinum autem secundũ regulam in.si. terminantium preteritũ exit quassum. Vnde frequentatiuũ quasso.as. Similiter ꝑcussum

incussum. Nam ussi ustum: gessi gestum: torsi torsum uel tortum excipiuntur: & quæ quartę coniugationis in. si. terminant pręteritum: farsi fartum: sarsi sartum: fulci fultum: hausi haustum: & quę habent. p. ante. si. posita/ p. ptum. faciunt supinum: ut dempsi demptum: pmpsi pmptum: ut supra dictum est.

I n. tior. deponentia quot repperiuntur? Vnum quod tam tertiæ q̃ quartę coniugationis inuenitur: potior. Virgilius. Fas omne abrumpit: polydorum obtruncat: & auro ui potitur: secundũ tertiam coniugationẽ corripuit penultimam. Cicero in tertio inuectiuarum. Rerum potiri uolunt. Supinum in. tum. desinit penultima producta: potitum.

S uo/ quomodo facit pręteritum? Sui: quare? quia in. uo. diuisas desinentia/ quacũq; antecedẽte consonante/ mutant. o. in. I. ut acuo acui: imbuo imbui: induo indui: diluo dilui: annuo ãnui: spuo spui: metuo metui: arguo argui. Virg. Nisus ad hoc me nulla dies tam fortibus ausis dissimilem arguerit tantum fortuna secũda. Vnde redarguo redargui. Idem alibi. Verba redarguent. Excipiuntur struo struxi: fluo fluxi: pluo pluui. Liuius i secundo ab urbe condita. Lapidibus pluuisse. Et in. xxiiii. Sanguine pluuit. Nam unguo quidem Nisus & Papirianus/ & Probus/ tã ungui/ q̃ unxi dicunt facere pręteritum. Carisius uero unxi tantum. Coquo/ uel ut alii coco coxi facit: linquo liqui: tinguo uel tigo tinxi. Sed hæc quoniam. u. amittit uim litterę/ regulam eorum sequitur/ quę in. go. uel in. co. desinunt. Dicimus eñi ungo unxi: linguo linxi: & pinguo pixi: & linquo liqui: & uinco uici. Ningo quoq; & ninxi: unde & nix: sicut a duxi dux: a rexi rex. Virgil. in quarto geor. Interea toto non secius equere ninguit. Extinguo etiam extinxi: cuius simplex tingo/ raro ẽ in usu. Vir. Cum genere extinxem memet super ipsa dedissem: pro extinxissem ptulit. Cicero tamen in arato: stinguens participio usus est: quod a uerbo stinguo nascitur. Quem neq; tempestas perimet: neq; longa uetustas interimet: stinguens pręclara insignia cæli. Idem passiuũ eius uerbi in pnosticis ptulit. Vt cũ ligua means

hypionis effugit orbē. Stingūtur radii cęca caligine cæli.

S uo/quomodo facit supinum? sutum: quare? quia in. uo. desinentia. I. pręteriti in. tum. cōuersa faciunt supinū penultima producta: ut acuo acui acutum: imbui imbutū: indui indutum: annui annutū: innui innutū: argui argutum: unde argutus participiū: argutus idest conuictus. Plautus. Argutus malorum facinorū. Et eius futurum arguturus: & etiam deriuatiuum argutor argutaris. Inuenitur quoq; arguiturus in usu/pro arguturus. Excipitur rutum/ uel ruitum: quod. u. corripit: uel quod. I. seruauit. Vnde ruturus & ruiturus. Lucanus in quarto. Ruituraq; semper stat moles murus. Virgi. Nec mihi cum teucris ullum post eruta bellum pergama. A spuo/& metuo/& pluo/secundū analogiam sputum & metutum uel metuitū: & plutum a pluui/deberent facere: sed non sunt in usu. Alia uero antedictę terminationis uerba: extremam syllabam pręteriti i. ctum. conuertūt: ut struxi structum: unxi unctum: liqui lictum. Excipitur fluxum/& sua cōposita: affluxum: confluxum: & reliqua.

I n. quor. deponentia quō faciunt supinū? in. tum. mutant enim quor. in. cu. & assumpta. tum. faciūt supinum: ut loquor locutū: sequor secutū. Fruor uero fructum: sicut struor structum. Cicero in hortensio. Vt amęnitate sūma fructus es. Vlpianus tamen ad Sauinū: fruiturū non fructurum dixit.

S oluo/quomodo facit pręteritum? solui: quare? quia in. uo. desinentia tertię cōiugationis uerba. u. loco cōsonātis posita: & in l. quidem desinēte penultima. o. extremā in. I. conuertūt: & faciunt pręteritum: ut uoluo uolui: caluo calui. unde Salustius in tertio historiarū: īfinitum passiuū ꝓtulit. Si uero uocalis natura longa antecedit. uo. in xi. cōuersa faciunt: ut uoluo uolui: caluo calui: uiuo uixi. Supinum faciunt. I. in. tum. conuersa: &. u. in uocalem necessario redeunte: ut solui solutum: uolui uolutum. Sic debet etiam calui calutum facere: quod non iuenitur. Vnde calūnia secūdum Priscianum deriuatur. Vixi/autem in xi. terminantium regulam supina: facit uictum.

S cribo/quomodo facit preteritū? scripsi: quare? quia ī.bo.desinē tia. a .uocali longa antecedente.bo.in.psi.cōuersa faciunt prete ritum pfectum:ut scribo scripsi:nubo nupsi:& scribitur. p .& nō b.quia nunq̄. b .ante. s .in principio syllabe potest iueniri. Alia uero. o .mutāt i preterito: ut bibo bibi: imbibo ibibi. Ouidius in.vi.metamor. Vberaq; ebiberunt auidi lactantia nati. Lambo quoq; lambi. Item scabo scabi. Excipit̃ icumbo incūbis:quod ēt secundū primam coniugationē/incubo.as.quoq; pfertur:quod incubui facit preteritum:& omnia a cubo composita/siue prime seu tertie sint cōiugatiōis:ut accumbo/uel accubo accubui: incū bo uel incubo incubui. Et tunc quidē simplex eorū: idest cubo cubas/prime ē cōiugatiōis: ut supra dictū est. Vetustissimi tamē etiā hec & omnia que in.ui.diuisas faciunt preteritū pfectum in prima cōiugatione: secundū tertiam solebant declinare.

S cribo/ quomodo facit supinū? scriptum:quare? quia omnia uer ba in.psi.terminātia preteritū. psi.in.ptū.mutata mittūt supinū ut sumpsi sumptū:nupsi nuptum:ut supra dictum est. In.bi.desi nentia assumūt.tum: ut bibi bibitū: lambi lambitū:& cubitum. Vnde & cubitus dicit̃. Et sciēdū q̄ omnia in.si.terminātia prete ritū:ut supra diximus in.sum.faciūt supinū. Exceptis quarte cō iugationis uerbis. Hec quoq; que. p .uel. m .ante.si.habuerint si.in tum.cōuertūt: ut scalpsi scalptū: scripsi scriptū:dempsi dem ptum:sumpsi sumptū: in quibus etiā. p .euphonie causa iterpo nitur: quam etiam i preterito quibusdam placuit scribere.

I n.bor.deponētia quomodo mittūt supinū? mutant.bor.ī.psū. & faciunt supinum: ut labor lapsum. Nulla autem causa alia est mutande. b .in. p .ante. s .uel. t .i principio syllabe posite: nisi causa euphonie:cuius ratō apud grecos quoq; obseruatissimos eius seruata ē in antedictarū cōsonantium scriptura : ut κρύπτω ἔκρυψα θλίβω ἔθλιψα.π.p.β.eni greca nos i pricipio syllabe.ps scribimus:ut nubo.psi.ptū.scribo.psi.ptū.scalpo.psi.ptum.

V inco/quō facit preteritū? uici: quare? quia in.co.desinētia uerba tertiæ coniugationis. n .antecedente remota:&/o/in.I.conuersa

62

faciunt pręteritũ penultima producta: ut uinco uici: cõuinco cõ uici. Linquo quoq; quod cõsimilem uidetᷣ habere terminationẽ liqui facit pręteritũ abiecta/n/ut supra docuimus. Si uero erit/s/ ante.co.mutãt.sco.in. ui. pręter inchoatiua quę carẽt pręterito: quiesco quieui: pasco paui: cresco creui: asscisco assciui: cõsuesco cõsueui/uel cõsuetus sum. Carisius tamẽ etiã cõsueo ponit. Excipitur cõquinisco/quo utebantᷣ uetustissimi. cõquexi teste Capro quod significat caput inclino. Itẽ cõpesco cõpescui: dispesco dispescui: & geminãtia: ut disco didici: posco poposci. Vocali uero natura lõga ãtecedẽte.co.in.xi.cõuersa faciũt pręteritũ: ut duco duxi: dico dixi: pduco pduxi. R. antecedente. co. unũ inuenitᷣ parco/quod pepci & parsi facit. Lucãus i secũdo. Paruũ sed fessa senectus sanguinis effudit iugulo flãmisq; pepcit. Terẽ. in ecyra Heu me infelicẽ hancine ego uitã parsi pdere. Ico/pręterea penultima breui pfertur in pręsenti: teste Capro: sed pducit i pręterito pfecto: & mutat. o. finalẽ in. I. ut ico ici: unde ictus. Lucretius tamen & in pręsenti producit penultimã. Exhinc corpus ppellit & icit. Glisco uero caret pręterito.

Vinco/quõ mittit supinũ? uictũ: quare? quia uerba i.ci. terminãtia preteritũ cõuertunt. I. in tum. ut conuici conuictũ: deliqui delictũ: eandẽ seruãt etiã regulã liqui lictũ: & ex eo cõposita/reliqui relictũ. Nec mirũ ẽ regulã i.ci. desinẽtiũ sequi: quia post. q. u. posita uim litterę amittit. Quę uero i. ui. syllabã mittũt pręteritũ pfectũ: mutãt eam in. tũ. requieui requietũ: ũde reqeturus. Cicero contra Metellũ. Nisi eorum exicio non requieturã. Cresco creui cretũ: asscisco assciui asscitum: dedisco desciui descitum. Liuius in. xxv. ab urbe condita. Descitum ab romanis. Nosco noui notum: & ex eo cõposita: ignosco ignoui ignotũ. Ter. in adelphis. Ignotum est: tacitum est: creditũ est. Vnde ignoturus. Cicero in Catone maiore. Ignoturus est alteri q tutorẽ secutus. Quidã cõtra regulã a pręsenti tẽpore deriuatũ ptulerũt ignosco ignosciturũ. Notãdũ ẽ q cognosco cognoui cognitũ: & agnosco. ui. itũ. in frequentiore usu faciunt: & p. o. penultima pducta quam uetu

stissimi seruabant/analogiā sequentes. I .correptā habent: unde Iuuēalis i primo. Agnitus accipies: iubet a pręcone uocari ipsos troiugenas. Lucāus i tertio. Calida mihi cognitus axis ęgypto atq; umbras nunq̄ flectēte siene. Salustius tamen secundū analogiā in secundo historiarū. Neq; inermes ex pręlio uiros quēdam agnoturū. Pasco paui seruauit i supino. s .solū pastum. Cōpesco compescui: & dispesco dispescui: & posco poposci: disco didici: a pręsenti tēpore faciūt supinū mutata. o .in. I .correptā & addita tum. ut cōpesco compescitū: dispesco dispescitū: posco poscitum disco discitū. unde Apuleius participiū futuri ꝓtulit i phedone De anima sic auditurū/discitutum.

I n.xi .terminātia pręteritū pfectū: secūdū antedictā regulā faciūt supinū: ut duxi ductū. Pepci uero uel parsi/parsum facit supinū secūdū terminantiū pręteritū in. si. Liuius i. xxv. ab urbe cōdita. Nedū eos capue parsuros credebā. Senesco ichoatiuū est a seneo quod facit senui i pręterito. Salustius i primo historiarū. Nisi cū ira belli desenuisset. Idem etiā participiū pręteriti tēporis ex eo ꝓtulit: q̄uis sit neutrale/ i quarto. Omnis qbus ętas senecto corpore animus militaris esset. Nec mirū/cū in aliis quoq; plurimis eiusdē significatōis uerbis/ iueniūť ueteres pręteriti tēporis participia ꝓferētes: ut prādeo prāsus: cęno cęnatus: placeo placitus mereo meritus: pateo passus: careo cassus: poto potus/ ꝓ potatus: titubo titubatus: iuro quoq; iuratus/tā in actiua q̄ i passiua ieniūť significatiōe: & hęc quidē etiā iunioribus i usu māserūt. Illa uero absoleuerūt: discedo discessus: hoc ē qui discessit. Item intereo iteritus: occido occasus: & siqua sunt alia.

I n. scor. deponētia quō mittūt supinū ? in ctū. quare? quia uerba hētia i antepenultia syllaba. a. uel. I. uel. e. correptas/in. ctū. faciunt supinū: ut paciscor pactū: expgiscor qa a pergo est/ exprectū facit: q̄uis uetustissimi ēt expgitus dicebāt. Lucilius i. iii. Esōno pueros cū mane expgiturus clamas. Celius uero exprectus ꝓtulit secūdū analogiā. Nāciscor ēt nactus facit remota/n/ ut pbo & capro & polliōi placet. Sic ēt pāgor. ctū. & figor. ctū. & tāgor. ctū.

pingor pictum. Quędam uero seruant. n .iungor iunctus: pungor punctus: fungor functus: emungor emunctus: extingor extinctus: tingor tinctus: plangor plãctus: angor anctus. Paciscor & depeciscor, & proficiscor, a facio: expergiscor a pergo pergis: nanciscor a nancio est: quod in usu fuit uetustissimis: in quibus corripitur antepenultima. Alia uero absq;. c .in. tum. faciunt supina: ut irascor iratum: ulciscor ultum: nascor natum: obliuiscor oblitum. Excipitur defeciscor defessum: mittens supinum & participium pręteriti defessus. Terē. Defessus sum iam ambulãdo. Idem in phormione. Defeciscar usque adeo experier. Nam ab eo quod est deficio defectus: fit participiũ pręteriti temporis. Excipiunť etiam duo composita: quę quãuis antepenultimã habeãt correptã in. tum. tamen nõ in. ctum. faciunt supinũ: cõminiscor cõmentum: adipiscor adeptũ. Reminiscor autē supinũ uel participiũ pręteriti in usu non habet: quãuis ratio hoc quoq; remētũ quomodo cõmentum exigat.

Ludo. quomodo facit pręteritũ? lusi: quare? quia in. do. desinentia, si penultimã naturaliter longam habuerint. do. in. si. cõuersa faciunt pręteritũ perfectũ: ut rado rasi: ledo lesi: rodo rosi: uado uasi: euado euasi: illido illisi: claudo clausi: uel cludo clusi. Inueniť quoq; nõ solum claudeo: sed etiam claudo ꝓ claudico. Cedo facit cessi geminato. s. ĩ pręterito: ex quo accestis. Vir. Penitusq; sonantes accestis scopulos: ꝓ accessistis. Excipitur cedo cecidi. Lucanus ĩ quarto. Donec uetuerũt castra cecidit. Pedo pepedi. Oratius ĩ primo sermonũ. Nam displosa sonat quantũ uesica pepedit. A sido pręteritũ non iuenitur. Vir. ex eo cõpositũ ꝓtulit. Subsidũt unde tumidũq; sub axe tonãti sternitur equor aquis. Eius passiuum Statius in thebaidos. Summisq; insiditur astris. Cudo, Diomede, & Carisio, & Phoca, auctoribus, facit cussi: secũdũ alios cudi: quod Virgi. probat in primo ęnei. Ac primum silicis scintillã excudit achates. Nam excudit melius intelligiť pręteritum q̃ pręsens: ꝓpter sequentia. Succepitq; ignem atq; arida circũ nutrimenta dedit. Quod etiã Seruius in cõmentario ęnei.

affirmat: cuius frequentatiuũ ẽ cuso: ex quo cõposita accuso. as. excuso. as. incuso. as. recuso. as. Item cõposita a do das: quę effi ciunt tertię cõiugationis/duplicãt. di. in pręterito: addo addidi credo quod ẽ quasi cretum do credidi: & condo cõdidi: & ex eo compositũ/abscondo abscondidi: ut dictum est supra. Plautus. Secundũ ipsam aram aurum abscondidi. Item habentia. n. ante do. o. in. I. mutãt in pręterito pfecto. Et si ante. n. u. uel. I. ha buerint/amittũt. n. ut fundo fudi: & scindo scidi. Vetustissimi tamen sciscidi proferebant. Lucanus in tertio. Qua mare tellurẽ subitis aut obruit ũdis Aut scidit & medias fecit sibi littora ter ras. Martialis in quarto epigrãmaton. Vnguentũ fateor bonum dedisti conuiuis here: sed mihi scidisti. Findo quoq; fidi facit: li cet quidã fisi putauerunt. Sed Virg. Et media aduersi liquefacto tempora plumbo Diffidit ac multa porrectũ extẽdit arena. Ora tius ĩ tertio carminũ. Diffidit urbiũ portas uir macedo & subru it emulos. Cętera uero seruant. n. ut pando pãdi: deffendo def fendi: offendo offendi: scando scandi: accendo accẽdi. Vir. Quę tantũ accẽderit ignẽ causa latet. Ostẽdo. di. Excipiũt duplicãtia pricipalẽ syllabã: pẽdo pepẽdi: tendo tetẽdi: tũdo tutudi: cuius penultima & corripi & pduci solet a uetustissimis. Solent aũt cõ posita seruare simpliciũ tẽpora: cado cecidi: cõcido cõcidi: penul tima correpta: cedo cecidi: cõcido cõcidi penultia pducta. Cõpo sita tamẽ nõ duplicãt penultimã syllabã: ut ppendo ppẽdi: extẽ do extẽdi: ptundo ptundi: incido icidi: cõcido cõcidi. Exceptis a do. & sto. cõpositis: & a disco/posco: ut pdo pdidi: resto resti ti: dedisco dedidici: deposco depoposci. A curro quoq; cõposita utroq; modo plata iueniunt ab auctoribus: ut decurro decurri/ uel decucurri. Excipit etiã diuido: quod facit pręteritũ diuisi.

L udo quomodo facit supinum? lusum: quare? quia omnia in do. formant supinũ a pręterito. I. in sum. cõuersa: ut rasi rasum: rosi rosum: cędo cęsum: defendo defensum: tũdo tũsum. Vir. i geor. Profugit & tunsũ galle admiscere saporẽ. Idem in eodem. Durũ procudit arator uomeris obtunsi dentem cauat arbore lyntres.

Cudo similiter cussum. Idem in eodē. Lapideq; reuertēs ĩcussum aut arte massam picis urbe reportat. Cado quoq; casum facit: pe nultima tamē ꝑducta. Et sciendū est ꝙ in omni supino siue par ticipio pręteriti producitur. a. penultima: exceptis datum & sa tum/& ratum/& statū. Illa quidem supina quę a. do. componūť mutant. o. in. I. correptam/& assumunt. tum. ut reddo redditū credo creditum: perdo ꝑditum: & cętera. Item notandū est ꝙ. n. ante. do. habētia: quę amittūt. n. in pręterito: amittūt eandē in supino: & geminăt. s. si sit penultima breuis ĩ pręterito: ut findo fidi fissum: scindo scidi scissum. Sin ꝑducať/unā habet. s. fundo fudi fusum. Cōposita uero simpliciū termiatiōes sequūtur: cedo cessum/& pando passum faciūt. Quāuis etiā a patior & a pateo passum dicimus. Vir. Nec plura quęrēti passa uenus. Idē in eodē Crinibus iliades passis peplūq; ferebāt. A pedo non inueniť su pinū. A comedo quod ē anomalū comesum & comestū inueniť. Vir. aūt ab eo quo ē adedor/adesus ꝓtulit in. xi. Et postibus hę sit adesis. Tēdo pręterea tentū & tensū facit. Vir. Audiit & siquē tellus extenta plagarum quattuor in medio dirimit plaga solis iniqui. Lucanus in primo. Et uarias ignis tenso dedit aere for mas. Ostendo quoq; ab eo cōpositū similiter ostentum & osten sum facit. Lucanus in secūdo. Vt scelus hoc syllabę cedesq; ostē sa placeret agnoscendus erat. Varro diuinarū tertio. Salute ostē ta. Cato pro. L. cęsare: ad populum ꝙ ego non ostenturū. Osten tum quoq; quando mōstrum significat/nomen est participiale: sicut factum/dictū/& uisum: ab ostendendo futura dictū. Strido & strideo tam tertiæ q̃ secundæ coniugationis inuenitur: cuius pręteritum perfectum debet esse secūdum analogiam in. do. uel in. deo. desinentium: & penultimam uel antepenultimam natu raliter longam habentium: in. si. terminari: ut rado rasi: trudo trusi: ludo lusi: strideo strisi. Sed euphoniæ causa nō est in usu strisi: sed stridi: ut usus comprobat. Sido etiam sidi facit: cuius passiuum/sidor/sidoris inuenitur. Lucanus in tertio. Sidentia pessum corpora cæsa tenent. Statius in secundo. Summisque

insiditur astris:cuius prȩteritũ in usu nõ est/dubitationis causa: debuit eni sisi eẽ:ꝑ quo utimur sedi: qđ ẽ huius uerbi sedeo. is.

I n.do.unũ anomalũ inuenitur:edo es est. Vetustissimi tamẽ edo is.it.dicebãt/correpta penultima syllaba. Plautus in lipargo. Nihil moror mihi fucũ i alio apibus qui ꝑdit cibũ. Lucilius i.iiii. Qui edit se:hic comedit me. Supinũ eius tam esum ut diximus q̃ estum. Virg. Ambesas subigat malis cõsumere mensas. Cicero ꝑ cluentio. Abditũ in aliqua parte panis quasi totũ liquefactũ i potione esset celerius potius comestum q̃ epotum i uenas atq; in omnes partes corporis permaneret.

M ergo.quõ mittit prȩteritũ? mersi:quare? quia i.go. r.antecedẽte si nõ sint a regendo cõposita. go.in. si.cõuersa faciunt prȩteritũ ꝑfectũ:ut sũmergo sũmersi:spargo sparsi:tergo tersi. Inuenitur tamen tergeo.es. Alia uero mutãt. go.in.xi. & faciũt prȩteritũ: ut rego rexi:cingo cinxi:ango anxi:tingo tinxi: pingo pinxi: iungo iunxi. Nec obstat regulȩ porgo porrexi:surgo surrexi:pergo ꝑrexi: quoniã a regendo cõposita sunt: & cõposita primitiuorũ declinationẽ sequũtur. Sic etiã porrigo porrexi: corrigo correxi: arrigo arrexi faciũt. Excipiũť frango fregi:ago egi:lego legi:tango tetigi:& dego degi:exigo exegi:subigo subegi: cogo coegi: ꝑlego ꝑlegi:relego relegi. Intelligo tamẽ quod antiqui iterlego ꝑferebãt:& negligo/& diligo/a lego cõposita/in. xi.mittũt prȩteritũ. Emilius tamẽ Marcus negligerit dixit. Pango quoq; pegi & ex eo cõpositũ/impingo impegi facit. Lucanus i.v. Sufficit ad factũ belli fauor iste laborq; fortunȩ:ꝙ te nostris ipegit harenis Facit etiã pango pepigi:secundũ Carisium & panxi. Sed ãtiqui tamẽ pango ꝑ paciscor dicebãt. Cicero in.ii.ad herẽnium. Pacta sunt quȩ legibus obseruanda sunt hoc modo. Rem ubi pagunt oratiõe pagũt. Quidã tamẽ nec imꝑiti asserunt/ pepigi prȩteritũ oriri a pago.is.uerbo ãtiquissimo: quod significat pactũ facere. Tango prȩteritũ tetigi facit:& pũgo pupugi uel pũxi. Expũgo uero expũxi:at repũgo repupugi & repũxi:ut Capro uideť. Sed cũ de ratione uel kalẽdario loquimur/repunxi:cum uero uicem

reddã ostendimus:repupugi dicimus. A tango quoq; cõposita non duplicant primã syllabã:cõtingo contigi:attingo attigi. In quibus notandũ/ꝙ penultima pręteriti corripiť: pręsentis uero ꝓducitur. Ab ago/& frango/& lego cõposita/ seruãt simplicium pręteritũ:ut exigo exegi:prodigo ꝓdegi:abigo abegi:infringo infregi pfringo pfregi: colligo collegi: relego relegi: quod diffe rẽtię causa nõ mutauit le.in li.q̃uis pago. a .imutabilẽ seruauit: & dego degi p syncopam/euphonię gratia ꝓtulit.

Mergo/quõ facit supinũ:' mersum:quare:' quia in.go.desinẽtia:& ĩ si.pręteritũ terminãtia:faciunt supinũ in.sum.ut sũmergo sũmer si sũmersum:tergo uel tergeo tersi tersum:spargo sparsi sparsum. Alia uero oĩa.go.in.ctum conuertũt:ut rego rectũ:ungo unctũ: tingo tinctũ:lego lectũ:pungo punctũ:ago actum. Abiiciunt ta men. n .euphonię causa: hęc quæ penultimã habẽt. a .uel. I .ut frango fractũ:pango pactũ:tango tactũ:fingo fictum:pingo pi ctũ:stringo strictum:ringo rictum. Excipiunť cingo cinctũ: tigo tinctum:& stingo stinctũ: ex eis cõposita:succingo succinctum: extingo extinctũ. Ango quoq; differẽtię causa seruauit. n .in su pino/anctum. Nam ab ago fit actũ. Quidã etiã anxus eius par ticipiũ protulerũt. Et oĩa supina in cõpositione/ integras seruãt simplicis litteras:quãuis in aliis modis mutenť:ut rego rectum pergo prectũ: porrigo porrectũ: ago actum:cogo coactũ: abigo abactũ:tango tactum:cõtingo contactũ:frango fractum: defrin go defractũ:pango pactum:impingo impactũ. Quod tamen fit in plerisq; differẽtię causa:ne si pictum/& abictũ/& defrictũ/impi ctum diceremus:aliud significare uiderentur.

In.gor.deponẽtia quõ mittunt supinũ:' mutant.gor. in ctũ. & fa ciunt supinũ:ut fungor functum:defungor defunctum.

Traho/quõ facit pręteritũ:' traxi:quare:' quia in.ho.desinẽtia/mu tant.ho.in xi.& faciunt pręteritũ: ut contraho cõtraxi: ueho ue xi. Et secundũ regulam uerborũ in xi.terminantiũ pręteritũ pfe ctũ:pferũt supinũ in.ctum.ut uectum/tractum/cõtractum.

Colo/quomodo facit pręteritũ:' colui:quare:'quia in.lo.desinẽtia

p.sui.diuisas exeunt ī preterito:ut alo alui:molo molui:cōsulo cōsului:occulo occului. Statius i.v. Ractūq; sola parētē occului. Excipiunt duplicātia. l.quę si a mta icipiāt geminat principalē syllabā:& si nō seruent ubiq; eandē uocalē:ut pello pepuli:fallo fefelli:tollo tetuli:p quo nūc frequētius utimur sustuli. In cōpositione tamē nō gemināt:ut refello refelli:compello cōpuli. Alia quoq; eiusdē terminationis/o/in/l/cōuertunt:ut uello uelli uel uulsi. Cicero de suppliciis. Reuellistis atq; in pfundū abiecistis. Vir.in buco. Cum canerē siluas & prelia cynthius aurē uellit. Lucanus i.v. Castrorū siccas de cespite uulserat herbas. Idem i.viii. Auulsitq; manu telūq; affixit harenę. Percello quoq; pculi. Virg. Perculit & fulua moribundū extendit harena. Excello uel excelleo/exculi uel excellui. Lucretius ab excello. Omnibus ornatū uoluistis excellere rebus. Cicero in primo epistolarū ad filium. Quare effice ut excelleas:ab excelleo:cuius preteritū debet esse excellui:sicut caleo calui:secūdū pportionē secūdę cōiugatiōis. Idem tamē in uerrinis:excellit secundū tertiā cōiugationē. Idem p cornelio. Qui eloquētia ceteris excellit:quorū simplex nō est i usu. Psallo quoq; psalli pręteritū facit. Bassus i secūdo lyricorū. Calliope princeps sapienti psallerat ore.

Colo/quō facit supinū?cultū:quare?quia i.lo.desinētia p simplex l.tertię cōiugatōis uerba:exeūt i supino i.tum.ut excolo excultū:occulo occultū:cōsulo cōsultū. Quę uero duplicant.l.p sum mittunt supinū:ut fallo falsum:pello pulsū:uello uulsū:excello excelsum:pcello pculsum. A psallo nō iueniť supinū:ab alo uero tā altus q̄ alitus diciť. Cicero p plantio. Vbi altus est. Item Salustius i iugurtino. Et oēm ętatē arpini altus. In quibusdā autē codicibus ēt alitus iueniť. A tollo quoq; nō iueniť supinū:sed p eo utimur sublatū. Volo ēt anomalū/uolui facit preteritū: ex quo nascitur nomen participiale/uultus: sicut a colo cultus:& ex occulo occultus.

Como/quō facit preteritū?compsi:quare?qa i.mo.desinētia tertię cōiugatōis uerba/lōga uocali antecedēte.o.i psi.cōuersa faciūt

preteritũ ut promo prompsi/demo dempsi. Alia uero in mo ter minãtia in.ui.diuisas exeũt i preterito ut uomo uomui: gemo gemui:fremo.ui.tremo.mui. Excipiunt emo emi:premo pressi.

Como quomodo facit supinũ? comptũ:quare? quia omnia i mo desinentia que i psi/mittũt preteritũ:psi i ptum cõuersa:faciunt supinũ ut demo dempsi dẽptum/ pmo pmpsi prõptum/sũmo sumpsi sumptũ. Alia uero i mo terminantia:que:per.ui.diuisas exeũt i preterito mutant.ui.in/tum/ penultima correpta:ut uomui uomitũ/gemui gemitũ:fremui fremitum:tremui tremitum emi uero facit emptũ: quod ideo assumpsit.p.quia non potest .m.ante.t.sine.p.iueniri euphonie causa:ut sumptus / pmptus cõptus .Pressi uero secũdum in.si.terminantiũ regulã.i.in.um. cõuersa facit supinum:ut pressi pressum.

Pono quõ facit preteritũ? posui:quare? quia in.no. terminãtia.o. uel.g.ãtecedẽtibus p.ui.diuisas mittunt preteritũ:ut pono posui:et ab eo cõposita:ut appono apposui/cõpono cõposui/suppono supposui. Antiqui tamẽ & posiui protulisse iueniũt. Plautus in uidularia. Nunc ut apud uitulũ sequestrũ posiuimus. Gigno genui: p quo geno.is.uetustissimi pferebãt. Cuius ifinitũ passiuũ:Lucretius i quito ptulit. Tãto magis ificiẽdũ totũ posse extra corpus durare gigniq;. Itẽ oĩa a cano cõposita mittunt preteritũ i.ui.diuisas:ut succino succinui:occino occinui:quod etiã occanui dicit. Salustius i primo historiarum. Iussu marcelli cornicines occanuere. Sed pbus occini quoq;: posse dici existimat:cum simplex cano cecini faciat:sicut a cado cecidi:icido incidi et quedã alia. Illa uero que habẽt.m.ante.no.in.psi. cõuersa faciũt preteritũ:ut cõtemno cõtempsi. Alia oĩa per.ui.coniunctas faciunt preteritũ:ut sino siui:sterno straui/cerno creui: sperno.ui.lino liui uel magis differẽtie causa adnomẽ liui:leui facit quod ab leo quoq; simplici nascit: quod i usu nõ ẽ: ex quo de leo deleui:ũde et letũ dicit:quod delet uitã. Iuuenalis i tertio. Nã qs plura linit uicturo dolia musto.releo.eui. Ter.releui oĩa dolia. Vetustissimi tamẽ ẽt lini i preterito ptulisse inueniuntur.

Varro rerum rusticatum cum obliuerit uasa.

Pono qũo facit supinũ? positũ: q̃re? qa i.no. desinẽtia & in. ui. diuisas preteritũ terminãtia subtracta. n. & addita tũ: penultima tamẽ correpta mittũt supinũ: ut cõposui cõpositũ: genui. nitũ. A cano tamẽ cõposita primitiui seruãt i supio terminatõem: cãtũ. n. & succẽtũ dicimus: q̃uis i ipso uerbo. a. i. i. cõuertãt ex eo cõposita. Sed i supio. i. i. e. tãtũ trãsferũt: ut succio succẽtũ: occino. entũ Tẽno uero tẽpsi tẽptũ facit sicut oia i psi preteritũ mittentia. In ui. aũt syllabã desinẽtia mutãt eã i tum: ut siui sitũ/ straui stratũ. creui. tum/ spreui: tum/ liui quoq; uel lini litũ facit. Virg: et paribus lita corpa cuttis. Salustius i iugurtio. Simul gladiũ sãguine oblitũ ostẽtãs. Sciẽdũ ẽ quod litũ/ sitũ/ itũ/ quitũ/ citũ/ satũ corripiũt penultimas: quod i aliis supinis quę a preteritis in. ui. terminantibus nascuntur: non inuenitur.

Scalpo qũo facit preteritũ? scalpsi quare? quia i. po. terĩnãtia. l. uel. r. ãtecedẽtibus. po. i. psi. mutata faciũt preteritũ: ut scalpo scalpsi: sculpo sculpsi/ carpo carpsi: repo. psi: sarpo sarpsi: serpo serpsi Lucanus i. iii. Sed p iter lõgũ cã repsere latenti. Si uero. e: breuis erit ãte po/ o/ i ui diuisas cõuersa faciũt preteritũ: ut strepo. pui. pstrepo pstrepui. Rũpo uero quod solũ iuenit̃ hẽre. m. ante. po. eiecta. m. & conuersa. o. i. i. facit preteritũ cũ suis cõpositis: ut rũpo rupi: corrũpo corrupi: disrũpo disrupi. et ita de reliquis.

Scalpo qũo facit supinũ? scalptũ: quare? qa oia uerba terminantia preteritũ in. psi. ut dictum est: mutant si in. tũ: ut sculpsi sculptũ repsi reptum: carpsi carptũ. In ui uero separatas remota. u. & addita tum: faciunt supinum: ut strepui strepitum. In. pi. uero terminãtia preteritũ mutãt. i. in. tum: ut rupi ruptum.

Tero qũo facit preteritũ? triui: quare? quia in ro. finita. p. ui. syllabam terminãt preteritum: cõtero cõtriui: quęro quęsiui: sero siui Nã sero. as. a sera deriuatum seraui facit. A sero seris composita quando mutant simplicis compositionẽ p. ui. separatas/ o/ i. ui. cõuersa pferũt supinum: ut desero pro derelinquo deserui. Insero pro mitto iserui. Si enim de arbore dicam insero iseui facit: &

participiũ ĩsitus: nõ ĩsertus. Virg. Mutataq; ĩsitã mala ferre pirũ. Vetustissimi tamẽ ĩ simplici: serui ꝓtulisse ĩueniunt: ꝑ ordinaui: & seui. Duo ĩueniũt huius terminatõis uerba quę duplicãt. s. in preterito gero gessi: uro ussi: uerro tamẽ secũdũ seruiũ facit uersi secundũ uero carisiũ uerri: quod & usus cõꝓbat. Itẽ curro priori syllaba gemĩata facit cucurri/ quod & ĩ cõpositõe sępissime repit. Terrentius. Vna illarum iterea propere percucurrit. Plautus per cucurri ut nuntiarem nũtium exobtabile: sicq; decurri: & decu curri: excurri & excucurri: & ita de reliquis.

Tero quõ facit supinũ/ tritũ: quare: qa ĩ. ro. terminãtia quę mittũt pręteritũ ĩ. ui. syllabã: mutata/ o/ ĩ. tũ. ꝓferũt supinũ: ut cõtriui cõ tritũ: quęsiui quęsitũ. Seui uero secũdum analogiã setũ debuit facere: sed differẽtię gratia setũ per zetũ dicẽtes ꝓferre hoc satũ tradiderũt. Et sciẽdũ ĩ nullo alio participio siue supĩo seu nomi ne participiali/ a/ penultima corripit nisi ĩ antedicto & ĩ qbusdã aliis: satus: ratus: status: datus. Deserui uero desertũ: & ĩserui in sertũ: & exerui exertum faciunt supina. Quę uero duplicant. s. ante. i. mutant si in tum in supino: ut gessi gestum: ussi ustum. Duplicantia uero. r. ante/ o/ in pręsenti. ro. in. sum. conuertentia faciunt supina: ut curro cursum: uerro uersum.

Lacesso quõ facit pręteritũ/ lacessiui: quare: qa in. so. terminãtia/ o/ ĩ. i. cõuersa assũmũt. ui. & faciũt pręteritũ: ut arcesso arcessiui. Ci. ꝓ roscio. Arcessiuit aliquẽ. Lacesso lacessiui & lacessi: sed melius lacessiui ꝓbo & prisciano auctoribus: unde participiũ lacessitus passiuũ. Nã quod caper dicit lacessisse apud luciũ ĩueniri: potest ꝑ syncopã esse ꝓlatũ ui syllabę: ut cupisse: petisse dicimus ꝓ peti uisse: & cupiuisse. Capesso capessiui. Salustius ĩ secũdo historia rũ. Diuersa uti solet rebus ꝑditis capessiuit. Idẽ ĩ quarto. Igitur legiones pridie ĩ monte positas lacessiuit: facesso tamen & capes so & uiso quę dici possũt desideratiua secũdũ diomedẽ & carisi um/ o/ ĩ. i. cõuersa faciũt pręteritũ: ut facesso facessi: capesso capes si: uiso uisi: quęso tamen quęsiui a primitiuo sumpsit: quamuis & quęsi habeat. pinso pinsiui facit pręteritum.

Supina ātedictorū uerborū ī.so.terminātiū ī sitū exeunt: ut lacessiui lacessitū: arcessiui arcessitū/capessiui capessitum: secundū regulā ī.ui.desinentium de qua ī superioribus diximus. A pinso aūt pistum debet esse: unde pistor nomen uerbale: ut pastum pastor ustum ustor: gestum gestor.

In.to.desinētia.c.ātecedēte iueniť pecto: cuius pręteritū pleriq; pexui: caper tamē pectiui. Carisius pexi ꝓtulerūt. Itē necto nexui: & nexi. Virg. & paribus palmas amborū inexuit armis. Propertius. At tibi q nostro nexisti retia lecto. Flecto uero flexi facit: & plecto plexi: quod nūc plector & āplector dicitū: sed plector passiuū eē Ter. ostēdit ī phormione. Ego plectar pēdēs.e. breui ātecedēte ī.to.desinētia duo iueniunť peto quod facit petiui: & meto messui. R. antecedēte similiter duo repperiūť: uerto uerti & sterto stertui. Persius. Cor iubet hoc emi postq̄ destertuit esse meonides qntus pauone ex pythagoreo. Gemiata uero.t.āte.o unū: mitto quod facit misi: & ī sto unū sisto: cuius pręteritū quādo actiuā hēt significatōem tā ī sīplici q̄ ī cōposito caret pręterito cū aūt ē absolutū hēt cū sto uerbo: cōune pręteritū: ut cōsisto: uel cōsto constiti: ꝑsisto uel ꝑsto ꝑstiti: & resisto uel resto restiti.

Supia eorū quę ī xui.uel ī.xi.pręteritū termināt: ꝑ xum exeūt: ut nexui uel nexi nexū: pexui uel pexi pexū: flexi flexū. Similiter faciūt supinū ī.ctor.deponētia: amplector āplexū: cōplector cōplexū: petiui uero secūdū analogiā ī.ui.terminātiū pręteritum facit petitū penultima ꝓducta. Itē messui messum: sicut cēsui censum. Misi uero dupplicato.s.facit ī supio missum. A sterto enī supinū nō īuenitur: nec a sisto. Deponētia autem in tor.desinentia nulla antecedente consonante tor in.sum.conuertunt: utor usum: nitor nisum. Inuenitur tamen etiam nixum.

In xo duo iueniuntur/o/ī.ui.conuertentia ī pręterito: texo texui: & nexo nexis uel nexas nexui. Ouidius ī.iiii.metamor: luna quater plenum tenuata retexuit orbem. C.ī secundo de oratore Sic omnia quę fiunt quę aguntur leuioribus principiis: natura ipsa retexuit.

Supina alterum eorum per. tum: alterum per. xum. finiunt. ut textum nexum. Virgilius. Et clipei nõ enarrabile textum. Idem qs innexa pedem malo pendebat ab alro.

De pręterito perfecto & supino quartę coniugationis.

Quot terminationes habet quarta coniugatio/unam: qa omnia quartę coniugationis uerba actiua uel neutralia i. io. desinunt exceptis/eo/queo/& ueneo: & ex eis compositis.

Vincio qũo facit pręteritũ pfectũ/uinxi: quare/ qa i. cio. desinẽtia duarũ excedẽtia numerũ syllabarũ simplicia. n. ãtecedẽte. cio. in xi. cõuersa faciũt pręteritũ pfectũ: ut reuicio reuixi: sancio sanxi uetustissimi tamẽ & sanciui & sancii pferebãt. Si aũt. n. uel. r. uel. u. habuerit cio. i. si. mutata faciũt pręteritũ: ut fulcto fulsi: ut p bo placet: quãuis alii differẽtię causa fulxi posuerũt. Sarcio sarsi: farcio farsi: raucio rausi: teraucio terausi. C. in prio de oratore. at ęsopũ si paululũ irrauserit explodi. Idẽ i eadẽ: p ãguste refersit otõe sua: Idẽ i secũdo tusculanarũ: ex qbus uerbis ẽt oia refersērũt. Alia uero oia huius cõiugatõis uerba remota finali. s. secũdę/psonę pręsentis idicatiui mõi: & addita. ui. faciũt pręteritũ pfectũ: ut scio sciui uel scii: & ab eo cõposita asciui uel ascii. Similiter cio cis: quod & cieo cies dicitur ciui uel cii: & sua cõposita cõcio. is. cõciui uel cõcii: audio audiui uel audii: mollio molliui munio muniui uel munii: seuio seuiui uel seuii. punio puniui: uel punii: eo iui uel ii: queo qui uel quii: uenio ueniui uel uenii ãbio ãbiui uel ãbii/suffio suffiui uel suffii: quod quamuis a neutro passiuo cõponaẽ: tamẽ qa significatõem mutauit: mutauit ẽt declinatõem. Virg. At suffrie thimo cęrasq recidere inanes: excipiũẽ haurio hausi. Inueniẽ tamẽ hauriui uel haurii apud uarronẽ. Sępio sepsi/sẽtio sensi/uenio ueni/apio aperui: quod uideẽ a pario cõpositũ: a quo cõposita si pricipalẽ syllabã putãt: nec ex ĩtegra pręposítione hẽrint. io. i. ui. cõuertũt: ut cooperio cooperui/operio operui: reperio uero duplicat. p. i preterito: dimiuta una syllaba ut repperi: simile ẽ pręteritũ a cõpio cõperi.

Deponētia uero a pario: ut expior & opior: exptus & optus faciūt pticipia. salio iui uel salii uel salui. Vir. dulcis aq̄ saliēte siti restīguere riuo. Idē mollibus i pratis unctos saliere p utres. In qbusdā tamē codicibus iueniť saluere scriptū. Lucanus i q̄rto: isaluit solo nociturus pōdere puppi. Statius i nono excussi salierūt cuspide dētes. Ouidius i. iiii. fastorū: p flāmas saluisse pecus saluisse colonos. Cābio. ἀμείβομαι ponit Carisius & eius pr&etilde;teritū cāpsi: quod ἄποτυ καμπτω ἔκαμψα gręco eē uidetur. Vnde & campso campsas solebant uetustissimi dicere.

Supia eorū i. xi. terminātiū exeūt i ctū: ut uinxi uictū: reuixi reuictū. Vir: ecce manus iuuenē iterea post terga reuictū: & sanxi sanctū: sāciui uero sācitū. Vnde Lucanus. Quod porro nequeas sācitū: quādo q̄dē extat. In si uero pręteritū pfectū finiētia. l. uel. r ātecedētibus mutāt eā i. tū. i hac cōiugatōe & faciūt supinū: ut fulsi fultū: farsi fartū: sarsi sartū: ūde & sartores & fartores: & ex his cōposita cōfertio cōfertū refertio refertū. Ci. i secūdo rusculanarū. Tu iecore optio farta & saciata: Alia uero i. si. desinētia generalē i. si. termiantiū regulā seruāt: ut sēsi sēsū: rausi rausū. Lucilius i decimo nono. Rausuro tragicus q carmina pdit horeste. Haurio hausi haustū facit differētię causa: assumpsit. r. q̄uis & aspiratōe differat. Sepsi uero facit sepsi secūdū pportōem i ātedictis expositā. Veni uētū & apui aptū faciūt: sicut pario partum & ex eis oia cōposita aduenio aduētū: cōuenio cōuētū: cōpior cōprum expior expertū. Alia uero oia quę tā i. ui. q̄ i. ii. termināt pręteritū pfectū i. tū. faciūt supinū penultia pducta tā i hac: q̄ i aliis cōiugatōibus: ut audiui uel audii auditū: muniui uel munii mūitū: sciui uel scii scitū. arcessiui uel arcessii arcessitū: cupiui uel cupii cupitū. Excipiūť i eo desinētia & dissyllaba aliarū cōiugatōum: quę pēultimā supini corripiūt: ut eo iui uel ii itū: adeo adiui uel adii aditū: prętereo pręteriui uel pręterii pręteritū: q̄o quiui uel quii quitū: sino siui uel sii situ: lio liui uel lii litū: quod rarissimo i usu ē: cieo ciui uel cii citū corripit penultimā: cū uero a cio cis: quod q̄rtę cōiugatōis ē pducit eā. Pono quoq; corripit penultimā i supio positā. Veneo ēt secūdū anologiā uenitū

debet facere supinū: ꝑ quo uenū ē ī frequētiori usu: quēadmodum auctoritate uererū supius ostēdimus. Prẹterea sepelio sepeliui uel sepelii sepultū facit supinū. Antiqssimi ēt sepelitū dicebāt. Vnde cato i thermū. Mortuus ē: sepelitus est. Salio quoq; saliui uel salii saltū facit: Virg. Cū fatalis equus saltu sup ardua uenit ꝑgama. Sallio sallitū facit. Sallo salsum q̄uo uello uulsum Salustius i tertio historiarū: parte consumpta reliq̄ cadauerū ad diurnitatem usus sallerent. Lucilius in octauo. Sallere murenas mercē i frigidaria ferre. Inde ēt participia futuri: sallitunis & salsurus. Liuius salliturus istec mittā salē. Mumius. Istec sum multo sale salsurus. Itē participiū prẹteriti sallitus & salsus. Ambio ab eo is cōpositū solū mutauit penultimā: e.i.i. Itaq; i.io qdē desinētiū regulā seruauit i supio & participio: ut ābiui uel ābii ābitū qppe ꝑducta penultima ābitus ambita ābitū. In noie aūt siue uocabulo rei differentiẹ causa in eo terminantium regulam seruans corripuit penultimā ambitus. Ouidius i primo meta. Iussit & ambite circūdare littora terrẹ. Lucanus i prio. Letalisq; ambitus urbis: Annua uenali referens certamina campo.

De personis uerborum.

Quot sūt psonẹ uerborū? tres: quẹ ī oībus ptibus quẹ declinant̄ semp cū numero sociāt̄: & nomē quidē: ꝑ nomen participium tertiẹ sunt psonẹ exceptis ego quod est primẹ & tu secundẹ. & uocatiuis casibus omnium qui sunt personẹ secundẹ.

Quid ē pria psōa? ē quẹ de se uel sola uel aliis loq̄t̄: ut dico dicimus

Quid est secunda persona? est ad quam uel de qua: uel sola uel cū aliis: prima loquitur: ut dicis dicitis.

Quid est tertia persona? est de qua prima loquitur ad secundā extra se & illam positam ad quam dirigit sermonē: ut dicit dicūt.

Et pria qdē ac secūda psona uerborū finite sūt solis ꝑnominibus iūgi possūt. Tertia uero ēt noibus quẹ pse sūt tertiẹ psonẹ absq; uocatio cāu: ut lego ego/legis tu/legit ille/legit. C. Nā si dico lego. C. solẹcisūs ē: nisi addidero ꝑnomē dicēs lego ego. C. excep

tis uerbis substatiuis uel uocatiuis ut fraciscus sũ. Fracis. uocor

Qũo exeũt uerba actiua uel neutralia in prima positione: in. o. ut dictũ est supra / & prima quidem coniugatione pares habet sylla bas prima & secunda persona.

V nde formať secũda psona a pria mutata / o / i as. pductã. ut amo amas. meo meas. In secũda uero cõiugatõe pria psona desinit i eo / quas i / es / pductã cõuertẽs facit secũdã psonam quę necessa rio minor ẽ una syllaba: ut doceo doces moneo mones.

I n tertia uero si ãte / o / i. habuerit: remota / o / assũmit. s. & facit secũ dã personam: quę minor est una syllaba: ut cupio cupis facio fa cis. Alia omnia quacunque littera antecedente / o / in. i s. breuem mutata faciunt secundam personam: ut ueho uehis: ruo ruis: le go legis: gero geris.

I n qrta aũt cõiugatõe prima psona exit i. io: uel i. eo. ut diximus a qua fit secunda psona / o / i. es. uel. eo. in. is. cõuersa: ut audio. is trãseo transis: adeo adis: nequeo nequis. quę qdẽ in utraq; ter minatõe est minor una syllaba: excipiunť anomala. i. iequalia si ue inregularia quę non seruant regulã alicuius coniugationis.

Quot sũt uerba anomala apud latios. iiii. Sum / uolo / fero / & edo.

Quare dicũť anomala: quia iequalẽ habẽt declinatõem. Nã fero p cõcisionẽ. i. p syncopã. i. litterę secũdã & tertiã facit psonã: ut fe ro fers fert: p fero: is. it. Pria uero & tertia psona pluralis nume ri sequũť tertiã cõiugatõem: ferimus ferũt. Secũda uero p cõcisio nẽ pferť fertis p feritis. In prętẽrito quoq; inpfecto & futuro re gulã seruat tertię cõiugatõis. ferebã. bas. bat. feram. es. et: In oĩ bus aliis modis eiusdẽ quoq; cõiugatiõis rationẽ obseruat: ex ceptis illis psonis quę a secũda solet nasci. In his eni seruat eius dem psonę cõcisionem: ut fers fer / ferte / ferto / fertote / ferrem / fer re. Quę uero a prima persona accipiant regulam: rectam sequũť declinationem: ut fero: ferebam: feram.

Volo quoq; secũdam personam p cõcisionẽ cõsonãtis & mutatõe o / in. e. & adictione. is. p. ei: diphtongon facit. Antiquissimi enĩ uolo ueis p uolo uolis proferebant: sed ei diphtongon i. i. lon gam postea iuniores cõuertẽrũt: quod factum ẽ differẽtię causa.

Nã si uelis dicerẽ: & datiuũs & ablatiuus plurales existimari pos set huius nois uola uolę: uel quod ĩ grecis dictõibus plerũq; la tini breuitate gaudẽtes faciũt cõcisiones: uti ĩ uocatiuis i: ie. desi nẽtibus tã gręcorũ q̃ latinorũ nominũ: ut palladi ꝓ palladię: & terẽti ꝓ terẽtię. Item πολυδέυκησ polux δίδωμι do ἐμέ .me. & in nominibus litterarum ἄλφα βητα . a. b. dicẽres: & in his anomalis uerbis quę ꝓcul dubio a gręcis sumpsimus. fero . uo lo. edo. Sum quoq; p abscisionẽ. I. finalis & additõem. s. ĩ princi pio loco aspiratõis sicut ἕξ sex. ἑπτα septẽ ἡμίσυ semis: & muta tõe. e. in. u. εἰμι . sũ. ut δίδω. do. βούλομαι quoq; forte breuita tis causa uolo fecerũt diphtõgo mutata: ut βουσ. bos. & πουσ pes. Tertia quoq; psona: p cõcisionẽ. i. ꝓfertur: ut uolt ꝓ uolit: & o ĩ. u. cõuersa uult dicimus: licet magis uolt q̃ uult antiquissi mi utuntur. Plautus: quis me uolt: pro uult.

Pría psona pluralis. u. ꝓ. i. hẽt penultimã ut uolumus ꝓ uolimus. Secũda uero p cõcisionẽ. i. ꝓferẽ tertię psonę singulari addita. is. ut uultis: sicut ĩ aliis quoq; uerbis: ut amat amatis: docet doce tis: leget legetis: fert fertis: este estis. Tertia secũdũ formã ãtedĩ ctę tertię cõiugatõis a pria psona/o/i: unt. cõuersa ꝓfertur: uolo uolũt. Reliq̃ tẽpora ĩdicatiui huius uerbi regulã tertię cõiugatõ nis seruãt. uolebã/uolui/uoluerã/uolã: es. et. Impatiuo deficit: nec mirũ qppe corrupta secũda psona idicatiui ex q̃ secũda ĩpa tiui nasci solet: ipsa quoq; ullo pacto formari põt. Tertia ẽt desi cit q̃quã ĩ hac cõiugatõe ex pria psona idicatiui mutata/o/i . at. fieri solet: ut lego legat: dico dicat: fero ferat. Vnde ab eo quod ẽ uolo uolat dicere possumus. sed significatõum differẽtię cau sa apud auctores nõ ẽi usu. Itaq; subiũctio mõ ꝓ uelis uelit sẽp utimur: uel ũt qdã uolũt hoc uerbũ caret ĩpatio: qa ĩpatiũs mo dus necessitatẽ significat. uolũtas aũt libera ẽẽ debet. Itaq; hoc uerbũ quod carere debet: necessitate caret ĩpatiuo: hẽt tamẽ ĩpa tiuũ cõpositũ ĩ secũda psõa i. i. desinẽte noli. Possuũs tamẽ & su biũctio ut supra dixiũs: uti ꝓ ĩpatio. i. uelis fac uelis: ĩ pria & ter tia psõa plurali oĩum uerborũ ĩpatiuus pręsẽs similis ẽ subiũtio

Optatiuus ẽt huius uerbi ĩ pręsẽti & pręterito ĩꝑfecto ac futuro regulã corrũpit: ut uellẽ & ueli: quod fit ĩ pręsẽti & pręterito ĩꝑfecto differẽtię causa secũdę ꝑsonę indicatiui ex qua ipsa orit̃. In futuro uero ad dubitatõem remouẽdã: quę fieret si uolã / uolas. at diceremus. Itaq; ueli ꝓ uolã auctores utũt̃ / Antiq tamen uoli ꝓ ueli ꝓferebãt. Cicero. ĩ secũdo de natura deorũ. Quo facilius id quod dicere uolimus mihi colligi possit. Alia uero oĩa q̃ a prĩa antedicte cõiugationis fiũt ĩtegram seruant declinationem

Edo quoq; ꝑ cõcisionẽ. d. litterę facit secũdã ꝑsonã: & ꝑ synęresi / e & .i. ĩ. ei. diphtõgon coacta: & .ei. ĩ. e. ꝓductã cõuersa: differẽtię gratia: ne si eis diceret̃ aliud significare putaret̃. Vnde edo. es. dicimus: quod factũ ẽ ne ãbiguitas ĩ ꝓnũtiatõe oriret̃. Nã si edis diceret̃: dubitatõem faceret: ne ꝓductã. e. an correptã ꝓnũtiare deberẽus. Tertia uero nascit̃ a secũda ꝑsona addita. t. es. ẽ. Quod ẽt euenit ĩ uerbo sum es est differẽtię gratia: ne si secũdũ ꝓportionẽ aliorũ uerborũ secũda ꝑsona. s. ĩ. t. mutata tertia ꝑsona / ꝓferret̃. es. et. cõiũctõ nõ uerbũ esse putaret̃: et nõ solũ ĩ oĩbus ĩ ęqualibus uerbis: tertia ꝑsona orit̃ a secũda. s. ĩ. t. cõuersa: uerũ etiã ĩ ęqualibus semper seruatur: ut infra dicemus.

Edo tamẽ ĩ plurali numero seruat regulã tertię coniugatõis: ut edimus. tis. unt. Itẽ ĩ pręterito ĩꝑfecto & in futuro edebã. bas. bat. edã: & ĩ oĩbus quę solẽt ĩ hac coniugatione a prima nasci ꝑsona uidelicet ĩ tertia ꝑsona ĩꝑatiui & ĩ futuro optatiui: quod est pręsẽs subiũctiui edã. as. at. In oĩbus uero quę a secũda ꝑsona solẽt oriri corruptam ĩuenimus regulam coniugationis .es. tamen producta: quam a secunda acceperunt persona: seruata ubiq; es este / esto / estote / essent / esse / & hęc de anomalis.

Tertia quoq; ꝑsona oĩum ęq̃liũ uerborũ cuiuscũq; sit cõiugatõis ut dixiũs supra: fit a. ĩĩ. s. ĩ. t. cõuersa: ut amat docet legit audit.

Prima persona pluralis fit a secũda singularis interposita. mu. ut amamus: docemus: legimus: audimus.

Secunda ẽt nascitur ab eadem singulari interposita. ti. ut amatis / docetis / legitis / auditis.

Tertia fit a tertia sĩgulari ĩteriecta.n.ut amãt docẽt. In tertia uero et quarta cõiugatõe.o.in.unt.cõuersa orit̃ tertia psona:ut legũt faciunt:cupiunt:audiunt:transeunt:nequeunt.

Amabã cuius temporis?pręteriti inpfecti quare? quia quod cepit geri non dum est perfectum.

Amabã ũde format̃:a secũda psona pręsẽtis indicatiui mõi:quare: qa pria & secũda cõiugatõ abiecta.s.secũdę psonę pręsẽtis indicatiui. Tertia et q̃rta/o/positõis i.e.pductã mutata &addita bã faciũt pręteritũ ipfectũ:ut amabã:docebã:legebã:audiebã. Antiq tamẽ i q̃rta locũ uocaliũ trãsferẽtes p.i.&.e.ei diphtõgõ pferre solebãt:quã postea i.i.lõgã uerterunt:ut polibã:p poliebã: munibã p muniebã:quod i uerbis i eo desinẽtibus eiusdẽ cõiugatõis sẽp seruat̃:ut ibã:adibã:transibam:qbã:& his similia.

Omne pręteritũ pfectũ i.i.desinit:et mutata.i.i.e.correptã:& assũpta.rã.facit pręteritũ plusq̃perfectum: ut amaueram:docueram: legeram:audiueram.

Futurũ idicatiui mõi i pria & secũda cõiugatõe fit a secũda psõa pręsẽtis idicatiui remota.s.& addita.bo.ut amabo:docebo. In tertia & q̃rta cõiugatõe.o.positõis mutata i.ã.fit legã/audiã. Excipiũt̃ i eo desinẽtia:quę mõ prię &secũdę formãt futurũ:ut ibo qbo:trãsibo. Secũda fit a sua pria/o/i.is.cõuersa ut amabis: Tertia a sua secũda.s.i.t.mutata:ut amabit. In tertia uero & quarta cõiugatõe mutat̃.am.i.es.& fit secũda psona:leges audies:&.s i.t.efficitur tertia:ut leget:audiet.

Pria & secũda pluralis nũeri format̃ a secũda sigularis ĩteriecta.mu uel.ti.:ut amabimus.tis.docebimus.tis.legemus.tis.audiẽus.tis. Tertia fit a pria singulari/o/i.unt. cõuersa: ut amabũt docebũt. In tertia uero & q̃rta cõiugatõe: tertia psona format̃ a tertia sigulari iteriecta.n.ut legẽt:audiẽt.

Quare in ipatiuis pria psõa sigularis eẽ nõ põt: qa pria psõa ẽ quę loqt̃:ipsa sibi ipsi ipare nõ põt. Vnde hic modus uocatiuũ casũ sibi asciscit:q i secunda psona tãtũ iuenit̃. Sciẽdũ tamẽ ꝙ hic modus frequẽtissime p optatiuo uel deprecatio: ut musa mihi causas mmeora quo numine lęso. Ter. fac amabo.

S ecunda persona singularis pręsentis impatiui modi fit a secūda persona pręsentis indicatiui abiecta. s .ama/doce/audi. In tertia tamen cōiugatione. I .in. e .mutatur: ut lege.

T ertia psona sigularis ipatiui modi fit a positōe uerbi/o/mutata ī pria cōiugatōe i. et. ut amet. i aliis ī. at. ut doceat/legat/audiat.

P rima persona pluralis tam pręsētis q̄ futuri/ fit a sua tertia singulari/abiecta. t .& addita. mus. & pducta penultima: ut amemus doceamus/legamus/audiamus.

S ecūda pluralis fit a sua scđa singulari/addita. te. ut amate/docete audite. Sed i tertia cōiugatione ēt/e/in/I/reuertitur: ut legite.

T ertia fit a sua tertia singulari. n .littera interiecta: ut ament/doceant/legant/audiant.

S ecunda uel tertia psona singularis futuri impatiui/ fit a secunda singulari/addita. to. pducta penultima. Pręterq̄ in tertia cōiugatione: in qua/e/in/I/cōuertitur/& additur. to. ut legito.

S ecunda pluralis futuri impatiui/fit a sua secunda singulari/addita. te. syllaba: ut amatote/docetote/legitote/auditote.

T ertia pluralis futuri impatiui/ fit a tertia pluralis pręsentis ídicatiui modi/addita. o. ut amanto/docento/legunto/audiunto.

P rima psona pręsētis & pręteriti ipfecti optatiui/& pręteriti ipfctí subiūctiui modi/fiūt a secūda singularis pręsētis ipatiui: addita rē. amarē/docerē/ legerē/audirē. Pręteritū pfectū & plusq̄ pfectū optatiui & subiūctiui/formaī a pria psona pręteriti idicatiui: addita/s/&. sē. ut amauissē/docuissē/ legissē/audiuissē/uel audiissē.

F uturum optatiui & pręsens subiūctiui formanī a prima persona pręsentis idicatiui modi in prima cōiugatiōe: mutata/ o/in. em. ut amem. In cęteris in. am. ut doceam/legam/audiam.

S ecūda psona mutat. m .in. s .ut ames/doceas/legas/audias.

T ertia mutat. s .in. t .amet/doceat/ legat/audiat.

P rima pluralis fit a secunda singularis iterposita. mu. ut amemus doceamus/ legamus/audiamus. Et in secunda interponitur. ti. ut ametis/doceatis/legatis/audiatis. Tertia uero fit a tertia singularis/interiecta. n .ut ament/doceant/legant/audiant.

P rȩteritũ pfectũ subiũctiui formaẽ a prȩterito pfecto idicatiui/ mutata. I.in. e.correptam & addita.rim. ut amauerim: docuerim: legerim: audiuerim.

F uturũ subiũctiui formatur a prȩterito perfecto eiusdẽ modi/ mutata.rim.in ro.ut amauero/docuero/legero/audiuero.

I nfinitũ fit ab impatiuo addita.re.ut amare. Prȩteritum pfectum & plusq̃ pfectũ ifinitiui formaẽ a prȩterito pfecto idicatiui addita: s.&.se.ut amauisse/docuisse/legisse/audiuisse.

F uturũ ifinitiui cũ supino i.um.&.ire.pferẽ: uel addita esse.& neutrali pticipio futuri: ut amatũ ire/uel amaturũ eẽ: qđ ãtiqssimi p eclipsim plerũq; ptulerunt. Cato in quinto originũ. Illi polliciti sese facturum omnia..

A mabar/unde formaẽ? a prima psona prȩteriti impfecti actiui idicatiui modi: quare? quia oĩa tẽpora uerbi actiui quȩ i.o.finiunt addita.r.quȩ uero i.m.mutata.m.i.r.faciũt passiua: ut amor amabar. Secunda fit a secũda actiui/ cuiuscũq; sit cõiugatõis iter posita.ri.&.ris.ẽt in.re.cõuersa fit amabaris uel amabare. Tertia fit a tertia actiui addita.ur. Oĩs enim tertia psona actiua cũ facit passiuã/assumit. ur.uel.r. Prima & secũda pluralis nũeri formaẽ a secũda sigulari actiui remota/s/& addita.mur.uel mini.ut amabamur/amabãini. Tertia fit a tertia actiui addita.ur.ut amabãẽ.

P rȩteritum perfectum & quȩ ab eo sunt: fiunt p participiũ/& sum es est: ut amatus sum uel fui.

P rima psona futuri/in prima & in secũda cõiugatione sumunt.r. ut amabor/docebor. In tertia uero & quarta mutatur.m.in.r.ut legar/audiar. Secunda formatur a secunda actiui.I.in.e.cõuersa & assumpta.ri.&.ris.i.re.fit amaberis uel.re.doceberis uel.re. In tertia uero & quarta remanet.a.longa: ut legaris uel legare: audiaris uel.re. Tertia fit a tertia actiui addita.ur.

S ecũda psona prȩsentis impatiui singularis numeri fit a singulari actiua addita.re.syllaba: & est similis actiuo ifinito prȩsentis & prȩteriti iperfecti: ut amare/docere/legere/audire.

T ertia a tertia addita.ur.ut ametur.

P rima pluralis a sua actiua/mutata. s .in. r .ut amemur.
S ecunda pluralis impatiui fit a secunda pręsentis actiui idicatiui abiecta. s .& addita.mini. & similis est secūdę pluralis idicatiui pręsentis passiui: ut amamini/docemini/legimini/audimini.
T ertia a tertia actiui/addita.ur.ut amentur.
S ecunda persona futuri impatiui passiui fit a sua actiui/addita. r. ut amator.
P rima persona pluralis futuri impatiui/ē similis suæ primæ psonę pręsentis pluralis numeri: ut amemur.
S ecunda fit a secūda pręsentis indicatiui passiui pluralis numeri I .finali in.or.conuersa: ut amaminor.
T ertia a tertia actiui/addita. r .ut amantor.
O ptatiuus & subiūctiuus formātur ab actiuis. m .in. r .conuersa: & in secunda singulari iterposita.ri.uel.re. & si ante. s .I .breuis esset: mutata in. e .faciunt passiuorum personas.
I nfinitum passiuum fit ab actiuo/mutata. e .in. I .ut amari: & in futuro amatum iri.
Q uot sūt numeri uerborū? Duo: singularis ut lego: & pluralis ut legimus. Sciendū tamē ꝙ q̄uis in nōibus & pnominibus & participiis inueniant̄ uoces cōmunes singularis & pluralis numeri ut poetę/uiri/fluctus: gēitiui singulares/ & nōiatiui plurales sūt Item cedes/uerres/dies/nomiatiui tam singulares q̄ plurales. In uerbo aūt nunq̄ hoc inuenit̄ apud latinos: q̄uis gręci in multis babeant: ut ἔιπον: tā singulare primę psonę/ q̄ plurale tertię pręteriti impfecti: sicut in hoc ἔχαιρον τὲ ἐγὼλἴαν ὀί τεφὶ λοισϋνεχ αιροϋμοι.. Hactenus de partibus orationis: nunc uero de ipsarū cōstructione/siue ordinatione cumulatissime dicemus.

DE CONSTRVCTIONE partiū orōnis.

Q uid ē cōstructio? Est debita dispositio partiū orōis i ipsa orōne.
A diectiuū cū substantiuo in quot accidētibus cōuenire debet? In tribus. in quibus? In genere/numero/& casu: ut ęneas pius: penelope pudica: mancipium nefandum.
N ominatiuus cum uerbo in quot accidentibus conuenire debet?

(73

in duobus: in quibus? in numero, & in persona: ut preceptor legit & discipuli scribunt.
Relatiuũ cum ãtecedente in quot accidẽtibus cõuenire debet? in tribus, in genere, numero, psona: ut eneas qui pugnat: helena quę cãtat: animal quod currit: aliquãdo conuenit in casu: ut urbẽ quam statuo: & sermonẽ quem audiuistis nõ ẽ meus: quod latini sępissime faciũt ad imitatõem gręcorũ qui ponũt in eodẽ casu relatiuuũ & ãtecedẽs & presertim attici. Vnde i sacris litteris καιεπίστευσαν τὴν γραφὴν καί τοῦ λογῷ ῷ ὁ ἰησοῦς εἶπεν id est & crediderũt scripturę & sermoni cui inquit IEsus cui p quẽ.
Quotuplex est uerbum? duplex personale & impersonale.
Quid est uerbum personale? est illud quod habet distinctos numeros & personas: ut amo amas amat: amamus amatis amant:
Quid ẽ uerbũ ipsonale? ẽ illud quod caret nũeris & psõis distictis
Quot sunt species uerborum personalium: quinq; : actiuum, passiuum neutrum, comune, & deponens.
Quid ẽ uerbũ actiuum? est illud quod desinit ĩ. o. & ex se facit passiuũ in. or. per additionem. r. ut amo addita. r fit amor: ut diximus supra. pręter facio cũ suis compositis quorũ passiua exeũt in. o. ut fio, calefio, malefio: & siqua sunt alia.
Quot sunt ordines uerborum actiuorum? sex.
pma. Verba actiua primi ordinis quẽ casum regũt ãte se? nomĩatiuũ p re agente: & post se accusatiuũ p re patiente: ut bernardus amat frãciscũ. Sciẽdũ ẽ quod uerba actiua possunt poni absolute: ut amo. i. sum amans uel sum captus amore: & cogito. i. sum cogitabũdus: Itẽ omne uerbũ ultra suã exigentiã põt habere datiuum post se: & etiã aliũ casum p accidẽs cum prępositione posita uel subintellecta: ut pręceptor legit lectiones suis discipulis sũma diligentia: & ego diligo te ex aĩo pp̃ter tuas uirtutes: uel benignitate tua & cõmodo meo. Inueniunť quoq; hęc eadẽ uerba diuersorũ ordinũ & diuersorũ generũ: ut ausculto te & tibi. audio te & audio tibi: & audiui hoc abste: ut inuenitur sępissime apud auctores etiam in multis aliis.

A mo as ui tum per amare

D iligo is xi ctum p portare affectione & est proprie pa rentum erga filios: ut pater diligit filium.

C olo is ui tum p amare/ornare/cultiuare/honorare/ & habitare: sed colere ē ꝓprie uenerat͞ois & religionis: & ē erga de os & sup͞iores: ut hoīes colūt deos: & filii colūt & obseruāt pa rētes cū ueneratiōe. Itaqꝫ amare ē generalis quędā animi ęgritu do seu motus animi naturalis. Diligere uero ē electōis tātū: qa prius deligimus deide amamus. Ideoqꝫ plus ē colere q̄ amare: & plus ē amare q̄ diligere. Colimus enim uenerat͞oe: amamus uehemēter: diligimus leniter. C. ad Dolebellem. Quis erat q pu taret ad eū amorē quē erga te hēam: posse aliqd accedere. Tātū tamē accessit: ut mihi deniqꝫ nūc amare uidear: āte dilexisse. Alii secus sētiūt. Ter nō pol quo plus quēq amē aut plus diligā hēo

A damo as ui tū p amare ipudicamēte. Quītilianus oēs matres liberos suos tanq̄ adamauerint amant: adamare enim ē amatorie amare.

D eamo as ui tum p amare cordialmente. Terentius de amo te syre. i. ualde amo.

R edamo as ui tum p amare scambieuolmente. Cicero: animo autem uirtute prędito eo quod amari uel redamare pos sit non admodum delectari.

L ego is gi ctū p legere: & hēt initiū & non finē legēdi: ali quādo significat colligere. Vir. Ipse ego cana legā tenera laūgie mala. Vnde legumia dicta sunt. Aliquādo nauigare & pręterire. qa nautę legēdo funes nauigant. Vir. littora epiri legimus por tuqꝫ subimus caonio. Aliquando furari. Virg. Vel quę sub legi tacitus tibi carmina nuper: id est furatus sum: unde sacrilegium dicitur: quod est proprie de rebus sacris.

P erlego is gi ctum p legere apfectōe: hēt enī semp finē le gēdi: ūde dicimus plegēdi sunt boni auctores: nō aūt legendi si qd i studiis ꝓficere cupimus. Quītilianus. Ideoqꝫ opus ē ītueri oē litis īstrumētū. Nā quod uidere non satis ē: perlegēdum erit.

Ouidius. Perlegis an cõiux phibet noua: q̃a p auget & sẽp pfec tõem rei significat: ut pscribo. Liuius. li. pri. aburbe. co. Facturus ne sim ope pretiũ: si a primordio res gestas. po. ro. pscripserĩ: p fero: puigilo/pnodo/pago/pficio/pararo/psuadeo/poro: quod ẽ orãdi finẽ dare: hic poratio: pmaneo: quod est proprie usq; ad finem manere. Plinius iunior. Tunc demum lente cuntanterq; ueniunt: nec tamen permanent: sed ante finem recedũt: peredo peruio: & siqua sunt alia.

Deligo is gi ctũ p elegere: ẽ enĩ pprie de aliis eligere: ut anibal delegit sibi optimos quosq; milites & populus. ro. delegit sibi regem. Numam pompilium. Virg. Delegere locum & posuere in montibus urbem: unde delectus: ctus. ctui. hinc dicimus habere delectum militum: & facere delectum: & agere delectum: & ut plurimum est tertii ordinis.

Eligo is gi ctũ p elegere anostra utilita & ĩ nostro cõmodo: ut q̃ optimã sibi mansionẽ elegit: ũde eligere ẽ pprie: qd potissimũ ac speciosissimũ sibi asciscere: hic elegãtia & electio dicta sunt. Interdũ damus duos accusatiuos: sed ultimũ cũ prepõne in. ut hic populus elegit me ĩ ciuẽ/ĩ pricipẽ/ĩ gubernatorẽ suũ: C. po. elegit ĩ pricipẽ sibi octauiũ. Idẽ: quos Cesar. ĩ senatũ elegerat: ũde ĩter deligere & eligere hoc ĩterest: quod deligere ẽ quod magis idoneũ ad rem agẽdam ẽ cernere. Eligere uero uel ad nostrũ emolimẽtũ uel ad illius q eligĩ dignitatẽ. Deligit sibi sepe populus. ro. ĩpatorẽ ad bella: ut põpeiũ ad bellũ mithridaticũ Imperator quoq; delegit milites: non elegit ad rem uidelicet bellicam idoneos. At si ex multis daretur optio: quem sibi uellet eligeret non deligeret.

Negligo is xi ctum p dispregiare & farsi beffe: & negligere est proprie illorum qui nolunt uel nesciunt eligere: unde negligentia. Ter. preteritus negligentia.

Gero is ssi stũ per portarsi ĩ un gouerno & in exercitio Sed pprie est in administratõe rerũ magni põderis: ut ĩ bello & ĩ magistratibus rei. pu. ũde dicimus: dux gerit bellũ: & cõsul ge

rit rē pubicam. C. in catone maiori lacedemonios qdē ii :q am plissimū magistratū gerunt. qa in eiusmōi rebus ē cura animi & corporis: hic dicunť gesta uel res gestę etiam dicitur. Alexādri. Gesta cęsaris gesta Pōpei. Et gesta: & acta in hoc differūt: quod illa sūt ī administratōe magistratus & ī rebus maioribus: & ad rē .p. uel ad plurimos spectātibus. Acta uero etiam rerum priuatarum & minorum ac familiarium.

Consulo is ui tū ꝑ domādare cōsiglio & ꝓuedere al bisogno. Vnde cū dicimus cōsulo te: significat peto a te cōsiliū: uel īterrogo. uel īquiro. Quītilianus. Ego aures cōsultus meas. Cū uero damus datiuū ē neutrale: & significat cōsiliū do. uel prouideo: uel ꝓsim: quod sępius ac magis ꝓprie fit ī rebus īanimatis ut cōsule saluti tuę, cōsule ualitudini, cōsule tuis rebus, & cōsule tibi & tuis rebus: & significat quod uulgo dicimus: ꝓuedi al bisogno tuo. Interdū damus prępositionē: ut cōsulo tibi ī hac re: aliquādo habet accusatiuū cū pręepositione in. Ter. Pessime istuc ī te atq; ī illū cōsulis. i. cōtra te: cuius frequētatiuū ē consulto. as. quod significat delibero. Salustius. Delecti qbus corpus animis īfirmū: īgeniū sapiētia ualidū erat rei p. cōsultabāt: & cōsulo ꝑ cōsulto ī purali numero absolute sępissime ponič: ut consulūt senatores. i. deliberāt: hīc cōsultor & cōsultus. Sed consultor est q aliū cōsulit: licet plerūq; ꝑ eo accipiaľ q alii cōsulit. Salustius. Simul ab eo petūt uti frutor: cōsultorq; sibi adsit. Cōsultus uero est q cūsulitur. i. a quo cōsiliū petiľ: quod pōt habere uī participii: ut cōsulti amici mei: oēs mihi ex sentētia mea respōderunt: Iterdū habet uī nominis. Oratius. Eris tu q mihi modo miles: tu consultus modo rusticus: unde consultissimus uir dicič & iūgič cū genitiuo: ut cōsultus sapiētię: cōsultus eloquētię. cōsultus iuris & iure etiā dici pōt. Liuius. Callidos solertesq; iuris atq; eloquētię cōsultos. Oratius ī primo carminū. Parcus deorū cultor & īfrequēs īsaniētis sapiētię cōsultus ero. Si aūt componič efficič adiectiuum: & ꝑ īprudēti & īsipiēti accipič. Quītili. O, īconsultā & muliebrē semꝑ amentiam. i. imprudentem & in

Regula.

cōsideratā: non nūq̄ in simplici ui adiectiui obtinet. Ouidius in primo de arte. Sit tibi credibilis sermo: cōsultaq; uerba. i. prudētia & sapientia plena.

Offendo is di sum ꝑ abattersi o uero scōtrare: & hēt sem per i se molestiā. Quoniā offēdere ē ꝓprie iuenire aliquē pręter opinionē & cū offēsione animi & corporis. Ter. aduenieñs offēdi hoiem. s. molestū & importunū: & nō solū dicit̄ de rebus aiatis uerū etiā de inanimatis: ut siquis offenderet pedē ad lapidem: & tūc damus duos accusatiuos cū prępositōe. ad. ut i sacris litteris: ne forte effendas ad lapidē pedē tuū: sicq; se habet frango. Vir. Vidi egomet de numero cū corpore nostro frāgeret ad saxū Interdum significat ꝑcutere. Plautus offēdā te. i. ꝑcutiā. Aliquādo significat uerbis iniuriā facere: & hēt i se idignatōem: ūde offensio. is. dicit̄: & est ꝓprie quod uulgo dicimus loscādolo: uel offendo fere idē ē quod repio: neq; solū reuertēdo & ad statū rerū uel priuatarū/uel publicarū ꝑtinet: ut offendes rē. p. ꝑturbatā cōsiliis nepotis mei: uerū etiā sine his: ut idē. Ci. Sed tamē nemīnē tā maleficū offēdi q̄ illum negaret antonii dignum senatū.

Lędo is si sum ꝑ fare dispiacere & dāno: qa ledere est ꝓprie rebus ipsis iiuriā afferre: & habet ī se nocumētū & damnum Vir. ah te ne frigora lędāt. Idē nec mala uicini pecoris contagia lędēt: & potest esse tertii ordinis. Ter. Ille clemens: placidus nulli ledere: arridere omnibus.

Fastidio is ui tū ꝑ hauere ifastidio: ut fastidio carnes: & ābitiosi fastidiūt inopes. Oratius in primo sermonū. Siquod sit uitiū nō fastidire strabonē. Iterum nō humiles domos fastidit. Plautus tamē iūxit cū genitiuo more gręcorū: ut fastidit mei ꝑ me. Vnde fastidiosus q̄ oīa fastidit: ut apud eūdē. Ora. Cum famulis dominisq; ferre fastidiosus. Diciūs tamen hęc res fastidit me: & afficit me fastidio: uel ē mihi fastidio: uel uenit mihi in fastidiū. Interdū significat hauere ī dispecto. Vir. Inuenies aliū si te hic fastidit alexis: ē aūt fastidire quasi alicuius rei tediū dare.

Metuo is ui caret supino ꝑ temere. & metuimus eos: q

nobis aliquid mali facturi sunt. Vir. Id metuẽs ueterisq; memor saturnia belli: uel q nos amant: ut apud eumdẽ. Quẽ metui moritura: uel metuere ẽ ꝓprie seruorũ. Ci. de senectute. Metuebant eum serui: uerebantur liberi carum omnes habebant: & semper spectat tempus futurum.

Timeo es ui caret supino ꝑ temere: & dicimus timeo te tãquam inimicũ: & timeo tibi tãquam amico. i. ne aliquid mali tibi accidat. Vir. Quippe timet domũ ambiguam tyriosq; bilingues: Ter. pamphili uitę timeo: & timeo mihi abste. Idẽ hei mihi timeo a Criside. Inuenit̃ etiã cũ ablatiuo cũ de. Ouidius libro quarto fastorũ. Nec timui de morte: tamen metus absit iste: & timemus ꝓprie secũdum donatũ ab illo cuius causa possum aliquid mali pati: etiãsi ipse i me nihil mali cõsulat: & sẽp ẽ malorũ

Formido as ui tum ꝑ temere: & idẽ est quod metuere: ut Dido formidauit uicinos barbaros & fratris aduentũ. Est autẽ formido metus pmanens i animo: hic deformido & reformido Ouidius de fastis. Omne reformidat frigida ulnus humus. Inuenit̃ aliquando cum datiuo & ponit̃ pro timere: ut formido illi rei: Plautus formidat auro. i. timet ne surripiat̃ sibi aurũ. Pauere autẽ quod est neutrale significat timere cum pauore: qa pauere & timere ad corporis & animi perturbatoẽm referunt̃. Est enĩ pauor motus mentẽ loco mouens: uel est exanimatio mentis. Vnde plus est pauere quã timere: cuius frequẽtatiuũ ẽ pauitare Ter. uxorem philomenam pauitare.

Video es di sum ꝑ uedere: & est oculis & aĩo: frequentius tamen accipitur ꝑ cauere & cõsiderare apud comicos i his pręsertim uocibus: uide: uidendum: & uidesis: quę quidem habent maximã uim i principio & i fine clausule. Ter. Vide quo me inducas. i. animaduerte & cõsidera. Idẽ harũ duarũ cõditionum utram malis uide. i. considera. Itẽ uidendum est inquã amici quoq; res: clinia tui in tuto ut collocetur. Interdum syllabicat̃ Plautus: uidesis. i. caue. Aliquando accipitur ꝑ si uis: ut apud eũdem uidesis signi quid siet: & dicuntur proprie cum gestu &

pronuntiatione res magnas aggredientibus

Preuideo es di sum p ātiuedere. Ter. neq; preuideram.

Prouideo es di sum p prouedere. i. quasi cauere. Teren: quę si nō astu prouidētur: me aut herū pessundabūt: & prouidemus nobis tam bonum quam malum.

Cerno is ui tum p uedere: & est oculis tantū. Vir. Alterū in alterius mattatos sanguine cernā: unde decerno. is. quod est proprie de magnis rebus certā proferre sentētiam. Ter. quicquid peperisset decreuerūt tollere. Iterū uxorē decreuerūt dare sese hodie mihi.

Perpendo is di sum p examinare: est aūt perpēdere exacte pōderare atq; examinare. Ci. Quid in amicitia fieri oportet: quę tota uirtute ppendit. Expēdere ē eiusdē fere significatōis. Idē iuenté. V. Deide hęc expendere atq; ęstimare.

Appendo is di sum p appicchare & pesare: ut appēdi uuas Ci. i Antonium. ut iā appendat pecunia: non numeret. Vnde appendere est tū suspendere: tum ad lancem stateráue pōderare.

Impendo is di sum p spenzolare: ē autem impendere supra caput iamiā casurum pendere: ut nubes īpendēt: & gladius supra dionysii cōuiuę caput īminens impendebat.

Impendeo es di sum p soprastare. Ci. de senectute. Mortem igit īpēdētem oibus horis quis possit aīo cōsistere: & ē tractum a ppendiculo: quod est instrumentum architectorum.

Tango is gi ctum per toccare. aliquando significat cōmouere. Vir. & mentem mortalia tangunt. Lucretius. Non bene pro meritis capit nec tangitur ira.

Attingo is gi ctū p toccare dishonestamēte. Ter. ne me attigas scelеste. i. noli me subpalpitare.

Obseruo as ui tum p obseruare: & est duplex obseruātia obsequi & explorationis. Ter. nunc tuum est officium: ut perterefacias dauum & obserues filium.

Cogo is gi ctum p costrignere & ragunare. Vir. Tytire coge pecus: Idē: Sociosq; ad littora cogūt. i. congregant.

Prima

Spno is ui tũ p disprezare: & ẽ tractũ a spuo. is. & plus ẽ spne
re q̃ cõtẽnere. Ter. quot mõis cõtẽptus spretus facta trãsacta oia
Cõtemno is psi ptũ p sprezare cũ parole mordace. Ter. O
daue itẽ cõtẽnor abste: & dicit̃ a λάκναι uerbo greco quod signi
ficat mordeo: hic postea apud latios significat irridere cũ morsu
Ineo is ui tũ p comiciare & cõtraere o uero ĩpetrare
& dicimus ineo gratiã. Ter. ut gratiã ineat sine dispẽdio: & mi
hi prosit. i. ĩpetret: & aliud est inire gratiã: aliud est redire in gra
tiã. Inire gratiã ẽ cum nouis & ignotis: & significat ĩpetrare gra
tiã: hoc ẽ fauorẽ & amicitiã alicuius: & fere idẽ ẽ quod cõciliare
q͡a cõciliamus nouos: licet dicamus cõcilio amorẽ/famam/lau
dem/honores/beniuolentiam/& similia: nõ autem gratiã. & ĩeo
gratiã non amorem & beniuolẽtiã: tamen nõ seruat̃. Redire in
gratiã est recõciliare cũ notis & quibuscũ iã fuerat amicitia: q͡a
recõciliamus ueteres. Deĩde inire gratiã ẽ cũ animatis. Redire
uero cũ inanimatis. Ci. de senectute: ĩ gratiã cũ uoluptate redea
mus: & dicimus ineo gratiã tecũ: & redeo ĩ gratiã tecũ: & ineo
gratiã tuam: & ineo gratiã a te. i. impetro gratiã a te: & p hoc de
beo tibi: sicq; inire gratiã a me significat magnã gratiam tibi de
beo. Plautus: & eo a me magnã inistis gratiã. Aliquãdo signifi
cat cõsultare & tractare: & semp ẽ de magnis rebus: ut ineo pacẽ
tecũ: ineo bellũ/ineo fędus/ineo societatẽ/ineo pugnã/ineo ra
tionẽ/ineo uiã. i. officiũ eũdi. Vnde initiũ: quod semp in re gra
ui grãdiue dici solet: ut initiũ rõnis: initiũ belli. Quĩtilianus.
Quod pĩcipiũ latine uel exordiũ dicit̃ maiore quadã rõe gręci
uident̃ p̃emium noiasse: quod a nostris modo initiũ signat̃: cu
ius participiũ absolute positũ sine regimĩe maioribus rebus ad
hibet̃: ut ineũte pueritia/ieũte adolescẽtia/ineũte ętate/ieũte ue
rę/ineũte ęstate/ineũte hieme/ineũte ãno nouo/ineũte sęculo/in
eũte lustro/ieũte bello/ineũte belli tẽpore. Nõ aũt ieunte dormi
tõe/ieũte cõuiuio/ieũte die/ineũte nocte/ieũte hora: sed ĩcipiẽte.
Incipio is pi ptũ p cominciare: cuius frequentatiuum ẽ
incepto. as. quod ẽ animi destinati & magnarũ rerũ. Ter. quid
hęc ĩceptat. Vir. Me ne incepto desistere uictam.

Regula.

Occipio is pi tũ p comĩciarsi dacapo: significat.n.q̃si rei caput istituere: & dicit̃ ab occipite q̃ ẽ ps anterior capiti: & ẽ proprie de turpi q̃stu. Ter. q̃stũ occipit. iterdũ de narratõe: ut apud eũdẽ. Sed siqd tibi narrare occepi cõtinuo dari tibi uerba cẽses.

Verbero as ui tũ p battere: & ẽ pprie uerbere cędere. Verberũ eni ẽ istrumẽtũ lõgũ & exile: q̃lis ẽ uirga/baculus/fustis/lora/flagellũ/ferula/arũdo: & siqd ẽ simile. Nec aliter dictũ ẽ uerberare auerbere q̃ flagellare a flagello: & fustigare a fuste: & licet uerbera p uerberatõe accipiãt̃: tamẽ rẽ corporeã pprie significãt ut flagella quę sunt pprie sũmitates sarmẽtorũ. Quin. Ignes ex pximo raptos uerbera quę casus obtulerat.

Porto as ui tũ p portare: dicit̃ autẽ de rebus onerariis. & ẽ nõ solũ iumẽtis: sed etiã corpore: & iterdũ magis ẽ quã ferre Ter. mi homo qd istuc obsecro? quo puerũ portas? Or. Ne forte subala fasciculũ portes librorũ: aliquãdo ẽ mari: Vir. Iliũ i italiã portãs uictosq; pẽates. Iterũ portãt̃ auari pigãleõis opes. iterdũ refert̃ adnegocia: & ut plurimũ dicit̃ debõis rebus. Ter. dii boni bõi qd porto: & portaũs pprie ad ignotos adportaũs ad notos.

Apporto as ui tũ p portare: & dicit̃ de malis rebus: & refert̃ ad negocia. Ter. hei uereor neqd ãdria apporter mali. Interdũ dicit̃ de rebus bonis & iocũdis: ut apud eũdẽ. Menedeme salue nũptiũ apporto tibi cuius maxĩe te fieri participẽ cupis.

Asporto as ui tũ p portare diq altroue: q̃si hic alio portare. cuius cõtrariũ ẽ iportare: ẽ aliunde huc portare.

Deporto as ui tũ Reporto as ui tũ p riportare: & sũt pprie de rebus honorificis: ut deportauit uerres amicã de pꝛuicia. Deportauit põpeius beneficio ciceronis tertiũ triũphũ: & multi ipatores uictorẽ exercitum reportarũt quasi reduxerũt.

Fero ers li tũ p portare: & ad res põderosas refert̃. Vir. uix illã famuli phegeus sagarisq; ferebãt: & ferũt̃ oẽra ad tẽpus pferimus uero quę nobis molesta sũt: & finem spectat effectus pferiũs ẽt mediocriter stultos odiososq;. Diciũs ẽt fero tibi acceptũ: p eo quod ẽ hẽo: p recepto abste q̃ mihi debebas. Aliquãdo ponitur p consulere: ut põpeius tulit ad populum: unde fit

rogatio quę est instar legis. Sed ferri proprie dicimus inqt caius de re iudicata quę quis suo corpore baiulat portari: quę quis in mento secum ducit. agi ea quę animalia sunt.

F acio is ci ctum p fare & ad uirtutes refertur: & ē pprie ī opere esse: unde factor facit opus. Dicimus tamē facio te certio rē: nō certū. Nā. Vir. Anchisem facio certū ideo dixit: qa syllaba breuis īter lōgas nō potest collocari ī uersu. Oratores aūt semp certiorē dixerūt: & semp facio: & nunq̄ ago: ut facio tibi gratū nunquā ago/ facio ludos/ facio rē diuinā/ facio sacrificiū/ facio solemnitatē: nūq̄ ago: & multa huiusmodi. Itē feci iacturā/ dānum/ feci naufragiū. Ci. magna ī re. p. facta iactura est. Idē damnum enī illius ī maturo interitu res romanę latinęq; litterę fecerunt. Quintilianus in portu naufragium fecimus. Feci fugam .i. fugi alterum non alter me: feci timorem id est timui alterum non alter me. Item feci iter non egi iter nec habui. Salustius. Catilina p montes iter facere modo ad urbē/ modo galliam uersus castra mouere. Itē feci uiam .i. transitū p quē iri possit aperui: feci copiā tibi rerum mearū: nūquā ęgi aut dedi/ aut pręstiti: feci potestatē tibi uidēdi res meas domesticas: nō aūt dedi: feci lucrū: nō autem aquisiui lucrū. Item feci urinam: feci stercus: non autē emisi: Item dicimus facere uerba: & non habere uerba: facere sermonē: sed raro habere sermonem. Ci. de senectute. Cyrus quidē in eo sermone: quem moriens habuit: cum admodum senex eēt & habui orationem: & nō feci orationem. Salustius. M. portius cato rogatus sentētiā huiuscemōi orationē habuit: & facere uerbū secūdū iuriscōsultos oēm oīo faciēdi cām cōplectit̄ dādi/ soluēdi/ numerādi/ iudicādi/ ābulādi. Dicimus ēt facio tibi iniuriā & facio tibi contumeliam: afficio te iniuria: & afficio te contumelia: facio tibi molestiam non ita libenter dixeri: ut afficio te molestia. Item facio significat conuenire & prodesse: sed est solū poetarum. Ouidius apud Saphon. Non facit ad lachrymas barbiton ulla mens .i. non conuenit non prodest.

A go is gi ctum per fare & ad animum & ad uirtutes

Regula.

referitur. Vnde de re publica proprie dicimus agere teste uarrone quia in eiusmodi re est cura animi. Agere autem multa significat. Sed hoc mihi libet referre. Martialis libro primo epigrāmaton. Semper agis causas & res agis. Attale semper est nō ē quod agas. Attale semper agis. Si res & causę desint agis attale mulas. Attale nequid agas desit: agas asinam. Cębius ad Ciceronem hortensius cum has litteras scripsi animam agebat. i. expirabat & distat a suo frequentatiuo quia agere habet in se molestiā: et necessitatem: agitare uero uoluptatem. Ter. antiqua ut consuetudine agitarem libere inter nos conuiuium.

Voco as ui tū per chiamare. & dicimus uoco te a uia e uia / & de uia.

Finio is ui tum per finire & terminare.

Diffinio is ui tum per diffinire & dichiarare.

Prefinio is ui tum p assegnare luogo / tēpo / & occasione Plautus: haud licebat loq nisi pręfinito. i. nisi assignato tēpore

Duco is xi ctū p menare & est ad locū tristitię. Vir. stat ductus hircus ad arā. idē exportant tectis & tristia funera ducūt

Deduco is xi ctū p menare & est ad locum letitię. Ter. fac ita ut iussi deducantur isti.

Conduco is xi ctum per torre apigione & aprezo: unde res conducta: cuius contrarium est loco. as. unde locare domū locare operam suam ad diem & similia.

Cogito as ui tum per pensare: & est contra alterum. Vnde dicimus tu semper male pexime cogitas.

Excogito as ui tum per trouare pensando / ut excogitaui hanc excusationem: hanc fallaciam.

Verba secūdi ordinis quē casū exigūt āte se: nomiatiuū: & post se accusatiuū cū genitiuo uel ablatiuo: pōt etiā addi datiuus & alius ablatiuus cum a uel ab: ut emi librum filio meo a librario decem aureorum: uel aureis: sed melius aureis: & ego uendidi tibi equum magno pretio. Sciendum quod in uerbis pretium significātibus ponit pretiū i ablatio: uerūtamē hęc adiectia tāti

Secunda

& quãti & sua cõposita tãtidẽ/ quãtiuis/ quãticũq3/ quantolibet. Itẽ magni/ parui/ pluris/ minoris cũ sunt sine substãtiuo sẽp ponunt̃ i genitiuo. Alia uero omnia preter ãtedicta ponunt̃ i ablatiuo. Plautus: quanti eã emit? uili: quot minis? quadraginta minis. Oratius: quãti emptę? paruo: eãdem quoq3 rõem seruãt hęc adiectiua ĩ aliis similibus uerbis significãtibus pretium/ ualeo/ ęstimo/ redimo/ ueneo/ lucror/ conduco/ loco/ cõsto/ sto/ & siqua sunt alia. Si aũt adiũgit̃ substãtiuũ. tũc utimur ablatiuo. dicĩus enĩ q̃nti emisti: & nõ q̃nto: & quãto pretio: & nõ quãti pretii: & quãtiuis emisti: & nõ quãtouis pretio emisti: & quãtilibet emã: & quãtolibet pretio emã. Excipit̃ tãtidẽ quod duos tãtũ hẽt casus tãtidẽ & tãtidẽ: eodẽ modo se habẽt pluris & minoris comparatiuis. Dicimus enĩ pluris emit: & minoris uẽdidit. Ci. non pluris uẽdo q̃ alii. i. pluri pretio/ & sic minoris. i. minori summa dicĩus ẽt emi equũ uilius q̃ tu: aut carius: nõ uilioris cariorisue Plinius. li. xxxv. cũ de pãphilo scriptore scribit. Neminem igr̃ minoris docuit talento. i. minori pretio q̃ talento.

E mo is mi ptum

C omparo as ui tum per comparare.

V endo is di tum

V enundo as ui tum per uendere.

A estimo as ui tum per stimare & taxare: & uenit ab ęs ęris. & τιμή quod apud latinos significat pretiũ. Frequẽtius tamen accipit̃ ꝑ cõsiderare: & tũc iungitur aut cũ accusatiuo aut cũ ablatiuo cum de. Ouidius de tristibus: li. iii. Quod quicũq3 leget: siquis leget: estimet ãte. Cõpositũ quo sit tẽpore quoq3 loco. Ci. ĩ uerrinis: expedire hęc atq3 ęstimatę. Idẽ de legibus: de q̃bus ęstimare nõ possũus facile supauit. Existimare aũt cũ. x significat iudicare: unde plus ẽ existimare q̃ ęstimare: q̃a rẽs prius considerat̃ & deĩde iudicat̃. Ter. Nã ea res dedit existimandi copiam quotidianę uitę consuetudinem.

I urgo as ui tum per riprẽdere: & dicit̃ a iurgio quod ẽ in uerbis. ũde iurgare significat contẽdere & litigare: quasi iure

Regula.

contra aliquem egere. Ter. Credo ut assolet eam iurgabit: hinc obiurgo. as. quod est ꝓprie maiorum cõtra minores: ut apud eũ dẽ. cedo quid obiurgabit tecum: & obiurgatio est post turpe factũ castigatio. Monitio uero est ante comissum.

C astigo as ui tum per gastigare cum parole quasi caste agere. Vir. & uerbis castigat acestes.

A rguo. is ui tum per riprendere cum ragioni & argomẽtationi: quasi args te agere: hinc dicitur argumentum: quasi arguta ratio uel probatio.

Corrigo is xi ctum ꝑ correggere: & dicimus corrigo te huius rei/ & hac re/ & de hac re: & ego corrigo errores tuos. Ter corrigere mihi gratum porto enitere.

R eprehẽdo is di sum

I ncrepo as ui tum per riprendere. Sed increpare ẽ cum crepitu & strepitu uerborum & pedum reprehendere. i. cõtra aliquem crepando & strependo insurgere:

I nculpo as ui tũ ꝑ iculpare: & uenit a culpo culpas.

I nsimulo as ui tũ ꝑ apporre el falso: quasi simulãdo dicere: & dicimus isimulo te huius sceleris. Ter. si enim herũ insimulabis malitię male audies. ũde isimulare ẽ ꝓprie accusare: & criminari uel alicui crimen ingerere: hinc insimulatio quę est falsi & ueri criminis incusatio.

A ccuso as ui tum

I ncuso as ui tũ ꝑ accusare & biasimare: & accusamus ꝓprie minores seu pares. Incusamus uero maiores. Vir. quẽ nõ incusaui amẽs hominũq; deũq;. Iterũ talibus icusat: gressumq; ad męnia ducit: & dicimus accuso te illi: uel apud illũ: uel ante illũ uel corã illo magni sceleris: & magno sceleri: & de magno scelere

E xcuso as ui tũ ꝑ excusare: & ẽ ꝓprie crimen abiectum: purgare & a se repellere. & nõ dicimus excuso me & excuso te: & excuso illũ: sed excuso causã peccati mei: & excuso tarditatẽ tuã: excuso negocia illius: ut si tibi nõ sũ obsecutus: excusabis negocia mea. Quiti. Tu tamẽ si iterpellatus tẽpestatibus serius

Secunda. & 3.

uenisses excusabis mare:& ambiguos fluctus. Dicimus etiam habeo te excusatum uel accipio excusationem tuam.

Punio is ui tum per punire cum pena & dolore:& proprie refertur ad corpus.

Damno as ui tũ per dãnare:& põt eẽ corporis & bonorũ ut ille damnatus ẽ pecunia & pena capitali

Aĩaduerto is ti sum per punire cũ battiture & cũ percosse & diciũs aĩaduerto ĩ te.i.punio te uerberibus:& ẽ ꝓprie contra aliquẽ animũ ĩtẽdere. Interdũ accipiť ꝓ diligenter attẽdere.

Multo as ui tũ per punire & cõdãnare & diminuire. q̃a oĩs punitio diminutõem habet:& est tractum a mulcta teste. A. Cellio quod lingua sabinorũ significat penã:& tunc scribitur per.c.uel a multitudine ouiũ uel armentorum:& ẽ solũmodo pecunia:quia apud maiores omnis pena erat pecuĩaria:aliquã do significat uerberare. Ter. dominum:atq; omnem familiam multauit usq; ad mortem.i.uerberibus affecit.

Vitupero as ui tum per uituperare:& est proprie uitium rei parare. Ter. Isti uituperant factum.

Laudo as ui tũ per lodare:& laudaũs res plusquã sunt. prędicaũs res ut sũt:uel laudamus argumẽtis:predicamus uoce. Ter. q̃d eius tibi nũc faciẽ prędicem/aut laudem antipho.

Verba tertii ordinis quẽ casum exigunt ante se:nominatiuum & post se accusatiuum & datiuum:ut do operam litteris.

Do as di tum per dare:ut do tibi hãc rem:dicimus ẽt do tibi hanc rẽ dono.i.dono tibi hãc rem:& dedi tibi mille aureos doti:aliquando damus duos datiuos:ut do tibi hãc rem laudi.i.laudo te:& do tibi hanc rem uitio.i.uitupero te. Diciũs etiam do tibi litteras ad ciceronem tanquam tabellario:quas feras ad Ciceronem:& do ad te litteras.i. ad te perferendas. Aliquãdo hęc duo cõiunguntť:ut Cicero:dedi ad te litteras:& Salustius:uulturrio litteras ad catilinã dat. Ideoq; q mittit litteras dat:cui litterę danť:si perfert reddere diciť:sicut ille ad quem dãtur accipere. Item dare est amicis:dedere uero hostibus.

Itē dare potestatē significat rē.i. arbitrio cōmittere: ut do tibi potestatē huius rei: facere uero potestatē significat dare ueniā: ut feci tibi potestatē scribēdi/ pugnādi/ abeundi/ & his similia.

Dedo is di tū ꝑ dare ippetuo: quasi peitus dare. Ter. uerberibus cesū te i pistrinum dedam daue: & est ꝓprie cum uicti uictori ad ꝑpetuū se tradūt. Vir. & corpora saltu ad terram misere: aut ignibus egra dedere. Vnde deditio.

Trado is di tū ꝑ darsi & arrēdersi: & est ꝓprie uictorū & desperantium salutis. Salustius: postremo timidus ac uitę diffidēs uelut hostibus se se pretoribus tradidit.

Tribuo is ui tū ꝑ tribuire & dare ꝑ obligo: ūde tributū teste ulpiano de. uer. signi. Aliquādo accipit ꝓ assūmere / & arrogare/ & tri bu ere ē alteri: arrogare & assūmere ē sibi: ut ille multū mihi tribuit: & ille plurimū sibi assūmit uel arrogat: & plus ē arrogare quā tribuere. & assummere: quia arrogare est plusquā sibi conuenit. Vnde arrogantia.

Attribuo is ui tum per attribuire.

Cōtribuo is ui tū ꝑfar parte adaltri & ꝑ cōtribuit allaspesa

Distribuo is ui tū ꝑ sortire & far parte: unde distributio.

Retribuo is ui tū ꝑ rimeritare & ricompensare: ut in sacris litteris. Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi.

Exhibeo es ui tū ꝑ aggrauare o uero dare carico. & accusare: ut multi exhibēt mihi negotiū quod semꝑ domi me contineā. i. me accusāt: ut molestia laboreq; afficiūt. C. officiorum. iii. Quid cum audisset adolescēs negocium uidelicet exhiberi patri: hoc est accusari uel molestia atq; labore affici. Nā negociū ꝑ labore accipit: & hoc uerbū cū negociū additū ē. significat ēt accusatōem: & sic se hēnt facio & facesso: ūde diciūs facio siue facesso tibi negociū: significat quod diciūs. Io taccuso ouero io tido faccēda. C. ad appiū cū ē nos allatū de temeritate eorū q tibi negocium facesserent. i. accusarent: & hoc ut plurimum in labore atq; molestia.

Prębeo es ui tū ꝑ dare: ut prębeo tibi sūptū alimēta & similia

P erhibeo es ui tum p dare.i.ualde dare quasi confirmare. unde dicimus phibe tibi testimoniũ de hac re: Vir. Illũ terra parens ira irritata deorum extremam ut perhibent cęo ẽcheladoq; sororem progenuit.

A dhibeo es ui tum per attẽdere & mettere diligẽtia: ũde dicimus adhibeo maiorẽ diligẽtiã rebus tuis q̃ meis. Cęterũ nõ recte dicit adhibeo fidẽ his rebus: sed hẽo fidẽ ẽ dicẽdũ. Diciũs ẽt adhibeo diligẽtiã huic rei: & pono diligẽtiã i hac re/ sicut ponere tẽpus: ponere diẽ i hac re: quod ẽ i rebus honorificis & laudabilibus. Cuius contrarium est terere tempus .i. frustra consumere. Salustius nõ fuit consilium bonum ocium conterere.

D ono as ui tum p donare: & diciũs dono tibi hãc rẽ: & dono tibi hac re. Vir. Sergestũ ęneas. pmisso munere donat. & sabinos romani ciuitate donauerũt. Quod fit etiã i multis aliis uerbis. Diciũs enim accumulo tibi diuitias & te diuitiis: cõduplico dignitatẽ: & te dignitate. Augeo tibi hanc rem & te hac re Impartio siue impartior tibi hanc rem: & te hac re: sicq; tu impartitis ame hac re.

C ondono as ui tum p dare apetitiõe daltri: & tunc iungitur cum duobus actiuis: ut condono te argẽtũ more maiorũ Antiqui enim dicebant dono te hãc rẽ. Iuniores uero iũgũt cũ datiuo & significat rimettere & pdonare el delicto. Salustius haud facile alterius libidini malefacta condonabam.

D ico is xi ctum p dire & ẽ eorũ q ualidiora diciũt quod ẽ proprie oratorũ. Aio autẽ ẽ de his qui uana loquũtur: ut aiũt aio: negant nego: aliquando significat & constituere: & dicare. Ter. hic dies dictus est nuptiis .i. constitutus & dicatus. Aliquãdo significat accusare: ut ille dixit diẽ mihi ad populũ .i. accusauit hoc est assignauit diem ad respondendum: Aliquãdo defendere: ut. Ci. dixit causam Milotus .i. defendit: sicut agere causã: quod est contra accusatorem ipetum facere. Vnde actores .i. defensores. Ci. in rhetoricis a causa cadit is: qui non queãdmodũ oporteret egerit. Itẽ dicere sententiam idẽ ẽ quod ferre sentẽtiã

Regula

sed dico sentētiā cōsiliarius: fero sententiam iudex. Dicere sentē
tiā iquit paulus de arbitriis. Existimamus eū qui ea mēte id ꝑ
nūtiauit: ut secūdū id discedere eos a tota cōtrouersia uelit. Itē
ferre leges est ad suos. Dicere leges fere est ad uictos. Liuius. li.
xlvi. Nihil ea mouerūt regē tutā fore bellis asiam ratum: quādo
perinde ac uicto iam sibi leges dicerentur.

I nterdico is xi ctū ꝑ interdire: & dicimus interdico tibi
aqua & igni: & tu interdictus es aqua & igni: & aqua & ignis in
terdictus ē tibi. & aqua & igni tibi interdictū est. Plinius in epi
stolis carēt toge iure qbus aqua & igni interdictum est

I ubeo es ssi sum ꝑ comandare: & est proprie principū
& eorū atq; earum rerū. quibus parere debemus: ut iubet domi
nus: iubet pater: iubēt leges & statuta siue decreta senatus: & ī
peratorū: ut apparet apud iurisconsultos. Aliquādo iubere ē nō
plene imperare: sed quasi hortari: ut spera tu iube: sperare matrē
Ci. pro derotero: litteris quas ad me terracone misisti: bene spe
rare iussisti. Aliquando significat uelle: Ter. iubeo cremetem sal
uere. Vir. Reddiq; uiro promissa iubebant: quod fit quia uelle:
& nolle ad eos proprie pertinet qui sunt in aliquo imperio: & ī
aliqua potestate constituti: hinc iussus. a. um. & iniussus. a. um.
& iussus iussus/iussui: & iniussus iniussus/iniussui: unde nō so
lemus dicere feci hoc iusso tuo: sed iussu uel: promisso tuo. sed
promissu. Oratius tamen inquit utar misso idest re missa: non
autem missione: nec dixisset permisso tuo. Item nō dicimus ius
sibus permissibusq; tuis: sed iussis permissisq; tuis: nec iussus ꝑ
missusq; tuos dicendum: sed iussa tua & permissa. Virgilius. Ac
cipe iussis carmina cepta tuis. & iterum ille patris iussa exequit̄
Idem: haud mollia iussa.

Mando as ui tum per imporre & commettere. Mandare
enim est alicui personę gerendum aliquid: exequendumq; com
mittere. Quintilianus. Mandata tamen tua perago. Vir. Passo
res mandat fieri sibi talia daphnis. Idem. Grandia sępe quibus
mandauimus ordea sulcis idest commisimus. Terentius hem

m i

Tertia

siquid uelis huic mandes quod quidem recte curatum uelis ali quando significat scribere. Vt. Ci. q̃ plurimos libros mandauit litteris: aut litterarum monumentis. Itē dicimus carmina uirgi liana sunt memorię mandanda: siqd perficere cupimus.

Impero as ui tum per comandare: & idē est quod iubere Quin. Nā quāuis infestum lationibus mare iussus intraui: neq; dissimulauerim magnas fuisse causas patri cur hoc mihi impera ret: hic tamen annotandum est: quod sicut eleganter dicimus ī pero mihi: ut apud eūdem. Imperauit sibi nequas amitteret am plius preces: ut etiam permisi mihi: permisisti tibi: permisit sibi: ita non eleganter dicas iussi mihi. Item dicimus exequor uel ꝑa go iussa: & facio imperata. Quin. mihi quod semel imperata nō feci. In hoc etiam hęc uerba differunt: quod impero tibi hanc rē diciūs. Iubeo uero tibi hanc rē: & iubeo te. Quintilianus. pater me iussit

Pręcipio is pi ptum per comandare: & pertinet ad eos q curam aliorū gerunt: & qui aliis pręsint: ut puta parentes/ pręce ptores/ magistratus/ & huiusmodi. Salustius i. Cati. Iudices rerū capitalium quibus pręceptum erat. Idem in iugurtino. Micipsa pater meus moriens mihi pręcepit.

Edico is xi ctum per comandare: & ē magistratuū & re gum: unde edictum consulum sunt litterę consulū: qbus aliqd iubent atq; imperant. Vir. tum arma capessant edico.

Indico is xi ctum per fare asapere: sed īdicere est proprie denuntiare ut indictum est bellum: & romani indixerunt bellū cartaginensibus: & uir bonus & sapiens īdixit bellum uolupta tibus. Indictum est simulacrum militum astatorum. Romulus ī dixit spectaculum. Liuius indici deinde finitimis spectaculum iubet. Iterum indixit in posterum diem: ut adessent. Indictum est institium. Idem. Delectusq; & institium indictum est.

Ostendo is di sum per dimostrare

Propono is ui tum per proporre & dimostrare: sed ꝓpo nere & ostendere in hoc differunt. Quia proponere est potius

potestatem imperiumq; habentes. Vnde dicimus propono pręmium/propono metum/& ostendo spem/ostendo metum: hoc est hinc hortor: illinc deterreo. Cicero. Quis est qui proposito tanto pręmio nō excitetur. Idem propositis mortis & exilii minis. Iterum spem metumq; ostēdere. Item magnum huic urbi piculum ostendit.

Ostento as ui tum per dimostrare: & est cum asseueratione: & quadam cum iactantia: unde ostentatio.

Monstro as ui tum per mostrare: & est de rebus turpibus & in honestis/& cum irrisione. Persius. Pulcrum est digito monstrari: & dicier hic est: uel monstrare est pro monstro dare. Virg quod regia iuno monstrarat:

Manifesto as ui tum per manifestare: & est uerbis: ut incredibilem mihi tuis litteris amorem manifestasti. & est tractum a manu.

Pando is di sum uel ssum per fare palese/notificare/annuntiare. Vir. Furiarum maxima pando.

Aperio is ui tum per aprire/dichiarare: & scoprire. Vir. delius inspirat uates aperitq; futura.

Inuideo es di sum per inuidiare: ut inuideo tibi hanc rē ut liber pampineas inuidit collibus uuas. Iterum ascanioue pater romanus inuidet arces. Inuenitur tamen inuideo te hanc rē more maiorum: qui seruabant naturam primitiui: ut apud emnium. Quisnam liberum florem inuidit meum.

Exprobo as ui tum per rimprouerare & rinfacciare. Vnde exprobare crimē significat rinfacciare el delicto: exprobare beneficium significat rimprouerare el beneficio: unde exprobatio.

Detraho is xi ctū p detrahere & biasimare: ūde detractores

Derogo as ui tum per diminuire. Modestinus de. uer. signi. Derogatur legi aut abrogatur. Derogatur legi: cum pars detrahitur: abrogatur legi cum prorsus tollitur.

Nego as ui tum per negare: & negamus factum. uetamus nequis faciat.

Tertia

Abnego as ui tum per negare con istantia & giurameto Vir. Abnegat excisa uitam producere troia.

Delego as ui tũ per dare cõmessione. ut pater meus delegauit mihi hãc rem: & ille delegauit mihi hanc prouinciam.

Declaro as ui tũ ꝑ dichiarare & dimostrare: & frequẽtius ad facta pertinet q̃ dicta. Ci. declarauit id modo temeritas. C. cęsaris qui omnia iura diuina & humana peruertit: aliquãdo ẽ in dictis: Idem ad. Q. Ligariũ facere non potui quin tibi & sententiã & uolũtatẽ declarem meã. Interdum accipit̃ ꝑ significo: ut idem libro primo de finibus. Nullũ uerbum est: quod idem declaret latine. i. significet: uel ostendat: uel indicet.

Indico as ui tum ꝑ dimostrare: & est ore & uerbis: qũo inditiũ est oris & lingue: & indicare est proprie eorum qui fuerunt in facinore. Ter. & cęlatũ indicat.

Iniungo is xi ctum per imporre cosa molesta & noiosa: ut iniungo tibi hoc onus iniũgo tibi hanc prouinciam.

Impono is ui tum per porre disopra. ut molẽ & mõtes ĩ super altos imposuit. Aliquãdo significat finẽ imponere: unde imponitur manus rebus: cum ꝑficit̃ id quod cęperit: Vir. imponit regina manum. Relinqt̃ uero res cũ imperfecte dimittuntur ut apud eumdem. Atq; opere in medio defexa reliqt. Interdum ponitur pro iniungere: ut impono tibi hoc oneris. i. iniungo. Aliquando accipitur pro decipere: ut dicimus impono tibi: idẽ est quod decipio te. Quin. Spes tibi perpetue laudis imposuit. Vnde impostores dicũtur qui alios uerbis pollicẽtibus icantationibusq; sedunt ac decipiunt.

Memoro as ui tum

Cõmemoro as ui tum ꝑ ricordare o uero ramentare: & est proprie aliis: ut musa mihi causas memora.

Cõmẽdo as ui tũ ꝑ racomãdare & lodare: ut cõmendo te regi. i. cõmitto: cõmẽdo te apud regẽ. i. laudo & cõmẽdabo te ĩ senatu apud oẽs: & cõmendo me tibi. i. cõmitto me tuę fidei: & cõmendo tibi pecuniã. Dicimus ẽt cõmẽdo hãc rem memorię.

Regula

Cómodo as ui tũ per prestare & cõmodare. Et est ꝓprie de illis rebus quę eędem restituũtur: ut commodaui tibi equũ / uestem / librum / uasa / & his similia.

Accõmodo as ui tũ per acomodare. ut ille acõmodauit uerba sentẽtiis: dicimus ẽt accõmodaui hoc illi rei: & ad illam rem.

Mutuo as ui tũ per dare ĩprestãza: & dicit̃ ꝓprie de illis rebus q̃ nõ eędẽ restituũt̃: ut pecunia frumentũ uinũ oleũ & his similia. Paulus. Si certũ petat̃. Mutuũ recepturis nõ eãdẽ spetiem quã dedimus: alioquin cõmodatũ erit: aut depositũ: sed idẽ genus: nã si aliud genus ueluti ꝓ tritico uinũ recipiamus: non erit mutuũ: mutui datio cõsistit ĩ iis rebus quę põdere: numero: mẽsura ue cõsistũt. Appellata ẽ ãt mutui datio ab eo quod de meo tuũ fit: & ideo si nõ fiat tuũ nõ nascit̃ obligatio: hęc paulus iuris cõsultus. Alii dicunt mutuũ appellari: quia res quę reddunt̃ mutant̃. Inuenit̃ Mutuor. ris. & significat quod uulgo dicit̃ riceuere ĩpresto: & dicimus mutuatus sum decẽ aureos: rectius tamen sũpsi mutuũ uel mutuo. Dicimus etiã hic amat amicum suum mutuo amore: & mutuo amore tenetur: idest pari amore. Ter. Meretrix adolescentem cuius mutuo amore tenebatur: excluxit.

Promitto is si sum per promettere. & promittimus rogati pollicemur sponte.

Spondeo es di sum

Despondeo es di sũ ꝑ ꝓmettere: & ꝓprie ꝑtinẽt ad cõnubia Spõdet ãt pater puelle: Despõdet pater adolescẽtis. Ter. Nã aliã pater ei spõderat. spõdere eĩm secũ sextũ põponiũ ꝓ dicere ponebat̃. unde respõdere adhuc manet. Sed postea usurpari ceptũ ẽ ꝓ ꝓmittere: & dicit̃ a spõte & dico. is. quasi spõte dicere & sponte ꝓmittere. hĩc despõdere & spõsionẽ facere & spõsus & spõsa. ulpianus eo. ti. spõsalia dicta sunt a spõdendo. unde sponsi & spõse appellatio nata est.

Lego as ui tũ ꝑ mãdare imbasciadore. unde legati dicũt̃. i. oratores. hinc college q̃si simul missi ad eundẽ magistratũ. Aliq̃do significat reliquere testamẽto: ut pater meus legauit mihi cẽ

Tertia

tũ aureos .i. testamẽto reliqt. hic legatũ / & legatarius & legataria

Mitto is si sum per mandare. Et dicimus mitto tibi & ad te: sicut scribo tibi & ad te.

Cõmitto is si sum ꝑ cõmettere & affidare: & est proprie de rebus magnis: teste donato: & de his quę salutẽ in dubio hẽnt Ter. Nam dũ amicã hãc meã eẽ credet: nõ cõmittet filiã. Aliquã do de rebus facinorosis & pudẽdis: ut apud eundẽ. Quãquam est scelus: nõ cõmittet hodie unquã ut uapulet. Sciẽdum quod sequẽte ut uel simili dictione semꝑ hoc uerbũ accipitur i malam partẽ. Cic. Nõ cõmittas ut cũ oĩa tibi a nobis suppeditata fuerit tu tibi defuisse uideare. & iterũ. Nõ cõmittas ut dicẽdũ sit nõ pu tarã. Quinti. quoq;. Nõcõmittã ut illa dubia faciã defensionis sollicitudine. Cic. tamẽ quodã loco nõ ꝑ ut: sed ꝑ quãobrẽ locu tus ẽ dicẽs. Nihil tibi esse cõmittẽdũ: cõsiderare debes quãobrẽ eorũ quos laudas: te nõ similimũ pr̨ebeas. Idẽ. Pollebat quãob rẽ quod ut & licebit illud tollere & hoc subiire: nec recte dicas fac cõmittas ut oẽs te laudẽt. aut sic: non cõmisisti unquã ut lau dareris: & in ãtedicta significatiõe semper hẽt secũ negationem ut exemplis colligitur. Item cum pr̨epositiõe. in. quid significet apparet exemplo Virgilii dicẽs. Quid meus ęneas in te cõmitte re tãtum: quid troes potuere quibus tot funera passis cũtus ob italiam terrarum clauditur orbis. Interdum tamẽ significat con iungere: aliquando claudere.

Remitto is si sum per rimãdare in drieto. Vir. Qualẽ me ruit pallãta remitto. Aliquãdo significat lenem & facilẽ reddere: unde remissus / a / um. Cic. Sed amicitia remissior esse debet & li berior & dulcior & ad omnẽ comitatẽ facilitatẽq; ꝓcliuior. Ter. Remittenẽ qppiã philomenę dolores & est translatio ab arcu.

Credo is di tum per credere & affidare: & est ꝓprie fidei alicuius aliquid mãdare. unde creditores. Paulus de uer. signi. Creditores accipiẽdos esse cõstat eos quibus debeẽ ex quacũq; actiõe uel persecutiõe uel iure. & credimus ignotis & alienis: cõ mittimus amicis. Ter. Abii ad ꝓximos qui tibi erãt eis cõmissi

Regula.

& credidi. Itē aliud ē credere pecuniā: aliud ē credo te esse bonū uirū. Illud est fidere pecuniā. hoc uero existimare: ut apud eūdē terētium. Sororem falso creditam meretriculę.

Reddo .is di tū ꝑ rendere & restituire: ut reddo tibi librū Sed reddimus illā ꝑsonā illis: qui uolūt ut ea restituaꝛ̃ sibi: uel redduntꝛ̃ nolētes cupiētibus: ut seruus dn̄o: & exul tyrāno: uel reddimus nostris: restituimus alienis. Interdū reddere est retro dare: uel per aliū dare. Celsus. eo. ti. Reddēdi uerbū q̄q̄ significa tiōem hēt retro dandi. Recipit tamē & ꝑ se dādi significatōnem: ut reddo tibi litteras: quas mihi Cicero ad te dedit. Aliquando ponitur ꝑ facere, ut reddo te certiorē de hac re. i. facio. Aliquan do significat respōdere. Vir. Audire & reddere uoces: aliquādo reddere est quasi debitū reddere: ut apud eūdē. Redditus his primū terris. Oratius. Nauis quę tibi creditū debes uirgiliū fini bus atticis reddas icolumē pręcor: & cōponiꝛ̃ ex re. &. do. & ge minaꝛ̃. d. differentię causa: redeo redis.

Restituo is ui tū ꝑ restituire: & restituimus ꝑprie illā ꝑso nā: cui cupit restitui: uel restituuntꝛ̃ uolētes & cupiētes: ut ciuis patrię: & filius patri. Ter. tibi qui filiū restituerē. Idē: ut suis resti tuā ac reddā. Paulus. eo. ti. Restituere his uideꝛ̃: qui id restituit quod hiturus eēt actor: si cōtrouersia ei facta nō eēt: uel restitue re est rē itegrā & ꝑfectā retro statuere. Vlpianus: neq̄d i loco. pu. Restituere uideꝛ̃ q̄ i pristinū statū reducit. reficere uero ē ꝙ corru ptū ē i pristinū statū restaurare teste eodē ulpiāo de regulis iuris

Concilio as ui tū ꝑ cōciliare & pacificare: & conciliamus amorē nobis alicuius: cōciliamus beniuolētiā: nō aūt cōciliaūs gratiā. Itē cōciliamus nobis pacē: & ꝑsonas: sed potius ꝑsonas: quā pacē. Vir. Tu mihi quodcūq; hoc regni tu sceptra iouēq; cō cilias. Ter. ut pacē cōciliē: optime ipsos uideo: & est modus lo quendi antiquus: significat autem conficere pacem. Item conci liamus nouos: reconciliamus ueteres.

Demulceo es xi ctū ꝑ toccare piaceuolmēte: ut fit pueris, ca tulis, & equis: & est quod dicimus lisciare el capo o uero dare

Quartus.

ſoie. Teren. nõ poſſũ pati q̃n tibi caput demulceã: & uenit amul ceo mulces: quod ſignificat mitigare & placidũ reddere. Vir. & mulcere dedit fructus & tollere uento.

Verba quarti ordinis quem caſum exigunt ante ſe? nomĩatiuum & poſt ſe duos accuſatiuos: ut doceo te artes liberales: & poſco te hanc rem.

Doceo es ui ctum per inſegnare

Edoceo es ui ctum per auiſare & manifeſtare. Vir. quę ſibi conciliet: uiolentaq; pectora turmi edocet.

Dedoceo es ui ctum p trarre dellamente choſe inſegnate Nam dedocere aliquem eſt proprie quod doctus eſt falſum eſſe oſtendere docendo quod uerum eſt. Quin. in ſecũdo. Et quidẽ prius ac difficilius opus dedocendi quã docendi.

Erudio is ui tũ p dirozare o uero digroſſare: & dicimus erudio te hac re: & de hac re: non autem huius rei. unde rudi mentum

Inſtruo is xi ctũ p ordinare & mettere ĩ puncto: & iſtrui mus proprie militẽ/aciem/claſſem/cauſam: raro inſtruimus diſci pulũ: aut mentem alicuius/& plus eſt inſtruere quam docere & erudire: & dicitur de bonis & malis rebus. Vir. Remigium ſup plet ſocios ſimul inſtruit armis. Idem. Dolis inſtructus & arte pelaſga: & uenit a ſtruo ſtruis: quod eſt ordinare & componere ut apud eũdem. Cura penum ſtruere & flammas adolere pena tes: unde ſtructores dicuntur: ĩ. ferculorum compoſitores.

Induo is ui tum

Veſtio is ui tum p ueſtire: & dicimus induo te ueſtem & ueſte: ſed uſitatius cum ablatiuo: ut ſpoliis indutus achillis Inueniũtur etiam cum accuſatiuo cum prępoſitione. in. ut apud eũdem. Quos hominum ex facie dea ſeua potentibus herbis. Induerat circe inuultus ac terga ferarum: atq; iterum. Contem plator item cum nux plurima ſiluis induit in florem. Sicq; ſe ha bẽt Spolio/calcio/cĩgo/accingo/ſuccĩgo/pręcingo/exuo: ut iſtã nũc exue mẽtẽ. Iterũ: ſubſtulit exutas uinclis ad ſidera palmas

Regula.

Spolio as ui tum
Exuo is ui tum per spogliare
Calcio as ui tũ p calzare. Inuenitur calceo. es. unde calceus calcei.
Discalcio as ui tum per scalzare
Cingo is xi ctum per cignere: aliquando significat ornare. Vir. Sic fatus cingit uiridanti tempora lauro:
Accingo is xi ctũ p prepararsi. Accingere enĩ ꝓprie significat studiose parare se: hoc ẽ expeditũ & ꝓmptũ se ad aliqd agẽdum reddere: unde hoĩes accĩcti sunt expediti & parati: & conuerso discĩcti/ignaui/& hebetes ad oĩa agẽda: ut discinctos mulciber afros uel accincti/industrii/& solertes dicũtur: & semp ẽ de magnis rebus. Vir. Accigũt oẽs opi. Ter. Accigar iquit: quasi ad rẽ difficilẽ & arduã me expediam & dicimus accingo me ensem & ense.
Celo as ui tũ p tenere celato: & dicimus celo te hanc rem: & celo tibi hanc rem: & celo te hac re. & celo te de hac re. Celare autẽ ẽ simpliciter: tacere uero ẽ celare neq̃ sciat. Ter. ĩcõmoda atq; ĩiurias omnes uiri ferre & tegere contumelias.
Oro as ui tum per pregare: & est simpliciter: ut oro te hanc rem. Ter. id te oro Daue in commune ut consulas. Est aũt orare humillimis uerbis placidos rogare. Virgilius. Multa iouẽ manibus orasse supinis: Iterũ. Troes te miseri uentis maria omnia uecti oramus: prohibe infandos a nauibus ignes. Hinc dicit orator: qui est dum orat: & cui causa defendenda mandatur Aliquando oratores idem sunt quod legati. Vt apud eumdem centum oratores augusta ad menia regis ire iubet ramos uelatos palladis omnes.
Exoro as ui tum per pregare: & est proprie precibus flectere & impetrare: orare uero est cum effectus dubitatione rogare. Terentius. Orator ad uos uenio cum ornatu prologi: sinite ut exorator siem. Idem non mittis: nisi te exorem: atq; iterum sine te exorem. i. precibus flectam.

O bsecro as ui tũ ꝑ pregare: & est proprie per sacra iratos rogare. Ter. pater obsecro ut mihi ignoscas. Idẽ obsecro te quã primũ hoc me miserũ libera metu. Interdũ ponitᷣ ꝑ aduerbio obsecrãdi: & est duplex obsecratio: reuerentię & uituperationis: ut apparet apud comicos.

R ogo as ui tũ ꝑ pregare & chiedere digratia: est autẽ aliquãdo suppliciter petere: aliquando precibus orare & minus ẽ rogare quam orare. Interdum ponitur pro interrogare: & tũc iũgitur cum ablatiuo cum prępositione. de.

I nterrogo as ui tum per domandare di cose dubie: & dicimus interrogo te hanc rem: & de hac re.

P eto is ui tũ p chiedere di gratia. Petere enĩ secũdũ Varronẽ est ꝓprie aliqd suppliciter & pręcario postulare: & ẽ ĩ bonã & in malã partẽ: ut medicus petit sanitatẽ ęgri: pater laudẽ filii: tu diuitias: ego uoluptatẽ peto. Itẽ multi filii petunt mortẽ patris. Serui mortẽ dominorũ. Petere utiq; cũ ablatio ĩ malã partẽ accipiᷣ: ut peto te gladio/ peto te ueneno/ peto calce/ peto te pugno: peto te ĩsidiis. Vnde pete. arũ. gladiatorũ ĩsultus dicunᷣ. Aliquãdo significat ĩstãter petere. ũde petulantia & edi pueriq; petulci: & uxores quoq; circum maritos appellantur petulcę.

A ppeto is ui tũ. Expeto is ui tũ ꝑ desiderare & cercare: & appetimus cũ affectu qualiacũq;: expetimus uero cũ rõe ea quę sunt honesta & bona. Vnde de rebus expetẽdis scripsere philosophi: quę scilicet peti debẽt: nõ aũt de appetẽdis: ex quo deriuaᷣ appetitus q ĩmẽsa & ĩmoderata cupiditas dicitur.

P osco is poposci caret supĩo ꝑ chiedere cose debite. Nã poscere ẽ ꝓprie secũdũ uarronem quotiẽs aliqd ꝑ merito nostro deposcimus: uel poscere ẽ iure & debite rẽ honestã petere. Vir. si tibi quę posco ꝓmittũt. Idẽ. Tu modo posce deos sacrisq; litatis.

R eposco is sci caret supĩo ꝑ richiedere le cose sue tolte per forza. Reposco enĩ rẽ meã: & quod mihi debes reddi peto. Vir. parthosq; reposcere signa: & sic dicimus ille reposcit sua. i. quę sibi debenᷣ: & hic reposcit librũ suum. i. ut sibi reddatur.

·Regula·

Expoſco is ſci caret ſupino p chiedere cũ iſtãtia. Vir. ęneã acciri
oẽs populuſq; patreſq; expoſcũt. mittiq; uiros q certa reportẽt.
Poſtulo as ui tũ p chiedere di ragione: quia poſtulamus iure &
tanq̃ rẽ iuſtã. Itẽ poſtulamus iperioſe petiũs hũiliter & præcario
Itẽ poſtulo ẽ quodãmodo uolo & requiro: ut res/locus/perſõa
tpũs/cauſa poſtulat. poſtulo ãt & peto ſępiſſime iũgũr cũ abltio
cũ prępoſitõe. a. uel. ab. uel. abs. ut poſtulo uel peto hoc abſte.
Expoſtulo as ui tũ p dolerſi delle igiurie. Expoſtulare aũt idẽ
eſt quod cũ querela apud amicos reqrere & q̃ſi officiũ amicicie ĩ
alio deſiderare. Ter. Quã ipſi fecerũt ultro iniuriã expoſtulant.
uel expoſtulare ẽ quęrelã apud eũ ipſum deponere de eo ipſo q
fecit iniuriã: & frequẽtiſſime poſt ſe hẽt abltium ſeruiẽre prępoſi
tiõe cũ: ut qd hẽs quod mecũ expoſtules. Idẽ. Adeon ne ad eũ
& cũ eo iniuriã hãc expoſtulẽ. plus eſt expoſtulare quã queri.
Flagito as ui tũ p chiedere cũ inſtãtia & ſtrepito. ẽ aũt flagito
uehemẽter & pluſq̃ poſtulo. Cic. p Quintio. Quãquã hoc cauſa
poſtulat: & ſi poſtulat: nõ tamẽ flagitat: & eſt tractũ a flãma quę
nõ ẽ ſine ſonitu & crepitu. Vnde flagellũ & flagitiũ appellanť.
Efflagito as ui tũ p chiedere & ẽ cũ clamore & iſtãtia depoſcere
Quĩti. ad Tryphonẽ. Efflagitaſſe quotidiano cõuiuio: ut libros
quos ad Marcellũ meũ de iſtitutiõe oratoria ſcripſerã iã emittere
inciperẽ. Quę uerba ẽr Cicerõis ſũt ĩ epiſtola ad. Q. fratrem.
Quero rs ui tum per domãdare & cercare: & dicimus quero te
hanc rem & quero te de hac re & quero hoc a te pro interrogo:
cuius frequentatiuũ eſt querito quod eſt inſtanter querere. Ter.
Atq; hercle hic de illo grege eſt ſi me ſenſerit eum queritare. Itẽ
q̃rit qui ad plenũ & pꝑetuũ reponit. Queritat q uix quotidie ĩ
q̃rẽdo uictũ ĩuenit: ut apud eũdẽ. Lana ac tela uictũ queritãs.
Moneo es ui tum
Admoneo es ui tum per amonire & ricordare. Vir. hũanis quę
ſit fiducia rebus: admonet. Et dicimus moneo te hãc rem & de
hac re: & huius rei. Valerius maximus libro ſexto. Ab eo qui p
xime conſtiterat ſolutę a ſe legis ſuę admonitus. Eſt autem mo

Quinta.

nere proprie cũ memoramus alicui quę sibi utilia sũt. Ter. Nisi eum quãtum tibi opis dii dent seruas/castigas/mones.

Verba quĩti ordinis qué casũ exigũt ãte se/nomĩatiuũ & post accu satiuũ cũ abltĩo sine pręposĩtõe ut priuo te õibus uoluptatibus

Priuo as ui tum per priuare.

Vacuo as ui tum

Eximo is mi ptũ p uotare. ter. ubi ubi iuẽiã pãphilũ ut egri tudinem in qua nũc est eximã: atq; expleam animum gaudio.

I mpleo es ui tum per empire. & dicimus impleo te illa re & illius rei. Vt rimarum plenus sum.

Expleo es ui tũ per empire aperfectione: ut apud eundem suui animum ut expleret suum.

O rno as ui tum Exorno as ui tum p ornare.

O nero as ui tũ p caricare & aggrauare. Vir. Vina bonus q̃ deinde cadis onerarat acestes. Idẽ spoliis orientis onustũ. Ter. plus decẽ oneratis ueste & auro. dicimus ẽt onero te mũeribus & onero tibi muuera: & sic se hẽnt quedã alia uerba quę cũ dati uo iũgi possũt: ut Spargo: Aspgo te aqua & tibi aquã: Fundo te aqua: & fũdo tibi aquã: leuo te hoc onere: & leuo tibi hoc onus figo terram hasta: & figo hastam terrę: & sterno lectum lodice: & sterno lodicẽ lecto. D icimus ẽt tãgo te mãibus: uideo te ocu lis: audio te auribus: accumulo te mũeribus & si qua sũt alia.

E xonero as ui tũ per scaricare & allegerire. Ter. nos quoq; amicos eius exonerastis metu. I dem ego nũc mihi cesso qn hũc hũerũ exonerẽ pallio: & diciũs exonero te pallio: & tibi palliũ.

L euo as ui tũ per allegerire. Vir. Inuisum numen terras cę lumq; leuabat. I terum leuat ipse tridenti leuiorem reddit. Ali quando significat molestiam auferre: ut apud eundẽ ego te hoc fasce leuabo: cuius composita sunt Alleuo Elleuo & Subleuo.

A lleuo as ui tũ p alzare i alto. Est aũt alleuare ĩ altũ tollere uel de imo: & ubi qd piectũ ẽ sursum tollere. Quin. Vbi multos quorũ supcilia ad singulos uocis conatus alleuarẽt. Idẽ hõini in aquã lapso atq; alleuarẽ orãti. Inde p translationem ad qualita

Regula.

tem fortunę: ut idē. Quare non petit ut miserum putetis nisi & innocens fuerit non petit ut afflictū alleuetis: nisi & probauerit sese infeliciorem quod patrem amisit q̄ quod oculos.

E leuo as ui tū p diminuire & extenuare. Quin. Nā qs ignorat: quin id lōge sit honestissimū ac liberalibus disciplinis & illo quē exigimus aio dignissimū: nō uendere opam: nō eleuare tāti beneficii auctoritatē: cū pleraq; hoc ipso possit uideri uilia quod pretium habent.

S ubleuo as ui tū p porgere aiuto: ē aūt subleuare auxiliū defensionēq; prestare. Ci. Zephyrus qui se naturā cuiusq; ex forma perspicere ꝓfitebaẗ: derisus a ceteris est: q illa i socrate uitia nō agnosceret: ab ipso aūt socrate subleuatus: cū illa signa ratione a se deuicta diceret. Interdū poniẗ p alleuare. Suetonius de uespasiani uita. Dumq; surgit ac nititẽ inter manus subleuantium extinctus est.

F raudo as ui tū p fraudare & priuare: & dicimus fraudo te hac re. Vir. Quē regno hesperię fraudo & fatalibus aruis. Cęterū fraudare geniū suū significat nō satisfacere necessitati & uoluptati suę. ter. Quod ūciati uix demēso suo suū defraudās geniū cōpsit miser: cuius cōtrariū ē curare geniū: hoc ē laute uiuere

D efraudo as ui tū p fraudare & igānare: & est proprie p fraudem decipere. Ter. etiam insuper defraudet.

D eleo es ui tū p leuar uia in tutto: ut apud eūdē: delebo omnes de hinc ex animo mulieres: & est tractum ab illis qui scribunt in tabellis geometricis.

S edo as ui tū p spegnere & mitigare: & est proprie de animo irato: quia ira sedatur: dolor uero lenitur.

A lo is ui tum per alleuare & nutrire

N utrio is ui tū p nutrire. Inuenitur nutricor nutricaris & nutrior nutriris deponentia. Cicero de natura deorum: omnia quę sunt sicut membra/ & suas partes nutricantur: & continent: uerumtamen nutriri: & ali fere idem significant: sed nutriri est & puerorum: ut crescant. Vnde nutrices dicuntur: nutri

Quinta.

aliq; qui curam infantium habent: habueruntq; & adultorũ ut uiuant. Alii quoq; in eodẽ significato: at in rebus incorporeis frequentius ut crescant. Quint. Sed alere facundiam uires augere eloquentię possit. Ci. sed ne illa extincta sunt: alunt potius & augentur cogitatione & memoria mea. Vir. hos successus alit: & quasi horum animos successus augescere facit.

A rripio is ui ptum p rapire p forza. Vir. non potui arreptũ diuellere corpus: aliquãdo significat inuadere: ut apud eundẽ: ecce tibi & ũdis spargere ausoniã tellus hãc arripe uelis;

E ripio is ui ptum per liberare daqualche pericolo. Veruntamen quotiens hoc uerbũ habet cũ accusatiuo datiuũ: fere in malã partẽ accipit̃: ut eripuisti mihi oẽs beneuiuendi facultates. Quotiens uero ablatiuum cũ prępositiõne a. uel/ab/uel abs plerũq; in bonam ut eripuisti me a periculo. Ter. atq; crimĩe hoc antiphonẽ eripiã. Vir. hoc erat alma parens quod me per tela p hostes eripis. Idẽ eripite o/socii pariterq; isurgite remis. Interdũ in malam: ut eripuisti a me filiam.

P ręripio is ui ptum p torre in sua cõmodita: & in suo uso ut ille pręripuit mihi artẽ grãmaticę: hoc est mihi pręripuit ne essem primus. Nã qui pręripit in suos proprie usus capit: nec prępositio illa antecessionem temporis habet. Ci. pro Gallo. Demostenes tibi pręripuit ne esses primus orator. Tu illi ne solus. Nõ nunq̃ hoc uerbũ significat ãtecape. sed magis i passiuo: ut i matura morte pręreptus nõ potuit pręstare q̃lẽ ꝓmiserat regem.

I mpetro as ui tũ p impetrare: & dicit̃ a parẽdo: cuius rei difficultas cõplẽdorũ nogociorum quę sunt ardua & difficilia apparet. Ter. Videndum est ne minus propter iram hanc impetrem quã possim perficiam. Iterũ facis ut decet te: cũ istuc quod postulo: impetro cum gratia.

F irmo as ui tum per fermare

A ffirmo as ui tum per affirmare:

C onfirmo as ui tum per confirmare

O ffirmo as ui tũ p fermarsi nel suo parere. cõtra altri. Nã

Regula.

offirmare est aduersus aliquē omnia obstinate agere. Ter. Certū est offirmare uiam me quam decreui psequi. Idem age queso ne tā offirma te o/creme. i. noli istuc tam certe proponere.

Assero is ui tum p affermare: & est proprie uerbū quo utimur in assertione/aut libertatis/aut seruitutis seruorū: hinc assertores qui affirmāt aliquē esse aut liberum/aut seruum. Ter. Nā ego liberali illam assero causa.

Asseuero as ui tū per perseuerare nella affirmatione: ē autem asseuerare inter ipsa argumēta probationesq; uim animi metūq; admiscere. Quod declarat. Quin. cū inquit altera ex asseueratione probatio est: ego feci: tu hoc mihi dixisti: & o/facinus ī dignū: & alibi cum presertim quorundam probatio sola sit in asseueratione & perseuerantia.

Rapio is ui ptum per rapire o uero piglare cum furia: & per forza. Ter. sublime intro hunc rape q̄tum potes: unde raptio quod ē personarū: ut apud eumdem: disperi thesiphonem audiui filium una affuisse in raptione cum eschino: & rapina q̄ est rerum: raptus uero ad strupum refertur: ut & rapti ganimedis honores: Sed de personis duobus modis accipit̄: uno: qui ad res quoq; pertinet: uelut apud Virg. Quid faceret quo se rapta bis coniuge ferret: rapta pro ablata. Idem raptas sine more sabinas. Altero pro eo quod est uim afferre atq; uitiare: quod pprīe de uirginibus que uitiate sunt dicitur: ut apud Senecam. Rapta raptoris aut mortem. aut idoratas nuptias optet. Idem alio loco uitiata uitiatoris aut mortem: aut indotatas nuptias optet.

Lacto as ui tum p dare la poppa: ut matres lactant pueros: lactare enim est lac prebere uel lacte nutrire. Interdum tamē methaphorice significat: teneros homines & adolescentes blanditiis ac pollicitationibus allicere atq; decipe: quasi aliqua dulcedine tenere. Ter. & pollicitando eos animos lactas: hinc oblecto. as. & oblector. tis. Lacteo uero est lac sugere. Vnde puer lactens dicitur: & est neutrale.

Quinta.

P asco is ui stum per pascere & nutrire: & dicimus equī pascunt herbam. Martialis. Quod multi tineas pascūt blactasq; deserti: & herba pascit equum. i. nutrit: & pasco equum herba. Vir. ueloces catulos spartae acremq; molossum pasce sero pinguī Est autem pascere proprie bestiarū: sicut uesci est hominum: unde pastis pastus & pabulū pastio ad alimēta pecudū pertinet: quę pasti dicunť. Pastus homini competit pabulū pecudum est & aliorū brutorū: & ē proprie cibus herbaceus/feniceusq; ac paleaceus/uel stramētaceus. Aliquādo accipiť ꝑ delectare: ut apud eumdē: Nō animum modo uti pascat ꝓspectus ianē. Ter. Restabat aliud nihil nisi oculos pascere. Inuenitur pascor: ris. deponēs: quod est proprie comedo & uoro: sempq; regit accusatiuū ut equus pascitur herbam: ut pascunť uero siluas & summa licei horrētesq; rubos & amantes ardua dumos. Et pascor equum ꝑ herbam: ut cętera pascuntur uirides armēta ꝑ herbas: & equus pascitur in uiridi pabulo: ut pasciť in magna silua formosa iuuēca: & equus pasciť herba: ut silua pastus harundinea. Inuenitur etiam pasciť diem/noctē/mēsem: ut sępe diem noctēq;: & totum ex ordine mensem pascitur.

C ibo as ui tum per cibare
E duco as ui tum per aleuare
Tego is xi ctum
C ooperio is ui tum per coprire
Munio is ui tum per fortificare

I mpartio is iui tum per fare partecipe: & dicimus impartio tibi hanc rē: & impartio te hac re. & tu impartiris a me his rebus. Inuenitur etiam impartior. ris. deponens. & ueniunt a partio partis: & a partior. ris. Est namq; impartio idem quod impēdo/uel in partem do. M. Tul. hinc aliquid temporis impartias quasi impendas. Idem laboris mei laudem nemini īpartio: quasi partem do. Aliquādo mutata cōstructione. Ter. Sed cesso herum hoc malo impartire propere. Idem plurima salute parmenonem impartit gnato.

: Regula.

Inficio is ci ctum per tignere: est autem uertere unum colorem in alium: unde infectores. Interdum accipitur ꝑ maculare & corrumpere: ut ille infecit me scabię morbillo & his similibus: & hic morbus non solum īfecit homines & animalia: uerū etiam ipsum aera: hic inficiatores qui sūt falsi criminis obiectores: ut. Ci. de oratore libro primo: ut si inficiator probasset iudici ante petitam esse pecuniam q̄ esset cępta deberi: Vel īficiator est proprie: qui negat se uel debere: quod actor petit: uel commisisse: quod accusator obiicit. Vnde status coniecturalis dicitur. inficialis: in quo semper reus inficiaꝛ̄: uel inficias it. Inficiari enī & inficias ire est uerbo negare: Nam negare est aliquando & facto. Vir. egregii forma: sed quis fortuna negarat in patriam reditus. Non est autem huic nomini nisi accusatiuus casus inficias: & unum uerbum eo is it. Cui simile est suppetias ꝑ eo quod est auxilium. Cęsar in. xii. comentariorum. Atq; suis fugientibus suppetias ire contendit. Idem in eodem. Et nuntiabant auxilia magna equitatus oppidanis suppetias uenire. Plautus in epidico. Sed memento siquid sęuiunt senes suppetias mihi cum sorore ferre. Idem in eodem nominatiuo ē usus auxilia mihi & suppetię sunt domi.

Polluo is ui tum Inquino as ui tum

Maculo as ui tum per macchiare

Cōtamino as ui tum per contaminare & macchiare: est autem manibus pollutis aliquid attractare. Sed methaphorice ad alias res transfertur. Ter. cōtaminari non decere fabulas: Idem ne hoc gaudium contaminet uita aliqua egritudine. hinc: intamino intaminas quod est non corrumpo: sed non est in usu: unde intaminatus. Oratius. Virtus repulsę nescia sordidę. Intaminatis fulget honoribus. i. incorruptis & indiminutis.

Percutio is ssi sum per percuotere

Ferio is ii tum per ferire

Vulnero as ui tum per uulnerare

Pello is li sum

Sexta.

Expello is li sum p sospignere & scacciare. Vir. & patrio arpyas in fontes pellere regno

Impello is li sum per sospignere. Vir. Impulit in latus.

Verba sexti ordinis qué casum exigũt ãte se/nomiatiuũ & post se accusatiuũ cũ ablatiuo cum prępositione a/uel/ab mediante: ut audiui lectionem a pręceptore.

Audio is ui tum per udire: ẽ aũt audire ꝓprie auribus accipere: ut uisa sum audire uocẽ militis: & dicimus audio hanc rem: & audio hoc abs te: & audio hoc de te ab illo: & audio tibi .i. obedio/pareo/credo. Aliquãdo ponit̃ ꝑ exaudire. Vir. Audiit omnipotẽs & uoti phębus succedere partem mente dedit. Idem audiit & cęli genitor de parte sinistra. Intonuit leuũ. Interdũ significat fateri quę significatio similis ẽ supiori. Ideo sępe sic scriptũ legimus audio & fateor q̃si postremus declarat primum.

Exaudio is ui tũ p udire apfectione: exaudire enĩ ẽ audita potẽti cõcedere: & ẽ ꝓprie afflictorũ & supplicãtium: ut nulli exaudita deorũ uota precesq; meę Item ĩ sacris litteris. Exaudi deus deprecationem meam cum deprecor.

Inaudio is ui tũ p udire bene. Plautus ĩaudisse ĩqt. i. ualde audisse: aliquãdo significat nõ audire: ut hic dixit mihi rẽ inauditam quasi nouã & mirãdam: & non amplius auditam.

Ausculto as ui tũ p ascoltare: & dicimus ausculto te .i. audio te: ausculto tibi .i. obtẽpero tibi uel obsequor. Ter. Nec q̃d agam certum ẽ: pamphilũ ne adiutẽ: an auscultẽ seni: & cũ datio hẽt ui neutralẽ: & dicitur ab auribus uel ab auendo uerbo antiquo: eo quod qui paret auditis auscultare uidetur.

Intelligo is xi ctum per intendere

Cognosco is ui tũ p cognoscere: & põt referri ad oẽs ꝑsõas Agnoscere uero dicit̃ solũ de ꝓpiquis & sanguine cõiũctis: ũde agnati: & significat ꝓprie ricognoscere: ut agnoscitq; suos letusq; ad męia ducit. Iterũ pgama & arẽtẽ xanthi cognomĩe riuũ agnosco. Interdũ cognoscere ponit̃ ꝑ diligẽter attẽdere & cõsiderare Ter. postq̃ & ipse sese & illam & hanc quę domi erat cognouit.

Regula.

Disco is didici ca.sup. ꝑ ĩparare: ut nõ ignara mali mise ris succurrere disco. Interdum significat cognoscere: ut crimen ab uno disce omnes.
Condisco is ci ca.sup. per imparare insieme. Oratius. Angustam amice pauperiem pati. Robustus acri militia puer condiscat: & parthos feroces metuendus hasta.
Dedisco is ci ca.sup. per dimenticare cose ĩparare. Nam dediscere est proprie quod didici obliuisci.
Edisco is ci ca.sup. per mandare alla memoria. Nã edis cere ẽ memoriter complecti. Quin. Illud ex cõsuetudine mutandũ prorsus existimo in his de quibus nũc disserimus ętatibus ne oĩa quę scripserit ediscãt: & cętera ut moris est dediscant.
Accipio is pi ptũ ꝑ riceuere cose date. Aliquãdo significat intelligere. Ci. quod dat accipimus. Aliquãdo significat accipere in conuiuiũ: ut illos porticibus rerũ accipiebat ĩ ãplis .ter. accipit homo nemo melius ꝓrsus neq; prolixius: ũde dicimus sum acceptus laute. i. acceptus in conuiuium uel tractatus.
Percipio is pi ptum ꝑ piglare & ĩtendere ꝑfectamente.
Recipio is pi ptũ ꝑ ripiglare: ẽ autẽ ut recipio hoc a te: quasi iterũ cape. Interdũ tamen significat ꝓmittere. i. quod uulgo dicimus riceuere sopra dise: & dicimus recipio illi hoc de te: & recipio hoc tibi de illo. i. ꝓmitto. Ci. ad. Len. Quidq; sibi is de me recepisset in memoriã redegit. Aliquãdo est de loco difficili & ꝑiculoso ad locum tutũ se reducere: & ẽ ꝓprie quod dicimus ritrarsi: ut expugna in castra. Ter. Sed eum ipsum uideo in tẽpore huc se recipere. Hic fiunt duo nomina receptus. a. um: ut frugesq; receptas: iterũ sociis & rege recepto. & receptus receptus receptui: quod accipitur pro eo quod dicitur la raccolta: ut hic est primus cum canitur receptui: & ultimus canitur bellicum.
Comprehẽdo is di sum ꝑ piglare & tenere secreto: est aũt scriptum aliquẽ ĩ facinorem deprehẽsum tenere. Ter. hunc pro eunuco postea comprehẽdere intus & cõstrinxere.
Depręhendo is di sum per sopragiugniere/occupare: & ẽ

sexta.

ꝓprie nauigantiũ: cũ a tẽpestate deprehẽdunť: ut deprehẽsa olĩ statio tutissima nautis. Idẽ argolicoue mari deprehẽsus & urbe micene: uel deprehẽdere ẽ ĩfacinore: ut siquis eẽt deprehẽsus in adulterio / in furto & his similibus.

Moueo es ui tum per muouere

Ammoueo es ui tum per rimuouere: & est proprie saxũ de loco suo remouere: in quo opere uehementer laborať: tamen metaphorice ad oĩa põt referri. ter. Age tamẽ hũc ego ãmouebo

Admoueo es ui tũ p appressare. Nã admouere manũ signi ficat apponere manũ. Ammouere manũ ẽ remouere manũ: sicut aduerto oculos aut mẽtẽ aliquo: significat oculos aut mẽtẽ cõ uerto. Auerto oculos mẽtẽue ẽ alicũde cõuerto oculos mẽtẽue.

Remoueo es ui tũ p rimuouere: quasi iterũ mouere

Abigo is gi ctũ p rimuouere & mettere ĩ fuga. Nã am bigere ẽ rem odiosã & molestã ac dãnosam aloco fugare atqꝫ ex pellere: unde dicimus abige muscas amẽsa: abige canes a ceracu lo: abige aues a segetibus & leguminibus. Quin: Ibo ĩ littus mi ser plãtibus aues abigã. Itẽ de pecoribus si nobis odiosa sunt: ut abige oues / capras / boues / asellos / ab oreis / a uinetis / a pratis Si uero odiosa nõ fuerĩt: idẽ ẽ quod furari quod ꝓprie fit grega ri. Ideoqꝫ abigere greges significat furto aut latrocinio tollere. unde abacti & abactores pecuariorũ animaliũ fures & latrũculi appellanť: quos nõ nulli abigeos uocãt. Vlpianus de abigeis. Abigei proprie habentur qui pecora ex pascuis uel ex armentis subtrahunt: & quodammodo depredantur.

Arceo es ui ctũ p fare stare discosto. Arcere enĩ ẽ ꝓhibe re & uetare: ne accedant qui ueniũt. Vir. Multosqꝫ arcebat longe latio. Vnde arx dicta ẽ eo quod ꝓcul a se hostes remoueat atqꝫ repellat. Trãsferť tamẽ ut pleraqꝫ de corporeis ad ĩcorporea. Ci. ĩ paradoxis. Quę uis enĩ ẽ quę magis arceat homĩes ab ĩprobita te quã si senserint nullum in delictis esse discrimen.

Inhibeo es ui tũ Prohibeo es ui tũ p ꝓhibire & uetare: & aliud ẽ ꝓhibere: aliud inhibere. Prohibere uel gene

2

Regula.

ralē ē uel āte rē inceptā. Inhibere aūt est re iā incepta: Illud uetat neq̄d facias: uel nequid īcipias: hoc ne pergas ire. desistasq; ab ī cepto: Vir. Quod genus hoc hominū quę ue hūc tā barbara mo rem: permittit patria hospitio ꝓhibemur arenę. Idē parcite iā ru tyli & uos tela inhibere latini: uel ꝓhibere est ī eo loco eē quo quis accesserit & locum contigerit. Itaq; arceo ne accedas: prohi beo uero ne permaneas cum accesseris.

Veto as ui tū per uetare: & ē ꝓprie edicere nequis aude at aduersu s ęditū facere. Vir. quę cōtra uetitū discordia. Vlpia nus de regulis iuris: uetāte prętore faciēs: hic aduersus ędictū facere proprie dicitur: hinc fit uetatio & uetitus uetita uetitum ut nitimur inuetitum & reliqua.

Abdico as ui tū ꝑ rimmouoere & priuare: & dicit̄ de ma gistratibus: ē aūt spōte sua se remouere: ut ille abdicauit se ma gistratu: & ille abdicatus ē a magistratu. Interdū ē de sanguine cōiuctis & de affinitate & significat exhęredare: hoc ē expellere filiū a bonis dū uiuit pater: exhęredare uero est post mortē. Sed abdicare est grauius: ut pater abdicauit filiū: & socer generū. Ter. recusat nuptias generū abdicat: q̄a ēt in se exhereditationē continet: cuius contrarium est dicare quod ē imperpetuum da re. ut connubio iungam stabili propriamq; dicabo.

Haurio is ui uel si stum ꝑ trarre: ut haurio aquam/ui nū/oleū/& his similia: & fere idē ē q̄ deꝓmere. Interdū tamē me taphorice significat audire. Vir. uocēq; his auribus hausi. aliquā do accipere. ut atq; impiger hausit. i. accepit uel bibit: aliquādo uidere: ut hausit cęlum mentemq; recepit: aliquando uulnerare ut latus haurit apertum.

Exaurio is ui uel si stū ꝑ finire: ut q̄ bella exausta canebat
Vello is li uel ulsi sum Euello is li uel ulsi sum
Diuello is li uel ulsi sū Reuello is li uel ulsi sū ꝑ suegliere
Extirpo as ui tum per stirpare
Separo as ui tum per diuidere & separare
Segrego as ui tum per separare dalla gregge

Scripta.

S pero as ui tũ ꝑ sperare: ut spero salutẽ huius a te: & sperare ꝑ credere sepissime ponit̃: siue de pręsenti siue de pręteri to loquamur: de pręsenti. Quin. Facilis ut animaduertere uos spero defẽsionis meę cursus ẽ. De pręterito. Idẽ & inocentiã qdẽ puellę: satis ut spero defendimus. Et. Ci. spero iã ꝓbatã eẽ amici tiã nostrã. Ter. Nã me spero fratrẽ ꝓpemodũ iã repperisse adoles cẽtẽ: & sperare & expectare iter se differũt. Speratio eni ẽ longin quarũ rerũ: expectatio uero propiquarũ: uel spes ẽ semꝑ futuri boni: expectatõ aũt ẽ bõi & mali: uel spes ẽ sẽp icertorũ: & expe ctatõ ẽ certorũ uel spes nõ destiat tẽpus: expectatõ uero destiat

D espero as ui tum per disperarsi: ut despero salutem huius transitiue: & salus desperata est. Ci. ea inquit desperata: & d espero de salute huius etiam dici potest.

S cio is ui tũ p sape: & sciens ẽ q alicuius ĩditio rẽ cogno scit: cuius cõtrariũ est ĩsciens. Ter. Scio te inscientem atq; impru dentem dicere ac facere omnia: unde inscitia.

R escio is ui tum

R escisco · is ca. pręt. &. sup ꝑ risapere: & est cum difficultate & uix repperire: quod de idustria quęrat̃ celatũ: uel resciscere ẽ ꝓ prie rẽ postq̃ gesta ẽ scire quã nesciebas cum gereretur pręsertim ad te tuosq; ptinentẽ: & ad ea quę nobis molestiã afferunt: refe runtur. Ter. nõ dum hęc resciuit mala. Idem atq; hęc ita esse mi serũ me resciscere: & iterũ. hẽ tibi resciuit oẽm rẽ: id nũc clamat scilicet: ũde scimus facilia & clara: resciũs uero difficilia & occulta

A lieno as ui tũ Abhoreo es ui tũ p alienarsi: ut abhorreo ab hac re. i. p quã alienus sum ab hac re: exhorreo ue ro exigit semper accusatiuum: ut exhorreo hanc rem.

E xplodo is di sum p scacciare: & ẽ cũ iniectione manũ atq; pulsatione quẽpiã e domo / e theatro: aut ex aliquo cõsilio eiicimus: nã explodere est q dicimus uulgo: hauere la repulsa con suona: quod apparet ex aliis a plodo compositis: complo do & supplodo: est enim complodere aduersas manus inuicem collidere. quod pluribus de causis fieri solet: aut amore: aut

92

Regula.

odio/aut dolore/aut admiratione: & ē ꝓprie quod dicimus pcu otere & strignere insieme lemani: o uero alzare ꝑ stupore. ut ubi primū eo me cōtuli cōplodebat ipse secū: uel ipse admiratōe quadā cōplodebat. Suplodere uero ē pedē terrę icutere: est aūt supplodere quod dicimus fare strepito copiedi: ūde supplosio. is.

Vindico as ui tū ꝑ fare uēdetta: ut uidicabo me hac re. Nā uidicare idē ē quod ulciscor: quotiēs iiuriā cōtumeliāue illatā punio: ut uidica sanguinē nostrū. Aliquādo significat piglare uēdetta cōtra altri. Salu. Quid igiť censis uidicādū i eos q hosti ꝑdidere rē. p. unde uidicta. Interdū significat liberare seu defēdere ab iniuria cōtumeliaue siue iactura faciēda. Ci. ꝓ. M. Marcello. Nobilissimāq; familiā iā ad paucos redactā pene ab interitu uidicasti. Idē de senectute: & est senectus natura loquacior: ne ab oibus eā uitiis uidear uindicare. Vidicare aūt se i libertatē significat liberare se a seruiture: & redire i libertatē: & uindicare se i seruiturē ē asserere se i seruitutē. Vendico. as. idē ē quod ut si dicā approprio ac mecū eē dico. Quin. Ci. usitatū nomen poeni sibi uēdicant: & iterū rusticus petit partē bonorū: orator sibi totū uēdicat: & fere hoc uerbum postulat datiuum & hunc frequētissime ex pronominibus primitiuis: ut ego hūc agrū uēdico mihi. tu uēdicas tibi: frater uendicat sibi.

Habeo es ui tū ꝑ hauere: ut habui hoc a te. Sed cum dicimus hēo rationem huius rei: idē est quod habere respectū: & est tātūmodo i rebus bonis: ut hēnda est ratio salutis: ratio honoris: ratō rei familiaris: nō aūt ifirmitatis/turpitudinis/icōmodorum. Interdū habet aliā significatōem: quę iūgiť cū ablatiuo pręposita prępositione. Ci. desenectute/rōem habet cū terra quę nūquā recusat iperiū. i. negociū: & habet cū terra comertiū: quod ꝓbať exēplo ciceronis i tusculanis. Quis ē oium q mō cū musis .i. cū humanitate & doctrina hēat aliquod comertiū: qui se nūc mathematicū malit quā illū tyramnū. Idem ad atticū. Nūc uero quoniā ea quę putaui pręclara exptus sum: quā eēnt inania omnibus musis rōem hēre: cogito. Aliquādo pōiť ꝑ credere: ut hēo

Serta.

tibi fidē: & habeo fidem uerbis tuis.i.credo: & tu habeas fidem uerbis illius: Quin.fidē habes hominibus: quos mentiri alius affirmat. Nā dare fidē non significat credere: ut uulgo dicit: sed est aliquid sancte ꝓmittere. Ter: Grauidaq; facta fidē dat uxorē sibi fore hāc. Vir. Accipe daq; fidē.i.accipe sponsionē sanctam & tu da mihi uicissim tuam. Item habeo polliceri: hēo dicere: & similia: idē ē quod pollicendū dicēdūq; ē mihi. Ci. ad Len. tātū habeo polliceri. Idē ī catone maiore. Neq; eos solū cōuenire habeo: quos uidi: sed etiā quos audiui & legi. Idē ī oratore. Audire habeo quid sentiat: uel posuit habeo ꝓ uolo: uel audiēdum ē mihi: quod probat ex illo: licet diuerso loquēdi modo: quale ē apud Quin. Adeoq; ludibriis miserę sim diuersitatis īplicitus: ut īpetrādū a uobis habeā odii mei fauorē.i. ut īpetrādus mihi sit a uobis odii mei fauor: uel impetrare habeā odii mei fauorē Itē habes quę sentiam: hęc habui quę dicerē.i. hęc sunt quę putaui dicenda hoc tempore. Ci. habes quę sentiā brute de ratiōe dicēdi. Idē hęc habui de amicitia quę dicerē. Quī. hēs. Marce uictori: quibus pręcepta dicēdi adiuuari posse ꝑ nos uidebant: & iterū: nihil habui amplius quod ī uniuersum pręciperem.

Quero is ui tū ꝑ cercare: ut quero hāc rē abs te: & quero te de hac re: sicq; requiro hāc rē abs te: & reqro te de hac re: ut requiro de statu/de re. p. de bello & eiusmōi: ūde querito. as. frequētatiuū. Sed querere ē ad plenū & ꝑpetuū reponere. Queritare uero quotidie īqrēdo uictū īuenire. Ter. post illa cepit uictū uulgo q̄rere. Idem lana ac tela uictum queritans.

Exquiro is ui tum per cercare: & habet difficultatē: ut antiquam exquirite matrem.

Muto as ui tum

Commuto as ui tū ꝑ barattare & scābiare: & dicimus cōmuto frumētū cum uino & lanā cū serico: & ita de reliquis: Aliquando cōmutare uerbum significat altercari. Ter. nunq̄ hodie tecū cōmutaturū patrē unū eē uerbū.i. altercaturum.

Defendo is di sum ꝑ difendere & prohibire. & dicimus defendo me & defendo ictus.i. prohibeo. Vir: hunc oro defen

Regula.

de furorem. Idem dum teneras defendo a frigore mirtos. Cicę. de senecrute: uestitaq; pãpinis: nec modico tẽpet: & inimicos so lis defẽdit ardores.

C ontineo es ui tũ p cõtenersi: & ẽ qui cõtra uoluptatẽ se cõtinet. ũde dicũr qui ĩmalis durãtes se cõtinẽt. ter. ru ri se cõtiet

P urgo as ui tũ p scusare & purgare: & purgarsi: & ẽ trãsla tio ab illis q spuũt & purgãt stomacũ: & aliud ẽ purgare: aliud ẽ refellere: purgat qui idẽ fatet: refellit qui negat: uel purgamus p certos status: refellimus. Ter. Siquid ẽ a nobis pferc: aut refel lẽdo aut purgãdo uobis corrigemus te iudice ipso. Hinc fit ex purgo. as. p scusarsi: ut apud eumdem: sine me expurgem.

Q uid ẽ uerbũ passiuum? est illud quod desinit i or. & formatur ab actiuo per additionem. r.

Q uot sũt ordies uerborũ passiuorũ? sex sicut actiuorum.

V erba passiua primi ordis quẽ casum exigũt ãte se? nominatiuũ p sone patiẽtis & post se ablatiuũ a uel ab: mediãte psonę agẽtis. ut ego diligor a pręceptore. Notãdũ quod i oibus uerbis passi uis casus qui sequuntur post ablatiuum agentem nunquã mu tantur: ut tu amaris ab omnibus exanimo pp tuas uirtutes.

Amor. ris. tus sũ. p eẽre amato. Spnor. ris. tus sum. p eẽre sprezato

V erba secũdi ordis uolũt idẽ & genitiuũ uel ablatiuũ: ut hic liber ẽptus ẽ a me tibi a librario decẽ aureis pp tua in me merita.

Emor. ris. tus sũ p eẽre cõpato. Aestimor. ris. tus sũ. p eẽre stimato

V erba tertii ordinis uolunt idẽ & datiuũ: ut hęc res datr a me illi bonitate eius: & cõmodo meo: & hęc epistola scribitur a me tibi summa diligentia calamo immembranis elegantia eius: utilita te mea: quocunque loco & tempore.

D aris. uel. re. tur. tus sũ p eẽr dato. Donor. ris. tus sũ. p eẽr donato

V erba quarti ordinis uolũt idẽ & accusatiuũ rei: qui numquã in his uerbis mutatur: ut ego doceor grãmaticam a pręceptore sũ ma diligentia: Quędam tamen ex his exigunt ablatiuum sine prepositione. ut ego erudior a te bona doctrina.

D oceor ris tus sum p essere insegnato.

De neutris · Prima.

E rudior ris tus sum per essere erudito
V erba quinti ordinis uolunt idē: & ablatiuum sine pręposītiōe ut ego sum priuatus a te omnibus meis commodis.
P riuor ris tus sum per essere priuato
F raudor ris tus sum per essere fraudato
V erba sexti ordinis uolunt idem & ablatiuum cum pręposītione ut lectio auditur a me summa attentione a pręceptore.
A udior ris tus sum per essere udito
I ntelligor ris tus sum per essere inteso

Sequitur de neutris

Q uid est uerbū neutrum? est illud quod desinit in/o/uel in/um/ ut sum cum suis compositis: & non format ex se passiuum i.or. per additionem.r.& dicitur neutrum quia nec actiuam nec passiuam seruat significationem.
Q uot sunt ordines uerborū neutrorum? octo. Substantiuum: possessiuum: Acquisitiuū. Transitiuum. Passiuum: Neutro passiuū. Effectiuum. Imperfectum. uel absolutum:
Q uod sūt uerba primi? duo. Sū: & existo: quę q̄dē appellāt̄ substātiua: q̄a substāt cęteris uerbis ī resolutōe: uel quod sit substātia aliorū uerborū: ut amo.i.sum amās: amabā amās erā: & reliqua. dicuntur autem similium copulatiua: quia copulant similes casus: ut ego sum bonus: & tu es sapiens.
Q uot modis ponitur sum? sex modis.
P rimo modo absolute. Vt deus est.& ego sum.
S ecūdo mō copulatiue: ut deus ē ęternus.& ego sum mortalis.
T ertio mō possessiue: ut hic liber ē pręceptoris. Item cum denotamus laudē uel uituparōem: ut tu es uir egregię laudis: & hęc est res magni laboris: quod potius est poetarum quam oratorum Itē cū significamus mansionē: ut sum domi meę: tu es domi tuę Item domi nostrę: domi uestrę: domi alienę: quod cum aliis adiectiuis numquam seruatur. Non enim dicimus sum domi amplę & sum domi ornatę: sed in domo ampla & ī domo ornata: Licet etiā dicere sum domi & sum ī domo: sicut egredior domo

Regula.

& edomo. Itẽ cũ significat prętiũ: ut quãti ẽ summito: ꝓ quantũ ualet. Cęsar: tãti eius apud se gratiã esse ostendit: uti & rei. p. iniu riam & suum dolorẽ eius uoluntati ac precibus condonet.

Quarto mõ cũ datiuo: ut sunt mihi filii: sunt mihi parẽtes. Vir. est mihi namq; domi pater: ẽ iniusta nouerca. Ter. Samia mihi ma ter est. Interdũ damus duos datiuos: ut sum tibi curę. hęc res ẽ mihi honori: sũ tibi ꝓbro: sum tibi auxilio: sum tibi adiumẽto tu es mihi detrimento: tu es mihi dedecori: ut apud eumdem. uitis ut arboribus decori est: ut uitibus uuę.

Quito mõ cũ ablatiuo sine pręposítõe: ut hic ẽ uir egregia laude: pręstãti uirtute ꝓ egregie laudis: & pręstãtis uirtutis. Vir. Sunt mihi bis septẽ pręstanti corpore niphę: ꝓ pręstãtis corporis: fre quẽtius tamẽ ponit̃ substãtiuum solũ i ablatiuo: quod ẽ magis oratorũ quã poetarũ: ut hic ẽ uir egregius laude: pręstãs uirtute ut. Salu. L. Catilina. nobili genere natus fuit magna ui animi & corporis: sed ingenio malo prauoq;.

Sexto mõ cũ casu cũ pręposítione: ut hęc res ẽ in potestate mea. ĩ manibus meis: liber meus ẽ penes te. i. ĩ manu tua. penes te. n. ut inqt ulpianus: amplius ẽ quã apud te. Nã apud te ẽ qualiter cũq; a te tenet̃. Penes te ẽ: quod quodãmodo possidet̃. Itẽ sum ĩ ludo litterario: sum ĩ foro: sum sub tecto & eiusmõi. Aliquãdo significat expositũ eẽ seu uergere. exigitq; accusatiuũ cũ pręposi tõe ad: ut hęc domus ẽ ad occasum: hoc prędiũ ẽ ad meridiẽ. i. uergit uel expositũ ẽ. Cę. Aquitania a garũna fluie ad pireneos mõtes & eã partẽ oceani q̃ ẽ ad expiam. Itẽ cũ pręposítõe apud ut hoc ẽ apud Ci. apud. Ter. apud. Vir. Itẽ cũ ĩfinito: ut magni laboris ẽ studere litteris: ꝓ magnus labor ẽ studiũ litterarũ. ma gnę laudis est uacare philosophię. pro magna laus est dare ope ram philosophię.

Ponitur etiã sepissime ꝓ interest: ut boni pręceptoris est erudire discipulos bona doctrina. i. boni pręceptoris interest.

Ponit̃ quoq; aliquãdo ꝓ pertinet: ut non sunt meę partes uel hę res non sunt meę partes utroq; modo dici potest. i. nõ pertinet

Prima regula.

ad me. uel non est meum officium.

P onitur interdum pro licet/contigit/conuenit/euenit: ut nō est cuiquā fallere. i. nō licet. Vir. Nec non & titiō terrę omnipotentis alum num. Cernere erat. i. licebat. Oratius. Est ut uiro uir latius ordi net arbusta sulcis. i. conuenit uel contigit.

P onitur ēt pro decet cum iūgitur cū ablatiuo cū prępositione ab: ut hoc ē ab re uel hoc ab re est. i. nō decet uel est idecorū uel alienū & absurdū. Itē negatiue hoc nō est ab re: uel hoc nō ab re ē. i. de cet: uel decorum est uel non est alienum & absurdum.

N otādū quod oīa uerba significātia pmanentiā motūq; possunt poni copulatiue: ut sto quietus: & tu icedis superbus. Dicimus quoq; fio doctus: euado litteratus: efficior grammaticus: prędi cor sapiens. scribor pius: cantor modestus/ credor bonus: & si qua sunt alia.

C omposita autem a uerbo substantiuo sum: fere semp adiungūtur datiuo: ut tibi inest maxima uirtus: mihi uero multa desunt.

A bsum es fui p māchare & essere absente. Vir. Vnus abest quē uidimus ipsi sumersū. Idē. Nusquā abero & tutū te limine si stam. Salustius in. ca. Neq; aimus neq; corpus a uobis aberit: ab sentē eni accipe debemus ait. Vlp. eū q nō ēi eo loco i quo petitur

A dsum es fui p essere appresso & presente. Ci. de oratore: In pauli pugna nō affuerat. Aliquādo iūgitur cū datiuo: ut apud eūdē i philippicis. Oībus his pugnis dolobella affuit. Interdū significat fauere & pręsidio eē: quod fit cū rogamus qui nobis adsint piclitātibus: quales sunt aduocati: quorū offi ciū est ades se in iudicio. Ter. mihi amicos aduocabo ad hanc rē qui adsint Vir: modo iupiter adsit. Idem: adsis o/ tādem & placidis tua nu mina firmes. Aliquando ponitur pro aduenio & pręsens sum: ut apud eūdem. Iamq; aderit multo priami de sanguīe pyrrhus Iterum: huc ades o formose puer

D esum es fui per mancare

I nsum es fui per esser drento

I ntersum es fui per essere presente

Demeutris

P ręsum es fui per essere superiore & capo. & plus est preesse q̄ interesse. Ci. ad. Len. Optime exemplatorio cognosces qui non solum interfuit his rebus: sed etiã prefuit.
O bsum es fui per nuocere
S upersum es fui per restare: ut superest in fine cloantus: aliquando significat uiuere.
E xisto is extiti p essere. Sed proprie idẽ ẽ quod eminet & supest: habetq; motũ i se ut sit/ ꝓdit/ uel exurgit: C. de diuinatõe Sumersus equus uoraginibus nõ extitit. Idẽ: uoce ab ęde iunonis ex arce extitisse. Iterũ: neq; diu ulla uox extitisset: & alibi: in Lysandri statuę capite delphis extitit corona. De rebus quoq; mentis existere dicimus: ut apud eundem. in Lęlio. Existit hoc loco quęstio subdifficilis.
E xto as extiti p essere: ẽ aũt ꝓprie supesse: & ẽ sine motu. Vir. Stãt circũfusa pruinis corpora magna bouũ. Cõsertoq; agiie cerui. Torpẽt mole noua & summis uix cornibus extãt: Quo fit quod de libris qui demortui nõ sunt dicamus extare: ut extãt paucissimi uarronis libri: plurimi nõ extãt. Nã de hoĩe q adhuc uiuit: dicimus supest. De rebus uero extat. Ci i oratore. quę ut scis extat oratõ: & de senectute: & tamẽ ipsius appii extat oratio. Est aũt translatio a statua que stat & apparet.
V erba neutra secũdi ordis quẽ casũ exigũt ante se? nomĩatiuũ: & post se ablatiuũ sine prepositione: ut hic abundat pecunia & ocio. Quędam tamen ex his inueniuntur cum genitiuo. Terẽ. Quasi tu huius indigeas patris.
E geo es ui caret supino
I ndigeo es ui ca. sup. per hauere bisogno
C areo es ui tum uel sum per mancare. Veruntamen indigeo & careo in hoc differũt. Indigemus eni rebus necessariis ut uacarẽ litteris: sed indigeo libris & pecunia: caremus uero q bus non indigemus ut sunt honores/ dignitates/ magistratus/ & his simila: quę res non sunt necessarie: & tamen uellemus. Carere enim est egere: eo quod habere uelis: quia in carendo

Serũda regla.

est uelle: uel carere est cum aliquid non hẽas & nõ habere te sen tias: ẽt si id facile patiare. ũde carẽtia ẽ de illis rebus quas uelle mus sine necessitate.

Deficio is ci ctum ꝑ mancare: & dicimus deficio libris & pecunia .i. ĩdigeo. Aliquãdo significat deesse. Vir. primo auul so nõ deficit alter. Idẽ noctis lẽtus nõ deficit humor: & spiritus & uires defecerũt ĩ hac re .i. defuerũt: & uires defecerũt me .i. de seruerũt. Aliquãdo examinatũ eẽ ut hic audita filii morte defe cit. Interdũ ponitur ꝓ rebellare: ut multi populi defecerũt ad ro manos: & multi populi a sabinis ad romanos defecerũt utroq; modo dici põt. Vnde defectio quod est ꝓprie sociorũ & cõfede ratorũ. Salustius: post ĩqt defectionẽ sociorũ. Paulus de capitis dimi. Deficere dicũtur: qui ab his quorũ sub imperio sunt desi stunt: & ĩ hostiũ numero se cõferũt. Deserere uero est ꝓprie patro ni: hic milites desertores dicũtur: qui patriã deserũt: quã defen dere deberent. Vir. desertorẽ asię: & desertores etiã uocant̃: qui deserũt exercitũ ad hostes trãseuntes. Prodere aũt ẽ parẽtũ. Vir. unius ob irã ꝓdimur. Et reliquere ẽ hominis perituri aut animo nũq̃ amplius reuisuri. Vir. Cui paruus iulus cui pater & coniux quondam tua dicta relinquor.

Abundo as ui tũ ꝑ abondare: & est ꝓprie aliqd abunde possidere: uel ẽ qui successu ꝓspero affluit: & est tractum ab abũ dantia aquarum. Ter. Aliis quia desit quod ament egre ẽ: tibi quia superest dolet amore abundans clitipho.

Affluo is xi xum ꝑ abundare: ut affluo multis diuitiis Notãdũ quod hęc uerba abũdo & affluo ĩterdũ hẽnt significatõ nẽ actiuã. Dicimus enĩ abundo & affluo omnibus rebus & om nes res abundant & affluunt mihi: & scelerati & ꝑditi homines abundant in hac ciuitate.

Exubero as ui tũ ꝑtraboccare: & ẽ tractũ ab uberibus lactãtibus

Satago is gi ctũ ꝑ essere atrẽto & diligẽte: quasi satis age re: & significat ꝓprie negociosũ & ãxiũ eẽ ĩ aliqua re: & iungitur cum genitio. Ter. Nã hic clinia & si is quoq; suarũ rerũ satagit .i.

32

curiosus & anxius ē rerū suarū uel ualde occupatus ī rebus suis
Memini sti it defectiuū p ricordarsi o uero arrecarsi alla mēte siquidē tractū ē a mente: & dicimus memini huius rei & hāc rē. Sed usitatius iūgif cū accusatiuo quā cū genitio: ut memini ciceronis sententiā potiusquā sentētię. Vir. Numeros memini si uerba teneres. Idē hęc oli fortasse iuuabit. Interdū damus ablatiuū cū de: ut pręceptor nō meminit de hac re. i. mētionē nō fecit. sed nō ē satis in usu: qa ī hac significatiōe rectius dicimus huius rei Ci. tamē ī epistolis ad. L. dixit de illo pp orationem rotundā.
Verba tertii ordinis: quę dicunf acqsitiua: quē casum exigūt ante se nominatiuū & post se datiuū: ut obedio pręceptori.
Seruio is ui tū per seruire come seruo. Vir: haud grais seruitū matribus ibo. Aliquādo significat recitare: placere. Ter. ī animū iduxi maximū quā maxime seruire uestris cōmodis. Aliquādo parce seruare: ut hoc seruit huic rei. i. parcit: & seruiūt rei pauperes: seruant res diuites: Ter. rus habitatum abii cōcedēs uobis & rei seruiens. i. parcens.
Deseruio is ui tum per deseruire o uero grandemente seruire: quia. de. modo auget modo priuat.
Inseruio is ui tū p seruire con amore & cō fede. Nā īseruire significat ꝓprie studiosū eē ī rebus & i negociis q̄si obseqosū alicui esse. Ter. Ita ut filiū amico atq; equali suo uideo inseruire & officiosum eē in negociis: nos quoq; senes est ęquū senibus obsequi. Ci. de officiis. A quo enim plurimum sperant: etiam si ille iis non eget: tamen ei potissimum inseruit.
Subseruio is ui tū per seruire freddamente: quasi leniter seruire: qa sub prępositio iterdum diminuit: ut subrideo / sūmo ueo / & eiusmōi: aliquādo significat quadrare & cōgruere: ut hęc res subseruit illi rei. i. quadrat & congruit: aliquādo respondere Ter. uenire me assimulabo tu ut subseruias orationi ubicunq; opus sit uerbis uide. i. responde ad interrogata.
Pareo es ui tum Obedio is ui tum per obedire
Faueo es ui tum per fauoreggiare

Tertia regula

Aspiro as ui tum per aggiughnere & fauoregiare
Officio is ci ctum
Noceo es ui tum
Obsum es fui sine supino per nuocere
Impendo is di sum
Immineo es ui
Ingruo is ui per soprastare:& ut plurimum dicitur de bello/de pluuia/de tempestate/de ruina/& his similibus:& impendere & imminere trahuntur ab edificiis uel ruinis edificiorum: ingruere uero dicitur a gruibus.
Incumbo is ui itum per attendere
Satisfacio is ci ctum per satisfare
Benefacio is ci ctum per benfare
Malefacio is ci ctum per malfare
Studeo es ui caret supino p studiare/attēdere/sforzarsi
Detraho is xi ctum per detrahere/corrōpere/& diminuire la buona fama:ut poetę emulis suis pede iambo detrahunt: unde detractores & obtrectores dicuntur.i.maledici.
Derogo as ui tum per biasimare/diminuire/& priuare:& ꝓprie dicitur de iurisdictione/de patronatu:de legibus.Modestinus de uer.signi.Derogatur legi aut abrogatur:derogatur legi cum pars detrahitur:abrogatur legi cum prorsus tollitur.
Nauo as ui tum per aiutare & fare seruigio:& dicimus tu nauasti mihi operam egregiam:nauasti operam amico.i. adiumento fuisti:quia significat proprie iuuare:& est tractum a nautis cum sunt auxilio aliis in uarrandis nauibus. Naues enim cum ex naualibus in mare deducuntur maximo hominum auxilio indigent:ideo nauare pro adiuuare accipitur.
Assentio is si sum per acconsentire: inuenitur assentior ris.in eadem significatione.
Hęreo es si sum p acostarsi & fermarsi. Vir.hęrent parietibus scalę.Idem & uox faucibus hęsit. Ter. Quam uideo ipsa est:hereo quid faciam.i.consistam:aliquādo significat dubitare

Deponentis

Iuuenalis:& tamen heret & dubitat alta chionem deducere sel la:aliquãdo significat figere:ũde dicimus herere radices alrius a quo fit hesito as.& est tractũ ab auibus uiscatis. Ter. Optime ẽ:metui ne hereret huic:hic dicũt̃ heredes & exheredo as.q̃ ẽ ac tiuũ ut pater exheredauit filium omnibus suis bonis:

A dhereo es si sum per appressarsi & acostarsi

C ohereo es si sum per accostarsi insieme

I nhereo es si sum per fermarsi & dubitare

O buio as ui tum per farsi incontro : sed non ẽ satis in usu:quia rectius atq; usitatius dicimus uado obuiam : uel pro deo:uel occurro illi:

A cquiesco is ui tũ per stare cotento al decto daltri: ut ac quiesco tuis uerbis.

I ndulgeo es si sum per ꝑdonare:uezeggiare: o uero trãq̃l lare uezeggiando. Vir. Indulge hospitio causamq; innecte mo rãdi. Sed ẽ ꝓprie parẽtũ erga filios:qui oĩa filiis ꝑmittũt: Ter. ni miũ menedeme idulges. Dicimus ẽt idulgere genio quotiens uoluptati operam damus:cuius contrariũ est defraudare geniũ

I gnosco is ui tum per rimettere & ꝑdonare eldelicto. Nã ignoscere ẽ ꝓprie dare ueniã & excusatũ habere. Sal. Ignosce cetegi adolescẽtię:nisi alterum patrię bellum fecerit:& dicimus ignosco tibi & ignosco peccatum tuum.

P arco is si uel ci sum per fare masseritia & perdonare Nam cum mittit pręteritũ parsi significat parce uiuere: Ter. suũ defraudans genium cõparsit miser:unde parsimonia. Cũ uero facit pepci significat ignoscere. Salu. Parcire dignitati lẽtuli si ip se pudicitię:si famę:si diis:aut hominibus ullis unq̃ pepcit.

S ubuenio is ni tum per souenire

S uccurro is ri sum ꝑ soccorere & ritornare amemoria: & dicimus hoc mihi nõ succurrit: & non succurrit absolute. i.hoc mihi non uenit in mentem.

C onflo as ui tum ꝑ contrarsi:& ut plurimũ dicit̃ de ma lis rebus:ut ego cõflaui mihi odiũ/iuidiã/ & ille conflauit tibi

Tertia regula

ĩdignationẽ/inimicitiam/bellũ/& his similia: & hic cõflauit sibi magnũ ęs alienum: & coflare siue cõtrahere ęs alienũ utroq; mõ dicit̃: idẽ est quod factus sum debitor alienę pecunię. Dissolue re uero ęs alienum. idẽ est quod cõtraxeram ęris alieni restituo & pluribus soluo. Quin. Nõ ego ęs alieni luxuria contraxi. Ci. patri persuasi ut alienum ęs filii dissolueret.

C aueo es ui tum p guardarsi & dicimus caueo mihi & tu caues tibi: & ille cauet sibi. i. ꝓuidet nequid mali sibi accidat. Valerius maximus. Caue tibi roma. Interdũ est actiuum primi ordinis: ut caueo te. i. fugio te: & caue inimicũ. i. uita & fuge ini micum: cuius passiuum est caueor: sed non est satis in usu. Item dicimus caueo a te: caueo ab inimico: & caueo me ab erroribus. . i. abstineo: & tũc est neutrum absolutũ uel ĩperfectũ: & semper habet in se negationem sicut oĩa alia uerba ꝓhibitura teste dõa to. unde rectius dicimus caue facias quã caue ne facias: & caue cadas quã caue ne cadas. Interdũ cauere ponit̃ p prouidere: ũde cautio. nis. . i. prouisio. Ter. puerũ autem ne resciscat mihi eẽ ex illa cautio est: Idem dũq; ętas tulit amauit: tũ id clã cauit ne un quam infamię ea res sibi esset.

P ręcaueo es ui tũ p guardarsi & ꝓuedersi diligẽtemente. Ter. Nãq; hoc tempus precauere mihi me monet:

P laceo es ui tum per piacere

D isplic eo es ui tum per dispiacere

P ręsto as ui tũ per prestare: aliquãdo significat rapre sentare cum effecto: ut ptęsta te uirũ fortẽ: aliquãdo significat ꝓ mittere & uadimonium facere: unde dicimus pręsto tibi hoc. & ĩ hoc: & pręsto tibi equum. i. io tisto & assicuroti di questo ca uallo. Aliquãdo significat ãtecellere. Salu. oĩs homines qui sese studẽt pręstare cęteris animalibus. Aliquãdo significat melius esse. Vir. pręstat trinacri metas lustrare pachimii: sed proprie est rem alicui pręstare & uenit a prę. & sto stas.

O bedio is ui tũ Obtẽpo as ui tũ per obedire.

N uo is ui tũ p accẽnare: & ẽ ꝓprie ipsorũ deorũ ũde numẽ

Deriuatis

N uto as ui tum per fare cenno col capo
N ito as ui tum per fare cenno con glocchi
A mnuo is ui tũ per fare cenno & accõsentire. & ẽ ꝑprie aut naribus: aut labiis alicui signum facere. Plautus. neq; illa ulli homini nutet/nitet/amnuat.
A bnuo is ui tum per denegare & prohibire. Vir. Abnueram italiam concurrere teucris. i. denegaueram.
I mnuo is ui tũ per accennare cum locchio. Ter. hei mi seram non imnueram. Idẽ nihil nisi abiens mihi innuit: Iuuenalis. Nam mihi commota iam dudum multo uirga imnuit.
O bsto as stiti atum
O sisto is stiti atum ꝑ cõtraporsi & fare resistentia
R esisto is stiti atũ per resistere: ut resisto tibi
R espuo is ui tum per ripugnare & rifiutare cũ fastidio. & uenit a spuo. is. quod est tractum a sputo.
S oluo is ui tum per pagare: ut soluo tibi pecuniam & soluo pro te salariũ pręceptori: & solui tibi pręceptori: & solui ꝑ te decem aureos illi ꝑlibro epistolarũ. Interdum significat soluere ligatũ. Vir. Soluite me pueri satis est potuisse uideri. Notãdũ quod in his duobus uerbis. Soluo. is. per pagare: & ualeo. es. ꝑ ualere pręciũ poniť ĩ accusatiuo: ut hic liber ualet cẽtum aureos: uerũtamẽ in his dictionibus tanti & quãti cum suis cõpositis ut supra diximus. pręciũ poniť in genitiuo: ut res tãti ualet quãti uendi põt: & hic liber ualet tãti quãti ualet tuus. Alia uero nomina aut aduerbialiter ponuntur: aut ĩ accusatiuo more maiorũ ut multum ualet & nõ multi: & parũ ualet & nõ parui: nihil ualet & non nihili. Item ualere pro posse sepissime accipitur: ut uirtus tua plurimum ualet apud principem. Itẽ satis ualet ad amicos conciliandos & reliqua eiusmodi.
P ersoluo is ui tum per pagare: & ẽ ꝑprie tãq̃ debitũ & ꝑ pter alicuius uirtutes & beneficiũ erga aliquẽ. Vir. Dii siq̃ ẽ cęlo pietas quę talia curet. ꝑsoluant grates dignas & pręmia reddãt Debita. Ter. summum prętium ꝑsolui. i. libertatem ꝑsolui tibi.

Tertia regula.

tanquã debitũ & ꝑpter tuas uirtutes & qa seruiebas mihi liberali ter uel psoluere ẽ diis sacra facere. uir. mihi uictor hõrẽ psolues.

Dissoluo is ui tũ p pagare el debito ut disolui magnũ ęs alenum.

Persuadeo es si sũ p mettere a uedere & cõfortare & ut plu rimum habet effectum rei.

S uadeo es si sum per confortare: & est sine effectu: & di cimus suadeo illi & illum.

Debeo es ui tũ per essere debitore & obligato: ut debeo tibi grãdẽ pecuniam: & potest esse actiuum. Oratius debemur morti no nostraq; .

Nũtio as in tũ

Annuntio as ui tũ p ãnũtiare & est de bonis & malis rebus

O bnuntio as ui tum per annũtiare: & dicit de malis re bus: & ẽ ꝑprie augurum: qui cũ aliquid mali ominis serũq; uide rit obnũtiãt: ũde obnũtiare malũ iminẽs dicit quasi omẽ nũtiare Ter. prius porro obnũtio: egre solus siquid fit: fero.

R enuntio as ui tum per annuntiare: & est proprie malũ & molestũ. Ter. quasi nõ tibi renũtiata sit: hęc sic fore: uel ẽ secre tũ consiliũ reuelare: ut apud eũdẽ: id ego iã nũc tibi here renun tio futurum.

C edo is ssi ssum per cedere & dare luogo: & tunc mittit pręteritũ cessi: & dicimus cedo tibi. i. nõ repugno: uel acquies co tuę uolũtati: uel sum inferior. Vir. Lẽta salix quãtũ pallẽti ce dit oliuę. Iudicio nostro tãtũ tibi cedet amintas. Idẽ nec cedit honori: aliquãdo ponitur p cõcedo: ut cedo tibi hãc rẽ. i. conce do: aliquãdo pro discedo: ut ego cedo uictus. i. discedo: & signi ficat ꝙ uulgo dicimus io nescapito ouero io ne pdo. Itẽ cedere necessitati sigificat parere & obedire tẽpori: Itẽ cedere dextrã si gnificat dare fidẽ: qa cum rogamur solemus dare dextrã tã ꝗpi gnus fidei Ter. cedo dextrã pro te oro idẽ ut facias chreme. ũde cedere p dare & p dicere sepissime ponitur apud comicos. Cum uero dicimus cedo te significat flagello ut dominus cędit seruũ

cuius preteritū est cecidi & supinū cesū. unde cesus uel qui flagel latus uel amputatus est siue occisus: raro ꝑ occido hoc uerbū ac cipitur. Cic. in philippicis cędit greges armentorū. Sciendum est quod cędo ꝑ flacello & incido pro. æ. diphthongum ī presenti scribitur: ut a cedo uerbo differat quod est locum. do. & in pre terito facit cessi. Et licet teste prisciano lib. primo diphthongus ī presenti uerbo posita nunq̄ in preterito mutetur: ut hęreo hęsi audio audiui: & reliqua. Excipitur tamen cędo quod in preteri to absque diphthōgo facit cecidi: & ipsum e corripit atq; penul timam ꝑducit. Itē cedo quando ponitur ꝑ dic sine diphthōgo scribitur & primā habet breuē. Iuuenalis in satyra credo pudicí tiā. Post minor est credas aliam: cedo si breue parui & cetera.

Intercedo is ssi sum: p essere dimezo: & di cimus intercedit mihi tecum amitia intercedit tibi cum illo af initas intercedit sibi mecum necessitudo. i. amicitia affinitas ne cessitudo inter nos est media quedā: que nos cōciliat. Dicimus etiam intercessit ꝑ illo & intercessit pro te apud illum. i. orauit & medius fuit unde intercedere aliquando significat ītepellare & oppugnare ut tribuni intercesserunt: cæpio intercessit. Cic. ad lē. De his rebus pridie q̄ hec scripsi senatus autoritas grauissime ī tercessit. Idem ad eundem. cui cum cato & caninius intercessissēt Ter. tacebit dū intercedet familiaritas

Supplico as ui tum p racomādarsi. & sup plicamus proprie in rebus aduersis: uel supplicamus in calami tate lachrymis illi qui nobis auxilium conferre possūt: & aliud est supplicare: aliud adorare & aliud orare. Supplicare dicitur a plico eo quod genu poplitemq; aut ceruicem plicamus: cū a po tentiore aliquo magnum quippiam precamur. Adorare uero ab oro quod est ore precor cōponitur: & tamē adorare sine ore hoc ē sine uoce fit: nō sine plicatiōe genuū & gestu corporis. Suppli care sine plicatōe genuū & gestu corporis: non sine ore ac uoce. hinc ē quod supplicare tantum homini datur. Adorare ēt mutis unde quedā irrationabilia solem adorare dicuntur. Nos uero

quarta. regula.

rebus mutis & sẽsu carẽtibus: nõ supplicamus sed adorationis honorẽ exhibemus: ut statius signis & precipue tũ dei tũ sacto rũ imaginibus ac picturis. Oramus autẽ aĩas absentes: uel oramus quę bona sunt. Ter. ipsũ nũc orabo: huic supplicabo amorem huic narrabo meum.

in 4. Verba quarti ordinis quẽ casũ exigunt ãte se? nominatiuũ & post se accusatiuũ: possumus ẽt dare datiuũ. Vir. enquis cõseuimus agros: & dicuntur neutra transitiua quia possunt habere passiuũ in tertiis ꝑsonis in utroq; numero: ut terra aratur a me & agri seruntur ab illo.

Aro	as	ui	tum per arare
Exaro	as	ui	tũ ꝑ accopiare o uero rasẽplare
Semino	as	ui	tum per seminare
Sero	ris		seui satũ ꝑ seminare & piantare.

Cum enim mittit pręteritũ seui & supinum satũ significat semino unde sata orũ. Cũ uero habet pręteritũ serui & supinũ sertum significat plantare arbores in ordinẽ. unde series. i. longus ordo Vir. series longissima rerũ & serio aduerbiũ quod significat ordinate uere rationabiliter cuius contrariũ est ioco hic desero is quod est derelinquo & quasi ab ordine remoto. Interdũ ponitur ꝑ inserere & per ordinẽ miscere & intexere unde serta quę floribus ĩtexta sunt: hinc est quod ipsę etiam coronę floribus intextę serrę appellantur. Lucanus accipiunt sertas nardi de flore coronas Dicimus seui frumentum in agro & seui agrum frumento

Insero is ui uel rui insitũ uel isertũ: per innestare & tunc facit pręteritũ ĩseui & participiũ insitus & non ĩsertus & insitio Vir. Mutatãq; insita mala ferre pirum. Cũ uero ponitur ꝑ imitto inserui facit cuius frequentatiuũ facit ĩserto as. Vir. hic ferro accingor rursus clypeoq; sinistrã insertabã aptans: meq; extra tecta ferebã: & dicimus inseui malum surculo piri & ĩseui surculum piri malo.

Cõsero is ui tũ ꝑ seminare & piantare. Vir. enquis cõseuimus agros. hinc dicitur ager consitus arboribus. i. refertus ar

boribus in ordinẽ digestis. unde cõsitio is Cic. in catone maiori nec consitiões modo delectant: sed ẽt insitiones ꝗbus nihil inuenit agricola solertius: & dicimus cõseui ortos arboribus & cõseui arbores ĩ ortis. Aliquãdo figurate accipitur ꝑ pugnare ũde cõserere manus. i. pugnare & milites conserti. i. pugnãtes. Virgi. quos ubi consertos audentes in prẽlia uidi.

Planto as ui tum per piantare

Repastono as ui tum

Propago as ui tum p propagina & interdum significat extendere prolem & est translatio a uitibus

Puto as ui tũ p potare & purgare: ẽ aũt putare supflua & falsa & infructifera a uetis & fertilibus resecare unde arborũ & uitiũ purgatores putatores dicũtur hinc est quod putum argentũ dicebãt antiqui. i. purgatũ. Iuue. pauca licet partes argenti uascula puti. i. purgati. Interdũ ponitur ꝑ cogitare ꝗa cogitãdo supflua mente recidimus: & putamus quo ad alios cogitamus quo ad nos: & putamus prẽsẽtia reputamus futura Vir. Multa putãs sorteq; aio miseratus iniquã. Aliquando ponitur ꝑ cõsiderare: & purgare unde putamina. i. purgamẽta Terẽ. mitto male dicta omnia: rẽ ipsã putemus. Itẽ putare rẽ ipsã significat disputare de ipsa re & declarare quid sibi uelit ipsa res ũde amputare. i. circũ resecare: cõputare: deputare: reputare: & ĩputare. Iuuenal: Imputat hũc rex: & ꝗs tatũ tamẽ ĩputat: & aliud ẽ ĩputare aliud exprobare. Imputare eni significat quod dicimus uulgo. dare la colpa: ut ĩputo tibi hoc. i. tua culpa uel cã factũ ẽ hoc. Sed frequenter ẽ citra reprẽhensionẽ: & significat quod dicimus. fatne cõto: Qui. Neq; grauissimũ patrẽ suprẽa sua iuueni iactasse credideri: quod heredẽ filiũ scriberet. Nõ ẽ res quẽ imputetur: Idẽ ĩputas nobis ꝓpitios uentos: & scđm mare & ciuitatis opulentẽ liberalitatẽ: quẽ tantũ frumenti uẽdidit quantũ duobus populis satis eẽt: Interdũ ponit̃ ꝑ cõputare & ẽ id quod uulgo dicitur. mettere acconto. Marcus de uer. signifi. putantur res quas iure hereditario capit: nõ quas iure legati aut fideicõmissi

Quarta regula

uel íplendę códitionis cā accepit. Exprobrare uero quod uenit a brobro est tum qualēcūq; culpā ípropetare ut apud ouidiū lib. xii. meta. Sic bene tytides qui noie sepe uocatus. Corripuit trepi doq; fugam exprobrauit amico. tū ingratitudinis ter. Nā istec cómemoratio quasi exprobrató ē imemoris beneficii. Sed ꝑ hoc significato nō solū uicii alieni nomē apponimus: sed frequēter ēt nomē nostri meriti. Cic. de amicitia. Quorū pleriq; aut querūtur sēper aliquid: aut ēt exprobrat: eoq; magis si habere se putāt qđ officiose & amice & cū labore aliquo suo factum queant dicere odiosū sane genus hominū officia exprobrantiū exprobra ergo benefacta sua: est ímemorem beneficii accieptı aliquē inculpare

Vindemio	as	ui	tum per uindemiare. & dicitur quasi uuas a uitibus demeo uel a uino quasi uini demptio
Meto	is	ssui	ssum per metere
Trituro	as	ui	tum per batere & est de frumento & segetibus ūde tritura Vir. Magnaq; cū magno ueniet tritura calore
Tero	is	ui	tum per tritare
Sarrio	is	ui	tum per sarchiare
Sero	as	ui	tum per segare
Spuo	is	ui	tum
Expuo	is	ui	tū per sputare & expuere est cū fastidio aliquid eiicere & expellere: sed proprie est extremū pus foras emittere: pus enim est omnis humor corpori onerosum Ter. quasi illam expuere miseram ex animo
Screo	as	ui	tum p spurgarsi unde screatus
Exsibilo	as	ui	tum p fischiare & schernire & dicimus ille exsibilauit me. i. exsibilādo derisit me & sic se habent spuo expuo & excreo
Emunngo	is	xi	tū per netarsi el naso & dicitur a mucis unde emūgere nares proprie dicimus. interdū figurate significat quod dicimus fare necto di danari. Ter. emunxi argento senes.
Edo	es		est uel edi esum uel estum per mangia

Dementris

re & consumare Vir. est mollis flāma medullas. Idem lentusq; carinas est uapor & dicitur aut ab ore per antisticon secūdum uarronē aut απο του εδω quod latīe significat cōmedo unde esculētum & edulia & esta dicuntur. Sciendum quod edo. is. it. non est in usu secundum seruium.

Exedo is di sū p māgiare diuorare & cōsumare & ē proprie desperantis Ter. quē assidue exedent.

Cōmedo is di stū p māgiare unde cōmessatores

Ligurio as ui tū p māgiare & ē ꝓprie eorū q elegāter & more senū multo fastidio suauiora queq; degustāt Terē. Quę cū amatore suo cū cęnāt ligurinat & significat quod ꝓprie dicimus leccheggiare.

Mando is di tum per masticare Vir. stat sonipes & frena ferox spumātia mandit: Idem cū membra fluentia tabo māderet unde manduco as & mandibula. e.

Obsono as ui tū p scoteggiare sed ē ꝓprie preparare res necessarias ad obsonandū iuenitur obsonor. ris. deponēs i eadē significatione Ter. uix inquit dragmis obsonatus ē decem

Bibo is bi tū Poto as ui tū per bere: sed poto uenit αποτοπίνω quod est bibo

Pitisso as ui tū p assaggiare uini: nā pitissare ē ꝓprie uinū parce gustare quasi tentandi gratia Ter. pitissādo mō mihi qd uini absūpsit: sic ē apud plautū cratisso tale ēt grecisso.

Sorbeo es ui tū p bere a sorsi unde sorbillo as. diminutiuum Ter. & ciatos sorbillās paulati hūc ꝓducam diem

Absorbeo es ui tū p tracanare & trāghiotire ut in sacris litteris cū irasceretur furor eorū i nos forsitan aqua absorbuisset nos & sorbeo & absorbeo dicūt ab ore p mutatōnē litterarū uel

Deglutio is ui tū p trāghiotire ut i sacris lit //a uocis sono teris cū exurgerēt hoies i nos forte uiuos deglutissent nos

Pregusto as ui tum p gustare inanzi ūde pregustatores

Iento as ui tum per mangiare innanzi disinare Plaut. ingurgulione: qd anteponas uentri ientaculi. uarro administret

Quarta . regta

quid populi ientent
Prandeo es si uel sus sum per desinare
Merendo as ui tũ p merẽdare & dicitur quasi
Cęno as ui uel tus sũ p cenare ıı edere i meridie
Diggero is ssi stum per smaltire
Coquo is ssi ctum per cuocere
Decoquo is ssi ctum p cuocere & cõsumare: unde p translationẽ significat quod uulgo dicimus fallire: tale est ẽt defrigo is xi ctũ: ut iste bonus uir decossit siue defrixit. i. rẽ creditã in fraudẽ creditoris surripuit seu dilapidauit & aliud est decoquere uel defrigere & aliud ẽ cedere bonis illud eni ẽ fraudare rẽ creditã: hoc aũt renũtiare seu refutare pretori corã iudice sua bona: ex quo ortũ ẽ puerbiũ edette del culo isul pedrone.
Ventilo as ui tũ per suentolare & ẽ uentilãdo purgare & est proprie de frumento deq; aliis segetibus: unde dicimus uẽtilare frumentũ: ordeũ & similia. i. uentilando purgare. Interdũ significat quod dicimus fare uento: ut uentilare faciem flabello Iuuenalis uentilat ęstiuum digitis sudantibus aurum
Pulso as ui tum per pcuotere & est pprie graui ac uehementi ictu cędere tã instrumento longo & exili quã breui ac rotundo: ut pugnis calcibus malleis saxis quę manu teneantur cũ aliũ pcutimus in similitudinẽ timpanorũ que manu pulsantur nec semel: sed multis ictibus pcutere. Nã nõ pprie pulsatũ dixeris q semel pugno pcussus ẽ ut pulsat pectora pugnis ãtiq. n. dicebant pulto. as. iuniores uero pulso. as. & hoc pacto ẽ significãs actiue cũ uero significat sonare lyrã: sonare citherã & his similia ẽ neutrale & pprie ptinet ad homines sonare uero ad strumẽtum refertur: unde dicimus pulso tintinabulum & titinabulũ pulsatur a me. & non sono tintinabulũ: sed tintinabulũ sonat: & tertia & quarta hora pulsata ẽ non aũt sonata: & ad quotam horã pulsatur uel pulsatum est? ad tertiam ad quartam. Cum autem dicimus pulso cithera pulso lyra significat canere siue ludere. Virgili. iamq; eam digitis iam pectine pulsat eburno unde

Depulsaris.

ꝑpulso as quod significat a se quasi porro siue ꝑcul pulsare ter. Nam quod tu speras ꝑpulsabo facile.i.repellam

S ono as ui tũ ꝑ sonare & dicimns tintinnabulũ sonauit ad tertiã horã: & ille sonauit tintinnabulo ad uigesimã horã sicq; dicimus: ille sonat lyra sonat cithera. unde ꝑsono as quod significat sonando canere. Vir. cithera crinitus Ioppas ꝑsonat aurate. Interdũ significat representare & tunc exigit accusatiuũ Vir. Nec uox hominẽ sonat.i.representat

R esono as ui tũ ꝑ risonare o uero reboare & representare Vir. resonant amarilida silue.i.representant & resonando exprimũt eiusmodi nomẽ pp ecchõ. Ideoq; resonare ẽ ꝓprie cõtra sonãtẽ sonare Vir. formosã resonare doces amarilida siluas

S uo is ui tũ ꝑ cuscire unde sutilis & isutilis & cõsutilis

D issuo	is	ui	tum per scuscire // & incõsutilis
N eo	es	ui	tum per filare
G lomero	as	ui	tum per naspare
V oluo	is	ui	tum per uolgere
E uoluo	is	ui	tum per suolgere
I nuerto	is	ti	sum per reuersare
I mplico	as	ui	tum per auilupare
I mpedio	is	ui	tum ꝑ ipedire
E xplico	as	ui	tum per suiluppare
Misceo	es	ui	stum per mescolare
F rango	is	gi	tum per spezare
S cindo	is	di	sum per diuidere
I ncido	is	si	sum per tagliare
A mputo	as	ui	tum per mozare
C ondo	is	didi	tum
E difico	as	ui	tum per edificare
C ondio	is	ui	tum per condire
T exo	is	ui	stum
R etexo	is	ui	tum per texere
I uro	as	ui uel tus	sum per giurare & iuramus cũ

Quarta. regla.

aliqd cõfirmamus aut ꝓmittimus adiuramus uero cũ negamus ut adiuro me nõ fecisse me nõ posse ter. adiurat se nõ posse apud nos pãphilo absente ꝑdurare potest tamẽ ad ẽt ualde significare secundũ seruiũ

Abiuro	as	ui	tũ p negare cũ giuramẽto & ẽ iureiurãdo rẽ creditã negare Salust. Sed ea sepe ante hac fidẽ ꝑdiderat creditũ abiurauerat cedis cõscia fuerat. aliquãdo ẽ rẽ alienã cõtra ius retiere Vir. abstracteq; boues abiurateq; rapie. i. cõtra ius retẽre
Coniuro	as	ui	tum per cõgiurare. At cõiurare & cõspirare fere in malum accipiuntur: quotiens in patriã aut in bonũ principem cõiuratõ fit atq; cõspiratio. Sed si honesta cã id fiat: in bonũ ẽt accipi debent. Nã & mutius sceuola ad porsenã regẽ inqt. Trecenti coniurauimus principes iuuentitis romane ut inte hac uia grassaremur. & Cic. ad cæsarem ꝓ ligario. Fratrũ cõspirationẽ dixit quasi unanimitatẽ. uerũ cõspiratio: ut ĩ hoc ipso loco: nõnunq̃ nemini pernitõsa est: in neminẽq; grassatur cõiuratio autem semper in alterius pernitiem grassari solet.
Peiero	as	ui	tum
Deiero	as	ui	tũ p giurare cum instantia & est quasi per sancta iurare Ter. illũ liquet deierare his mensibus sex uel septem non uidisse
Periuro	as	ui	tũ p spgiurare unde piurus a um qui iusiurandum fidemq; uiolat:
Dolabro	as	ui	tum
Dolo	as	ui	tum p asciare & diminuire
Leuigo	as	ui	tum per piallare
Molo	as	ui	tum
Pinso	is	ui	sum p macinare & fare elpane
Vello	is	li	sum per suellere
Fodio	is	di	sum
Perfodio	is	di	sum per cauare
Tenddo	is	di	sum per tendere
Delibero	as	ui	tũ per deliberare & est proprie aliquid statuere in re dubia: tractũ est aũt a libella scdm sextũ

Decernitis.

pōpeiū Ter: nunc uide utrum uis argentum accipere an causā meditari tuam: delibera hoc.

Decerno is ni tū pdiliberare & ē demagnis rebus ut su pra diximus. Ter qui illum decreuerunt dignum suos cui libe ros committerent

Statuo is ui tū statuire & ordinare. & est proprie de re bus sacris. Vir. statuā āte aras aurata fronte iuuencū: aquo fiunt constituo/restituo/& instituo quod est de ludis de orationibus & de moribus hominū. Ter. optime uitā instituit. Salustius ea familia ortū ita se ab adolescētia uitā īstituisse ut omnia bona ī spe haberēt. Vir. Daphnis & armenias curru sub iungere tigres. Instituit daphnis tyasos inducere baccho.

Sunt quędam alia uerba huius ordinis quę raro sunt ī usu in pri mis & secundis personis: sed in tertiis dum taxat. ut

Pluo is ui tum per piouere: & caret supposito habēs ap positum ablatiuum: ut liuius. Nuntiatū est ī albano lapidibus pluisse. Vir. Nec densior aere grando nec decussa tātum pluit ili ce glandis: licet nunc dicimus deus pluit carnem: pluit escam: & pluit super nos hodie magnos ibres: ut ī sacris litteris: & plu et super eos sicut puluerē carnes: & sicut arenā maris uolatilia pēnnata: aliquando iungitur cum datiuo: ut alibi: & pluit illis manna ad manducandum.

Ningo is xi ctum per neuicare: & caret supposito & ap posito: et non uenit a nomine nix niuis: ut quidam putant sed ab eo quod ē hęc niguis & hę nigues: Vnde Lucretius albas ef fundere ning ues.

Tono as ui tum per tonare
Corrusco as ui tum per balenare
Fulmino as ui tum per fulminare
Grandino as ui tum per grandinare
Sereno as ui tum per fare sereno. uultu quo cęlum tem pestatesq; serenat oscula libauit natę
Lucescit bat per fare luce

Quinta regula

D iescit bat per fare di

V espascit bat per fare uespro. Ter. cur uxor non accersitur: iã aduesperascit.

N octescit bat p fare nocte: q̃ qdẽ uerba supposito & apposito

V erba quinti ordinis quem casum exigunt ante se? nominatiuũ persone patientis: & post se ablatiuum a: uel ab mediãte psone agẽtis: ut discipulus uapulat a preceptore: & dicũtur neutra pas siua: quia in actiua litteratura significat passionem.

V apulo as ui tum per essere battuto

N ubo is psi uel ptus sum per essere maritato: quod ul tra ablatiuũ agẽtẽ exigit etiam datiuũ cũ ablatiuo cum prepositione nisi sint nomina aduerbialiter posita: ut lucretia nupsit a patre suo iuueni ingenuo in agro florentino uel florẽtię. Ter. q aiebant hodie filiam meam nubere suo gnato.

V eneo es ui tum per essere uenduto. Valerius maximus Qui ipse quoq; adeo iops decessit: ut nisi fundus quem unum reliquerat: uenisset.

E xulo as ui tum per essere sbandito o uero confinato: & dicitur quasi extra solum suum ire: & semp locus de quo qs eiectus est ponitur in ablatiuo sine prepositione: locus uero in quo est circumscriptus ponitur in eo casu quẽ exigit regula ad uerbiorum: ut ille exulat florẽtia/ mediolano/ uenetiis/ neapoli significat de quo: & hic exulat florentie/ mediolani/ uenetiis/ ne apoli: significat in quo. Dicimus etiã. ille florentiam exulatum abiit: uel exulauit: uel missus est in exilium.

L iceo es ui tum per essere aprezato: ut tu licebis a me parui. i. parui ęstimaberis. Inuenitur liceor. ris. quod significat ęstimare comparando allo incanto: cuius frequentatiuum est licitor. ris. quod significat pretium ultro offerre i auctione faciẽda unde licitator. ris. qui pretium offert: hinc polliceor polliceris: quod significat sponte promittere.

F io is tus sum uel fui per essere facto: & dicimus hic gladius factus est a bono fabro erario: & hec fa

Deneutris sexta regula

bula facta est ab optimo poeta: Interdum copulatiue ut supra diximus : ego fio compos uoti mei:& ille fit compos uoti sui & eiusmodi:cuius composita semp sunt significationis passiue: ut calefio/frigefio/madefio/patefio:& siqua sunt alia

6a Verba sexti ordinis appellanẽ neutro passiua . q̃ in pręteritis per fectis & in his quę formantur ab eis retinent litteraturam passi uorum in cęteris uero neutrorum.

Soleo es tus sum uel fui per solere

Audeo es sus sũ uel fui ꝑ ardire:& dicimus audeo facere magnũ facius:&audeo magnũ facius.uir.i regnis hoc ausa tuis

Fido is di & fisus sum uel fui ꝑ fidarsi:& iũgiẽ cũ datiuo ut fido tibi. Vir. fidite ne pedibus ferro rumpẽda ꝑ hostes ẽ uia & sic se hñt sua cõposita:ut apud eũdem. cũ iã diffideret armis dardanię. Item me ne huic confidere monstro:& iterum:o/nimi um cęlo & pellago confise sereno.

7a Verba septimi ordinis quę effectiua dicunẽ: quem casum exigũt ante se/nominatiuũ personę uel rei patiẽtis : & post se ablatiuũ sine prępositione uel accusatiuũ cum ꝑp personę uel rei agentis ut caleo sole uel propter solem.

Gaudeo es sus sum uel fui ꝑ rallegrarsi:& ẽ ꝓprie sibi: & põr eẽ ĩtrisecus & extrisecus.ẽ aũt quasi rerũ futurarũ & i aio so lũ:licet poetę sepissime usurpẽt. Ter. nunc tu mihi es germanus pariter corpe & animo gaudeo .Ci.ad.Len.gaudeo tuã dissimi lem fuisse fortunã. Inueniẽ aliquãdo cũ pręposĩtõe.in. ut apud eũdẽ ad.Len.i molestia gaudeo:aliquãdo cũ pręposĩtõe.de. ut idẽ iterũ:nimirũ quidẽ ẽ si de bursia gaudes:aliquãdo cũ datio ut i sacris litteris:qa dixi neq̃do supgaudeãt mihi inimici mei.

Exulto as ui tũ ꝑ eẽre lieto:& est proprie gestu corpo ris letitiam exibere:& dicitur a saltu:ut ille exultat animis signi ficat quod dicimus:colui nõ cape in se di letitia : dicimus autẽ exulto illa re & in illa re:ut in sacris litteris:exultate iusti in do mino rectos decet collaudatio.

Caleo es ui ca.sup per riscaldarsi.

Septima regula

C alleo es ui ca.ſup

O bcalleo es ui ca.ſup. per fare callo: ut hic obcalluit aſſiduo ſtudio: aliquãdo ſignificat callidum & aſtutũ eſſe: & tũc eſt quarti ordinis: uel callere ſignificat ꝓprie habere notitiam alicuius rei per longum uſum atq; exercitatõem in aliqua re callum contrahere: unde callere eſt optime rem tenere ſiue intelligere: ut ego calleo faſcinationes ueſtras & occultos meatus. Terẽ. et enim quo pacto id fieri ſolet calleo.

P ingueo es ui ca.ſup. per ingraſſare.

M acreo es ui ca.ſup. per dimagrare.

F rigeo es ui ca.ſup. per freddarſi. ũde refrigero.as. ꝑ rinfreſcare eſt actiuum: ut refrigero te hac re.

R efrigeo es ui ca.ſup. per raffreddarſi: & poteſt eſſe actiuum. ut hęc res refriget uento: & refrigeo me uento.

F erueo es ui ca.ſup. per bollire. Inuenitur feruo.is. & ferbeo ferbes: ut diximus ſupra. Oratius in primo ſermonum: Mea cum ferbuit ętas.

D eferueo es ui ca.ſup. per ſpegnerſi & raffreddarſi: trãſlatio eſt ab olla bullienti cum deſinit feruere. Ter. Sperabam iam deferuiſſe adoleſcentiam. i. reſticrã eẽ & feruere reſtitiſſe.

N igreo es ui ca.ſup: per diuentare nero

A lbeo es ui ca.ſup per diuentare bianco

R ubeo es ui ca.ſup

E rubeo es ui ca ſup per arroſſire. Ter. erubuit ſalua res eſt. Vnde erubeſco.is. quod eſt aliquando actiuum. Li. Iuuenes de ĩcertis parentibus nati erubeſcerent originem ſuam.

P alleo es ui ca.ſup per impallidire

S plendeo es ui ca.ſup

F ulgeo es xi ca.ſup

P olleo es ui ca:ſup per ſplendere

M oereo es per dolerſi ca. prę. & ſup. Nã męſtus ſum: ẽ nomen nõ autem participium: & habet primam ſyllabam longam & cum diphtongo ſcribitur: ſignificat autem męſtum: & animo

Demerutris.

egrotũ. Mereo uero sine diphthongo habet primã breuẽ & idẽ ẹst quod mereor.ris.deponẽs actiuum: mittitq; pręteritũ merui Vir.equidem merui nec deprẹcor inquit.Iterum qualem meruit pallanta remitto: Merere aũt & mereri significant aliquid mercedis ꝓ labore sibi parare. Ter. Ego charine ne utiq̃ officium liberi hominis esse puto: cũ nihil ꝓmereatur postulare id gratię apponi sibi. Verũtamen mereo.es.ut plurimũ dicitur de turpi quęstu: ũde meretrices & pueri meritorii.i.scorta: ac tabernę meritorie uocantur. Itẽ meretrico.as. Aulus. Gellius. Thays. meretricãdo magnã pecuniam demerebat. Itẽ mereo & mereor ꝓ tractare & cõferre accipiuntur: ut mereor de te est aliquid in te confero. Si beneficii quidẽ bene mereri de te dicor. Vir. Si bene quid de te merui.i.si quid tibi beneficii contuli. Sin aũt offensionis male de te mereri dicendũ est nõnunq̃ utrũq; reticemus: sed in ambiguũ sensum: ut quid de te sum meritus: aliquãdo per negationẽ sic: homines nihil de me meriti.i.nihil in me beneficii aut officii contulerunt. Vir. nunq̃ te regina negabo ꝓ meritam. Item nihil meretur.i.nihil mercedis est dignus accipere. Demereor quoq; ꝓ bene de aliquo mereor accipitur: sed cũ accusatiuo: ut Ouidius heroidũ. Dic mihi qd feci nisi nõ sapiẽter amaui: Crimine te potui demeruisse meo: Quinti. simul ut pleniore obsequio demererer amantissimos mei. Itẽ merere ꝓ militare interdum reperitur. Vir. Et si fata fuissent ut caderẽ meruisse manu. hinc emeriti milites & emeriti stipendia qui militię ꝑfuncti sunt nominãtur: & in significatione passiua stipendia emerita: & emeritis huic bello stipendiis: & p translationẽ emeriti boues dicuntur & q̃dam alia emeriti autem senes solent habere eos qui pro se laborent: qui dicuntur pro alio opus agere. Item ut mereo est in uirtute & laude: ut quiq; sui memores alios fecere merendo.i. bene pręstando: ita eius contrariũ cõmereo in culpa & in uitio inuenitur. Ter. Quid cõmerui aut peccaui pater.

Doleo es ui ca. supino per dolersi: & dicimus doleo de hac re & hac re. Vir. & nostro doluisti sępe dolore. Interdum da

Septima regula.

mus acusatiuũ. Cic. ĩ philippicis. nõ se tenent ii qui senatũ dolẽt aliquando iungit̃ cũ datiuo. Ter. quod tuo uiro oculi doleant Idẽ aut hoc tibi doleret itidẽ ut mihi dolet. Sed nõ dicimus ego doleo tibi & tu doles mihi.

Lugeo es xi ctum per piangere & lucciolare Vir. nunc cassũ lumine lugent.

Gemo is ui tum ꝑ piangera & ẽ pectore cũ pre ãgustia in sonũ ꝓrumpit: ideo & iumenta sub nimio põdere gemũt & inanimata quoq; cũ nimis onusta sũt gemere dicunt̃. Virg. gemit sub pondere cymba: dicimus aũt gemo sub pondere gemo nimio dolore. Vir. Nunc amici casũ gemit. nunc fortis orontis. Idẽ fortemq; gim fortemq; cloantũ gemit. & crudelia sceũ fata lici. unde ĩgemo. is. ut apud eundẽ ingemit & duplices tẽdens ad sidera palmas. Itẽ ingemisco: Valerius maxi. lib. v. uos potius casũ meũ quã ego uestrum ingemiscam

Fleo es ui tũ per piangere: & est lachrymis. Virg. Extinctũ nymphe crudeli funere damphnim flebant.

Ploro as ui tum ꝑ piangere & plorare est uoce flebili: & effusa dolorẽ sũ apperire & est mulierũ: unde ploratus. i. elcor

Imploro as ui tũ per pregare cũ pianto est aũt doglio implorare in malis positus cũ ploratu aliquem rogare. Ter. hem illec fidem uestram iploret: uel est plorando opem orare

Opploro as ui tũ per piangere innanzi cũ dispecto & ẽ ꝓprie aures audientis plorando obtundere. Cic. ad hereniũ. At ille quĩ illũ mihi datis: ac uos auribus meis opplorare desinitis

Plango is xi ctum per piangere battẽdosi la facia: quoniam plangere est percussione & uerberatione pectoris capitis: uultus: aliorũ ue membrorum se in dolore affligere: regitq; post se accusatiuum. Ideoq; per translationem dicuntur fluctus plangere littora quasi ad declarandum dolorẽ in modũ lamentatõis

Eiulo as ui tum per piangere urlando: quia eiulare est uoce sublata flere quod magis mulierum est proprium

Vlulo as ui tum per urlare & est proprie canũ & ferarũ

Ventris

Vir. uisecq; canes ululare per umbram.
Lachrymo as ui tũ p lachrymare. & est nulli lachrymas
Collachrymo as ui tum per lachrymare & //acõmodare
ẽ pprie ad alicuius gratiam & eius qui alicui: uel alienis lachry/
Vireo es ui ca. sup. p uerzicare//mas cõmendat
Floreo es ui ca. sup. p fiorire
Defloreo es ui ca. sup. p disfiorire. unde defloresco quod significat deflorere & corrumpere. Cic. ad herẽniũ. forme dignitas aut morbo defloresc it aut uetustate
Effloreo es ui ca. sup. per disfiorire: ut in sacris litteris. Dies eius tanq̃ flos agri sic efflorebit.
Deuio as ui tum per disuiarsi o uero uscir della uia
AEgreo es ui ca. sup. per esser adolorato & infermo dellanimo unde ęgritudo & ęger. a. um quod ẽ animo tantum. Vir. curisq; ingentibus ęger.
AEgroto as ui tum per essere infermo del corpo unde. ęgrotatio quod est corporis solum: sicut ęgrotans.
Dirigeo es ui ca. sup. per ricaprichar si & atormentirsi. Vir. diriguit uisu in medio: calor ossa reliquit.
Stupeo es ui ca. sup. per stupire. Vir. obstupuit primo aspectu sidonia dido.
Horreo es ui ca. sup. per hauere horrore sępissime: tamen inuenitur in significatõne actiue. Vir. An re genitor cum fulmina torques nequicq̃ horremus. unde inhorreo. es. ut ihorruit unda tenebris. & horresco. is: ut horresco referens. & abhorreo. es. quod significat alienum & inconueniens esse & prę horrore e medio se tollere.
Supbio is ui tũ p supbire & dicimus supbio illa re & illa rẽ: Cic. ad herẽniũ i horũ miserias & supbire simul & uerbis in
Tumeo es ui ca. sup. //uehebantur
Turgeo es ui ca sup. per gonfiare o uero infiare: Oratius professus grandia turget.
Tepeo es ui ca supino per intepidire.

Ottaua regla

Extinguo is xi ctum per spegnere & refertur ad ignem
Deleo es ui tum per cancellare & refertur ad lineam
& ad notam & est tractū a tabella geometrica: & uenit a lino. is.
quod ē ungo: & plus est extīguere quam delere.
Ardeo es si sū per ardere: & dicimus ardeo illa re. Terē.
Et teder & amore ardeo: & pōt esse actiuū: ut ardeo illā rem. aliquando significat uehementer amare. Vir. coridon ardebat alexim. i. ardenter amabat: aliquando disiderare. Virg. Iā dudū erūpere nubem ardebant.
Flagro as ui tum per ardere damore & desiderio & dicimus hic flagrat studio litterarū & amore studii utroq; modo Ouidius in secūdo meta. flagratq; cupidine currus & est tractū a flāma fragrare uero p. r. significat odorē emittere Vir. redolētq; thimo fragrantia mella: & orit a fracta re odora:
Gestio is ui tū per dimonstrare letitia & ē corporis quia gestire ē gestu corporis sensū animi exprimere: & est proprie animaliū: quę cū lingua careant quibusdā gestigulatiōibus lętitiam exhibent. Ter. Quid gestiam: quid letus sim: quo pergam. Aliquando accipitur uehementer cupere.

8.

Verba octaui ordinis que appellant̄ iperfecta: quē casum exigunt ante se: nominatiuū & post se: casū cū prepositione nisi fuerint noīa aduerbialiter posita: ut redeo ad ludū litterarum & eo rus: & eo domum.
Eo is ui tum ꝑ andare & dicimus eo in uillam & ad uillā: & eo per uiā: & eo uiā sicut curro cursū more grecorum. Vir. Itq; reditq; uiā totiens. Est aūt ire secundū donatū ꝓprie eorū qui funus celebrant. Ter. effertur funus imus. uir. Ite ait egregias animas quę sanguine hāc patriam pepere suo. Aliquando ponitur uenire. Ter. ad te ibam. i. ueniebam Vir. nunc a nauibus itis. Dicimus quoq; eo ificias. is. ificias. it. inficias ꝑ nego. as. at ut hic nō. it. inficias. i. non negat. aliquando ponitur ꝑ occurere & procedere: ut eo obuiam. is. obuiam. it. obuiam. Item obuiam iui obuiam processi. Verum hoc genus elocutionis multis

Deneutris

modis inuenitur. Dicimus enim obuio tibi: & obuius tibi fio: obuius sum tibi: obuium me tibi fero: obuium me tibi fortuna obtulit Cic. fit ei obuius clodius. Vir. Cui mater media se se tulit obuia silua. Quin. forte uos in illa solitudine obuius casus misere mulieri obtulit.

A beo es ui tum per partirsi: & ē proprie eius qui nō expectat ut mittatur. Ter. Quo abis antipho mane mane: uel ē eius qui paulatim nos deserit: ut apud eūdē. hoc dum dubitas menses abiere decem. unde abire diem significat protrahere diē ut idem alibi pręsens quod fuerat malum in diem abiit

A deo es ui tum per andare & ē ad aliquem qui tibi hostis & infensus sit: aut ad feram. Vir. Nec quisq̄ ex agmine tā to audeat adire uirum Ter. Nunc prior adito tu: quasi ad pręd‍ā uel adire dicit̄ proprie de loco difficili & periculoso quia aditus arduus difficilisq; ē. Cic. de amicitia. Itaq; si quando aliquod officiū extitit amici in piculis aut adeundis aut communicandis Vir. tot adire labores impulerit. Ter. noctes & dies capitis periculū. adirem dū prosim tibi uel adire ē cū oportune accedimus ad aliquē alloquendi gratia ut apud eūdem biria quid tibi uideтur adeon ad eum. Idē aliquot me adierunt qui ex te auditū aiebant.

E o is ui tum per uscire fuori. Cice. de amicitia: ut prius introierā inuitam sic prius exire de uita.

O beo is ui tum per finire & mettere ad executione. unde dicimus ille obiit cōsulatum legationem magistratum & his similia. i. exequutus ē munus & officium cōsulatus legationis magistratus: & ego obeo prouinciam. i. exequor officium ꝓuinciale. Item obeo mortem. i. exequor & perago: uel adeo mortē. Ter. ea obiit mortem. Ita obiit diē idem ē quod mortuus & iuit ad diem fati. & sine accusatiuo idem significat. Aliquando obire diem significat exequi munus & officiū diei. Cice. de amicitia. Qui diligentissime illum diem & illud munus solitus es obire. i. exequi. Aliquando significat circūuenire. Virg. magnas

obeuntia terras.

Transeo is ui tum per passare & significat cito ire de loco ad locũ pedem mouere. Ter. ad forum transire iam oportet

Subeo es ui tum per sottentrare & metterfi: ut subire onus. subire periculum: subire infamiam: & reliqua: aliquando significat quod dicimus intrare in scambio: ut subeo uicem tuã aliquando significat uenire in mentem. ut subiit cari genitoris imago: & deserte creuse & parui casus iuli. Idem subiit ira cadentem ulcisci patriam.

Anteo is ui tum per andare innanzi: & dicimus anteo tibi: & anteo te hac re. Ter. o. phedria incredibile est quanta herum anteo sapientia.

Prodeo es ui tum per andare auanti: quasi porro ire. Ter. egomet infunus prodeo. Vir. tantum prodire uolando.

Pereo is ii tum per pericolare ut apud eundẽ. Quod si sit funditus pereo. Vir. Vt uidi ut perii ut me malus abstulit error. aliquando significat mori ut periit i mari. in bello. i prelio

Depereo is ii tum per perire: sed ut plurimum accipitur pro impatienter amare: ut hic deperit puellam formosam. Ter. Sane bona minimeq; quo miror clinia hanc si deperit.

Intereo is ii tum per morire cum lanima: & col corpo: ẽ proprie brutorum: & plus est interire quã perire. Ter. perii interii. Cic. de amicitia. Neq; enim assentior iis qui hęc nuper disserere cęperũt cũ corporibus aĩas simul iterire. atq; oia morte deleri.

Vado is si sum per andare & passare: & semper habet in se difficultatẽ & periculum. Vir. Vadimus imisci danais haud numine uestro. Iterũ per tella per hostes uadimus haud dubiã i morte

Euado is si sum: per uscire cũ fatiga & difficulta: ut hic euasit periculũ. i. liberatus est a periculo. Aliquãdo accipitur pro eo quod dicimus riuscire: ut hic euadet doctus: litteratus: & ille euasus est. i. liberatus & solutus est ab omni labore atq; periculo. Euadere enim est proprie per obstantia euenire. aliquando significat ad locum periculosum siue damnosũ: atq;

calamitosum euenire. Ter. timeo quorsũ euadas. aliquando sur sum ire: ut uado ad sũmi fastigia culminis unde.

I nuado is si sum per assalire: est autem repente & cum impetu aliquem aggredi. Ter. Dic mihi an dolor repẽte inuasit eam. Vir. inuadunt urbẽ somno uinoq; sepultam. Inuenitur uador. ris. & cõuador. ris. deponentia actiua. Sed aliud est uadari siue conuadari: aliud sistere: uadari enim est aliquem in iudiciũ adducere: ut in eo de quo agitur uadimonium prębeat & dicimus uador te debitorem. i. adduco te in iudicium ad uadimonium dandũ. Sistere uero ꝓ raprę̨sentare & prę̨sẽtiã corporis exhibere accipitur: dictum ab eo quod non tantum cõparere quis debet: nisi & manserit: unde de iudicio sisti dicitur: hoc est desisten do aliquem in iudicio: & dicimus sisto te mihi debitorem. Liuius sisti reum pecuniamq; sistatur. Cic. ad Atticum. Des operam quod mihi affirmasti: ut te ante kalendas ianuarias ubicũq; erimus sistas: hinc dicitur stator nũtius tabellariusue consulis. Aliquando significat adducere ut apud eundem. Annam cara mihi nutrix huc siste sororem. aliquando significat confirmare & corroborare: ut hic rem romanam magno turbante tumultu sistet eques.

V enio is ui tum per uenire. sepissime tamen ponitur ꝓ eo sicut eo ꝓ uenio ut dictũ ẽ. aliquãdo significat crescere uir. Hic segetes: illic ueniũt felicius uuę: aliquãdo ponit̃ ꝓ consentire: ut apud eundẽ. Nec cõiugis unq̃ pr̨etẽdi tedas aut i hec fę̨dera ueni. i. cõsensi. aliquando significat cogitare & reminisci & suspicari: unde dicimus uenire in mentẽ quod uereres nõ recordationis cã tantum: sed ẽt recognitionis cõsiderationisq; posuerũt Ter. uerũ misere nõ i mentẽ uenerat. Dicimus ẽt ueni i sermonẽ ueni in mentionem: quod ẽ ratione & consilio. Incidere uero in sermonẽ: incidere in mentionẽ est casu & fortuna. Cice. de amicitia. Tum memini in hemiciclo sedentẽ in eum illum sermonẽ incidere & paulo post. Itaq; tum sceuola eum in eã ipsã mentionẽ incidisset. At irruere in sermonẽ & in mentionẽ ẽ cum impetu &

Octaua regula.

festinatione. Cęterum cũ dicimus ueni in opinionẽ significat ta lem opinionem habeo actiue accipitur. aliquando passiue cum opinio significat famã. i. opinionẽ q̃ de me habeñ ab aliis. uenio in suspictionem semp passiue. Cic. quod si falso. p. Sextio uenis ses in suspictionẽ. i. in suspictionem tui: non tuã ueni in obliuio nem semper etiam passiue: ut idem ut si fuerint excellentes uiri certe iam uenerint in obliuionem. hoc est quod ceteri de illis ob liti sint: non ipsi de aliis aut de se. Similiter uenio in uituperatõ nẽ. Idem uerrinarũ. v. ut propter eum in sermonẽ hominũ atq; ĩ tantam uituperationẽ ueniret. Item ĩ mentem uenit mihi: occur rit mihi: succurrit mihi. subit mihi pro eodem accipi solent: sed hoc ultimũ frequenter ad miserationem refertur. Vir. Subiit cari genitoris imago subiit deserta creusa. Quinti. Nobis uero natu ra aduersus exanimes igenuit non solum miserationẽ quę cogi tationi uestrę subit: sed etiã religionem.

Deuenio is ni tum per uenire & est proprie de editiori loco in humilem proficisci: ut deuenimus in planitiem: in uallẽ Ita deueni in sũmam paupertatem: calamitatem: miseriam: qua si descendi & dilapsus sum in humiliora.

Inuenio is ni tum per ritrouare: & est uel cõsilio uel ca su siue corporea siue incorporea reperire. Reperire uero est for tunę. Ouidius. tu non inuenta reperta es.

Interuenio is ni tum: per intrauenire: hoc est in medio ne gotio quasi ex insidiis supuenire & opprimere eos in ipso actu: qui rem celatã esse uellent. Ter. interuenit homo de iprouiso cę pit clamare. idem sponsę pater interuenit.

Peruenio is ni tum per uenire di luoco basso in luoco alto: & semper habet difficultatẽ & anxietatem maximam: ut il le peruenit in locum editum in collem: in montem altissimum: & sic metaphorice ex humili conditione ad sumum gradum seu dignitatem uenire: ut hic peruenit ad optimũ dignitatis gradũ ad sumã dignitatem. Vir. metasq; dati peruenit ad eui.

Vsurpo as ui tum per hauere per usu. est autem uti uel

usitare uel dicto uel facto. Cic. in oratore. quod semper usurpa-
mus in omnibus dictis ac factis: minimis ac maximis. Idē pre-
clare enim hoc est usurpatum a doctissimis. frequenter tamen iu-
risconsulti usurpo pro dicto utuntur: nam pro dictito minus du-
biū est. Nam usurpatio est frequens usus. paulus usurpatio est
usucapionis interruptio oratores autē frequentē usum uocant.

V suuenio is ni tum: per essere dibisogno o uero scadere:
Plautus siquid usuuenerit. i. si quid acciderit: Ter. si usuuenit. i.
si opus est & si accidit.

Migro as ui tum per andare ad habitare: & est ppríe
domiciliū mutare: & alio se ad habitandū conferre relicta priore
habitatione: ut ille migrauit florentia romam: unde est apud iu-
risconsultos titulus de migrando. Ita homines qui moriunt̄ mi-
grare dicuntur: & rectius cū apposito q̄ sine apposito. Cic. in. vi.
de repu. anteq̄ ex hac uita migro cōspicio in meo regno & his te
ctis. p. corneliū scipionē. Quin. in corpore proiecto. Seu cum ad
infernas sedes anima migrauit. Similia huic sunt cōmigrare. ter.
Exandro huic uicinie cōmigrauit demigrare: emigrare.

R emigro as ui tum per ritornare ad habitare hoc ē reuer
ti in pristinum domicilium: ut ille remigrauit huc.

T ransmigro. as. ui tum ui per andare
ad habitare lontano hoc est se in longinquioris loci domiciliū
habitationemue mutare.

Immigro as ui tum per andare: ad habitare. i. in domū
aliquam habitandi gratia ire.

R epto as ui tum per andare
carponi. Nam reptare est manibus pedibusq; per terram ire. ter.
Vbi eas preterieris ad sinistram hac repta

P errepto as ui tum per anda
re cum fatica cōtra sua uolia ut faciunt senes: Teren. Per repta
ui usq; omne opidum ad portam & ad lacum.

A ccedo is ssi ssum per andare & accostarsi. Teren.

ottaua regla

accede ad hunc ignem & calesces plus satis.

D iscedo is ssi ssum per partirsi: & dicimus discedo hinc domũ: & non diu est ex quo ille hinc domũ abiit: cũ uero loquimur de persona ponimus prępositionẽ. Ter. Ita tum discedo ab illo ut qui se filiam neget daturum.

A bscedo is ssi ssum per discostarsi & leuarsi dinanzi: ut abscede hic malũ: uel in malã rẽ: & abscede a mala cõsuetudine

D ecedo is ssi ssum per partirsi. & est proprie a mandato custodię suę recedere: unde cõsules: ꝓconsules: prę sides: prętores. pręsidia dicuntur ex prouincia. Ex urbibus ex castellis decedere. aliquando ponit̃ ꝓ mori. Cic. de senectute. uetat pythagoras sine iussu ĩperatoris dei: de pręsidio & statione uite decedere: huic simile est excedo. is. Cic. in antonium. In ipsa cura & meditatione obeundi sui muneris excessit e uita.

R uo is ui tum per ruinare & est proprie toto corporis motu uti ad impellendum: quod faciunt qui ipsi pręcipites alios ꝓsternunt: unde sues ruere dicuntur. Oratius. Hanc rabiosa fugit canis ac lutulenta ruit sus. Ter. cęteros ruerẽ: agerem raperem: tunderem: prosternerem. aliquando habet significatõnẽ actiuam. Vir. & ruit atram ad cęlum picea crassus caligine nubẽ.

I rruo is ui tum ꝓ fare irrumptione & est proprie illorum qui cum furore pręlium ineunt. Ter. quã mox irruamus. Idem atq; in ędes irruit alienas: eruere uero & diruere obruere omnia sunt actiua.

C ado is cidi sum per cadere: aliquã do significat mori: ut cadit: & ripheus iustissimus unus. Qui fuit in teucris.

M ergo is si sum per tuffare sotto & est proprie in locum cenosum & sordidum.

E mergo is si sum per uscire su: & est ex loco cęnoso & sordido uel ex lustris uel ex locis in honestis exire ut faciunt meretrices & lenones. Ter. deinde facile ex illis se se emersurum malis.

Deneutris.

Rideo es si sum per ridere & dicimus rideo te: rideo de te. Vir. illum & labentem teucri risere natantem.

Arrideo es si sum per ridere & est ad alicuius gratiã placide ridere. Ter. arridens omnibus.

Derideo es si sum per ridere & est cũ aliquẽ deludimus uel quando cũ alterius irrisione & contemptu ridemus. Ter. derides? fortunatus qui istoc animo sies.

Irrideo es si sum per deleggiare ridendo. Terẽ. irrides nihil me fallis.

Subrideo es si sum per soghignare o uero ridere cũ dolceza ut faciunt parentes filiis. Vir. olli subridens hominũ sator atq; deorum.

Equito as ui tum per caualcare.

Curro is ri sum per correre & dicimus curro ad plateam & per plateam & in platea si sum in loco. Aliquando damus accusatiuũ more grecorum: ut curro cursum. Vir. currit iter tutũ non secus equore classis. Ter. decurso iã spatio aliquãdo ponit absolute.

Incurro is ri sum p incorrere ut incurro in nomẽ igrati

Nauigo as ui tum per nauigare: & dicimus nauigo mare ut gens inimica mihi tyrrenũ nauigat equor: & nauigo in mare. Ter. ego in portu nauigo: & nauigo per mare.

Erro as ui tum per errare & est non solum ingressu sed etiam aio & opinione. Ter. Senex intro ad nos uenit errans mihi sole ridiculum fuit. aliquando significat pascere: ut. Mille meę siculis errant in montibus agne. aliquando uenari: ut uidistis siquam hic errantem forte sororẽ.

Appello is li sum p ariuare & puenire. & est proprie uerbũ nauticũ hoc ẽ cũ quis ex pellago aut freto ad littus accesserit ut ille appulit ad portũ uel i portũ. aliquãdo ẽ transitiuũ uir. Hinc me digressũ uestris deus appulit oris. aliquãdo significat dirigere & intendere animũ ad aliquid agendum. Ter. poeta cũ primum animum ad scribendum appulit.

Octaua regula

Applico as ui tum pe drizarsi o uero darsi auna cosa ut hic applicauit se phylosophie & ad philosophiã Cic. de amicitia: ad quẽ se similis animus applicet: ali quando ẽ neutrũ transitiuũ: aliquando actiuũ Virgil. Que uis immanis applicat oris & est tractũ a nautis qui deprẹhensi a tẽpestate cũ propositũ iter perficere nequeunt: aliquo diuertere solent atq; illuc animũ intendũt: & raro ponit̃ absolute uel imperfecte aliquãdo signi/ficat trahere. Ter. Tum siquis magistrũ cẹpit ad eam rẽ improbũ ipsum animũ ẹgrotum ad deteriorem partem applicat.

Sto as ti tum per stare & dicit̃ de rebus animatis & inanimatis: ut nauis stat: flumen stat: currus stat. Sol stat unde solstitiũ: & iustitium: cũ ius stat forũq; clausum est. Item anguis piscis: lacertus auis in aere stat. Item arbor stat simulacrũ stat domus stat columna stat turris stat. uir. stabat acuta silex. Itẽ homo equus uolucris stat. Namq; homo cũ sedet: & equus recũbit: & auis cũ cubat non dicũtur stare: quia stare est proprie in se & sua molle stare Vir. stat sonipes & frena ferox spumantia mandit. Interdum ponitur pro constare ut hoc stat mihi magno. Valerius maximus merito obiiecerim. p. ualerio libertatẽ suo magno ẽt stetisse. Vir. nec stetit eneia paruo.

Consisto is ti tum per consistere & stare in pecto & in ꝑsona consistere enim est proprie audacter & constanter stare qđ est audacis atq; robusti hominis. Vir. constitit in digitos ex templo arrectus uterq;.

Desisto is ti tum per leuarsi da limpresa Vir. me ne incepto desistere uitam: & dicimus desisto ab illa re: & de illa re.

Insto as ti tum per fare una cosa con instãtia & per sopra stare: nam instare ẽ proprie ĩminere & iugiter la/borare & perseuerare. Vir. Respicit instantem tergo & ꝑpriora tenentem & sic dicimus instat festus dies instat festum bacchanale. Idem instant ardentes tyrii idem ĩstat ui patria pyrrhus. Ter. Ego illud sedulo negare factum: ille instat factum. i. ꝑseuerat.

Dezeneutris

Obsto as ti tũ ꝑ resistere & īpedire. Ter. Quid igitur obstat cur non uere fiant.
Substo as ti tũ ꝑ sostenere & essere cõstante. Ter. perii metuo ne sustet hospes: & sustare ē rem aliquam cõstãter sustinere. unde nomē sustantiuũ uerbum sustantiuum eo quod sit sustantia aliorum uerborum ut supra docuimus.
Maneo es si sum per aspectare & apartenersi. Terē. mane: mane idem quem hic manes. i. expectas. Vir. maneat ea fata nepotes.
Permaneo es si sũ ꝑ fermarsi & ꝑseuerare nel suo parere
Mano as si sum
Emano as si sum ꝑ uscire abondantemente: & refertur ad aquam & humores uiri. Tum gelidus toto manabat corpore sudor.
Excido is di tum per uscire stracuratamente: ut tãtũq; nefas excidit ore. aliquando significat obliuisci. Idem nec dum etiam cause irarum seuiq; dolores exciderant animo & uenit ab ex & cado cõmutatis litteris.
Recido is di tũ per ricadere: & dicitur de rebus uitiosis & de aduersa ualitudīe ut hec recidit ī febres ũde recidiuatõ
Volo as ui tum per uolare. Virgil. uolat ille per aera magnum. Idem fama uolat pulsum regnis cessisse paternis. Aliquando accipitur pro nauigare. Idem sic illã fert īpetus ipse uolantē. i. celeriter labentē. interdũ ponitur copulatiue. ut auis uolat celer sublimis humilis: ut apud eundem. Aui similis quę litora circũ piscosos scopulos humilis uolat ęquora uiam.
Conuolo as ui tum per correre insieme cũ uelocita. Cic. ad here. cũ gracchus deos īcipere precari cursim isti īpetũ faciunt ex aliis aliisq; ꝑtibus cõuolãt atq; e populo unus fuge fuge īqt
Deuolo as ui tum per uolare uia & leuarsi dinnanzi. Cic. ad eundē. Ita falsi amici sereno uitę in tempore pręsto sunt: simulacq; hominem fortunę uiderint deuolant omnes.
Circũuolo as ui tũ ꝑ uolare intorno & uenit a uolo. as. & circũ. Cũ uero fit a uola parte manus & circũ significat deripere

. Octaua regula.

& deprędari. Vir. Turba sonas prędã pedibus circũuolat uncis hic dicit̃ iuolare.i.surripe aliquãdo iuolare significat aliquẽ ĩpetũ facere & ẽ tractũ ab auibus aut a uola ut diximus. Ter. uix me cõtineo qui iuolẽ in capillos: & iuolare & fedare ẽ ꝓprie feminarum sermo in se & ĩ alios seuientium unguibus. Vir. Vnguibus ora soror fedans & pectora pugnis.

Euolo as ui tũ ꝑ uenire in alto grado. Cic. ad len. quia altius me euolare noluerũt. Idẽ de amicitia. Id si ita ẽ ut optimi cuiusq; aĩus ĩ morte facillime euolet: tanq̃ e custodia uinclisq; corporis cui cẽsemus cursũ ad deos faciliorẽ fuisse quã scipioni

Deriuo as ui tũ per riuolgere in altra parte. Nã deriuare ẽ proprie flectere & ẽ tractũ a riuo cũ aqua deflectit̃ aliquo: & dicimus deriuo hanc rẽ in te. Ter. Atq; in me omnẽ irã deriuẽ senis unde deriuatio apud oratores dicit̃ deflectio criminis ab eo ad quẽ ꝑtinebat ad eũ ad quẽ nõ ꝑtinet. interdũ significat poculũ ministrare

Oleo es ui tũ per rendere odore. & dicimus bene olet. & male olet. Vir. Bene olentis aneti. Idem graue olentis auerni. Martial. Qui male olet semp olet qui bene olet nunquã olet. Itẽ sine adiectione. Vir. Induet ĩflorẽ & ramos curuabit olentes inuenit̃ ẽt cũ actiuo. Iuuenalis. Pallidus effert̃ tibi misero caulis olebit lacernam.

Adoleo es ui tum per crescere. unde adolescens aliquando significat ĩtendere & sacrificare. Vir. quibus ordine longo. Cura penũ struere & flãmis adolere penates.

Redoleo es ui tũ ꝑ sapere di buono odore: & dicimus hoc sacellum redolet rute: & tua oratio redolet antiquitate Vir. ĩredolentq; thimo fragrantia mella: raro inuenitur cũ accusatiuo

Suboleo es ui tum per dimonstrare o uero apparere: & est translatio a sensu odorandi: uel a re odora uel a re quę male sentiat. Teren. ne paululum quidem suboleat esse amicam hanc clinie

Pugno as ui tum ꝑ cõbatere insieme & dici

Deneutris

tur a pugna sicut pugil. unde expugnare quod ē pugnando capere uel potius pugnando uel oppugnando uincere: expugnamus aūt opera molesq; ut castra ut castella ut urbes ut naues Opugno uero te. i. ꝑsequor te. Propugno hostes. i. repello & arceo hostes: hinc ꝓpugnacula eo quod procul pugnant. Repugno tibi. i. resisto tibi. Debellare aūt est bello uincere & debellamus potius homines. Vir. Parcere subiectis & debellare sup̄bos unde debellatum esse dicimus pro eo quod in bello certatum

Certo as ui tū p fare agare & dicimus certo tibi & tecum. Vir. Mōtibus in nostris solus tibi certet aminctas Idem pan deus archadie mecū si iudice certet

No as ui tum

Nato as ui tum p notare: & de nauibus ēt dicitur. Vir. bis stigios innare lacus: bis nigra uidere. Item natat uncta carina. Aliquando ꝓuolare accipiunt̄: ut nare per estatem liquidam suspexeris agmen. Idem īsuetum per iter gelidas enauit ad arctos. Adnare uero significat p tēpestatē uenire. Vir. hac pauci uestris ad nauimus oris. i. p tempestatē uenimus.

Hio as ui tum

Hisco is ca. pręte. & supi.

Dehisco is ca. pręte. & supi. p disoluersi & apirsi. Vir. his unda dehiscēs terram inter fluctus apperit. Sed hiare ē aliquid sua sponte & externa aliqua ui diffindere: ut tellus ęstu: & ligna ariditate: aut nimo calore hiant. unde hiulcus. ca. cū. hiscere est tātū horis & quidē humani accipit̄q; pro eo quod est loqui: aut os aperire ad loquendū. Sed fere per negationē ut corā illo nō auderes hiscere: Ouidius tamen poetice dixit hisce ꝛe nempe tibi terra roganda foret: cum oratores soleant potius dicere dehiscere. i. deorsum se aperire.

Obscito as ui tum p sbauigliare: unde obscitans & obscitatio: Ter. nos inter obscitantes opprimi.

Lateo es ui tum per nascondersi & non est in usu nisi in tertiis ꝑsonis q̄a nō dicimus lateo te & tu lates me

Ceterū cū de loco loquimur damus ablatiuū cum prępositione posita uel subintellecta. Vir. Latet anguis in herba. Idem lumen quod sub fronte latebat. Ter. Si licet me latere recto. Aliquādo ponitur absolute: ut aut aliquis latet error. unde fit deliteo .es. quod significat ualde abscondo ut apud eundē limosoq; lacu p noctē obscurus in ulua delitui: & delitesco quod habet formā i choatiui tamen ponitur p primitiuo.

Taceo	es	ui	tum
Conticeo	es	ui	tum
Obticeo	es	ui	tum
Reticeo	es	ui	tum per tacere: Sed tacemus &

conticemus cōsilia. Obticemus pudenda. Terē. Virgo conscissa ueste lachrymās obticet. Reticemus aūt dolores.

Titubo as ui tum per titubare & dubitare & est proprie pedibus nō ualentis insistere: quales sunt ebrii aut infirmi aut uulnerati aut decrepiti senes. Quin. At non tua culpa fames cepit: sed uulneratum iugulasti: titubantē strauisti fumantē incendisti. transfertur ēt ad animum: ut apud eūdem. Neq; ulla unquā tanta fuerit dicendi facultas quę non titubet aut hęreat quotiens ab animo uerba dissentiunt. Titubare quoq; līgua & dentes dicuntur: hinc linguę & oris titubantia.

Nuto as ui tū p uacillare: & ē pprie alicuius male solidatę molis ruinā minantis: & de aīo quoq; titubante & nesciente quo potissimum se conferat nutarę dicitur.

Vacillo as ui tū p uacillare: & ē pprie alterno motu in constantē eē. Quin. Est & illa indecora indextrū ac leuū latus uacillatio alternis pedibus insistentiū.

Salio is li tum p saltare. unde saltus pro eo quod est saltum facio. Salto. as. i. tripudio: unde saltatio. Interdum salio p salto. Vir. Mollibus in pratis unctos saliere p utres Quid aūt distent saltus & saltatio notum est. Saltus enim ē qualis ceruorū leporūq;. Saltatio uero illa hominū iactatio quā uulgo tripudiū uocāt. Et licet salio pro salto accipit: nō tamē saltus

ꝑ saltario saltatusue: qui eiusdem significationis est. Liuius. Ferre ac per urbē ire cū trepudiis solemniq; saltu iussit.

Exilio is li tum per saltare fuori

Desilio is li tum per saltare giu

Dissilio is li tum per saltare in diuerse parte

Insilio is li tum per saltare drento

Prosilio is li tum per saltare oltre

Insulto as ui tum per fare impeto contro a altri: & dicimus insulto tibi & te. Ter. ne tu istas faxo calcibus sepe īsultabis frustra.

Labo as ui tum per ruinare & cadere de repēte. Vir. Labat ariete crebro ianua. i. ruit & repente cadit: unde labasco. Ter. labascit uictus est uno uerbo q̄ cito? & labo. as. habet primam breuem. Labor. ris. primam longam. Labor. oris. & laboro as. primam breuem in elabratum uero dicitur quod nō artificio satis excultum sit. Illaboratum autem quod sine labore uidetur factum. Illud uitio dari solet. hoc uero laudi. & labor. ris. & elabor. ris. significat pręcurrere. Vir. Effugit ante alios primisq; elabitur undis. Idem labere nympha pilo.

Censeo es ui sum per ordinare giudicare & cōmandare. Modestinus de uer. si. censere est constituere: & precipere unde & solemus dicere censeo hoc facias: & senatum aliquid cēsuisse. unde censoris nomen uidetur esse tractum.

Diuino as ui tum per indiuinare. Liuius. Is status rerū est ut nihil boni diuinet animus. Iuue. sed ut funaticus astro Percussus bellona tuo diuinat: & ingens omen habens inquit.

Presagio is gi tum per pręduinare. Ter. Sed nescio q̄d ꝑfecto mihi animus pręsagit mali: unde sage mulieres sūt quę habent pocula amatoria & appellantur uenefice: unde sagina calida facit sentire canes sagaces.

Ambio is ui tum per andare intorno con losinghe. nā ambiare significat blandatiis hominē circūuenire. Vir. Neu connubiis ambire latinum. Iterum quo nō reginam ambire furentē

audeat affatu. Sed ambire ē proprie eius qui non suę uirtuti cōfidens non recte graditur: sed per circuitū siue: quod romani qui honores peterent singulos circuibant prębensantes: rogantesq; ut se in suffragiis adiuuarent: siue quod qui ꝑ adipiscendis honoribus solliciti sunt: cum rogant exordio quodam longiore: & uerborū circuitu utuntur. hinc ambitio quod est in animo: & ambitus quod in actu. Nam qui pręter modum cupit aut honores: aut laudem ambitione peccat: qui uero dilargitur pecuniam suam aut populo muneribus ludisq; blanditur. aut cęteris artibus quę legitime non sunt ad publicos honores tendit ambitū cōmittit. unde ambitiosi non ambitu sed ab ambitione dicunt

Deliro as ui tum per rimbambire. & est proprie senū. tractum est autem a lera quod significat sulcum. unde delerrare est extra sulcum exire: quod metaphoricę significat extra rationem egredi uel a recta uia diuertere. Ter. delirat miser timore

Sapio is ui tum per essere sauio. Ter. Si sapis neq; pręter quas ipse amor molestias habet addas & illas quas habet recte feras. Interdū significat quod uulgo dicimus saporito. unde dicimus caseus sapidus: & oleū sapidum: aliquando significat sapere della cosa: ut hec res sapit: unguenta sapit: asinthium & asbinthio: anetum & aneto: acetum & aceto. i. habet saporē asinthii: aneti: aceti: sicut hec res redolet uiolas & uiolis. & rosas & rosis thimum & thimo.

Desipio is ui tum per rimbambire & est senū & stultorum. unde desipiens qui est sine sapientia & sine ratione moribusue: & idem est quod delirus & mentecaptus.

Insipio is ui tum per essere stolto: & non est in usu nisi participium insipiens: unde ī sacris litteris. Dixit insipiens ī corde suo non est deus.

Resipio is ui tum per rinsauire: & est cū aliquo morbo aut aliqua egritudine animi sensū amisimus: deinde recipimus Ter. fortunatissimum factū puto esse gnate cum te intelligo resipisse. unde resipisco. is. ut apud eundem resipisco. i. animū & spi

Depeutris

ritum recipi.

Ludo is si sum per giocare. & dicimus ludo pila & ad pilam & ludo in platea. Vir: Si paruulus aula luderet eneas.

Alludo is si sum per accenare de dire adaltri ut allusit: ad hystoriam ad fabulam: est autem alludere ad rei fidem uerba componere. Vir. Nec plura alludens ea uox audita laborum

Deludo is si sum per deleggiare. Ter. quiduis pariat: quã in hac re me deludier.

Eludo is si sum per schernire: unde elusio. is. i. loschernno. Sed eludere est finem ludo dare uel imponere. Ter. eludet te ut te uictum senserit: & est gladiatorum. Cic. quãdiu etiã furor iste tuus nos eludet.

Illudo is si sum per beffegiare & schernire: & dicimus illudo tibi & te. Vir. Certantq; illudere capto. Terẽ. dum studeo obsequi tibi: pene illusi uitam filie. Idem non te credas dauũ illudere.

Triumpho as ui tum per triumphare: & dicimus triũpho de hac re: ut cęsar triumphauit de gallis

Vigilo as ui tum

Aduigilo as ui tum per ueghiare. Ter. non satis credo si aduigilaueris ex unis geminas mihi conficies nuptias

Iaceo es ui tum per giacere aliquãdo significat mortuum esse: ut iacet ingens littore truncus

Dormio is ui tum per dormire

Sterto is ti tũ p russare. Ter. stertit noctesq; diesque.

Quiesco is ui tum per riposarsi

Requiesco is p riposarsi & est proprie defessorũ nimio labore

Sedeo es di sum per sedere. Notandum tamen aliter dici sedere de hominibus aliter de auibus. Nam cętera non sedent nisi simia & siquid simile. Ipsum uero sedere auium est i loco altiore esse ut passer sedet in tecto. hirundo sedet i pertica cornix sedet in arbore: nec recte dixeris stat in arbore. Vir. Nocte sedens serum canit importuna per umbras: Quin. ut si queratur

Octaua regula

an sit credibile super caput ualerii pugnantis sedisse coruũ:q os oculosque hostis galli rostro atque alis euerberaret. Denique eodem modo dicit auis sedere super rem quãpiam: ut homo super equũ aut iumentum nõ dicitur stare: aut manere: sed sedere quocũque modo: aut quocũq; corporis habitu gestuq; cõpositus sit. Et sedere est proprie gnaue cessationis. Vir. Sedeant spectentq; latini. Ter. An sedere oportuit domi uirginem tam grãdem dum cognatus huc illuc uenerit. Ci. Quid sedes uerres qd spectas. aliquando significat placere. ut & sedet hoc animo: aliquando cõtemplari ut celsa sedet ęolus arce

S ido is di sum per stare inclinato & racolto & scendere in loco basso. Vir. Sedibus optatis gemina super arbore sidunt. i. ab alto dimittuntur.

A ssido is di sum per sedere allato: & dicimus assido te: Salustius in iugur. Sed hiẽpsal qui minimus ex illis erat dextra ad herbalem assedit: quod potius uenit ab assido q̃ assedeo

D esido is di sũ p sedere cũ pigritia quasi ualde sedeo

I nsidio is di sum

R esido is di sum p soprastare o uero rimanere adrieto

S ubsido is di sum per abassarsi. Vir. Subsidũt undę. Idẽ subsidere ualles. Iterũ subsedit dubius. aliquãdo significat metersi in aguato per assaltare: unde subsessores: & oĩa a sedeo prę teritũ mutuantur.

P ręsideo es di sum per essere pręposto: Nam pręsidere ẽ proprie pręesse & ẽ tertii ordinis. Vir. At pius ęneas aras qbus altus apollo pręsidet:

T raiicio is ci ctũ p passare: & idẽ est quod trãsporto: & transeo. ut traiicio exercitũ. i. transporto exercitũ trãsmare aut transflumen: Traiicio mare uel flumẽ. i. transeo. Aliquãdo utrũq; coniuncti ut traieci exercitũ tybri. Liuius traiecit copias iberum. Tranare uero significat transuolare Virg. & turbida tranat nubila

R edeo is ui tum

R emeo as ui tum per ritornare: itq; reditq; uiã idẽ si patrios unq̃ remeassem uictor ad argos.

Desentris

Ambulo as ui tum

Deambulo as ui tum per andare aspasso.

Spiro as ui tum per spirare: soffiare: morire: & mãda re fuori bono odore. Vir. Ambrosieq; come diuinũ uertice odorem spirauere.

Aspiro as ui tũ ꝑ agiungnere. tocare: & ẽ spiritu & ĩtelligentia atq; ingenio & ꝓprie est adherere: ut aspiro ad illam rẽ Interdum accipitur ꝓ fauere. Vir. uenti nobis aspirare secundi. i. fauete iterum: aspirat primo fortuna saluti. aliquãdo significat flare. Idem aspirant aurę in noctem.

Conspiro . as ui tũ per fare cõiuratione: ut ille cõspirauit

Expiro as ui tum per mandare fuori // i antonium lospirto & morire. Vir. illũ expirãtẽ trãsfixo pectore flãmas: & dicimus expirauit & expirauit animã: & utroq; modo plenũ ẽ

Respiro as ui tum per riauere lospirto & est ꝓprie cum anxii sumus & aliquid supuenit ꝑꝑ quod cesset anxietas & resũmat spiritus. ter: respira eccũ dromonẽ cũ syro una adsunt tibi

Suspiro as ui tum per suspirare: est autẽ sursum trahere & emittere spiritum quod fit nimio dolore. Orati. Et illum i mę nibus hostis. Matrona bellantis tyranni prospiciens & adulta uirgo suspiret. Heu ne rudis agminum sponsus lacesset regius asprum tactu leonẽ. i. ꝑ suspiria uel suspirando dicat. Vir. Querẽti talibus ille suspirans imoq; trahens a pectore uocem

Cesso as ui tum per cessare: & est desidiosorum. Ter. Sed interim quid illic iam dudum gnatus cessat cũ syro. Aliquãdo est de industria tardare: ut apud eundem: cur cessas odiosa: iterũ cessas alloqui. Vir. cessas in uota precesq;. Sciendũ quod cessare in uota est tardus esse ad uota facienda: cessare i uotis significat. tardus es dum uota facis. Interdũ significat astinere. Idem Haud tanto cessabit cardine rerum.

Susurro as ui tum

Consusurro as ui tum per parlare dinascoso o uero bisbigliare & est proprie simul furtim & sũmissa uoce loqui. Teren.

Syrus cum illo uestro consusurrant. conferunt: iterum iā susurrari audio ciuem athicam esse hanc.

S udo as ui tum

I nsudo as ui tū p sudare & affatigarsi. Orati. sudauit & alsit.

P endeo es di sum per spenzolare: aliqnādo significat desiderare aliquid audire. Vir. Penderq; iterum narrantis ab ore Ouidius narrantis cōiunx pendet ab ore uiri.

Vid est uerbum cōmune: est illud quod in uoce passiua tā actiuam quā passiuam habet significationem: ut ego criminor te & criminor a te: & ego hortor te & tu hortaris a me.

C riminor ris tus sum per biasmare & essere biasmato: & dicimus criminor te furti illi uel apud illum: & tu criminaris a me furti illi uel apud illum. Ter. hāc metui ne me criminaret̄ tibi

L argior ris tus sum: per donare & essere donato: & ē p prie large dare unde largitio: quod est uitium cū quis dat plus q̄ debet & cui non debet cuius contrariū est auaritia: & dicimus largior tibi hoc & hoc largitur a me tibi. aliquando significat p mittere & tunc exigit ablatiuū cum de ut tu debes largiri de te & non de aliis

H ortor ris tus sum per confortare & essere confortato & dicimus hortor te ad hanc rem: ueteres tamen dicebant horto tas. & accepit aspirationem ne uideretur esse nomē: ut ablatiuo ab hoc orto. cuius contrarium est dehortor. ris. ut dehortor te ab hac re. Salustius in iugur. Multa me dehortantur a uobis qui rites: in studium rei. p. omnia superat. hinc exhortor. ris. quod ē ualde hortari: & plus est hortari quā monere: quia hortamur ī pulsu monemus consilio. Ter. ergo propterea te sedulo & moneo & hortor.

V eneror ris tus sum per hauere & essere hauto in reuerentia. Virgilius. Veneramur apollinis urbem. iterum templa dei saxo uenerabar structa uetusto.

Moror ris tus sum per retinere & essere retenuto. Nā

Communibus.

oratores moror te pro retineo te & in mora teneo dicere solent Quin. Quid me adhuc pater detines? Quid moraris abeuntē. Moror autē pro expecto magis poeticedictū est quā oratorie. Virg. Et tua progenies mortalia demoror arma: & dicimus mor or te in foro: in templo: hinc remoror. ris. Ter. ne uestrū remoret cōmodum. Interdum morari accipitur pro hęrere & dubitare. ū de dicimus cur moror: quid moror: nihil moror. i. quid hęreo & dubito. Vir. quid moror? si omnes uno ordine haberis achiuos

Experior ris tus sum: per prouare & essere prouato dici mus ego exptus sū te hac re: uel pecunia: & his similibus iterdū ponitur absolute.

Amplector ris xus sum per abracciare & essere abracciato est aūt amice & benigne: ut amplector te & amplector a te. Interdū damus ablatiuū sine pręposítōe: ut āplector te sūma beniuo lētia. i. uehemēter te amo: quoniā āplecti significat ualde amare

Hospitor ris tus sum: per albergare & essere albergato ut hospitor te domi meę: & tu hospitaris ab illo ruri. interdum da mus alios casus cum pręposítione cum: uel apud: ut hospitatus sum cum illo uel apud illum: rectius tamen dicitur receptus sum hospitio uel in hospitium ab illo. Est autem hospitari ami ce in hospitium recipere uel recipi: & dicitur ab hospite quod ē amicū externum & in hospitium acceptum.

Experior ris tus sum per prouare & essere prouato: ut expertus. sum. te & expertus sum oēs amicos rebus & uerbis

Interpretor. ris tus sum per interpretare & essere īterpreta to: ut interpretor hanc rem: & hec res interpretata est a me. Cice. de amicitia. Sed eam sapientiam interpretantur quam adhuc ne mo mortalis est consecutus. idem. Iam uirtutem ex consuetu dine uitę sermonisq; nostri interpreteī. Interdum iungitur cum datiuo. Vale. Maxi. lib. viii. Liuius drusus ius ciuile populo be nignissime interpretatus est.

Quid est uerbum deponens? est illud quod desinit ī. or. & nō descendit a uerbo desinente in. o. per aditionē. r.

primus regula

Quare dicitur deponens? quia alteram deponit significationem uel actiuam uel passiuam.

Quot sunt ordines uerborum deponentium? Sex: possessiuum: acquisitiuum: transitiuũ. passiuũ effectiuũ: ĩperfectũ: & absolutũ

V Erba deponentia primi ordinis quę possessiua dicuntur quẽ casũ exigunt ante se? nominatiuũ & post se geĩtiuũ uel ablatiuũ sine prępositõe: uerũtamẽ quę pertinẽt ad usũ rei uolũt ablatiuũ: quę uero ad obliuionẽ & reminiscentiã genitiuũ.

Vtor ris sus sum per usare & sẽper est de rebus bonis & utilibus & quę sunt necessarię: ut siqs uult effici doctus assidue utatur libro amicitiaq; ac familiaritate doctissimorum uirorum: & dicitur nõ modo de rebus humanis sed ẽt diuinis: nec solum de animatis uerũ etiam de ianimatis: unde dicimus utor domo: utor armis: utor studio: utor diligentia: utor familiaritate: utor consuetudine: utor amicitia. Terẽ. Scio te non esse usum ante hac amicitia mea: utor opa tua. qđ ex hoc postea emolumenti aliquid boniq; consequar. Cęterum cum de personis loquimur utor pro conuersor accipitur. Cic. ad Len. Aulo trębonio multos annos utor ualde familiariter. Idẽ ad cęlium fabio uiro optimo & homine doctissimo familiarissime utor: & inde fit usus: ut usus fuit mihi tecum .i. conuersatio familiaritas: consuetudo. Quintil. Mulierem cum qua longa cõsuetudo seu longus illi fuerat usus. Atq; quia solemus aliqua re ideo uti: ut ex ea fructum percipiamus: factum est ut dicamus usum pro utilitate: & fructum tam in plurali quam in singulari: quorum exemplorum plena sunt omnia. Inuenitur interdum utor pro fruor uerecundię cuiusdã causa: ut utor pane triticeo utor pane ordeaceo: utor ficis: utor fabis: quasi uiuendi causa potius quam edendi. Nõnũquã accipitur pro uiuere. Ter. Siquidem porro mitio tu tuum officium facies atque huic paululum pręmanu dederis unde utatur. i. uiuat uel unde alatur. i. de quo usum fructumq; capiat.

Abutor ris sus sum per usare male: est autem abuti: cũ deperdimus fructum rerũ unde capitur fructus. Itaque ager do

De deponentibus

mus: prędia usui sunt: abusui uero uinum: oleũ & cetera eiusmodi. Cic. in topicis. Non debet inquit ea mulier cui uir bonorum suorũ usufructũ legauit cellis uinariis plenis relictis. putare id ad se pertinere. usus enim nõ abusus legatus est: ea inter se sunt contraria: unde metaphorice de tempore deq; labore abuti dicimus: cũ tempus in aliqua re maximo cũ sudore positum frustra cõtriuimus. Ter. Nã in scribendis ꝓlogis opa abutitur. i. tempore & labore

Fungor. ris. tus. sũ ꝑ usare: est aũt id quod officiũ munusq; meũ ago: ut fungor magistratu: fũgor pretura: fũgor legatiõe fũgor officio delegato: fũgor munere iudicis: fũgor uero uita idẽ ẽ quod fungor officio uitę: & munere administrãdi gubernantq; corporis nobis assignato a sũmo deo.

Defungor ris tus sũ ꝑ usare a pfectiõe & dicimus defunctus ẽ & defũctus ẽ uita. i. finiuit officiũ uite Vir. o. tãdẽ magnis pelagi defũcte piclis. Li. defũcta morbis corpora salubriora eẽ cępe defũctus piculis significat qđ finita sũt picula & defũcta morbis corpora: qđ finiti morbi corporũ iueniũt ẽt defũctus morte. i. mortẽ finiuit

Fruor. ris ꝑ usare & ẽ semp cũ delectatiõe atq; uoluptate: ut fruor bõis meis: fruor tuo aspectu: fruor tuo alloqo tuo cantu fruor suauitate ac lepore tue oratiõis tui sermonis fruor iocũditate tuę amicitię tuę cõsuetudinis fruor uoluptate tue beniuolẽtię & his similibus. i. delectatiõnẽ uoluptatẽq; pcipio ex hac re atq; ex huius rei usu: & põt referri ad res diuinas & humanas Vir. fruitq; deorũ colloqo. Iuuena. Exul ab octaua bibit marius & fruiť diis iratis. Salust. Is mihi demũ uiuere atq; frui aia uideť Cic. ad len. & rebus quas itelligis eẽ maxias: sic fruor ut meis. Deniq; frui est delectationẽ capere ex utẽdo. itaq; i idẽ recidunt idẽq; efficiunt frui delectari: uoluptatẽ cape: unde uenit fruitio quod ẽ solũ de rebus diuinis habet aũt hoc uerbũ duo supia fruitũ & fretũ: quorũ primũ uix i usu ẽ. Secundũ significat confisus ut fretus tua amicitia fretus familiaritate quę ẽ tibi cũ illo i ueniť tamẽ fruiturus. Vlpia. enĩ ad sabinũ fruiturũ dixit & non fruturũ qđ factũ ẽ sonoritatis cã sicut oriturus ꝓ orturus & nasciturus pro naturus.

prima regula

Vescor ris ca. prete. & sup. per usare cibi & est proprie hominũ: aliquando potum etiam cõplectitur: ut anacharsis apud ciceronem: carne: caseo: lacte uescor pro quo significato non recte dicitur carnem: caseũ lac pascor. Vir. uescitur eneas simul & troiana iuuentus ppetui terga bouis & lustralibus extis. Idẽ & sanguine uescitur atro. a quo fit esca que dabatur auibus piscibusq; ad decipiendũ non solũ pro cibariis humanis aliorumque animalium.

Potior ris tus sum: per usare & obtenere: & hos casus habere põt. Sed cũ ceteris frequentius ablatium: cum hoc nomine res fere semper genitiuũ. ut lacedemonii rerũ diu potiti sunt i. rerum imperiũ diu tenuerunt. In aliis nominibus magis significatio exponitur per obtinuerunt quã per tenuerunt: ut potitus sum uictoria sum potitus amica. i. pugando uel laborando obtinui uictoriam uel amicam. In presenti tempore plerumq; p fruor. Cic. Deinde his quibus senectus etiã si non abunde potitur non omnino caret. Potior a potis descendit ideoq; illi in significatione simillimum est. Nam cõpos mentis: cõpos animi: compos rationis: cõpos sanitatis: significat quod hec habeo. At cõpos uoti: compos uictorie: cõpos optati est quod hec opa mea atq; labore obtinui obtineoq;. Inuenitur tamen apud terentiũ ĩ euc. iunctum cũ accusatiuo: ut confeci ut. sine molestia potiretur uirginem: & potest esse tertie & quarte cõiugationis. Ouidius ĩ xii. Tuq; tuis armis nos te potiremur achille: nã potiremur: ante penultima breui non longa a tertia est non a quarta coniugatione: tamen infinitum semper est potiri & non poti.

Recordor ris tus sum per ricordarsi: recordor huius rei: ueteres tamen dabant accusatiuum. Virgilius. Si recte audita recordor. Cicero de senectute. Nec tamen omnes possunt esse scipiones aut maximi: ut urbium expugnationes: ut pedestres naualesue pugnas ut bella a se gesta triũphos q; recordentur: est autem recordari teste uarrone rursus in. cor. reuocare uel iterum rem cordi dare.

De deponentibus.

Cōminiscor .ris tus sum per fingere: disputare: tractare. Cicero de amicitia. Eoque magis quod in his proximis nonis cū in ortos. decii bruti auguris commentandi causa ut assolet uenissemus: non affuisti commentandi. i. fingendi: disputandi: & tractandi dictum est autem comminiscor a con & mente. & cū ea quę non sunt finguntur in mente. unde commentum id est fictio. Terentius. Commentum non placet: & commentarium: & cōmentitius.

Reminiscor .ris ca. pręterito & supino per ricordarsi ut reminiscor huius rei & hanc rem more maiorum: est autem reminisci: cum ea quę mens seu memoria tenuit cogitando repetuntur: quasi iterum rem in mentem reuocare & ab eadem mente dictum est memini: unde memini malorum & mala dici potest.

Obliuiscor ris tus sum per dimenticare: ut obliuiscor huius rei & hanc rem. Virgil. Quisquis es amissos hinc iam obliuiscere graios: & obliuisci est quasi a corde aliquid remouere siue delere.

Misereor ris tus sum per hauere misericordia & compassione: ut misereor infęlicitatis tuę. Virgilius. Miserere laborū tantorum miserere animi non digna ferentis. idem. nil nostri miserere. aliquando iungitur cum datiuo: ut miserere nobis. Inuenitur misereor. ris. deponens actiuum: ut phębe grauis troię semper miserate labores. idem & nostros semper miserate labores: uel misereri est flere & lamentari: ut ignoransque uię mecum miseratus amantes. Misereri uero est miserationem alienis casibus exhibere. miseret. bat. impersonale refertur ad utrunq;. Ter. ut me tuarum miseriarum misertū est menedeme fortunarū

Verba secundi ordinis quę casum exigunt ante se: nominatiuum & post se: datiuum: ut ego auxilior tibi.

Auxilior ris tus sum per aiutare

Famulor ris tus sū p seruire come schiauo. Ci. q aliquā diu pp ignorātiā stirpis & generis i famulatu fuerit. i. iseruiture

Secunda regula

Opitulor ris tus sũ per aiutare: & de his dicitur qui de salute sua in dubio sunt: dictũ ẽ ab ope tollendo. i. ferẽdo. Ter. Si illã relinquo eius uitę timeo: sin opitulor huius minas

Suffragor ris tus sum per dare aiuto & fauore

Refragor ris tus sum per ripugnare

Moderor ris tus sum per temperare & porre modo: & dicimus moderor huic rei & hanc rem. Teren. qui ex sua libidine moderatur nos.

Dominor ris tus sum per signoreggiare: & dicimus dominor tibi & in te. Vir. Victis dominabitur argis. Idem incensa danai dominantur in urbe. Inuenitur ẽt cum genitiuo more grecorum: ut in sacris litteris. Si mei nõ fuerint dominati: & iterũ & non dominetur mei omnis iniustitia. Aliquando cũ accusatiuo cũ prępositione. Cic. de senectute. Si usq; ad extremum spiritum dominatur in suos. Vir. inter nitentia culta. Infęlix lolium & steriles dominantur auenę.

Insidior ris tus sum per porre insidie & aguati

Assentior ris tus sum per acconsentire inuenitur assentõris. in eadem significatione.

Blandior ris tus sum per blandire

Adulor ris tus sum per adulare

Assentor ris tus sum per assentire. Sed assentiri & blandiri & adulari ita differunt quod assentiri est insidiosę: & conciliãde alicuius utilitatis gratia effusius: & plęrũq; falso quẽpiã laudare. blandiri ad tecum pertinet: & per abusionẽ ad alios sẽsus transfertur & nonnũq̃ etiam ad animum. Quinti. Tu non cogitas quemadmodum suspensa manu sonantem blande cardinẽ flectus. idem. Blandiar iudices paulisper calamitatibus meis. Adulari uero est inseruire & captare: ut fauorẽ emereamur quoquo mõ uel uoce uel gestu. tractũ ẽ autẽ α πο τοῦ Λουλοσ. quod est seruus: & sane adulari seruile est: & non liberale & ingenuum

Aduersor ris tus sũ per contrastata

De deponentibus

& dicimus aduersor tibi & te. Virgilius. Non aduersata petenti Vale. Maximus in capi. de amicitia. itaq; celerius sine reprębensione ꝓpiquũ aduerser. Aduersari uero significat detestari & abominari sũmit aũt significationẽ a gestu: quotiẽs ab aliqua re quã detestamur uultũ auertimus: ut idem illud uideamur uultu aduersari & manu repellere: ut in sacris litteris. Gentes quas dominus aduersatur. i. detestatur atq; abominatur.

Obsequor ris tus sum per cõpiacere & sepissime in malã partẽ accipitur. Ter. Obsequium amicos ueritas odiũ parit: obsequium enim adulatorum est ueritas uero amicorum.

Minor ris tus sum per minacciare

Minitor ris tus sum ꝑ minacciare ipetuosamente

Interminor. ris tus sum per minacciare in quel mezo

Medeor ris ca. prętę. & sup. ꝑ medicare: & dicimus medeor tibi & te figurate. Antiqui tamen dicebant medico. as. & medicor. ris. sicut populo & populor quę uerba modo ab utraq; significatõne passiue sunt declinatõis. Dicimus ẽt medicor tibi & te. Vir. Et seminibus medicantur anhelis. Ter. Eius dolore atq; labore gnato ut medicarer tuo. Idem cum in hac re egomet possim medicari mihi. Virgilius medicari cuspidis ictum. Medico uero iungitur cum accusatiuo. ut apud eundem. Semina uidi equidem multos medicare serentes.

Irascor ris tus sum per adirarsi: & dicimus irascor tibi & tecum: & est sine causa & iniuria. Succensere uero est irasci illi quem amare debes: uel eum qui cum amare debeat lesus irascitur. Terentius. Nam adolescenti nihil est quod succenseam: Idem sed est quod succenseat tibi

Polliceor ris tus sum per promettere spontaneamente & uenit a liceor. ris. quod est pretiũ deferre in auctione facienda id est inuentione publica: ut diximus supra.

Sortior ris tus sum per sortire: unde sors. tis. quod est ꝓprie summa cui extrinsecus acquiritur fęnus: ideoque sortem

secunda regula.

dicimus de pretio quo res est empta. Terentius. Hei mihi et de sorte nunc uenio in dubium miser. aliquãdo significat dispone re: ordinare. Virgil. Sic fata deum rex sortitur: uoluitque uices. sic uertitur ordo

Fateor ris sus sum per confessare & affermare: & e spõte Ter. egomet amare fateor: si id peccatũ est fateor id ipsum. seruius uero coactorum & culpabilium esse affirmat.

Confiteor ris sus sum per confessare & est in uite.

Gratificor ris tus sum per dare di gratia: & dicimus gratificor tibi hanc rem: sed gratificari & gratũ facere differunt. gratificari est quiddam maius: ut deum gratificari hominibus dicimus: non aũt gratum facere: quasi idem sit quod beneficia conferre: gratum facere: est quiddã minus: & e proprie illud quod obsequi. & inseruire. Cic. Si hunc iuueris gratissimũ mihi feceris

Gratulor ris tus sum per ralegrarsi & fare festa: est autẽ gratulari uerbo testari: te gaudere fortuna ac fęlicitate alterius apud eum ipsum qui affectus est fęlicitate: nõnũq apud te ipsũ ob tuã fęlicitatẽ: ut gratulor tibi ob tuã pręturam adeptam: gratulor manibus meis quibus ut te contingerent datum est. poetę nonnũq pręterunt datiuũ utiq; eum fuerit pnomen: tibi uel mihi uel uobis quod fuit i causa ut hoc uerbũ idem esset quod gaudeo. Ouidius in tertio de arte amandi. Prisca iuuent alios: Ego me nunc deniq; natum gratulor: subintelligitur mihi: Interdum etiam oratores. Quin. in pastu cadauerũ: gratulemur iam quod nulla ciuitas fame laborat subintellige nobis: & in eadẽ significatione accipitur. grator. ris. sed poeticum historicũq; est Vir. Inueni germana uiam gratare sorori. Liuius. lib. vii. Tuum sequentes curtum Iouis optimi maximi templum gratãtes orãtesque adire: Dicimus aliquando gratulari pro eo quod est gratias agere: sed non fere nisi diis immortalibus & idem est quod supplicare: unde triumphantes in capitolium ascendebant Ioui optimo maxĩo ceterisq; diis gratulat: eiusdem quoq; significatiõis fortassis ẽ grator. ris. eãdẽ quoq; significationẽ seruat cõ

De deponentibus

gratulor. ris. ter. ohe iā desine deos uxor cōgratulādo obtūdere

3. Verba tertii ordinis quem casum exigūt ante se: nominatiuū & post se accusatiuum ut sequor preceptorem

Sequor ris tus sū per seguitare & perseuerare: & ut plurimum est in bonis rebus.

Sector aris tus sum per seguitare frequentemente: & ē proprie in amore & in rebus uenereis. ut taurus sectatur bucculam: & aries ouem. Ter. Sectari in ludum ducere & reducere.

Assequor ris tus sum per acquistare & est maximo cum labore.

Consequor ris tus sū per cōseguitare & obtenere & ragiugnere: & ut plurimum est de rebus bonis.

Exequor ris tus sum p mettere ad exequutione.

Insequor ris tus sum per seguitare & est in malis rebus Vir. eadem fortuna uiros insequitur: uel in secundo loco sequi. ut insequit̄ clamorq; uirū stridorq; rudentum.

Persequor ris tus sum per perseguitare est autē uel ī malā partem. i. insequor & insector. Oratius. Mors & fugacem persequtur uirū: uel in bonā cū pseuero exequi quod agere ceperam.

Prosequor ris tus sum per seguitare & iungitur cū ablatiuo: ut prosequor te oculis: odio: honore: uersibus: cantu: cōuitiis. Significatur que actio declarans alterius affectum in alterū ut prosequor te amore. i. uehementer amo te. prosequor te laude. i. laudo te prosequor te admiratione. i. admiror te. Vale. maxi. Tuos quoq; castissimos ignes portia. M. catois filia cuncta secula debita admiratione prosequentur.

Adipiscor ris tus sum per acquistare habet aūt desideriū & difficultatem in se. Ter. nuptias effugere ego istas malo quā tu adipiscier. Salustius qui si reputauerint: & quibus temporibus magistratus adeptus sum: & quales uiri id assequi nequiuerint.

Nanciscor ris ctus sum p abattersi. est autē cū querimus aliqd & nō iuenimus & uehementer cupimus: postea id nobis

Tertia regula

Desperantibus occurit: quasi quod non sperabamus inuenimus uel est aliquid per occasionem inuenire: uel aliquid casu offendere. Ter: ubi siem uestitum hunc nactus.

O pinor ris tus sum

R eor ris tus sum

A rbitror ris tus sum per pensare & ęstimare

I mitor ris tus sũ pcõtrafare & seguitare lexẽplo daltri

E mulor ris tus sum per imitare & est duplex emulatio in laude & in uitio: Est namq; emulatio: egritudo si eo quod cõcupierit alius potiatur: ipse uero carent: ut emulor pręceptorem meum. i. conor effici similis illi nõ tamen ut ipse sua uirtute priuetur. In uitio uero: ut omnino priuetur.

Meditor ris tus sum per pensare & tractare collamente Ter. Maxime meditari secum oportet. aliquando significat cantare: ut. Siluestrem tenui musam meditaris auena. aliquando exercere: & meditari animi & corporis est. Sed animi significat tractare: corporis uero exercere:

S olor ris tus sum

C onsolor ris tus sum per consolare: & consolari ẽ uerbis unde consolatio. Ter. Quid consolare me? an quisquã gentium est eque miser. Solari uero rebus. Vir. hoc equidem occasũ troię tristesq; ruinas solabar. Idem interea longum cantu solata laborem. unde solatium & solamẽ: ut Solamenq; mali de collo fistula pendet

C onfortor ris tus sum per confortare: inuenitur conforto. as. ut in sacris litteris . Quoniam confortauit seras portarum tuarum.

C alumnior ris tus sũ per biasmare & est proprie falso quẽquam criminari.

V ereor ris tus sum per temere cũ uergogna: & dubitare. & est filiorum erga parentes uel minorum erga maiores. Ter. non nihil ueritus sum. Idem haud uereor si in te sit situm. iterũ. Hei mihi uereor dicere. dic tu bitria. unde uerecundia. Ci.

De deponentibus.

Neq; solum colent inter se ac diligẽt: sed etiã uerebunt. Nã maximũ ornamentũ amicitię tollit qui ex ea tollit uerecundiam

Reuereor ris tus sum per riuerire o uero hauere in reuerẽza. unde reuerentia. Iuuena. Hic nullus pudor uerbis: aut reuerentia mensę.

Precor ris tus sum

Deprecor ris tus sum per pregare differunt tamen. dicimus enĩ precor tibi bonũ. i. rogo. precor tibi malum. i. imprecor Deprecor libertatem: deprecor poenam illam ut potiar hanc ut uitem. Ouidius lib. i. de ponto. Sępe precor mortem: mortẽ quoq; deprecor idem. Ne mea sarmatiam contegat ossa latus. ideo q; precari est rogare deprecari uero est dicto uel facto recusare. nec solum deprecamur uoce: sed etiam uultu gestuq; ut deprecor bellum. i. precando recuso & remoueo bellum.

Conspicor ris tus sum per hauere nel cõspecto. Terẽ. cur te ego in his conspicor regionibus. inuenit ẽt cõspico. as.

Metior ris ensus sum per misurare

Remetior ris ensus sum per rimisurare. Vir. arma deosq; parant comites pelagoq; remenso.

Metor ris atus sum per elegere. Vir. Quęre prius si pĩguis agros metabere campi. Lucanus. hesperios audax ueniam metator in agros.

Mentior ris tus sum per mentire

Conor ris tus sum

Nitor ris tus sum

Enitor ris sus sum per sforzarsi

Obnitor ris sus sum

Scitor ris tus sum

Sciscitor ris tus sum per spiare Vir. Tum uero scitari ardemus & quęrere causas. Ter. ꝓcul hinc label prius quid sit sci//

Speculor ris tus sum per speculare & cõsiderare //scitari ut nube caua speculantur amicti.

Cõtẽplor ris tus sũ ꝑ speculare: Ter. multũ cõtẽplamini sati ẽ

Tertia regula.

Miror . ris tus sum
A dmiror ris, tus sum per marauigliarsi o uero raguardare cũ marauiglia: ut miratur molem ęneas magalia quondã: & dicimus miror te & de te: & admiror te solum
D emiror ris tus sum per marauigliarsi molto
A spernor ris tus sum per disprezare. Ter. quam is aspernatur nunc tam illiberaliter
D ignor ris tus sum p degnare: & dicimus dignor me hac re. Vir. Non me tali dignor honore .i. non dico me dignam. & ego dignor te & tu dignaris me.
D edignor ris tus sum per non degnare o uero riputare indegno .i. non dignũ ducere. Vir. quos ego sũ totiens iam dedignata maritos
I ndignor ris tus sum per isdegnare o uero hauere asdegno. Iuuena: Quippe indignanť ueteri parere clienti
V lciscor ris tus sum per uendicarsi. Vir. Subit ira cadentem ulcisci patriam & sceleratas sũmere poenas. Cic. ad len. nostram uicem ultus est sese. Ter. iniurium autem est ulcisci aduersarios. Idem. namq; hoc tẽpus precauere mihi me mouet: haud de te ulcisci sinit.
L oquor ris tus sũ p parlare. & dicimus loquor tibi & tecum & ad te.
A lloquor ris tus sum: p parlare ad altri: & dicimus alloquor te. Vir. Atq; illum talem iactantem pectore curas. Tristior & lachrymis alloquitur uenus.
E loquor ris tus sum: per parlare ellegantemente: unde eloquens & eloquentia.
C olloquor ris tus sum: p parlare insieme unde colloquiũ
O bloquor ris tus sum per parlare cõtro al parlante. Nam obloqui est contra loquentẽ loqui. Vir. Nec non threicius lõga cum ueste sacerdos obloquiť numeris septẽ discrimina uocum
P roloquor ris tus sum: per non potere parlare. Terẽ. censẽ me uerbum potuisse ullum proloqui. Idem postq̃ ad iudices uẽ

De deponentibus.

rum est: non potui cogitata proloqui.
Faris uel re tur tus sum
Affaris uel re tur tus sum
Efaris uel re tur tus sum p parlare & sunt pprie regũ & pontificum.
Fabulor ris tus sum
Confabulor. ris tus sum per ragionare insieme. Ter. Si quã do ad eum accesserat confabulatum.
Rimor ris tus sum
Scruptor ris tus sum
Perscruptor. ris tus sum per ricercare cum diligentia
Percuntor ris tus sum
Percontor ris tus sũ per domandare & spiare cũ diligẽtia
Predor ris tus sum per predare
Furor ris tus sum per furare
Populor ris tus sum per rubare & guastare
Operor ris tus sum per operare ut in sacris litteris di/scedite a me omnes qui operamini iniquitatem: & alibi. odisti oẽs qui operantur iniquitatem: aliquando significat facere rem diuinã siue administrare res sacras. Vir. epulis operata iuuentus Iuue. & matutinis opatur festa lucernis. Tibullus libro. iii. Oia sunt opata deo: nõ audeat ulla: Lanificã pensis iposuisse manũ
Suspicor ris tus sũ p sospectare & dubitare & dicimus suspicor hanc rem & de hac re.
Paciscor ris tus sum
Depaciscor ris tus sum per stare a pacti o uero pactuire ut depaciscor uitã: depaciscor mortẽ: ut pepigere dies. Ter. iã de pacisci mortem cupio.
Ordior ris sus sũ p ordire & cominciare a parlare. Vir. Inde toro pater ęneas sic orsus ab alto. habet exordior. ris. ũde
Adorior ris tus sũ p assalire allasprouedura //exordiũ cũ furore repentino: quasi ex isidiis hominẽ uel aliquã rẽ iuade re. nã adoriri ẽ pprie i lucẽ uenire & est tractũ a corporibus quę

Tertia regula.

cũ impetu oriunť: unde metaphorice: qui ex insidiis repente inuadunt dicunť adoriri eo quod corpora aggredientiũ subito exurgũt atq; increscunt. Ter. cesso hunc adoriri quasi tanq̃ hostis

Exorior ris tus sum: per assalire: sed exoriri significat ꝓprie surgere & inuadere. uel exoriri diciť qui expectans iuadit aliquẽ. ter. Tu sola exorire quę ꝑturbas hęc tua ipudentia pro exoriris. i. emergis uel exurgis. Cic. exortus est seruus

Aggredior ris sus sũ: per assalire & mettersi affare: & dicimus aggredior hanc rem: & aggredior facere hanc rem. Sed aggredi est gradatim ire: & cũ insidiis: & ẽ ꝓprie gladiatorũ & pugilũ qui gradati eunt ad dimicandũ: hinc dicimus aggredior te uerbis: quasi cũ caliditate. Vir. Talibus aggrediť dictis saturnia iuno. Ter. Satis astute aggredimini me. interdũ est apertissime: ut apud eundẽ. his uatem aggreditur dictis ac talia fatur. item aggredior te cõtumeliis aggredior te ferro & his similibus.

Stipulor ris tus sũ p domãdare che altri ꝓmetta: & ĩ actiua: & passiua significatõe iũgiť cũ ablatiuo: ut stipulor. i. interrogo te & abs te. i. interrogor sicut peto te & abs te. Iuue. Quantum uis stipulare & ꝓrinus accipe quod tibi do. s. a me: & est actiue significãte. Suetonius uero passiue ꝓtulit. Quę uetat minorem annis quindeci stipulari. i. interrogari. Est aũt stipulare uerbis q bus ex formula iuris ciuilis ꝓmittere aut pecuniam spondere. unde stipulatio. Pomponius de uer. obli. Stipulatõ aũt ẽ uerborum conceptio quibus is interrogatur daturũ facturũue id qđ interrogatus est. hinc adstipulor. ris. quod significat adherere ut adstipulor huic rei. i. adhereo & assentior.

Testor ris tus sũ p testimonare & lasciare ĩ testamẽto unde testimoniũ testatores & testamentũ qđ ẽ ut Vlpia. ait uolũtatis nostrę iusta sñia de eo qđ qs post mortẽ suã fieri uoluit

Detestor ris tus sũ p cõtaminare & uituperare. Nã detestari ẽ quasi remouere & delere ex testamẽto. ũde res detestabilis diciť eo quod sit adeo turpis & iniqua ut non uideať digna testibus. Cic. de amicitia. Quę dirimi nisi detestabili scelere non põt quasi nefandissimo scelere: & dicimus detestor hanc rem

De deponentibus. 4^{m} regla

Obtestor. ris tus sum: per pregare & astringnere scōgiurā do. nā obtestor est: quādo eū ipsum adiuramus quē rogamus. Ter. Quod re p hanc dextrā oro & ingeniū tuū p tuā fidem p que huius solicitudinē te obtestor: ne abste hanc segreges. Virg. obtestor utrūq; caput.

Operior ris tus sum per aspectare.

Prestolor ris tus sum: p aspectare aposta: & dicimus prestolor tibi & te. Ter. quē prestolare parmeno. Est autē prestolari presto esse & apparere & obsequi. Cic. i. prio. iuectiuarū: qui tibi ad forum aurelium prestolarentur.

Molior ris tus sum per edificare: & habet difficultatē est autē aliquid struere ac molibus attollere: unde metaphorice significat contra aliū aliquid machinari. aliquando ponit̄ p ordinare: parare: ut frigie molimur montibus ide.

Comitor ris tus sum. per accōpagnare. Virg. Quis patet ille uirū qui sic cōmittat̄ eundem. idē. Sola fuga nautas cōmitabor ouantes: unde comis & comiter.

Ludificor ris tus sum p schernire & stratiare. ter. Quiēt i sup scelus. postq̄ ludificatus ē uirginē: uestē omnē misere discidit

4^{m} Erba quarti ordinis que passiua dicunt̄ quē casū exigūt āte se: nominatiuū psone patiētis: & post se: ablatiuū a uel ab psone agentis

Orior ris tus sum

Nascor ris tus sum p nascere: ut hic ortus ē ab optimis parentibus. Interdum damus datiuū. Ter. Scitus puer natus ē hodie pamphilo: possunt etiam poni copulatiue.

Renascor ris tus sum per rinascere

Morior ris tus sū p morire: & dicimus ille mortuus ē tali morbo uel febre. iūgit̄ iterdū cū accusatiuo more grecorū ut morior mortē sicut uiuo uitam & curro cursū: & uehor equora: & his similia: aliquando absolute: ut ille mortuus est.

Patior ris sus sū p patire ut patior a te uel abste multa incōmoda. Interdū habet cōmunē significationē secundū donatū. ut patior te: & patior a te: sicut quedam alia: ut obliuiscor.

Quinta regula et sexta.

Vir. non oblita mihi tot carmina. item aggredior ut. Cic. a te aggredior donis. itẽ stipulor ut dictum ẽ supra a quo fit perpetior ris. mutata. a. in. e.

5. Erba quīti ordinis quę appellanť effectiua quẽ casũ exigunt ante se: nominatiuũ personę uel rei patientis: & post se: ablatiuũ si ne pręposit̃one: uel accusatiuũ cũ pp personę uel rei agẽtis: ut ego lętor bonis nouis uel propter bona noua.

Lętor ris tus sum per ralegrarsi: & est alteri: & extrinsecus per gestus apparet: sicut gratulari: quod ẽ alicui gratiam agere: gaudere autem est sibi: quia gaudium est in animo: & dicimus lętor tibi hac re: & de hac re.

Delector ris tus sum per delectarsi

Oblector ris tus sum per pigliare piacere & dilecto. ũde oblectatio & oblectamentũ. Inuenit̃ oblecto. as. & dicimus oblecto me in hac re. Ter. amaui pro meo: i eo me oblecto. idẽ ubi te oblectasti tam diu: minime quidem me oblectaui.

Tristor ris tus sum per retristarsi

Vociferor ris tus sum p uociferare o uero gradire alta uoce & ,pprie ẽ uoce effrenata nõ solũ dolorem uerũ ẽt idignationẽ

Stomacor ris tus sũ p stomacare & ifastidire //ostẽdere

Inebrior ris tus sum per inebriarsi

Bacchor ris tus sum per in furiare: & dicimus bacchor hac re aliquãdo iungit̃ cum accusatiuo cũ pręposit̃oe. Vir. Sęuit inops animi totamq; incensa per urbem bacchatur.

Irascor ris tus sum per adirarse

Queror ris tus sum per dolersi

Glorior ris tus sum p gloriarsi: & dicimus glorior hac re: & de hac re & in hac re: ut i sacris litteris. Gloriantur in te omnes qui diligunt nomen tuum.

6. Erba sexti ordinis quę appellant̃ ĩpfecta siue absoluta quẽ casũ exigunt ante se: nominatiuũ: & post se: obliquũ cũ aliqua pręposit̃one: nisi sint noia aduerbialiter posita ut egredior ex templo: proficiscor ad urbẽ reuertor domum

Gradior ris sus sum per andare & est proprie gradatim

ire. unde aggredior. ris. quod est gradi ad aliquid.
Congredior. ris sus sũ p aboccarsi: o uero uenire allemane & dicimus cõgredior tibi & tecum: sed melius tecum.
Digredior ris sus sũ p partirsi ut post ubi digressi
Egredior ris sus sum p uscire: & dicimus egredior tẽplo & e templo & templum. i. extra templum gradior.
Ingredior ris sus sũ per intrare: & ingredior & egredior dicuntur de mari. Vir. egressi optata troes potiuntur arena. ter. Qui nunq̃ es ingressus mare.
Reuertor ris sus sum per ritornare
Introgredior ris sus sum per intrare drento. Vir. postq̃ itro gressi & coram data copia fandi.
Proficiscor ris ctus sũ: per ãdare & uenire nã & eũdi & ue niẽdi significationẽ habet: ut ꝓficiscor romã & proficiscor roma Ter. saltem aliquod dies profer dũ ꝓficiscor aliquo. iterũ. Quę cũ milite corinthum sum profecta. Vir. hunc lętum tyriisq; diẽ troiaq; ꝓfectis: esse uelis. interdum iungitur cũ ablatiuo cũ prę positione: ut uera amicitia non põt proficisci nisi a uirtute. Dici mus ẽt ꝓfectus sũ in prouinciam: & ꝓgere ꝓfectus sum in proui ciam: & non peregrinatus in prouinciam: est autem proficisci ꝓ prie in rem egram & molestam difficilemq; ire. Ter. Quid causę est quin hinc in pistrinum recta proficiscar.
Peregrinor ris tus sum per andare i peregrinaggio. nã pe regrinari est proprie ire per diuersos agros: unde fit aduerbiũ pe gre: & dicimus sũ peregre: uado peregre. & uenio peregre.
Grassor ris tus sũ p andare. & est cũ ipetu & hostili aĩo cõtra aliquẽ ire: ut faciũt latrões & siccarii aduersus uiatores. un de grassatores. Iuue. Interdũ & ferro subitus grassator agit rẽ. ali quãdo accipiť in bonã partem. Salust. Sed ubi ad gloriã uia uir tutis grassať. Nonnũq̃ grassari significat seuire ut apud eundẽ in iugur. Itaq; cupidine atq; ira pessimis cõsultoribus grassari neq; facto ullo neq; dicto abstinere quod modo ambitiosũ foret.
Crassor ris tus sum ꝓ ãdare & est cũ conatu atq; nixu

Sexta regula

ire ut faciunt homines uentrosi. qui intereundum nituntur.

Labor ris psus sum per trascorrere & sdrucciolare: unde lapsus. sus. sui. istrumẽtũ quod uulgo dicit̃ el curto. Vir. pedibusq; torarũ subiciũt lapsus. inuenit̃ labo. as. neutrũ p uacillare ut labat ariete crebro: cuius frequentatiuũ ẽ labasco: ter. labascit

Nugor ris tus sum

Iocor ris tus sum per motteggiare: & iocari ẽ uerbis

Ludere uero est rebus: & dicimus. iocor hoc & in hoc.

Spatior ris tus sum Vagor ris tus sum

Euagor ris tus sum per andarsi aspasso.

Cõuiuor ris tus sum per fare conuiti. Ter. non uult crebro cõuiuarier. inuenitur cõuiuo. as. in eadem significatione.

Crapulor ris tus sum per mangiare superfluo

Scortor ris tus sum per scorteggiare. nã scortari est proprie meretricari & fornicari. ter. scortari non uult. i. non uult dare operam scortis. Scortum eni de mare & de femina dici potest

Meretricor ris tus sum per meretricare

Fornicor ris tus sũ p fornicare: & est tractũ a fornicibus ubi prostabant meretrices.

Prelior ris tus sum per combattere:

Castrametor. ris tus sum per uenire a cãpo o uero acãparsi

Tumultuor ris tus. sũ p fare tumulto o uero mettersi iarma

Periclitor ris tus sum per andare a pericolo: aliquãdo significat experiri aliquãdo perire: sed raro qa tũc utimur peo. is.

Luctor. ris tus sum p fare allebraccia: & fare sforzo cõtro altri. Vir. luctantes uentos. i. egredi elaborãtes: hic obluctor ut apud eũdẽ. Genibusq; aduerse obluctor arena. & reluctor. ris

Venor ris tus sum per cacciare

Aucupor ris tus sũ per ucellare: ut aucupor aues. i. insequor aues: unde interdũ metaphorice dicimus aucupor magistratum: honores: laudem: gloriam & his similia

Piscor ris tus sum

Expiscor ris tus sũ p pescare: sed piscari ẽ pisces inquirere.

De deponentibus

Expiscari uero est piscando pisces captare: uel expiscare ē diligē ter īquirere ubinā pisces latitēt: ceterū ī eiusmodi uerbis usitatius dicimus captare lepores / captare aues: captare pisces. Oratius. Nubes & inania captas.

Raciocinor .ris tus sū p ragionare ē aūt aliqd ratōnibus demōstrare. ūde raciocīatio. i. ꝓbatio alicuius rei p argumētatōem & raciocinator q per solocismos nitit̄ aliquid ꝓbare. aliquādo significat quod dicimus uolgo fare conto: unde raciocinator el ragioniere. Cic. Optimus raciocinator est qui addēdo: & dedu cendo. v. uidet quę reliqua sūma sit.

Queror ris tus sū & ē ꝓprie de accepta īiuria uerbis cō

Conqueror .ris tus sū p ramaricarsi dicimus aūt // queri queror illud. i. pp illud. & queror de te cū illo uel illi. Cic. Quorū pleriqꝫ aut queruntꝫ semper aliquid aut ēt exprobant. idē ad len. eoqꝫ itinere lucā ad cęsarē uenit. ubi multa de mea sententia quęstus ē cęsari: aliquando cū prępositione apud ut ille ꝗstus apud cęsarē. interdū ponit̄ absolute. Quid multa cōquestus est grauiter.

Lamentor ris tus sū p lamentarsi & dicimus lamētor hac re & hanc rē. Ter. quędā uidi uirginē huic uicinię miserā suā matrē lamentari mortuam: est autem lamentari uoce querula & tristi oratione damnum ac dolorem suum tristari

Augurior ris tus per augurare & in diuinare. Ouidius ī heroidibus: protinus ille meos auguror esse deos. Ci. de amicitia: de. C. gracchi tribunatu quid expectem nō libet augurari: ē aūt augurari secundū pliniū cū futura ueris captamus auguriis Augurare uero est cum presagio mentis futura colligimus. uir. & siquid ueri mens augurat opto.

Auspicor ris tus sum per captare augurio & est tractum ab auium aspectu.

Vaticinor ris tus sum per induinare & dicit̄ a uate

Feneror ris tus sū p torre a usura ut fęneror abs te pecuniā sicut mutuor abs te pecuniā. Cic. de ami. neqꝫ eni beneficiū fęneramur

Cuius cōtrariū ē fęnero.as.p dare a usura ut fęnero tibi pecuniā sicut mutuo tibi pecuniam.unde qui fęneratur pecuniā ad usuram accipit qui non fęnerat pecuniam ad usuram.

De impersonalibus

Quid ē uerbū ipsonale? ē illud qđ caret numeris & psonis distictis
Quotuplex ē uerbū ipsonale? duplex actiue uocis & passiuę uocis
Quid ē uerbū ipersonale actiue uocis? est illud quod desinit in.t.
Quod sūt ordines uerborū ipersonalium desinentiū i.t? quattuor
Verba ipersonalia primi ordinis quē casū exigūt ante se? genitiuū quādo habent post se infinitū ut pręceptoris interest docere p be discipulos.excipiunť mei:tui:sui:nostri:& uestri.& cuius.a.um.loco quorū pōimus ablatiuū femininū:ut mea:tua:sua:nostra:uestra:& cuia.Cum uero nō habent post se infinitū sūt psonalia:& uolūt āte se nominatiuū:& post se genitiuū:ut uirtutes & doctrina itersūt pręceptoris:& libri itersūt mea:& tua doctria
Interest erat fuit // interest nostra
Refert bat ulit per apartenersi
Quare ponunť ablatiui feminini p genitiuis possessiuorum? qa interest cōponitur ex i.& re.& est.refert aūt ex.res.&fert.ideoq; interest significat in re.est.& refert.i.res fert.unde mea interest.i.i mea re est.hoc ē in mea utilitate i tua:i sua:i nostra:& i uestra re est.itē mea refert.i.res mea fert:hoc ē mea utilitas ē & pertiet ad me:& sic tua:sua:nostra:& uestra res fert:& cuia refert.i.cuia siue cuius res fert:unde dicimus cuius siue cuium pecus.Virgi.Dic mihi dameta cuium pecus.
Interdum interest significat pręsentem eē.Valeri.Maxi.Quo facilius laboribus & periculis interest:aliquando significat distantiā:ut ex foro ad pretoriū intersunt.xx.passus:aliquādo significat differentiā ut inter te & me nullū interest.Cic.de officiis iter hominē & belluā hoc maxime iterest.Dicimus quoq; sapiens interest a stulto:& etiam stulto.Teren.Homini homo qd prestat stulto intelligens quid interest.i.quę differentia ē inquit donatus.Idem alio modo protulit in adelphis hoc pater hoc dominus interest:aliquando significat importare:ut quid interest.i.

Impersonalibus prima et 2a regula.

quid ĩportat. item parum interest. i. parũ importat uel parua dif ferentia est: & nihil interest. i. nihil importat uel nulla differẽtia est. Vale. Maxi. nihil interest an humi an sublime putrescam. Ci. autem adiunxit genitiuum: ut magni enim uidebatur interesse ad eam necessitudinem. Addidit ẽt prępositionem: ut pmagni ĩ terest quo tempore hęc epistola tibi reddita sit. Nam hęc nomi/ na magni. parui: tanti: quanti: facile his uerbis adiunguntur: ut magni interest: magni refert: parui interest: & parui refert: tanti ĩ terest: quanti interest: tãti refert. Item quędam aduerbia: ut mul tum: plus: plurimum: parum: paulum: paululum: pausillum: ni/ hil: nõ: quid: aliquid: magis: minus: maxime minime: ut mini/ me interest: & minime refert. Itẽ dicimus refero tibi hanc rẽ. i. ti/ bi narro. Sed refero ad senatum: ad populum hanc rem signifi/ cat pono in consultatione uel populi uel senatus.

Erba ĩpersonalia secundi ordinis quem casũ exigũt ante se? datiuũ. quando hebent post se infinitũ ut homini ingenuo placet certare de uirtutibus. Si autẽ non habent post se infinitũ sũt psonalia & uolũt ante se nominatiuũ: & post se datiuum ut uirtus placet hominibus probis. uerũtamen quędam ex his li/ cet personalia sint. tamẽ non sunt in usu nisi in tertiis personis nõ eni dicius accido tibi: & tu accidis mihi. sed hoc mihi accidit.

Libet bat uit per piacere
Patet bat uit
Liquet bat uit per essere manifesto. Inuenitur liquor. ris. deponens: & idem est quod stillo. Virgi. Liquuntur sangui nę gurtę. i. stillãtur. idem. Vere nouo gelidus cauis cum monti bus humor. Liquitur & zephyro putriis se gleba resoluit.

Constat bat tit per essere da cordo o uero a con sentire: ut hoc mihi tecũ constat. i. conuenio tecũ in hoc & assen tior tibi. Cic. ad herenium. Adhuc iqt ꝗ dicta sũt arbitror mihi constare cũ ceteris artis scriptoribus. i. arbitror me cũ ceteris scri ptoribus cõuenire. Item constare sibiipsi significat cõstãs eẽ & ĩ õnia permanere: ut ille constat sibiipsi ĩ illa re. i. assentitur sibi &

Secunda regula.

in ſnia permanet. Aliquãdo manifeſtũ eſt. Cic. cũ cõſtat cęſarẽ lu
percis id uectigal dediſſe. itẽ ratõnẽ cõſtare: ẽ ęquã legitimãq; ra
tionẽ aut oſtendi aut apparere oſtendi poſſe. Vlpianus. Plane
ſi defendendi gratia aliquid fecerit rationẽ ei cõſtare oportet. i.
rationem eum iuſtam aut oſtendere: aut facile poſſe oſtendere

Accidit bat dit per aduenire o uero per accadere & eſt
preter ſpẽ euenire: & ut plurimũ ẽ de malis rebus & de malo oie
aliquãdo ad bonũ refertur. Ter. aliquid iterea acciderit boni &
iungi᷑ cũ datiuo: nonnũquã cum ablatiuo cum prępoſitõne de
aliquando poni᷑ abſolute ut hoc accidit.

Contingit bat git per aduenire: & ſignificat aliquid per
ſortem in portionem uenire: ut hęc domus contigit mihi. i. per
ſortem mihi ĩportionem uenit. Aliquando poni᷑ abſolute. ter.
hanc mihi expetiui: contigit conueniunt mores. aliquando po
nitur pro euenire. Cic. li. v. tuſcu. Quod non modo ſingulis ho
minibus: ſed potiſſimis phyloſophis contigit. i. euenit. Aliquã
do iungitur cum infinito per cõpoſitionem & dicimus conti
git mihi eſſe fęlici & fęlicẽ utroq; modo dici poteſt.

Euenit bat nit per aduenire: & ſignificat ſortiri hoc eſt ali
quid ſibi per ſortem uenire: & eſt ꝓprie de magiſtratibus: & de
ꝓuinciis. Saluſtius in iugu. Metellus & ſillanus. con. deſignati
ꝓuinciam inter ſe partiuerant metelloq; numidia euenerat. Liui
us. lib. ii. ab. vr. con. Sicinio uolſci. Aquilio hernici prouícia eue
nit. idem. Valerius. Oratius. conſules ſortiti uter templũ dedica
ret. Oratio ſorte euenit. Interdũ ponitur abſolute. Terẽ. quid tu
athenas inſolens: euenit: & ſemper eſt de bonis rebus & de bo
no omine: ut apud eundem. more hominum euenit ut quid
ſim nactus mali prius reſciſceres tu quã ego illud quod tibi eue
nit boni.

Conuenit bat nit ꝑcõuenire: ut hoc mihi cõuenit aut cõuenit
hoc nobis. i. decẽs & cõueniẽs ẽ. cõuenit hoc iter nos. i. conſtat
& cõtrouerſia caret. cõuẽit mihi tecũ. i. cõcordeſ ſumus in eo q̇d
ego dixi: cõuẽit tibi mecũ. i. ſine cõtrouerſia ẽ iter nos quod tu
dixiſti. item nõ cõueniũt hęc fratri mecũ. i. diſſentimus ab iuicẽ

De impersonalibus.

in his & dissimiles sumus. Ter. hęc mihi fratri mecũ nõ cõueniũt itẽ cõueni tecũ de hac re in uiginti aureis. i. cõuentionẽ & pactũ fecimus: & sic dicimus cõueni tecũ de matrimonio: de dote de emptõe: de uenditione & his similibus. Nonnũquã sine supposito: sed tamẽ subĩtellecto: ut hoc cõuenit. interdũ sine utroq; ut cõuenit. aliquãdo significat aliquẽ cõuenire & alloqui & tũc est actiue significatõis. ter. adueniens cõueni hominẽ. i. inueni & alloquutus sũ: habet aũt in se motũ ad locũ. Liui. Fab. postera die arma capiunt: quo iussi erant conueniunt. idem alibi frequentes in pretorium conueniunt.

Obuenit bat uit idem fere significat quod euenit

Obrigit bat git p aduenire & dicit̃ de bonis & malis rebus Ego sũ pãphilus nescis qd mihi obrigerit certe: sed quid mihi obrigerit scio

Suppetit bat tit per bastare ut tempus nobis non suppetit. i. non satis est nobis

Prestat bat tit per esser meglio o uero piu utile ut hoc mihi prestat. i. melius ẽ Vir. sed motos prestat cõponere fluctus

Licet bat uit per essere licito ut hoc mihi ut supra dictũ ẽ licet per leges: antiqui tamẽ dicebãt licitũ ẽ licuit. sicut placitũ ẽ placuit. Vir. Quãdoquidẽ ausonios cõiũgi federa teucris haud licitũ: nec uestra capit discordia finem: & dicimus licet mihi eẽ bonum uirum: & bono uiro utrumq; latine atq; usitate dicitur: sed id posterius magis oratorium est.

Vacat bat uit per essere licito o agio o ocio: ut si uacet animales nostrorum audire laborum. i. si ociũ & licitũ est: itẽ hactenus indulxisse uacat. i. si licuit & tempus fuit. aliquãdo significat dare operã: ut uaco litteris. i. do operam litteris: aliquando carere & uacuum esse: ut hęc urbs uacat ciuibus. Vir. hoste uacare domos. sedesq; astare relicta. itẽ dicimus tu uacas a labore uacas a cõponendo: uacas ab agricultura: uacas ab omni molestia itẽ boni uiri dant operã ut perturbatõibus uacent. i. liberi & uacui sint. iterdũ significat superabũdare ũde supuacaneus. a. um

Restat bat tit per restare. Ter. At mihi unus scrupulus restat etiam qui me male habet. Idem: quid restat pater? & iterũ

Tertia regula & 4ta.

intus transigetur siquid est quod restat. aliquando significat in loco stare ad alicuius gratiam. ut apud eundem hic me nunc credit aliquam sibi fallaciam portare & ea me hic restitisse gratia

Conducit bat xit per essere utile: ut hęc res mihi cōducit. i. mihi utilis ē.

Sufficit bat cit per bastare. Iustinus lib. i. sufficit enim mihi hoc tempore iudicium tuum apud posteros.

3a Verba ipersonalia tertii ordinis quem casum exigunt āte se? accusatiuum quando habent post se infinitum: ut me iuuat dare operam litteris. cum uero non habent infinitum sūt personalia & uolūt ante se nominatiuū & post se accusatiuū. Oratius paruum parua decent.

Decet bat cuit p cōfarsi o uero essere honesto. nā decere significat decorū eē & sēp dicit' de rebus honorificis & honestis ut decet uiros ingenuos dare opā phylosophie. i. decorū ē: cuius contrariū ē dedecet: ut uirum pręstantem dedecet dare operam uoluptatibus. i. indecorum est: item uerba obscena dedecent homines modestos. Nonnūquā tamen hoc uerbū reperitur cum datiuo apud comicos more gręcorum. Plautus. Nobis decet eē bonis: gręce protulit: nobis autem non licet.

Delectat bat uit per delectarsi: ut me delectat legere uirgiliū. i. uoluptatem affert: cum uero est personale non dicimus. ego delecto te: & tu delectas me. Sed hęc res me delectat. Ci. ad len. Littere tuę ualde me delectarunt.

Iuuat bat uit p delectare o uero essere utile: ut iuuat me incumbere sacris litteris. Vir. iuuat arua uidere. i. delectat. aliquando significat auxilio esse. Vir. Auxilio tutos dimittā opibusq; iuuabo

Oportet bat uit p bisognare o uero esse re demestiero significat eni ꝓprie oportunū & necessariū esse: & semp est impersonale & apud latinos & apud gręcos.

4ta Verba impersonalia quarti ordinis quem casum exigunt ante se? accusatiuum persone patientis & post se? infinitum uel genitiuū persone agentis: ut me pęnitet peccati uel peccasse & illum tedet proferre studiorum laborē. quedam tamē ex his

De impersonalibus.

inueniũtur psonalia ordinem neutrorũ possessiuorum seruãtia Ter. animicq; sese augebat poenitẽs facti. sic apud grecos μεταμελομενος .i. penitẽs

Pudet bat uit per uergonarsi: & est uerecũdię & doloris ut pudet me dixisse uerbum obscenũ. Ter. pudet dicere uerbum turpe: nonnũquã ĩueniť: ut multa alia apud uetustissimos esse perfectum. Plautus. Neq; me neq; tute in tuis puditum est factis quę facis. Terẽ. quoq; in adelphis dedit ei nominatiuũ p genitiuo more grecorum. Quẽ neq; pudet quicq̃ pro cuius. idẽ Hei mihi non te hęc pudet pro huius. Inuenitur ẽt cum datiuo Siluius italicus quis pudeat certare sedes hic fit depudet. bat.

Piget bat uit per uirgognarsi: sed pigere est cũ pigritia: & tedio atq; dolore animi. Nam piget quod dolet: pudet uero quod turpe ẽ. Plautus. At nos pudet quia cũ catenis sumus At pigeat postea nostrũ herum: si his eximat uinclis. Virg. Nec me meminisse pigebit elissę. idem. Tum piget incepti lucisq; suosq; mutate agnoscunt. Interdum hęc duo uerba simul ponunť & significãt quod dicimus uulgo: menesa male & uergognomene. Salustius in. ca. piget pudetq;. Nam pigere uidetur habere in se misericordiam cum dolore animi. aliquãdo in conuerso sermone. Ter. Fratris me quidem pudet pigetq;. Nonnunquã est psonale ut apud eundem: Nec plus minusue fixit quod nos postea pigeat. uit

Poenitet bat uit per pentersi: ut interdum significat parum uideri. Vir. Nec te peniteat calamo triuisse labellum. Idem. Nec te certasse priorem pęniteat id est nec tibi parum uideatur primã beneficia prestitisse.

Tedet bat pertesum est uel fuit per hauere tedio: & ẽ proprie in se ipso. Tediũ eni actore Seruio est angor mentis & animi: non autem corporis ualitudo. Vir. Vrbem orant. tedet pelagi perferre laborem. Idem. Si non pertesum talami tedeque fuissent cuius simplex nõ ẽ in usu quia nõ dicimus tesũ ẽ uel fuit

Miseret bat misertum est uel fuit per hauere misericordia

De ipsonale passiue uocis

& est rebus & aio ut miseret me calamitatis humanę.i.misericordia calamitatis humanę habet me.inuenit̃ quoq; miserescit qđ eundē ordinē seruat. Ter. Atq; iopis te miserescat mei.aliquādo est psonale: & iungitur cū datiuo. Vir. his lachrymis damus uitam & miserescimus ultro.

Erbū ipsonale passiuę uocis ē illud quod desinit ĩ.tur.& descēdit ab omni uerbo desinente in.o.habente ante se nominatiuū personę uel rei agentis: & formaẗ a tertiis personis addita.ur.& non regit ante se casum: & post se si habet: seruat casū sui uerbi. Vir.uentum erat ad limen.idem itur in antiquā siluā.idē bellatur cominus armis frequentius tamen ponit̃ absolute: ut quid agitur: statur: curritur: sedetur: Ter. in ignem posita est: fletur. Cice. laboratur uehementer.

De famularibus

Erba famularia sunt quę infinitis famulari uidentur cū quibus cōponuntur. propterea quod eorum uerborū seruant constructionē: ut ego incipio colere deū. Tu potes esse bonus. ego uolo eē doctus. pater debet ac solet amari & uenerari a filio me incipit tedere laboris: Deum nunq̃ desinit miserere peccatoris: & nos debet penitere peccasse. Nō tamē dicimus nos uult penitere: & me uult tedere. Sed separatur uolo ab infinito & dicitur sic: nos uolumus nos penitere: ego nolo me tedere

Incipio	is	pi	ptum per comminciare
Desino	is	ui	tum per rimanersi
Volo	is	ui	sine sup. per uolere
Possum	es	ui	sine sup. per potere
Queo	is	ui	tum
Dębeo	es	ui	tum per douere. item aliquando per essere tenuto obligato & essere debitore: ut ego debeo multū: hęc mihi debentur. Tu debes illi centū aureos.
Soleo	es	tus	sū per solere & essere usato.
Consuesco	is	ui	tum
Audeo	es	sus	sum per ardire

Et item aliquando cupio.is.per hauere uoglia & quędam alia: ut

. De infinitis . De gerundiis .

cupio discere. Scio loqui: conor esse bonus: credor esse sapiens : quę aliquando etiam sine infinitis inueniuntur: ut uolo hoc: cupio hoc: incipio hoc. audeo magnum facinus possum multa conor hoc.

Infinitũ est pars uerbi declinabilis per tempora carens numeris & psonis ad differentiam indicatiui & aliorum modorum : qui habent numeros & personas: quę quidem pars ita se habet . ut per se stare non possit: nisi a uerbo modi finiti regatur aut depẽdeat & regit ante accusatiuum: & semper infinitum cum suposito: & aposito suo accipitur pro eo casu quem exigit uerbũ finitũ siue a parte ante : siue a parte post: ut me dare operam litteris ẽ res egregia: totum hoc: me dare operam litteris ponitur pro nominatiuo casu illius uerbi est: indigeo te consulere: rebus meis nunc pro genitiuo uel ablatiuo: & ita de reliquis. Dependentia tamẽ uocatiui nõ inueniť. item infinitũ accipiť loco nois & eius uim obtinet: quod ĩ aliis modis fieri nõ põt: nã idem est legere quod lectio & studere quod studium unde apud grecos accipit articulum more nominum. Persius scire tuum nihil est: nisi hoc tuum scire sciat aliter. i. hęc tua scientia:

Gerundium est illud quod cũ pro infinito ponitur & pręposit̃õnẽ quandoq; sibi ascistat nomen potius quã aliud eẽ uidetur sicq; pars orationis erit declinabilis ꝑ obliquos carens numeris & ꝑsõis habeť utrãq; significationẽ: a pte uero post nõ mutat cõstructionẽ sui uerbi: quo cũ greci careant ꝓ eo utuntur infinito

Quot casus habet gerũdiũ? quattuor. genitiuũ datiuũ accusatiuũ & ablatiuũ

Genitiuus iungiť cũ noibus substantiuis ĩ utraq; significatõe: ut habeo uoluntatẽ docendi ꝓbe grãmaticã filium meũ. Vir. Et quę tanta fuit tibi romã causa uidẽdi: & sic dicimus est tempus scribendi epistolã: est locus exponendi mandatum cõmoditas est alloquendi prętorem. item ĩ passiua significatõe habeo uoluntatẽ docendi probe rhetoricam a pręceptore.

Datiuus iungitur cũ noibus adiectiuis: ut sũ idoneus discendo rhetoricã. & in significatõe passiua: sũ aptus docẽdo grãmaticã

a prȩceptore:inueniť soluendo non solũ:quod nunq̃ patitur se cum sustantiuũ & regit post se datiuũ:licet non semp̃ apponať. Cic. ad len. Ciuitatũ principes ad me detulerũt sumptus decerni legatis nimis magnos cũ soluendo ciuitates non essent. iter dũ aliũ casum. Qui. Maximi tum uirorũ & quibus artis suȩ soluendo non sit humanitas:significat autem soluere i solidũ. Modestinus:Soluẽdo ẽẽ nemo itelligiť. nisi qui solidũ põt soluere uel ut alii dicunt satisfacere pro eo quo obligatus sit :siue pecunia siue remuneratione.

Accusatiuus iungiť cũ uerbis significantibus motũ ad locũ ut uado ad legendũ uirgiliũ:& in significatione passiua. Salust. cum ipse ad imperandũ assidue uocareť. i. ut ei imperareť: Item cũ uerbis significantibus permanentiam ut permaneo hic ad scribendũ:ad legendum:ad audiendum. item cũ uerbo sustantiuo :ut idoneus ad scribendũ sũ paratus ad bene agendum.

Ablatiuus accipiť tribus modis primo modo sine regimine ut legendo disco:& currẽdo offendi pedem ad lapidem:& ponitur actiue & passiue. Vir. cantando tu illũ:idem passiue. Frigidus i campis cantando rumpiť anguis. i. dũ cantať. idem aliť uitium crescitq; regendo. i. dum regiť. Secundo modo cũ prȩpositione de. ex. e. a. ab. in. & cũ. Quiti. cũ percipere de apte dicendo cepe rimus. item ex defendendo quã accusando uberior gloria comparatur. Ci. ex quo ardescit siue amor siue amicitia: utrũq; enim dictũ ab amãdo idem non distinguit a non dolendo uoluptatem. item in defendendo maior labor est quã in accusando. itẽ cũ ut apud Quit. Sed ratio recte scribendi iuncta cũ loquendo est. Tertio modo cũ uerbis significantibus motũ de loco ut uenio a studendo lectionibus uenio ab audiendo prȩceptorẽ reuertor ab arando:redeo aspectando. sed nõ est satis in usu nec recte etiã diciť cũ dicendũ sit ab aratõe a spectaculo. & itẽ de aliis.

De supinis

Supinũ est uerbũ participiale sicut gerundia sũt noĩa pticipialia

Quare nominať supinũ? quia a passiuis participiis quȩ qdam supia appellauerunt nascuntur

De supinis. De participiis.

Quot terminatões habet supinũ? duas: quarum prior in um: altera in .u. finiẽ & ꝓ omni tempore infinitiui uerbi accipi solet.
Supinũ in um iungiẽ: cũ uerbis significantibus motũ ad locum in utraq; significatione ut eo uisũ: eo auditũ. Vir. Venatũ ęneas unaq; miserrima dido innemus ire parat: itẽ do filiam nuptum: do ędes uenum: siue uenum do ędes habent in se motum: & in significatõe passiua: uenio doctũ lectionem a pręceptore spectatũ admissi sumus: & poniẽ aduerbialiter: & resoluiẽ i accusatiuũ gerundii: ut eo uisũ .i. ad uidendũ: eo auditũ .i. ad audiendũ.
Supinũ in .u. semp iungiẽ cum noibus adiectiuis sine aliqua prępositione: ut miserabile uisu .i. res miserabilis: cũ uideẽ uel ad uidendũ: facilis uisu .i. ut uideaẽ uel ad uidendũ: optimũ factu .i. ut fiat difficile est .i. difficile est ad faciendum.
Inueniẽ quoq; uox participialis seu uerbalis in dus iungi in neutro genere cũ tertiis personis uerbi sustantiui: & declinaẽ legendũ est legendũ erat: legendũ est uel fuit: legendũ erat uel fuerat legendũ erit: & ita de reliquis & significat passionẽ sempq; habet in se necessitatẽ teste donato: & regit ante datiuũ & a parte post non mutat casũ sui uerbi ut mihi legendũ est uirgiliũ mihi studendũ est meis lectionibus: si uolo effici doctus .i. necesse ẽ ut legam & studeam. ter. traseundũ tibi ad menedemum ẽ. Vir. Alia arma latinis aut pacem ab rege petendũ. Lucretius. ęternas enim pęnas in morte timendũ: aliquando poniẽ absolute. Ter. Faciundum fuit.

De participiis

Participium est illud quod partem capit nominis partemq; uerbi recipit enim a nomine genera & casus a uerbo autem tempora & significatiões ab utroq; numerum & figuram
Quare inuentũ est participiũ? ut uice uerbi intransitiue obliquis iungeretur: quibus nequaquã iungitur uerbum intransitiue ut uerba loquentis hominis audiui: homini loquẽti respondi: hominẽ loquentem uitaui: homine loquente delector: uel ut cum aliquo uerbo sine coniunctione proferatur in noiatiuo casu: ut

legens doceo: ꝑ lego & doceo & ĩ uocatiuo ut o legẽs fac pro lege & fac.

Quot sunt genera participiorũ? tria presens & preteritum imperfectum simul preteritũ ꝑfectum & plusquã perfectum & futurum

Quot terminationes habet participium presentis? duas in ans ut amans. & in ens ut legens.

A quibus uerbis descendit participium presentis? ab oĩbus uerbis desinentibus in o & habentibus ante nominatiuum persone agentis: ab aliis uero abusiue:

Participium presentis temporis unde formatur? a prima persona preteriti ĩpfecti ĩdicatiui modi mutata: bam uel bar. ĩ. n. &. s. ut amãs: docẽs: dominãs: sequẽs. Preter eo & queo: cũ suis cõpositis: que deberẽt facere. ins. & . qns. sed euphonie cã interponiť. e. & faciũt. iens. & qens quorũ genitiuus. ie. uocales ĩ. eu. mutať iens. eũtis. & qens. queuntis: uetustissimi tamen abiẽdi ꝑ abeũdi ponebãt. Plau. abiendi nũc etiam tibi occasio ẽ. Et significat actionẽ: & iungitur cũ nominibus sustantiuis: nec regit ante se casum: a parte uero post seruat constructionem sui uerbi.

Notandũ quod participia in ans uel ĩ ens. cũ sustantiuanť quedã sũt masculini generis: ut oriens: occidẽs: ꝑfluens: proflumine. Quedã sũt feminini: ut continens ꝑ terra que nõ ẽ insula. ut a sicilia ad cõtinentem parũ ĩtercapedinis ẽ animans. Cic. ad quas se applicet sui generis animantes: nõnũq̃ tamen hoc nomen inueniť neutri generis: sed magis in plurali: ut animantia cõsonãs ꝑ littera nõ uocali. peregrinans: uero ẽ sine origine uerbi. quedã sũt neutri generis: ut accidens: cõtingens: antecedẽs: cõsequens decẽs: cõueniens: presens: cõtinens: quod ꝑ firmamẽto rationis accipitur apud rhetores: euidẽs qđ habet significationẽ passiuã ut euidẽs negociũ: euidẽs opus diciť quod uideť & apte ĩtelligiť nõ qđ uidet. Nõnũq̃ participiũ presentis temporis significat tẽpus preteritũ: qđ ideo accidit quia latini carent participio preteriti actiui. Cic. in bruto. Cum e cilicia decedens rhodum uenisse non enim decedens uenerat rhodũ: sed diu postquã decesserat

Participiũ prẹteriti ꝑfecti & pluſq̄ perfecti ũde deſcẽdit ⁊ab oĩbus uerbis paſſiuis deponẽtibus & cõmunibus ĩ utraq; ſignificatõe Itẽ a q̄buſdam neutris: ut pranſus: cenatus: placitus: nupta: aſ/ ſuetus: q̄etus caſſus: titubatus: paſſus: ſulatus: iuratus: tamẽ & potus per ſyncopã: inueniunť ẽt in paſſiua ſignificatõe. Luca. in viii. mihi p̱ latium iurata tonantẽ: itẽ & uerbũ ſuũ ꝓtulit in. v. & lẹte iuranť aues bubone ſiniſtro. Iuue. in. iiii. Epotaq; flumina medo prandẽte. Itẽ a q̄nq; uerbis neutro paſſiuis ut gauiſus: au ſus: ſolitus: factus: fiſus: cũ ſuis cõpoſitis. Quedã tamen ex de ponentibus repeniunť quẹ habẽt & actiuã & paſſinã ſignificatio nẽ tã apud latinos quã apud grẹcos: ut meditor. μελετω. medi tatus. ο μελετησασ και ο με λετησεισ. Plau. in amphitrione meditata mihi ſunt oĩa meo ĩcõmodo. Auxilior auxiliatus. βοηθω ο βοηθησασ και ο βοιθηθεισ. ut apud lucilium a me auxi liatus es. nobis tamen non licet.

Quot terminatões habet p̱ticipiũ prẹteriti tp̄is quattuor ĩ tus. ut amatus. ĩ ſus. ut uiſus ĩ. xus. ut amplexus: & unũ i uus. quod ẽ mortuus: quod deberet facere moritus uel mortuꝰ: ſed interpo nitur. u. euphoniẹ gratia.

Vnde formať p̱ticipiũ prẹteriti tp̄is ⁊ab ultĩo ſupino addita. s. ut amatus. doctus. lectus. auditus & ſemp̱ ſignificat paſſionẽ a p̱te uero poſt ſeruat caſũ ſui uerbi. cẹterũ ſi uerbũ caret p̱ticipio prẹ. te. utiur aut alio uerbo q̄d idẽ ſignificet aut ſuo uerbo cũ relati uo ĩ uoce actiua hoc exẽpli grã la grãmatica ĩp̱ata da me e buo/ na grãmatica ꝑcepta a me uel grãmatica quã ego didici ẽ bona

Hẹc ſũt p̱ticipia q̄ duplicato ſupino dupliciter efferunť. ſepultus: & ſepellitus ſcd̄m uetuſtiſſimos: ſallitus & ſalſus ĩ eodẽ ſenſu quã uis a diuerſis uerbis ueniãt: ſoniturus: & ſonaturus apud. Ora. altus & alitus prẹſtitũ & prẹſtatũ aſtitũ & aſtatũ ceteraq; a ſto cõ

Hec ſũt p̱ticipia quorũ quãuis deficiant //ponunť niſus & nixus uerba ratio tamen anologiẹ ut dici poſſint: oſtẽdit triũphatus erratus: laboratus: regnatus: decurſus: & ſiqua ſunt alia.

Quẹdã ſũt quẹ cũ formã habeant p̱ticipiorũ. tamẽ q̄a carẽt tẽpore

in tus

noīa eē uidentur: ut prẹditus: pileatus: tunicatus: manuleatus: caligatus: gemmatus: bacchatus: paludatus: prẹtestatus: togatus: comatus: penuleatus: trabeatus: bracatus: soleatus: ocreatus: cristatus: hastatus: lunatus: stellatus: litteratus: turritus: certitus: pellitus cornutus. hirsutus: astutus: & his similia.

Q uẹdam ēt participia sūt quẹ ī uoce passiua actiuā habent significationē: ut circūspectus. i. qui circūspicit: cautus. i. q cauet: tutus qui tuet: ignotus: argutus: falsus: qui fallit & sic alia multa.

I nterdū pticipiū prẹteriti tpis: inuenitur: positū ꝑ prẹsenti. Virg. Prius haustus sparsus aquarū ore foue sparsus pro spargens posuit: idem gens epulata toris leneum libat honorem: epulata ꝑ epulans secundum seruium: quod fit necessitatis causa.

P articipium futuri temporis quot terminationes habet? duas in rus. & in dus.

i rus.

P articipiū futuri in rus. unde descendit? ab oībus uerbis habentibus ante nominatiuum personẹ agentis: & semper significat actionem a parte post non mutat casum sui uerbi.

V nde formaṯ pticipiū futuri ī rus? ab ultimo supīo addita rūs: ut amaturus: docturus: lecturus: auditurus. uerūtamen: quẹdā euphoniẹ cā accipiunt litteram uel syllabā ut oriturus ꝑorturus nasciturus: ꝑ naturus: ruiturus: pro ruturus: irē irasciturus: nascīturus: moriturus: & siqua sunt alia.

in dus.

P articipiū futuri ī dus unde descendit? ab oībus uerbis passiuis & cōmunibus ī significatōe passiua: & a uerbis neutris trāsitiuis ut arādus serēdus. uir. femina q̄ matris errans ī finibus urbem exiguā prẹtio posuit: cui littus arandū & significat passionē tantū

V nde formatur participium in dus? a genitiuo participii prẹsentis ut amans amantis. tis. in dus. fit amandus: docendus legēdus audiendus & semper significat passionem.

Q uot modis pticipiū transit in uim nois? quattuor modis cōstructione cū nō habet post se casū sui uerbi: ut amans uirtutis. Cōpositione cū non repetitur uerbū in ea cōpositione in qua ē pticipiū ut idoctus: ipatiens. Cōparatione cū participiū cōparatur

partiripys.

ut amantior doctior. Temporis & significationis amissione cũ non significat passionem cum tempore. Omnia enim participia quotiens tempus amittunt efficiuntur nomina. Vnde ea quę in dus exeunt sunt uerbalia siue participialia & cõueniunt cum sub stantiuis quibus adiunguntur in genere & numero & casu po nunturq; sepissime ꝓ infinitis: & pręsertim in obliquis casibus: ut cupiditas fruendi consulatus: cura gubernãde reip. Itẽ legendi uirgilii gratia uenio: acquirendę uirtutis cã studeo. Cic. de diui natione lib. ii. Dolebis tamen stoicos nostros epicureis irriden di sui facultatem dedisse. Itẽ in plurali numero labor erudiẽdo rũ discipulorũ: diligentia legendarũ lectionũ. Item gerendorum bellorũ causa facio. apperiendorũ consiliorũ gratia uenio. Ver rum quotiens sequit̃ relatiuum necesse est uti gerundio ut hic dies attulit initium dicendi quę uellem non autẽ dicendorum quę uellem: & tua oratio dedit in occasionem dicendi quę sen tiã in hac re uel de hac re. Inueniuntur quoq; hęc noĩa diuersis numeris cõiuncta. Liui. li. i. ab ur. con. Non enim uereor nequis hoc me uestri adhortandi cã magnifice loqui existiment ipsum aliter aio effectũ esse. Nã adhortãdi singularis est uestri uero plu ralis. Plau. in captiui duo. Nominãdi tibi istorum erit magis q̃ edundi copia.

Itẽ in datiuo uaco. agro colendo. inueni locũ urbi condendę. na ctus sũ tempus attractando negocio. In plurali uero una uox ẽ cõmunis triũ generũ: ut elegi locũ docẽdis discipulis do opam rebus agendis inueni locũ de docendis coloniis: nunc est tem pus conficiendis matrimoniis.

Item accusatiuis iungitur cũ prępositione. ad ut ad salutandum amicũ: ad salutandã amicam. ad salutandũ templum: & in plura li ad salutandos amicos. ad salutandas amicas: ad salutanda tẽ pla. Interdũ cũ prępositione inter ob. pp. ante. & inter. Liui. lib. ii. Inter accipiendas de suis cõmodis rationes: ueni ob te. i. pp. te redimendũ. Vir. Namq; ante domandum. idẽ & inter agendũ occursare capro. Liui. li. ii. inter accipiendas de suis cõmodis ra

De Consequentia

tiones & resoluit in ablatiuũ cũ in. ut inter legendũ pro in legendo. Sũt tamen quedã uerba que non exigunt prepositionẽ: ut loco: cõduco mando: curo habeo: prodebeo. & siqua sunt alia ut sepulchrũ illi faciendũ locauit: domũ edificandã cõduxit librum scribendũ curauit. Nõnũq̃ accipit pro qui curat & qui agit Plini. petis ut libellos meos quos studiosissime comparasti cognoscendos emendandosq; curem. Itẽ habeo orationes scribendas. Suetonius cõsulendos eo magis iperator quã puniendos habuerit. Item dicimus putaui has orationes ad te deferendas Existimaui hoc negociũ tractãdum: censui hoc tibi significãdũ i. dignũ significari: que oratio licet habeat uim passiuã: tamen resoluitur in actiuam ut detuli tractaui & significaui.

Ablatiuus ponit aliquãdo sine prepositõe: ut scribendo libro legẽda lectõe. i. cũ scribit liber: cũ legit lectio: quo quidẽ genere dicẽdi ueteres potius usi sũt i plurali numero ut legẽdis auctoribus efficieris doctior. Cic. Oratõnẽ aũt latinã legẽdis nostris efficies pleniorẽ p legẽdo nostra. frequẽtius tamẽ solebãt addere prepositionẽ in de. e. a. uel ab. tã i singulari quã i plurali ut i exponendis auctoribus i rebus cõficiẽdis: in tractãdis negociis a spectãdis ludis: sed nõ est i usu q̃a dicendũ ẽ a spectaculis ludorũ. Itẽ inuenit repetundarũ & de pecuniis repetũdis: nec ulterius: & ẽ accusatio que fit i eos q̃ in magistratibus puincialibus: aut ui: aut dolo eripuerant pecunias: aut uasa pretiosa: uestẽ frumentũ nauigia: nũmos que oĩa pecunie noĩe cõprehenduntur: & cum dicimus repetundarũ subintelligemus pecuniarũ & mutat. e. i. u differentie gratia ne diceremus legati missi sũt ad res repetẽdas quãdo pricipi aut populo erepta sũt pecora hoĩes & his similia

Participiũ presentis & preteriti tpis ponunt interdũ i ablatiuo casu sine regimine: quẽ quidẽ modũ dicendi grãmatici appellant cõsequentiã: ut preceptore legente discipuli scribũt. i. dũ uel cũ preceptor legit discipuli scribũt. Itẽ lecta lectiõe a preceptore discipuli discedunt domũ. i. postquã preceptor legit lectionẽ discipuli discedunt domũ: & hoc pacto quedã alia noia se habẽt ma

xime uero si dignitatũ & honorũ extiterint ut cornelio & galba ędilibus curulibus acte sũt fabulę. itẽ Scipiõe cõsule deuicti sũt poeni: & reliq̃ eiusmodi quidã addunt pricipiũ existentibus qđ non prohibetur: conscius: pręscius: nescius: & scius cũ iungunť cũ genitiuo sunt nõia: ut deus ẽ pręscius futurorũ. Si uero habẽt acusatiuũ sunt quasi participia. sed raro inueniunť cũ accusatiuo

O sus perosus & exosus: sunt participia: & iungũtur cũ datiuo & accusatiuo. Sed cũ datiuo sunt significatõis passiue: ut sũ exosus tibi: significat quod dicimus: io ti sono in odio & tu es exosus mihi. i. tu mi se in odio. Cũ accusatiuo habent significationẽ actiuam ut ego sum exosus te. i. io to in odio. Vir. Si nõ dum exosus ad unum troianos: idem lucemq; perosi.

H ec uerba uocor: dicor: nuncupor: nominor. & appellor dicuntur appellatiua: qa ꝑ ea fit appellatio proprii nõis ut uocor antonius: sed rectius utimur uerbo sustantiuo quod potest iungi cum oibus casibus. Ouidi. Triptolemus est nomen ueni nec puppe per undas: sed usitatius cum datiuo dicimus enim quod ẽ tibi nomen: respondetur mihi ẽ nomen antonio. Vir. At puer ascanius cui nunc cognomen iulo. Liui. lib. xxv. Scipio cui africano fuit cognomen. eandem quoq; legem seruat indo. is. uerbum ut indo tibi nomen antonio & mihi inditum ẽ nomen frãcisco.

De apparitiuis.

H ęc uerba uideor & appareo dicunť apparitiua eo quod apparentiã significant: & res quę uideť semp poniť i nomiatiuo & cui uidetur i datiuo qui deinde resoluiť in ablatiuũ ut mihi uideor eẽ bonus & tu uideris tibi esse sapiens: & antonius uidetur sibi eẽ doctus. Item non uideor tibi bene facere: & tu nõ uideris mihi bene loqui. sicut nobis uidemur male facere: ita nobis uos uidemini: & ille uidetur bene scribere: & isti mihi uidẽtur bene legere Appareo autem ut plurimum ponitur copulatiue: ut apparent rari nantes in gurgite uasto.

De inchoatiuis.

I nchoatiua sũt q̃ initiũ actus uel passionis sui primitiui significãt & formãť sẽp a scđa psõa pręsẽtis idicatiui addita co. preter hio. hias. qđ facit hisco: unde cõposita fatischo & dehisco uetustissi

mi tamen fatiscor & fessus dicebant ex quo defetiscor defes/sus: quod tamen a fateor quibusdam uidetur. Inchoatiua plerũq; a neutris absolutam uel intrinsecus natam significantibus passionem quę ut plurimum secundę coniugationis sunt nascũtur: ut rubesco: calesco: paresco: plerumq; diximus: quia inueniuntur etiam ex aliis: sed raro: ut cupisco prescisco: dormisco: sentisco: labasco: integrasco. Ter. hoc malum integrascit quod i passiua significatione positum est: cum integro actiuum sit: hisco: amasco: uiuisco: uesperasco: miseresco uero nõ est a misereor: sed misereo quo uetustissimi sunt usi: unde & miseret & miseretur impersonale teste prisciano. Oia inchoatiua tertię sunt coniugationis & neutra & carent pręteritis & supinis.

Meditatiua sunt quę desinũt in. rio. & significant meditationẽ cum primitiuo: & formantur ab ultimo supio addita rio. ut esurio: micturio: parturio: nupturio: dictaturio. Omnia meditatiua quarte sunt coniugationis: & sunt neutra & carent pręteritis: & supinis: sed ut plurimum significant ipsam rem.

De frequentatiuis

Frequentatiua sunt quę frequentiam actus sui primitiui significãt formantur autem a secunda persona pręsentis si pręteritum desinit in gi. abiecta. s. & addita to: ut agito: cogito: legito. Si uero desinit in. u. formantur ab ultimo supino. u. mutata in. o. & a quoq; longa in. i. breuem si sunt a prima coniugatione: ut merso: curso: dicto: nexo: uolito: fundo tamen fundito: & quero: querito: & non quesito differentię causa quia queso quesito facit: scitor. & sciscitor deponentia ab actiuo descendunt: noto. as. cum a noti factum sit. corripit tamen penultimam: ut etiam ab eo composita cognitus: agnitus: ęgreo quoq; quãuis careat supino: tamen ęgroto facit. Raro tamen deriuationes huiusmodi spetierum fiunt a uerbis in. o. desinentibus. Inuenitur etiam frequentatiuum frequentatiui: ut lectito dictito. factito. Omnia autem frequentatiua sunt coniugationis primę & seruant significationem primitiuorum: tracto tamen cogito: & dicto: & si in aliam transisse uideantur: non tamen penitus absistunt.

De desideratiuis.

Desideratiua sunt quę significant infinitum primitiui cum cupio formantur autem dupliciter: uno modo si extrema supina habent. s. uel. x. mutant. u. in. o. ut uiso. uisis. curso. is. nexo. is. Alio modo a secunda psona pręsentis indicatiui addita. so. ut leuasso. Sin autē erit. i. ante. s. mutař. i. in. e. ut cupio. is. capesso. facio. is. fecesso. Quędam uero formanř in regulariter: ut acerso is quod cum sit ab accio. is. differentię cā ne uideretur accesso. quod uenit ab accedo. is. mutat. s. in. r. & facit acerso. Lacero deberet facere lacerasso & facit lacesso: & significat prouoco uel pugno uel gladio uel alia re. Vir. Heu nimiū uirgo nimium crudele tulisti. Suplicium teucros conata lacessere bello. idem uentos qꝫ lacessit ictibus. Arcesso autem licet factum sit ab arceo quod ē procul remoueo: tamen significat eo ad uocandum uel uoco sicut acerso. Ter: ostetricem accerso: & differunt inter se: illud enī uiolenter uocat hoc uero simpliciter. Vir. adueniet iustum pugne ne acersite tempus. Oīa autem desideratiua tertię sunt coniugationis. Licet quidam etiam in quarta usi sint. Notandū qđ desideratiua ut plurimū actū corporis significant nō mētis affectū

De diminutiuis.

Diminutiua sūt quę suorū primitiuorū diminutionē significant: & desinunt ī lo. formanř aūt a secūda persona pręsentis īdicatiui cuiuscūqꝫ sint cōiugationis ultima syllaba cōuersa ī illo: ut amo amillo. lego legillo. haurio haurillo. in uerbis uero secūdę cōiugationis mutantur eo ultime uocales in illo ut doceo docillo. sorbeo sorbillo. Excipiunř cauillo quod fit a caluo significant aūt iocādo aliquē carpere ūde cauillatōnes. i. iocose irrisiones. inuenit cauillor. ris. in eadem significatione. & garulo cum sit a garrio deberet facere garillo. Omnia autem diminutiua sūt primę coniugationis.

De imitatiuis.

Imitatiua siue moralia sunt quę morem sui primitiui significant & fiunt a nominibus sustantiuis: formantur autem a singulari ablatiuo extrema littera in. i. uel is conuersa & addita. zo. uel so. ut a patre patrizo uel patrisso. i. imitor morem patris a gręco grecizo uel grecisso.

Item ab eisdem nominibus fiũt uerba professionis & ab eodem casu formantur ut a philosopho fit philosophor.ris.a rhetorico rhetoricor.ris.

De apparitiuis
Apparitiua sunt que suorũ primitiuorũ apparentiam significãt & descendũt a uerbis significantibus qualitatẽ: formanť aũt a secũda persona pręsentis ĩdicatiui extrema uocalis i.i.cõuersa & .s. ĩ.co.ut rubeo.es.rubico.as.uireo. es.uirico.as.nigreo.es . nigrico.as.albeo.es.albico.as.ora.Nec prata canis albicant pruinis. i.apparẽt alba pruinis.excipiũť quedã quę nõ significãt apparẽtiã: sed rẽ ipsã ut uellico quod factũ ẽ a uello & fodico a fodio: & nutrico a nutrio ĩueniť nutrior.ris.deponẽs ĩ eadẽ significatõe ut diximus supra oĩa autem apparitiua sũt prime cõiugationis

De uerbalibus

De uerbalibus
Verbalia in tor uel in sor formanť ab extremo supino mutata. u. ĩ or.ut amator.doctor.cursor.amplexor. tonsor . expulsor: & sũt generis masculini:& regunt post se genitiuum.

in trix.
Verbalia ĩ trix formanť a uerbalibus in tor.cõuersa tor. in trix. ut amator.amatrix.a uerbalibus ĩ sor.nõ fiunt uerbalia ĩ trix.propter consonantiã quã gręci . ασυμφωνίαν. uocant . Excipiuntur tamen tonstrix & expultrix quę mutant.s.in.t.Cic.in tuscu. li. v.O uitę phylosophię dux o uirtutũ indagatrix expultrixq; uitiorũ & sunt generis feminini:auctores tamen aliquando usurpant in nominatiuo & accusatiuo & uocatiuo pluralibus figurate.Vir.res agamẽnoneas uictriciaq; arma secutus : & regunt post se genitiuum.

in io et ĩ us.
Verbalia in.io.& in.us.formantur ab extremo supino mutata.u.ĩ i.& addita.o.ut lectu lectio.oratu oratio.in.us. uero formãtur addita.s.ut auditu auditus uisu uisus:& sunt quarte declinationis:& regunt post se genitiuum.

in men
Verbalia in men.formanť a secũda persona pręsentis ĩdicatiui mutata.s.ĩ men.ut certo.as.certamen.ea uero quę sunt a uerbis secundę cõiugationis mutant.e.in.u.ut documen monumẽ a tertia aũt cõiugatione cõuertũt.is.in men ut acuo.is.acumen.

Quędã uero ꝓferuntur per syncopam: ut agmen: fragmen: tegmẽ & reliq̃ & sũt neutri generis & declinatõis tertię & regũt post se

Verbalia ĩ mentũ fiũt a uerbalibus ĩ mẽ formãtᷣ aũt a noĩa ĩ gtũm tiuo addita: tũ: ut documentũ: monumentũ: fragmentũ: & sunt neutri generis & declinationis secundę: & exigũt post se gtũm. in mentum.

Verbalia ĩ. bilis. formantᷣ a secunda ꝑsona pręsẽtis ĩdicatiui mutate. s. ĩ bilis. ut amo. as. bilis. legibilis. illa uero quę fiũt a uerbis secundę cõiugatiõis mutant. e. ĩ. i. &. s. ĩ bilis. ut doceo. es. bilis Excipiuntᷣ flebilis. uisibilis. risibilis. uolubilis. corruptibilis. destructibilis. & sunt oĩs generis & significant actionẽ & passionẽ cũ aũt sũt significatõis actiuę uolũt post se genitiuũ: ut sũ amabilis doctrię mei pręceptoris. cũ uero habẽt significationẽ passiuã exigunt datiuũ. ut sũ admirabilis oĩbus hoĩbus. Notandũ q̃d docilis. facilis. fixilis & his similia nõ sũt uerbalia & significant passionem tantum. ut sum docilis. i. aptus ad docendum. possunt etiam habere datiuum: qui resoluitur in ablatiuum. in bilis.

Verbalia ĩ. uus. formantᷣ ab extremo supino. v. ĩ. i. cõuersa: & addita. uus. ut amatu amatiuus: factu. factiuus. motu motiuus. uisu uisiuus & significãt actionẽ & passionẽ. cũ aũt sunt significatõis actiuę regũt gtũm ut sũ amatiuus uirtutis cum uero significant passionẽ regũt datiuũ. sed ut plurimũ significat. id quod uerbũ a quo deriuatur. in uus.

Verbalia in. ax. nõ habent certã formã. utᷣ capax. dicax. loquax & exigunt post se genitiuũ: ut sum capax huius rei sepissime tamẽ ponuntᷣ absolute: & sũt oĩs generis ponuntᷣ aliquãdo ꝓ uerbalibus ĩ tor. Vir. fumosq; manu prętende sequaces pro ꝑsecutores. in ax.

Verbalia ĩ bundus. nõ habẽt certã formã & nõ tã similitudinem significant quã habundantiã quandã potius ac uehementiã ut gloriabundus non tam similis glorianti quẽ abunde sese uehementerq; efferens. Et furibundus. i. ipse furens. Vir. Conscendit furibunda rogos ensemq; recludit. i. ipsa furens & regunt post se genitiuum ut sum sitibundus doctrinę tamen sepissime ponuntur absolute: in bundus.

Nomina in lentus: fiunt a noibus sustantiuis: & significãt pleni-
tudinẽ formanẽ autem ut quibusdã placet a singulari ablatiuo
addita lentus uel osus. ut somno somnolentus uino uinolẽtus
i. plenus sõno & plenus uino ĩ bonã & malã partẽ accipi possũt
Nomina: quę exeunt in osus. parti a noie descendunt parti a uer
bo: partim ab utroq;: & ea quidẽ quę fiunt a noie habitationẽ:
siue uehementiã: copiã ue significãt & affectionẽ: ut animosus: ĩ
geniosus: lacertosus: neruosus: saxosus: aquosus: hęc copiã siue
uehementiã habitationẽq; significãt: uiosus uero & mulierosus
seditiosus: factiosus: affectum rei ostendunt: ea autem quę sunt
a uerbo parti actionẽ parti passionem partim utrũq; significant:
& non regunt post se casum.

De relatiuis

Relatiuum est ante late rei representatiuum.
Quotuplex est relatiuum? duplex: sustantię & accidentis.
Quotuplex ẽ relatiuũ sustantię? duplex idẽtitatis & diuersitatis
Quid est relatiuum identitatis? est illud quod antecedens sustan
tiuum refert eiusdem generis & eiusdem spetiei.
Quot sunt relatiua sustantię identitatis? octo. qui. hic. iste. ille. ip
se. is. sui. & suus.
Quot modis ponit̃ qui? tribus modis. relatiue ut diligo pręcepto
rẽ qui me erudiuit. Interrogatiue: ut q̃ mulier ẽ illa. ĩfinite ut ne
scio qui hoĩes sint illi: an sint amici an inimici. itẽ qui accipitur
aliquãdo ꝑ quia. uir. tyriã qui adueneris urbẽ q ꝑ qa uel ut ali-
quãdo ꝑ quo. Plau. qui morbus ꝑ quo morbo aliquãdo ꝑ cõ-
iunctione infinita. ut iplicuit bello qui uos fugiatis amicos. i.
ut uel quod uos fugiatis: aliquando pro quomodo uel qua ra-
ratione uel cur: uel propter quid. Ter. qui istuc. i.
Itẽ quę nõnũquã ponit̃ ꝑ qualia. Vir. aut quę sopitos deludunt
somnia sensus. quę ꝑ qualia inquit seruius. Plau. quę narrauit
mihi intus que pro qualia admiratiue ꝓtulit aliquãdo pro quã
ta ut apud eũdẽ: nec quẽq̃ ĩcuso potuit que pluuia uirtus eẽ fuit
Item quod ponit̃ interdum admiratiue cũ indignatoẽ. uir. quod

genus hoc hominũ quę ue hunc tã barbara morẽ ꝑmittit patrię aliquando ꝓ quo more grecorũ aliquando ꝓ coniunctõe rationali. Plau. Quod siquis querit. i. quapp: quãobrẽ: aliquando ꝓ sed. Salust. Quod si regũ atq; imperatorũ animi uirtus.

Item quo ponit̃ ꝓ quanto: cuius antecedens est eo. ut eo magis. i. tanto magis: quo magis. i. quanto magis: aliquando ꝓ ut: ut quominus: pro. ut non. sicut quo secius prout non. Cic. ad herẽnium lib. i. Impedimento est quo secius lex feratur. aliquando significat inquantum cum prępositione ad: ut apud eundem: quoadeius fieri poterit. i. inquantum. item pro aduerbio similitudinis iunctum cũ nomine pacto. ut quopacto: aliquando ꝓ cõiunctiõe rationali. Salust. Quo mihi rectius esse uidet̃. aliquãdo ad quem finem uel cur. Vir. Quo molẽ hãc imanis equi statuere. Quis auctor. quo.

Quot modis ponitur quis? Duobus modis. Interrogatiuae ut quis erudiuit filium tuum. infinite quis me percussit nescio. itẽ admiratiue. Vir. Quis genus ęneadum. idẽ quis globus o ciues aliquando indefinite ut quis pro aliquis. aliquando ponitur ꝓ que. Plautus. Quis ea est pro que. quis.

Quot modis ponit̃ qd? duobus modis: ĩterrogatiue ut qd agis birria? dat̃ ne illa pãphilo hodie nuptũ: infinite ut qd faciã nescio: itẽ ponit̃ indefinite ut quid ꝓ aliquid aliquando ꝓ cur uel ad quid. ter. qd multis moror. Vir. sed ego hęc uobis neq̃q̃ ingrata reuoluo: quidue moror aliquando significat ĩ quo uel ĩ q̃re. Qui. quid tibi tantũ mali feci aliquando in aliqua re. nõnũq̃ ponit̃ ꝓquãtũ uel cuius rei. Vir. uis ergo ĩter nos qd possit uter q; uicissi ex piamur. Ter. Quid comedent ꝓ quantũ bibent & comedent. aliquãdo iungit̃ cũ minus ut quid minus ꝓ quomodo uel cur nõ: aliquãdo cũ iã ut quidiã ꝓ cur nõ: aliquãdo cũ uero: ut qd uero ꝓ quo pacto. aliquãdo ponit̃ ꝓ quomõ uel q̃pp aliquãdo ẽ aduerbiũ tarde aliqd faciẽtis cũ celeriter ẽ faciendum. Plau. Quid igit̃ ego dubito. aliquãdo accipitur admiratiue. ter. quid si ipse amasset quid mihi faciet patri aliquando cum indignatione. Plautus quid si cęlũ ruat. quid.

Quot modis ponunt̃ reliqua relatiua sustantię identitatis? duo bus modis relatiue & discretiue: relatiue ut antonius curat fa cta mea: & ego erudio filium eius: & qui facit mihi rem gratam ego curo res suas. Discretiue seu redditiue utroq; modo dicitur cum ueniunt pro antecedente huius relatiui qui: ut ille qui dat operã litteris: est uir egregius: & satisfacio ei q docet filiũ meum

Item: hic: ille: iste. ponuntur demonstratiue. Vir. est hic est animus idem. hic illius arma: hic currus fuit. Ter. uides tu illum thays. Item iste profertur cum odio & indignatiõe quadam. Ter. uos istec intro auferte. Vir. non hoc ista sibi tẽpus spectacula poscit Cic. in antonium: remoue paulisper istos gladios.

Ipse quoq; sepissime ponitur emphatice. i. expressiue quod fit cũ iungitur cum una dictione dumtaxat: ut ipse deus diligendus est. Vir. ego ipse paulisper pro te tua munera inibo. idẽ. ipse ego cana legam tenera lanugie mala & põt referri ad omnes psonas ut ipse facio: ipse facis: ipse facit. item ad omnes casus pronomi nis primitiui: ut ipse. i. ego ipse. i. tu: ut ipse canas oro: & ipse. i. ille: & ipsum. i. me. Vir. Ille meas errare boues ut cernis & ipsum Ludere quę uellem calamo permisit agresti ipsum. i. me.

Sui ponitur reciproce: ut antonius diliget se. Vir. ille se iactet ĩ au la ęolus. Suus. a. um. ponitur aliquando pro congruus. a. um. Vir. Strueremq; suis altaria donis: Nõnunq̃ ponitur p proprius a. um. ut suũ est hominis ridere: ut apud eundem. Solideq; sue stant robore uires. i. proprie uires. idem. Stat sua cuiq; dies bre ue & in reparabile tempus: aliquando ponitur pro gratum: idẽ Et me phębus amat: phębo sua semper apud me. Munera sũt lau ri: aliquando significat aptum. ut idem. Fessos q; sopor suus oc cupat artus. i. ipsis aptus: inquit seruius: & refertur ad singularẽ & pluralem ut omnes homines defendunt patriam suã & unus quisq; diligit filios suos: itẽ oẽs diligũt se q̃liber defendit se.

Is. ea. id. accipit̃ interdum pro talis. ut is sum pro talis sum & re fertur ad omnes personas ut is sum: is. es. is. est. quomodo ipse.

Quid est relatiuum sustantie diuersitatis est illud quod refert an

Relativus

tecedens sustantiuum sub diuerso numero. sed sub eodem gene re uel spetie: ut Cic. & alii oratores: antecedens est Cic. & differt ab aliis oratoribus numero: & cōuenit in spetie quia est orator itē uidi hominē & alia animalia: antecedens est homo & differt ab aliis animalibus numero & spetie: sed conuenit in genere qa est animal quod est genus.

Quot sunt relatiua sustantię diuersitatis? quattuor. alius. alter: cęter. a. um. & reliquus. a. um. & omnia ponuntur relatiue cum sequitur cōiunctio: ut comedi ceresum & alia poma. alius alter ceter. reliquus a um.

Alius ponitur interdū discretiue: ut sum alius a te uel quā tu. aliquando diuisiue uel distributiue: ut nos qui damus operā litteris: alii studemus grāmaticę alii rhetoricę alii phylosophię. Itē diuersificatiue. cum sequitur copula uel cōiunctio discretiua ut tu es bonus & hic est alius. i. malus uel diuersus. Vir: Non uires alias cōuersaq; numina sentis. i. diuersas. Aliquando ponitur sine cōiunctione: ut alia est facies mea alia est facies tua. i. diuersa & semper refertur ad plures: alter uero ad unum: sed aliquando uenustate sermonis alter in alium mutatur. alius.

Alter cum pro relatiuo accipitur ponitur immutatiue siue alternatiue ut sum hodie alter quā heri. quasi alteratus. i. imutatus Itē diuersificatiue ut tu es alterius ingenii quā ego sū. Itē pro secūdus. a. um. ex duobus. ut hic ē alter annus belli punici. i. secundus ab origine belli. Vir. iāq; dies alterq; dies processit. idē fortunate puer tu nunc eris alter ab illo. i. secundus. Interdum accipitur pro secundo ex duobus pluribusue: ut unus alter: tertius: quartus: unę: alterę: tertię: quarte litterę. Ter. in an. unus. & itē alter. i. post unū duo ex quibus alter. i. tertius: uel post unū. similiter alter. i. duo. unde tres quia tres amabant glicerū. Aliquā pro ipsis duobus ut unus aut alter. i. unus aut duo & unus & alter. i. unus & duo: Quod fit ēt in aduerbiis ut semel aut iterum i. semel aut bis. Itē semel & iterū. sed proprie alter referī ad unū de duobus ut diximus ut philippus captus erat altero oculo & hānibal amisit alterū oculū. aliquādo ad unā duarū partium alter.

Cic. Duplices similitudines esse debent unę rerũ alterę uerborũ. Oui. tamen. de nouem piccarũ transformatõe inquit. Alteraq; alterius rigidio cõcrescere rostro ora uidet. sed metri necessitate excusari põt aut licentia dixit.

Ceter. a. um: & reliquus. a. um. ponuntur relatiue tantum.

Quid ẽ relatiuũ accidentis? ẽ illud qđ refert ãtecedens adiectiuũ

Quotuplex ẽ relatiuũ accidẽtis? duplex quãtitatiuũ & qualitatiuũ

Quotuplex est relatiuum quantitatiuum? duplex quantitatiuũ continuum & quantitatiuum discretum.

Quid est relatiuum quantitatiuum continuum? ẽ illud quod antecedens adiectiuum quantitatiuum cõtinuũ refert

Quid est nomen quantitatiuũ continuum? est illud quod quantitatem continuam significat: ut magnus: paruus: longus: breuis grossus: sutilis: latus: angustus: altus: profundus.

Per quę relatiua referũtur antedicta nomina? per tantus & quãtus

Quot modis ponitur tãtus? tribus modis: relatiue ut sũ magnus & tantus es tu. Redditiue cũ ponitur pro antecedente huius relatiui quantus: ut sum tantus quantus es tu. Infinite cũ sequitur cõiunctio infinita ut ego sũ tãtus qđ ego nõ sum paruus.

Quot modis ponitur quantus? tribus modis relatiue ut sum magnus quantus es tu. Interrogatiue ut quãtus es tu? Infinite cũ sequitur uerbum: ut nescio quantus sit ille an sit magnus an paruus. a quibus descendunt aduerbia tanto & quanto & tantũ & quantum: & tam & quam quę ponuntur ut primitiua.

Tanto & quãto nõ adiungunť nisi cõparatiuis & suplatiuis. Cic. quãto es maior tanto te geras sumissius. Catullus tanto pessimus omniũ poeta quanto tu optimus omniũ patronus. Nõnũquã inuenitur tantũ & quanto & quantũ & tãto. Vir. O pręstãs animi uirtus quantũ ipse feroci uirtute exuperas tanto me impensius ęquũ est consulere. Quiti. quorũ cõtentus quãto ẽ uehementior tantũ roma in bellis gloria ceteris pręstat: quod fit aut uenustatis gratia: aut quia alterum positiuo alterũ cõparatiuo debet coherere. Item cum prępositionibus ut tanto ante ego ue

Relatiuus

ni: quanto post tu uenisti. aliquando cum alius: alter & secus. Quin. at quanto alius fuit ille infęlicissimi iuuenis affectus qđ idem dicitur. de aliquanto & multo & paulo. ceterisq; similibus Ter. uerum aliter euenire multo intelligit. Cic. multo secius euenit. Dicimus etiā tanto magis quanto magis tanto minus quātominus: tanto plus quanto plus sicq; de aliquanto multo & paulo dicitur.

Tantū & quantū semper iungunť cū positiuis: Vir. Verū hęc tātū alias inter caput extulit urbes quantū lenta solent inter uiburna cupressi quorū antecedentia sunt multū parum & siqua sunt alia raro aūt reperitur alterū sine altero: nōnūquā inuenif ꝓ solū modo. Vir. Alma uiros foliis tantū ne carmina manda. idem tātum inter densas umbrosa cacumina fagos: assidue ueniebat: uerum in hac significatione semper ponif separate.

Tantū et quantum

Tam & quā quoq; sibi respondent & idē significant: quod tātū & quātū iungunť autē positiuo: ut tam cara mihi patria est quā tibi iocunda uita. Interdū comparatiuo ut quā doctior ē aristotele plato tā clarior ceteris phylosophis aristoteles. i. quāto doctior. Vir. Tam magis illa fremens & tristibus effera flāmis: quam magis effuso rudescuut sanguine pugnę. Itē dicimus scripsi q̄ breuius potui: rectius tamen quā breuissime potui. Iungunť ēt suplatiuo cū accipiunť ꝓ ualde Ter. Adolescens quā minima in spe situs erit: tū facillime patris pacē in leges conficiet suas. Nō nūquā iueniūť separate & utrūq; ꝓ ualde Ci. in tā optima cā nō debeo timere. i. in tam ualde bona. Itē quā ꝓ quantū ponif cum positiuo & suplatiuo solū cū his uerbis possum: queo. ualeo: & si qua sunt alia eiusdē significationis: ut fac quā optime & quā celerrime potes: & ueniā quā primū potero. Ter. Tu scis quā intimū te haberē ꝓ quantū: accipitur enī intimus ꝓ positiuo quē admodū ꝓximus. Iungunť itē cū aduerbiis. Ter. Hui tā cito. i. ualde cito. idē reiecit se in eū flens quā familiariter. Pręterea quā semp debet sequi post cōparatiuū & habet in se negatōnē. unde post illā nō ē ponēda negatio: ut hic ē nimis iuuenis aut iunior

Tam et quam

quã ut ipsi detur negociũ uel ẽ iunior quã cui negocium detur Quint. Sed hoc apertius est quã ut ꝓbandum sit. Curtius maiorẽ quã pro magnitudine siluę reddebãt sonũ. itẽ per quã nũquã iungiť suplatiuo: sed positiuo ut per quã bonus uir: per quã doctus phylosophus. i. ualde bonus & ualde doctus: & itẽ de aliis

Quid est relatiuũ quantitatiuũ discretũ est illud quod refert antecedens adiectiuũ quantitatiuũ discretũ.

Quot sũt speties adiectiuorũ significantium quantitatẽ discretã? septẽ: numerale: ordinale: ponderale: diuisiuũ in pares numeros diuisiuũ uel multiplicatiuũ forme annale & significans proprietatem numeri.

Quid est relatiuũ numerale? ẽ illud qđ refert antecedẽs numerale

Quid est nomen numerale? est quod numerũ significat ut unus: duo tres. Sed quę sunt triũ generũ declinabilia sunt ut unus. a. um: & hi duo he due & hec duo: & hi & he tres & hec tria. Quę uero una uoce tria cõtinent genera sũt indeclinabilia ut hi & he & hec quattuor. Itẽ qnq; sex septem octo nouẽ decẽ undeci duodecim tredeci quattuordeci quindeci sexdeci: decem & septem decẽ & octo decẽ & nouẽ uiginti. uigintiunus. a. um: & sic deinceps usq; ad nouẽ. minores numeri: oibus numeris cardialibus solent adiungi auctore prisciano quãuis secus fiat ante decem usq; ad sexdeci: ut supra apparet: tamen ĩterposita cõiunctione postponiť minor ut decẽ & unũ: decẽ & duo: decẽ & tria decem & quattuor: decẽ & qnq;: decẽ & sex: decẽ & septẽ: decẽ & octo: decẽ & nouẽ. uiginti: triginta. quadraginta. quinquaginta sexaginta. septuaginta. octoginta: nonaginta. centũ. Notandum est quod ultra uigesimũ numerũ & citra cẽtesimũ minor numerus intercedente copula semper preponitur: ut plato uno & octogesimo anno scribens mortuus ẽ: ea uero sublata ut quisq; numerus maximus ẽ: ita primo loco preponiť: & preserti citra centum Dicimus eni maior. xxv. annis. nõ aũt quiq; &. xx. quod etiam euenit i numerabilibus diuisiuis. supra uero centenariũ numerũ naturalem ordinem sequimur. ut leontius gorgias cẽtũ & septẽ

Relatiuus

cõpleuit annos. hoc aũt fit intra numerũ millenariũ. nã in ipso quoq; maximũ queq; numerũ semp preponimus. ut a natali domini saluatoris ãni sũt mille quadringenti octagintaduo: & in ipsis quoq; milibus dicimus ut innumerabilibus citra centum ut milites nostri sũt sex & uigintimilia. nõ aũt. xx. & sexmilia: uel milites nostri sũt uiginti sexmilia. item cẽtum in compositõne efficit adiectiuũ ut ducenti. te. ta: tricenti. te. ta. gtõ trecẽtorũ arũ. orum. datiuo trecẽtis. accusatiuo trecẽtos. as. ta. ablatiuo a trecẽtis: & reliqua. item hic & hec & hoc mille: sicut hic & hec & hoc centũ quod nõnunquã teste uarone est sustantiuũ ut hoc mille huius mille. huic mille indeclinabile: ut hoc decies huius decies: & hoc milies huius milies: & tunc adiungit genitiuo ut mille hominũ & milia hominum: ut centenaria hominũ: & turbe hominũ. & resoluit i adiectiuũ ut mille hominũ interiit pro mille homines iterierunt: sicut multũ hominũ pro multi hoies & mille nũmum figurate p nũmorũ. Cum uero ẽ adiectiuũ adiungitur accusatiuo ut mille hoies sicut centum hoies. Oĩa aũt noia numeralia siue sustãtiua siue adiectiua sint inter se coherere nõ possunt: nisi per cõpositionem: aut interposita cõiunctione. unde nõ dicimus duocentũ: & triacẽtum: & duomille & tria mille: sed ducenti. te. ta. itẽ supra mille cũ ẽ sustantiuũ dicimus duomillia: triamilia hominũ: & duomillia hoies cũ est adiectiuum. aut bis centũ ter. centũ. Vir. tercẽtum niuei tondent dumenta iuuenci. sicq; bis mille ter mille & deinceps. Ceterũ in cõpositiõe solũ declinabilia uariant: ut pluraliter noiatiuo. sexmiliatrecẽteuigitiduo sexmilliatrecẽteuigitidue sexmiliatrecẽtauigitiduo. grõ sexmiliũtrecẽtorũ uigitiduorũ. arũ. orũ. drõ sexmilibustrecentisuigintiduobus. abus. obus. accusatiuo sexmiliatrecentosuigitiduos. as. os. ablatiuus est similis datiuo. item inuenit undeuigiti duodeuigiti quasi uno dempto uel duobus demptis de uigiti: undetrigita duodetrigita: & ita de reliquis undecẽtum. duodecẽtũ. undemille duodemille: & sũt cõposita atq; unica noia & declinantur: & pluraliter hi & he & hec unde

uiginti. gtō horū & harū & horū. undeuigīti & reliqua. Ora. ī. ii. sermonū. undeoctoginta natus cui stragula uestis : quod ēt in aliis numeralibus. Liui. lib. i. ab ur. c. duodequadragesimo ferme āno ex quo regnare cepat tarquinus. Oīa aūt noia numeralia cardinalia referunť ꝑ tot & quot a qbus descendunt oīa alia relatiua īcipientia a. t. uel. a. q. ut totus quotus totuplus quotuplus & reliqua.

tot Quot modis ponitř tot? tribus modis relatiue ut habeo decē aureos & tot non habes tu. redditiue ut habeo tot aureos quot habes tu. Infinite cū sequitur coniunctio infinita ut habeo tot aureos quod ego non sum pauper.

Quot Quot modis ponitř quot? tribus. relatiue ut habeo uigīti argēteos quot habes tu. Interrogatiue quot argenteos habes. Infinite cū seqř uerbū ut nescio quot argenteos habes ī tua crumena : & sūt oīs generis & indeclinabilia: a qbus descendunt aduerbia quę deberēt eē toties & quoties sicut antecedentia decies: undecies & reliqua sed usus obtinuit ut diceremus totiens & quotiens quę quidē ponunť ut primitiua: quorū ātecedētia sūt aduerbia: ab omni numero: ab uno quidē iequaliter ut semel bis. a ceteris uero equaliter: ut ter: quater: reliqua uero in es ꝓductā desinunt ut q̄uis: sexies: septies: octies: nouies: uel nonies: decies. undecies: duodecies: tredecies: quattuordecies: quindecies: sexdecies: deciessepties deciesocties: deciesnouies uel nonies: uigeties uel uicies: trigeties. uel tricies: quadrageties: quinq̄geties sexageties sextuageties: octageties: nonageties: centies: ducenties trecenties: quadringēties: quingēties: sexcēties: septingeties: octigenties: noningēties: uel nōgēties. Milies: bismilies: termilies quatermiles. quīquiesmilies: sexiesmilies: & reliqua deciesmilies uiciesmilies & reliqua. Multotiens ē aduerbiū infinitandi. item notandū quod sepissime antedicta aduerbia ꝑ primitiuis ponunť. Iusti. lib. ii. Naues quoq; dicies centū milia numero habuisse dicitur quod fit uenustate sermonis

Relatiuum ordinale Quid ē relatiuū ordinale? est illud quod refert antecedens adiecti

Rolatinus.

Quid ē nomen ordinale? ē illud qđ ordinē significat nuū ordīale ut primus: secūdus quę sūt iequalia quo ad uocē: equalia uero tertius: quartus: qntus: sextus: septimus: octauus: nonus decimus: undecimus: duodecimus: reliqua uero ex utraq; pte declinantur: cōtra consuetudinē gręcorū usq; ad nonūdecimū: ut tertiusdecimus: quartusdecimus: quindecimus: uel qntusdecimus sexdecimus: uel sextusdecimus: septimusdecimus: octauusdecimus: nonusdecimus: uigesimus. Sed a uigesimo & supra maior numerus pręponit̄ mior sequit̄: ut uigesimusprimus: uigesimus secundus: & sic deinceps ueluti in primitiuis ad imitationē grecorū: ut trigesimusprimus: trigesimussecundus & reliqua. Ante uero decē minor in cōpositione collacatur & sub uno accentu pfert̄: ut undecimus: duodecimus: tertiusdecimus: & reliqua quę quidē dissoluta cōpositiōe diuersis accentibus ut apud gręcos pnunciantur. Dicimus enī decimus & septimus: p septimusdecimus: & tertius & uigesimus: pro uigesimustertius: sicq; trigesimus: quadragesimus & reliqua. centesimus ducentesimus & ducesimus: tricentesimus & tricesimus: quadringentesimus uel q̄drícesimus: qngentesimus uel qngesimus: sexcentesimus uel sexgesimus: septingentesimus uel septingesimus: octingentesimus uel octingesimus: noningentesimus uel nōingesimus: & nōgentesimus. Millesimus: millesimusprimus: millesimussecundus: & reliqua. Verū hec noīa nō semp significant ordinē. Nā primus nōnnūq̄ accipit̄ p principali: ut hic ē nostre ciuitatis unus omniū primus. i. principalis. pęterea hec noīa frequenter quisq; sibi asciscunt ut tertius qsq; quartus quisq;. primo quoq; die primo quoq; tēpore quod nōnulli cōiunctionē eē putant q̄ habet primā breuē nomē uero longā. Cic. primo quoq; die cōsules ad senatū referant. Aliquando significāt ultimū eius numeri ut decimus: undecimus: cētesimus: millesimus. i. qui ultimus ē ex decē: ex undeci: ex centū: ex mille. interdū significant non ultimū sed quēq; ex eo numero. nā cū dicimus millesimū quēq; possumus itelligere unū ex millenario numero. oīa aūt noīa ordinalia

Tr.

referunt per totus & quotus.

Totus. Quot modis poniť totus? tribus. relatiue ut sű primus & totus nõ es tu redditiue ut totus quotus es tu. infinite ut ego sum totus quod ego non sum ultimus.

Quotus. Quot mõis poniť quotus? tribus. relatiue ut sű primus quotus es tu. iterrogatiue ut quotus es tu? infinite nescio quotus sis. Nõ nũq̃ poniť ꝑ quot. Martial. dic quotus es? quãti cupias cenare nec unũ addideris uerbũ: mẽsa para tibi. i. quot estis uel quot tecũ habes: interdũ iũgiť cũ q̃sq; & tũc fere semp poniť iterrogatiue ut quotusq; miles ẽ ita strẽuus. i. quot milites. q. d. nullus. Cic. ꝑ q ligurio. quotus enĩ istud q̃sq; fecisset? ꝑ quot. i. nullus uel rarus & quotusquisq; est. i. quotcumq; sint.

Rl[atiu]m ponderale. Quid ẽ relatiuũ põderale? ẽ illud qđ refert ãtecedẽs adiectiuũ põderale

Quid ẽ nomẽ põderale? ẽ illud qđ pondus uel mẽsurã significat ut siplus: duplus: triplus: q̃druplus. & reliq̃: decuplus undecuplus: duodecuplus: tridecuplus: quattuordecuplus quindecuplus: sexdecuplus: decuplusseptuplus: & reliqua: uicecuplus uel uigecuplus: uicecuplussimplus: uicecuplusduplus & reliqua tricecuplus uel trigecuplus: quadragecuplus: & reliqua: cẽtuplus ducẽtuplus: tricẽtuplus: quadricẽtuplus uel quadrigẽtuplus & reliq̃ nõingẽtuplus uel nõgẽtuplus. Millecuplus & multa ꝓferunť p syncopã ut decuplus: uicecuplus & cẽtuplus & sic̃ sũt alia & possũt ẽẽ sustãtiua. oĩa aũt noĩa põderalia referunť p totuplus & quotuplus

Totuplus. Quot modis poniť totuplus? tribus. relatiue ut legi duplum totuplũ frumenti hoc anno & totuplũ nõ legisti tu. redditiue ut legi totuplũ uini quotuplũ legisti tu. infinite ut spero me lecturum hoc anno totuplũ olei quod erit mihi satis ad uictũ annuum.

Quotuplus. Quot modis poniť quotuplus? tribus. relatiue ut legi cẽtuplum frumẽti quotuplũ legisti tu: & hoc modo non sequitur negatio quia ẽ inclusa in relatiuo. interrogatiue: ut quotuplũ uini speres te esse lecturum: infinite ut nescio quotuplũ olei legam hoc ãno

Rl[atiu]m diuisiuũ in pares numeros. Quid ẽ relatiuũ diuisiuũ in pares numeros. est illud quod refert antecedens adiectiuum diuisiuum in pares numeros.

Quid est nomen diuisiuum in pares numeros? est quod parem numeri diuisionem significat: quę quidem nomina dispartiua siue distributiua i pares numeros a prisciano nuncupantur grę ci uero διαιρετικα appellant. id est diuisiua quę significant eundem numerum in multos distribui. Dicunt enim singulos oculos habent cyclopes: & usque ad mille habent latini ut singuli bini quę sunt anomala quo ad uocem unius & duorum: terni uel trini. quatrini. uel quaterni. quini. seni. septeni. octeni. noueni. deni. undēi. duodeni. ternideni. ex duobus integris ut terti usdecimus. & deinde quaternideni: quideni uel quinideni. seni deni: septenideni. octenideni. nouenideni. uel dicimus deniquaterni. deniquini. deniseni. deniseptent. deniocteni. deninoueni. uiceni. uicenisinguli. uicenibini. uiceniterni. uel dicimus singuli & uiceni. bini & uiceni. trini uel terni & uiceni. & deinceps deinde triceni. quadrageni. quinquageni. sexageni. septageni. octogeni. nonageni. centeni. ducenteni. uel duceni per syncopam trecenteni uel treceni. quadringenteni. uel quadringeni. quingenteni uel quīgeni. sexcēteni uel sexceni. septigēteni uel septigeni octingenteni. uel octingeni. nongenteni. uel nōgeni. milleni & reliqua quorum singulare auctore prisciano poetarum ē. Vir. Et grauis aulesces cētenaq; arbore fluctum uerberat assurgens. Luca. septeno gurgite nillus. Nonnuuqnā est etiam oratorum. plinius. lib. xvii. Traduces gallica cultra binis utrimq; lateribus: si pares quadrageno distat spatio quaternis uiceno interse ob uii miscentur.

Notandum quod hec nomina iuncta cum geminatis. id est carentibus singulari semper ponuntur in plurali. dicimus enim binas litteras ternas quaternas non autem duas & binas edes & nō duas & duas domos & non binas: & duas epistolas & nō binas & binos codicillos & nō duos & duo testamēta & nō bia quod ēt euenit in quibusdā aliis nominibus. nā uni & unę & una semp pluralibus adiūgunt̄ & ꝓ singularibus accipiūt̄ Luca:

Totū q; ī ptibus unis bellorū facere nefas: p una ī pte. cic. dupli ces similitudines eē debēt unę terū altere uerborū p una. uir. sa tis una supq; uidimus excidia p unū excidiū. nōnūq̄ bini terni & reliqua accipiunť p cardinalibus: ut bini cōsules oli creabanť p duo. uir. binos alit ubere fętus p duos. idē bina manu lato: crispans astilia ferro. p duo astilia. Itē sigulus. a. um: & cū singu lari & plurali reperiť ut singulo quoq; āno & singulis quoq; an nis. Sed crebrius atq; rectius his noibus utimur plurali. item tri nus. a. um nō uideť eē nomē diuisiuū cū nō reperiať ī plurali nu mero iunctū ut diuisiua & raro ī singulari. Oia aūt noia diuisiua referunť p totenus & quotenus siue toteni & quoteni.

Quot modis ponit totenus: tribus relatiue ut sacerdotes eunt bi ni ad funus & toteni tradunť illis cerei. redditiue ut filius me us totenos uirgilii uersus memorie mandat quotenos trado si bi trientes. infinite ut preceptor legit carmina uirgilii totena: quod uix illa memorię mandare possum.

Quot modis ponit quotenus: tribus relatiue. ut milites eunt ad pugnam triceni aut quadrageni quoteni nō numeranť illis au rei cū datur stipendiū. Interrogatiue quoteni iuistis uos hester no die ad prelium. Infinite ut quoteni milites cras ituri sint ad pugnam ego nescio.

Quid ē relatiuū diuisiuū uel multiplicatiuū forme: ē illud qđ re fert antecedens adiectiuum multiplicatiuum forme.

Quid ē nomē multiplicatiuū forme: ē illud quod forme multipli cationē significat: ut siplex: duplex: triplex. quadruplex: qntu plex. sexcuplex: septuplex. octuplex: nōnuplex: decuplex. ūde cuplex: duodecuplex: tridecuplex: quattuordecuplex: qndecu plex: sexdecuplex. decuplexseptulex. decuplexoctuplex. decu plexnōuplex: uicecuplex: uicecuplexsiplex: tricecuplex. quādra gecuplex. qnquagecuplex: sexagecuplex. septuagecuplex. octo gecuplex. nonagecuplex. centuplex. ducētuplex. trecētuplex. quadrincentuplex: quingentuplex: sexcentuplex: septingen tuplex: octingentuplex: noningentuplex uel nongentuplex: millecuplex. & reliqua & oia sūt cōpsita a plica & noie numera

Relativus

li. Nonnūquã accipiuntur pro cardinali. Vir. duplices tẽdẽs a si dera palmas p duas siue ambas & referunt p totuplex & quotu plex: & habẽt aduerbia ut simpliciter: dupliciter: tripliciter & re liqua: quorũ relatiua sũt totupliciter & quotupliciter q̃ ponunt ut primitiua.

Quot modis ponitur totuplex? tribus. relatiue ut mea uestis est duplex: & totuplex non est tua. redditiue ut meũ pallium est to tuplex quotuplex est tuum. infinite ut mea uestis est totuplex quod non frigescam. Totuplex.

Quot modis ponit quotuplex? tribus relatiue ut mea toga est to tuplex quotuplex ẽ tua. interrogatiue quotuplex est tua toga? Infinite nescio quotuplex sit tua toga. Quotuplex.

Quid ẽ relatiuũ ãnale ẽ illud qd refert antecedẽs adiectiuũ annale Relatiuum annale.

Quid est nomen annale? est quod nnmerum annorum significat: uniennis. biennis: triennis: & reliqua: & referuntur per totennis & quotennis: quę ponuntur ut antedicta. Sed non sunt in usu. Dicunt enim grammatici hic habet decem annos uel est decen nis. Oratores uero hic agit decẽnium annum: uel decimum ęta tis suę degit annum: uel agit decimum annum etatis suę: uel est decem annos natus & hoc est magis oratorum: ut filius meus est decem annos natus: & tot non est tuus. i. iam sunt decem an ni a sua natiuitate.

Inueniuntur quędam nomina sustantiua ut hoc biennium trien nium: quadriennium: quinquennium: septennium: octennium: nouennium: decennium. Sed a quinquennio usque ad decenni um non sunt in usu: propter sonum & significant spatium ãno rum. ter. ab hinc decenniũ huic uicinie cõmigrauit.

Item hoc biduum bidui. triduum tridui. nec ulterius propter so num: & significant spatium dierum. Liui. lib. iii. ab ur. c. Sic finẽ instituo quod quadriduum fuit.

Item hic & hec biennalis: & hoc biennale: & significat spatium annorum:

Item anniculus. a. um. ut ãniculus puer annicula puella ãniculũ

iumentum nec ſolum de animalibus dicimus:ſed de inanima
tis:ut anniculum uinum.
I tem hic & hec nouendialis:& hoc nouendiale. Ora .nouẽdiales
diſſipabo cineres & ſignificat ſpatium nouem dierũ & non eſt ĩ
uſu niſi nouendialis propter ſonum.
I tẽ biduanus.a.um.triduanus:quatriduanus & ſignificat ſpatiũ
dierũ:ut in ſacris litteris quatriduanus eſt iam fetet.
I tem bimus.a.um.trimus:quatrimus:nec ulterius propter ſonũ
& ſignificant ſpatiũ annorum.unde puer bimus.i.duorũ anno
rum:nõnunquã dicitur de inanimatis ut bimũ oleum:hinc dici
mus bimulũ:trimulum:quadrimulũ:quia de pueris magis loq
mur per diminutiuum.
I tẽ bimatus quod ſignificat ſpatiũ duorũ annorũ ut hic puer ẽ in
bimatu.i.duos ãnos natus ẽ.unde ĩ ſacris litteris abimatu & ĩ
I tẽ bimeſtris.trimeſtris:quadrimeſtris nec ulterius pp ſonũ infra
I tem binoctiũ.tii.trinoctium.tii.quadrinoctiũ.tii.& reliqua & ſi
gnificat ſpatium noctium.
Relatiuum ſignificans proprietatẽ numeri refert antecedens ſigni
ficans proprietatem numeri.
Q uid ẽ nomen ſignificans ꝓprietatẽ numeri?ẽ illud quod nume
ri ꝓprietatẽ ſignificat & deſinit ĩ rius & ab omni numero deriua
tur.exceptis unus & duo e quibus ſingularis:dualis dicit̃ ſecũ
dũ priſcianũ.alii dicũt unarius:binarius:ternarius quaternariuſ
qnarius:unde ſemiqnarius & reliqua denarius:unde denarius
nũmus:undenarius:duodenarius :ternariuſdenariuſ:quaterna
riuſdenarius:& reliqua:uicenarius:uicenariuſunarius: uicenari
uſbinarius.tricenarius:quadrigenarius:qngenarius: ſexgenari
us:ſeptegenarius:octogenarius:nonagenarius uel nonarius:
centenarius:ducentenarius uel ducenarius p ſyncopã tricente
narius uel tricenarius:q̃drĩgẽtenarius& quadringenarius quin
gentenarius uel qngenarius:ſexcentenarius uel ſexcẽarius ſep
tigẽtenarius uel ſeptigenarius octigẽtenarius uel octigenariuſ
nonigẽtenarius uel nonigenarius & melius p ſyncopã ꝓferunt̃

millenarius & reliqua. Notandũ quod hec noĩa possunt esse substantiua significantia ꝓprietatẽ numeri suę quãtitatis : ut binarius. ternarius. i. ipse numerus duorũ uel triũ: & reliqua & referũtur per relatiua sustantię identitatis: ut senarius qui oibus suis partibus equalis est: appellatur numerus ꝑfectus: & declinatur hic senarius. rii. & reliqua. Interdũ sunt adiectiua significantia solã qualitatẽ numeri uel numerũ aliarum rerũ: quę non numerantur: nõ aũt multiplicationẽ sui ipsorũ: ut lapis centenarius. i. lapis centũ librarũ non quod sit centuplus lapis: & homo centenarius. i. centum annos natus: nõ quod sit centũgeminus: item grex centenarius. i. grex centum capitũ. nõ quod sint centũ greges. itẽ dicimus duodenariũ: septenariũ: centenariũ numerũ : & reliqua siquidẽ numerus omnia cõplectitur. Tamẽ nõ dicimus centenariã librã: sed centuplam: nec centenarium annũ: sed cẽtuplum annorũ. unde interposito hoc nomine numerus: recte dicimus centenariũ numerũ annorum ingressus est pater meus : nõ autẽ centenarium annũ. itẽ millenariũ numerũ pondo portant hec iumenta: nõ aũt millenaria pondo. Oĩa aũt noĩa numeralia desinentia ĩ rius siue significantia ꝓprietatẽ numeri referũ͂ ꝑ totenarius & quotenarius : & ponun͂ tribus modis ut ante dicta

Relatiuum accidentis qualitatiuum refert antecedens adiectiuũ qualitatiuum.

Quotuplex est relatiuum qualitatiuum? duplex. identitatis ut sũ doctus & talis es tu. Diuersitatis ut tu es bonus: & hic est alius i. diuersus.

Quid est nomen qualitatiuum? est quod qualitatem significat ut sapiens. stultus. bonus: malus. albus: niger. Dulcis amarus liberalis: ualidus ęgrotus: strenuus: magnanimus & reliqua: & referuntur per talis & qualis.

Quot modis poniṫ talis? tribus relatiue ut sum bonus & talis es tu. Redditiue ut sũ talis qualis es tu. Infinite ut ego sum talis quod ego non sum paruus.

Quot modis ponitur qualis? Tribus relatiue; ut sum sapiens

qualis es tu? Interrogatiue ut qualis es tu? Infinite ut nescio q̄lis sit ille an sit bonus an malus.

De possessiuis

De possessiuis.

Nomen uel ꝓnomen possessiuū ē illud qđ possessionem significat uel ꝑ quod possessionē significamus: ut regius: aureus: socraticus: & meus tuus suus noster & uester.

Quotuplex est possessio? duplex simplex ut equus regius. i. regis Materialis ut pannus sericius: laneus. i. ex serico & lana confectus & reliqua. Efficiēs ut liber aristotelicus. i. ab aristotele editus Oīa aūt possessiua referūtur ꝓ cuius. a. um. & cuieaus. a. um. Sed cuius ut quidā uolunt referr̄ ad possessionē simplicem cuiaeus uero ad possessionem materialē & efficientem

Quot modis ponunr̄ cuius. a. um. & cuiaeus. a. um? tribus mōis relatiue ut hic ensis est regius cuius est iste: & mea uestis ē lanea cuiaea est tua. Interrogatiue ut cuius est hic liber? responder̄ meus uel illius: & cuiaea est hec uestis? est sericea an lanea. Infinite ut nescio cuius sit hic liber an sit tuus an illius: & nescio cuiaea sit hec toga an sit sericea an lanea.

De gentilibus siue patriis

De gentilibus siue patriis.

Nomē uel ꝓnomen gentile siue patriū ē illud quod gentē uel patriā significat uel ē ꝑ quod gentē uel patriā significamus: ut florentinus: romanus urbinas: sarsinas & reliqua. Italus & italicus homo gētile ē. italicus uero exercitus ē possessiuū. hispanus homo gētile ē. hispāus aūt & hispaniēsis exercitus possessiuū ē differūt tamē. nā exercitus hispāus & exercitus hispanorū cōtra alios exercitus uero hispāiēsis ē exercitus romāorū uel aliorū cōtra eos i hispania & ita de reliqs. Lusitāus: gallus: gallicus: & gallicanus sed differūt dicimus enī gallū hominē: gallicū bellū: gallicanum negociū. Itē tuscus: flamineus: picenus homo gentile ē: picenus ager possessiuum ē. sicq; mugellanus homo mugellanus ager: casātinas hō casētinas ager & reliq̄. itē ꝓnoīa nostras & uestras q̄ non solū gentē uel patriā sed ēt partes & quasi sectā significāt ut uestrates phylosophi nō sunt ita populares & fauorabiles ut

nostrates qui ab epicurii schola prodierunt. Cic. Putares ne unquã accidere posse ut mihi uerba deessent: non solum ista uestra oratoria sed hęc etiam leuia nostratia. Oĩa aũt noĩa gentilia seu patria referuntur per hic & hęc cuias & hoc te. Notãdum quod si interrogatur de patria respondetur sum florẽtinus: si uero de gente sum tuscus & ita de reliquis.

Quot modis ponitur cuias? tribus modis relatiue ut sũ florentinus cuias es tu. Interrogatiue ut cuias es tu? Interdũ iterrogatur de secta. ut cuiates estis uos phylosophi stoici ne an academici: an uestrates epicurei. infinite ut nescio cuias sit ille an sit florentinus an romanus.

Cuias.

Inueniuntur quedam nomina gentilia: ut indigena: alienigena: trãsigena & siqua sunt alia. Virg. trouigena interpres diuũ. idẽ Neuetus indigenas nomen mutare latinos. Neu troes fieri iubeas & oĩa ponuntur tribus modis. relatiue ut sũ florentinus & indigena non es tu. Redditiue ut sum hingena cuias non es tu erat dicendũ cuigena: sed non est in usu. infinite ut non adeo sum ĩdigena quod natus sim obscuro loco: & sunt generis cõmunis. auctores tamẽ usurpant tanq̃ adiectiua. Vir. Caprigenũq; pecus nullo custode per herbas. Valerius lib. iiii. alienigena studia.

Item hęc nomina oriundus: ortus: natus: quę quãuis habeãt formã participiorũ: tamen cũ uim illorum non habeant accipiuntur gentilia & diuersis casibus iunguntur. Dicimus enim ego sum ortus siue natus florentię: & sum oriundus florentia uel a florẽtia. Liui. cumis erant oriundi. idem. Nati carthagine: sed oriũdi a siracusis. i. a siracusis originẽ trahens unde fuerunt parentes. Cęterũ cum de personis loquimur ut plurimũ utimur cũ prępositione. a. uel ab. uel ex uel de. ut apud eundem. Longe is princeps latini nominis erat si famę credidimus ab ulixe deaq; circe oriũdus & possũt põi tribus mõis relatiue redditiue & ĩfinite

Item noĩa possessiua: ut ęmilius: sempronius & his similia ponuntur ꝑ patronomicis. Nã a prĩo emilio oẽs ęmilii a prĩo sẽpronio oẽs sẽpronii: & sic a primo cornelio omnes cornelii appellati qbus

uti debemus sine ablatiuo cum de. ut paulus ęmilius & non de ęmiliis. T. sẽpronius & non de semproniis. Cornelius scipio & nõ de corneliis: & item de aliis cõsimili ratione: item iuno saturnia pro filia saturni: & referuntur pro aduerbiis similitudinis. Quod etiam seruatur in nominibus patriis ac gentem significãtibus ut q fuerit a florentia oriundus non de florentia dicemus sed floretinus: non de aretio: sed arretinus: non de pisis sed pisanus. non de uenetiis: sed uenetus & sic rauẽnas arpinas & itẽ de reliquis. item tuscus non de tuscia: campanus non de campania: picenus non de agro piceno: flamineus non de flaminea & item alia consimiliter.

De patronymicis

.De patronomicis.

Patronymicum est illud quod a propriis tantũmodo nominibus patrum secundum formam gręcam deriuatur.

Quotuplex est patronymicum? duplex masculinũ & femeninũ.

Quid est patronymicũ masculinũ est illud quod filiũ uel nepotẽ uel alium descendentem ab eo a quo deriuatur significat.

A quibus noibus descendit patronymicũ masculinũ? a noibus ꝓpriis primę & secundę & tertię declinationis.

Quomodo formantur patronymica quę fiunt a noibus prime declinationis? a nominatiuo interposita de. si exeunt in as: ut ęneas ęneades menetias menetiades. Sin autem exeunt in. es. rã in ades. quã in ides inueniuntur ut hippotes hippotades. butes butades: corinetes corinetides. Sed rectius in ades unde anchises anchisades uel anchisides debuit facere: facit autẽ anchisiades quasi a nominatiuo anchisius. sii. & scipiades quasi a nominatiuo scipius. pii. quomodo lertius lertiades unde. Virg. Scipiadas dixit cũ scipionides dicere debuit. Quę uero exeunt in. a. accipiunt. des. ut catillina catillinades.

Quomodo formantur a nominibus secundę declinationis? a genitiuo addita des pẽultĩa correpta ut. priãus priami priamides Sin autem nominatiuus exit in ius mutatur ultima. i. in. a. & additur des ut antonius antonii antoniades. Si uero in eus ad

iungit̃ des. ut theseus thesei theseides. iterdũ mutat̃ ei diphthõ gion in. i. longã: & addit̃ des. nt thesides: pellides. Virgi. Ausus pellide pretiũ sibi poscere currus.

Quomodo formant̃ a noibus tertię declinationis? a dtõ addita des. ut hector. ris. ri. hectorides. nestor. ris. ri. nestorides. Oia aũt patronomica masculina sunt prime declinationis: & desinunt ĩ des. secundũ gręcã formã: unde in quibusdã casibus gręcã decli natione secuntur: ut accusatiuus exit in. en. uel in. am. & uocati uus in. e. uel in. a. & referuntur per hoc relatiuũ cuiades. dę. qđ ponit̃ tribus modis ẽ relatiue ut sũ ęneades cuiades es tu. inter rogatiue cuiades es tu? Infinite nescio cuiades sis: an sis ęnea des: an antenorides. Potest ẽt eẽ sustantiuum & tunc refertur ꝑ qui. q̃. quod. ut priamides qui helenã rapuit cã fuit excidii troiani

Patronomicũ femeninũ ẽ quod filiã uel nepotẽ uel aliã de scẽdẽtẽ ab eo a quo deriuat̃ significat ut casãdra priamis. i. casan dra filia priami.

Patronomicũ femeninũ.

Quomodo formant̃ patronomica femenina? a patronomicis mas culis a nominatiuo remota de. ut ęneades sublata. de. fit ęneas Sed dubitationis cã ne putaret̃ esse nomen ꝓprium ęneę dici mus ęneis. dis uel dos. Vir. Sit satis ęneide telis ipune numanũ oppetiisse tuis: uel uenit au ctore prisciano ab ęneas ęneides si cut a peleus peleides protulit in nono

Quot sũt terminatões patronomicorũ femeninorũ? quattuor ĩ as i. is. i eis. & in. e. secundũ gręcã declinationẽ: ut adrastinę. acrisio nę. nerinę. i. filia uel neptis adrasti. acrisei. nerei. Vir. Nerinę gala thea thimo mihi dulcior hible. Oia aũt patronomica femenina sũt tertię declinationis ut priamus dis. uel dos. & reliqua & refe runt̃ ꝑ cuias uel cuis. dis: uel dos. & reliq̃ & ponunt̃ ut diximus supra multa ẽt inueniunt̃ huius formę gentilia ut hemonis. dis uel dos. thessalis. dis. dos. colchus. dis. dos. cyclas. dis. dos. tro as. dis. dos. alpheas. dis. dos. octhias. dis. dos. thebais. dis. dos Statius. i. xii. O mihi bissenos longos uulgata per ãnos thebai Itẽ nonnulla ẽt noia ꝓpria ut bacchis. dis. dos. doris. dis. dos.

licoris.dis.dos.pythias:dis.dos.pallas:dis.dos.& siq̃ sũt alia
patronomiũ abusiuũ. Quot modis fit abusio in patronomicis?quattuor modis deriuatione siue formatione cum formantur a nominibus matrum ut romulus.iliades.i.ilie filius:& maiades mercurius.i.maie filius & ab auis maternis ut atlantides.i.mercurius atlantis filię filius:& inachides.i.epaphus iouis filię inachi filius.itẽ a regibus uel conditoribus:ut theside cecropide.i. athenienses. Ab ęnea ęneade.i.troiani uel romani:& a romulo romulide. i. romani. itẽ a nomine fratris. Vir. Tum phaetontiades musco circundat amare corticis.i.sorores phætontis. Item a nominibus mõtium Ouidi.corricidas nymphas & numina montis adorant:& a nominibus fontiũ:ut pegasides:libetrides. Virgi. nymphe noster. amor libetrides:a fluminibus ut nilides phasides :tyberinides Ouidi.in.ii.fastorũ. Annuerant nymphe tyberinides oẽs. idem Impositam sceleri phasida puppe tulit. A regionibus ut italides Vir. Italides quas ipsa decus sibi dia camilla.a ciuitatibus ut crinibus iliades passis peplumq; ferebant.i.mulieres troiane. Secũdo modo diminutione littere uel syllabę ut deucalides ꝓ deucalionides. Tertio modo additione litterę uel syllabę.ut achilleides. Laumedontiades. Virg. Laumedontiade bellum ne inferre paratis. Quarto modo mutatione litterę uel syllabę ut titides ꝓ tidides a tideo patre diomedis:licet a quibusdã non ponanť in abusione. inueniuntur pręterea quedã nomina formę patronomicorũ significatione denominatiua ut euripides nomen ꝓpriũ est nõ euripi filius. item tucydes historicus. Quedam alia possunt esse propria & patronomica:ut timarchides. i. timarchi filius:& propriũ nomen uiri heraclides & proprium & patronomicum ab hercule.

De partitiuis

De partitiuis Nomen partitiuum est illud quod partem significat uel est per qđ partem significamus.

Quot sunt noia partitiua?duo quis & uter quę ponuntur interrogatiue & infinite.

Quis ē interrogatiuum duorum uel pluriū:cui respondet per nomina de duobus uel de pluribus dicta:ut nullus:nemo.aliquis unus:quidam quisq̄:omnis:quilibet:quicūq;.
Vter est interrogatiuum duorū tantū:cui respōdetur per noīa de duobus dicta:ut uterq; quod est electiuū uel confirmatiuū duorū.i.luno & laltro didua.uterius qđ est electiuū duorū.i.luno o laltro qual tu uuoi.alter quod est partitiuū uel electiuū duorū. i.luno dedua.alteruter quod ē ptitiuum duorum cū dubitatōe i.luno de dua o questo o quello.Cic.ꝑ pompeio.Quod si in alterutro peccandū sit:malim uideri timidus quā parū prudens neuter quod est negatiuum duorū.i.ne luno ne laltro de dua. neuteruter quod est negatiuū duorum cū dubitatiōe.i.ne luno ne laltro o questo o q̄llo sed nō ē in usu.& oia noia partitiua iūguntur cū gtō aut ablatiuo cū pręposītōe e uel ex.
Aduerbia quoq; horū nominū quedā dicunt de duobus & de pluribus duobus:ut ubiq;.i.in ogni luoco:ubilibet.i.doue tipiace ubiuis.i.doue tu uuoi:ubicūq;.i.in qualuncheluoco:o in ogni luoco:nullicubi.i.in nesuno luoco:& interponitur.c.cā euphonię:uspiam uel usq̄.i.in alchuno luoco:nusquā.i.in nesuno luoco.Quedā uero de duobus tantum ut utrobiq;.i.nelluno& nel latro luoco.Neutrobiq;.i.ne nelluno ne nellatro luoco.alterubi i.nelluno de duo luoghi.alterutrobi.i.nelluno de duo luoghi o questo o quello.neuterutrobi.i.ne nelluno ne nellaltro o questo o quello:sed non est satis in usu.utrobi.i.doue.utrobiuis.i doue tu uuoi.utrobilibet.i.doue tipiace utrinq;.i.daluna parte allaltra:ut apud Liui.lib.ii.pręlium fuit utrinq; uehemens.

De aduerbiis localibus.

Aduerbiū locale est quod locū significat:uel ē per quod locū significamus.Quot sūt aduerbia localia?quattuor in loco per locū: ad locum & de loco cōposita uero sunt quorsum & quousq;. De aduerbijs.
Vbi est aduerbium significans in loco cuius antecedentia sūt hic istic:illic:ibi:ibidem:alibi:sicubi:alicubi:ubilibet:ubiuis:ubicūq;:ubiq;:superius:inferius:intus:foris:& reliqua & oia ponunt

tribus modis: relatiue ut studui florentię & illic non studuisti tu. Redditiue & demonstratiue simul ut steti istic ubi stetisti tu Infinite ut steti tantum hic quod me penitet.

in loco.

Quot modis ponitur ubi? tribus. relatiue ut studui florentię ubi studuisti tu. Interrogatiue ut ubi studuisti? Infinite nescio ubi studuisti quā legē seruant etiam alia aduerbia localia cum suis antecedentibus. itaq; ad interrogationē factā per ubi responde tur per sua antecedentia. Si uero interrogatur de nominibus ꝓ priis locorū sīpliciū prīe & secūdę decliatōis & singulariter decli natis respondetur in genitiuo ut studui florentię. arretii. Sin au tem sunt noīa tertię declinationis uel tantum pluraliter declina ta respondetur in ablatiuo aut in datiuo secundū seruium: ut studui carthagine uel. ni. neapoli: pisis: senis: & ita de reliquis. Oīa alia noīa propria locorū composita aut appellatiua uel no mina regionū insularū ponunť in ablatiuo cū prepositione in: ut fui in sancto cassiano: in foro argentario in sicilia in italia: & ita de reliquis. Excipiuntur domi. humi. ruri. & militię quę po nuntur tanquā ꝓpria quod seruatur in oibus ēt aliis aduerbiis

per locum.

Qua est aduerbiū significās p locū cuius antecedētia *localibus* sunt hac: illac: istac: ea: alla: alia: quauis & reliqua: & ponunť tri bus modis ut dictū est supra: unde ad interrogationem factā p qua respondetur p sua antecedentia. Si uero īterrogať de noībus propriis locorū simpliciū cuiuscūq; declinationis & numeri sint responderť in ablatiuo sine prepositione ut transeo florentia: ar retio: senis: neapoli. Sin aūt fuerit noīa propria locorū cōposita uel appellatiua uel noīa regionū insularū fluuiorū respōderť ī ac cusatiuo cū prepositione per: ut transeo per sanctum cassianum: per urbem & reliqua.

ad locum.

Quo ē aduerbiū significans ad locum cuius antecedentia sūt huc illuc: istuc: eo: alio: siquo: nequo: aliquo: quouis: quolibet: quo cūq;: intro: foras: unde ad interrogationē factam per quo respō detur per sua antecedentia. Si uero interrogatur de nominibus ꝓpriis locorū simpliciū cuiuscūq; declinationis & numeri sint

respondet̃ i accusatiuo sine prepositione ut uado florentiã: arretiũ: carthaginẽ: senas cõposita aũt uel appellatiua uel noia regionũ isularũ fluuiorũ ponũt̃ i accusatiuo cũ prepositone. ad. uel. i.

Vnde ẽ aduerbiũ significans de loco: cuius ãtecedẽtia sũt hic: illic istinc: inde: aliũde: sicunde: necunde: undeuis: undelibet: undecũq;. Itaq; ad interrogationẽ factã per unde: respondet̃ per sua antecedentia. Si uero interrogatur de nominibus ꝓpriis locorũ simpliciũ cuiuscũq; declinationis & numeri sint: respondetur in ablatiuo sine prepositione: ut uenio florentia: atretio: senis: carthagine. Composita aũt uel appellatiua uel noia regionũ insularum: ponuntur cum prepositione a uel ab uel ex uel de. Interdũ tamen auctores contra regulam remouent prepositiones: ut italiam fato ꝓfugus lauinaq; uenit. item. deuenere locos. Interdum etiam propriis nominibus additur prepositio. Cic. ea die uerres ad messanam uenit. Ter in militiã ꝓficisci gnatum.

Quorsũ est aduerbiũ significans uersus locum: qđ cõponitur ex quo & uersus. remota ue &. s. & ultimũ. s. in. m. conuersa cuius antecedentia sunt horsũ: illorsum: istorsũ: aliorsum: introrsum: retrorsũ: sursum: deorsũ: dextrorsum: sinistrorsum: unde ad interrogationẽ factã per quorsum respondet̃ per sua ãtecedentia. nomina uero ꝓpria locorum simplicium uel compositorũ uel appellatiuorum uel regionũ: insularum: fluuiorum: cuiuscũq; declinationis & numeri sint ponunt̃ in accusatiuo cũ prepositione uersus: quę in nominibus propriis ut plurimũ postponitur in aliis uero idifferenter ut uado florentiã uersus: & uado uersus forum & forũ uersus: & equito uersus galliã & galliã uersus in appellatiuis aũt potius preponitur quã postponitur.

Quousq; est aduerbiũ significans usq; ad locum & usq; ad tẽpus quod componit̃ ex quo & usq;: cuius antecedẽtia sunt hucusq; illucusq;: istucusq;: eousq;. aliousq;: hactenus. Itaq; ad interrogationẽ factã per quousq; respondetur per sua antecedentia. Noia uero ꝓpria locorũ simpliciũ cuiuscũq; declinationis & numeri sint ponuntur in accusatiuo cum prepositione usq; quę ut pluri

mũ noĩbus ꝓpriis poſtponiť ut uado florentiã uſq: arretiũ uſq; ĩ appellatiuis uero indifferenter poniť. Cõpoſita aũt uel appel/ latiua uel noĩa regionũ. iſularũ fluuiorũ ponunť in accuſatiuo cũ duabus prepoſitionibus: ut uado ad ſanctũ caſſianum uſq; uel uſq; ad ſanctũ caſſianũ utroq; mõ dici põt. In forũ uſq; uel uſ q; forũ & uſq; in galliam equito uel in galliã uſq; quod melius ẽ Inueniť interdũ cũ prepoſitione a uel ab cum ſignificat receſſũ de loco: ut undeuſq; uenis? ab uſq; roma uenio. Virg. Dardaniã ſiculo ꝓſpexit ab uſq; pachinno: aliquando refertur ad tempus ut abuſq; decennio dedi operam litteris.

De ſyllabicatis

Nomen ſyllabicatũ eſt quod cum ſyllabica adiectione cõponitur

Quot ſunt dictiones quę ſyllabicantur? quis: qui: qd: uter & oĩa aduerbia localia primitiua.

Quis ſyllabicatur cum putas: piam: q;: quã: nam: ut quiſputas: qſ piã qſq;. quiſq̃: quiſnã. Vir. Quenã uos tanto fortuna idigna la tini impleuit bello.

Qui ſyllabicatur cum dam: cũque: libet uis ut quidam quicũque quilibet quiuis.

Quid ſyllabicať cũ: nã: ut quidnã: cũ piam ut quidpiã: cundam ut quiddam: & oĩa ſeruant declinationẽ ſui ſimplicis: ut quiſputaſ cuiuſputas: cuiputas & reliqua. Notandũ quod quiſque ſemꝑ adiungitur ſuꝑlatiuis: ut quiſque optimus. Interdum poſitiuiſ habentibus uocalem ante uocalẽ: ut quiſque pius quiſque ſtre nuus: & item de aliis. aliquando cõponitur cum unus unuſqſ que quod facile iungitur poſitiuo ut unus quiſque bonus: ra/ ro unuſquiſque optimus dicimus.

Itẽ quis & quid aliquando cõponitur cum ſi: ut ſi quis cũ alius ut aliquis cũ. num. ut nunquis cum en. ut ẽquis cum ecce ut ec quis. Liui. lib. iii. ecquid ſentitis iam uos quirites. Ex quibus quidem ſiquis & nequis duo uerba requirũt alioquĩ iꝑfecta eſſet oratio. Oui. de arte. Si quis in hoc artem populo nõ nouit amandi. Me legat & lecto carmine doctus erit. Quedã ponunť

cũ dolore & indiguatione. Plautus equid audis .i. audis ne: en quis & nunquis ponunt̃ aliquando suspensiue. Ter. nunq̃ſ hic est. i. nemo. idẽ nunquis me sequit̃. i. nemo me sequitur. Cice. in tuscu. Nunquis horũ est hodie miser: Item nunquid ponit̃ pro aduerbio interrogandi ut apud eundẽ nunquid te illa terrent. ꝓ. an. idẽ nunquid est aliud. i. an. Reliqua oia ponunt̃ indeterminate uel indefinite: excepto quicũq; quod ponitur quattuor modis. Relatiue tantũ cũ habet antecedẽſ exclusum: ut oia quę cũq; facis sunt mihi grata. i. oia quę facis: & quicũq; indulget litteris. is. est meus amicus. Relatiue & distributiue simul cum habet antecedẽs inclusũ: ut quecũq; faciſ sunt mihi grata. i. omnia quę facis: & quicũq; studet efficitur doctus. i. oĩs homo qui studet. Item diligo q̃cũq; studet. i. omnẽ hominẽ uel illum qui studet. Distributiue tãtũ ut diligo quẽcũq; hominẽ. i. omnẽ hominẽ. Infinite cũ sequitur uerbum ut nescio quecũq; facis pro quę Item quicũq; fuerit qui affecit te iniuria ego nescio. Vir. Nã quicũq; tuũ uiolauit uulnere corpus. Morte luet merita: quicũq; ꝓ qui. Propertius. Quicũq; ille fuit puerũ qui pinxit amorem. Nõne putas miras hunc habuisse manu.

Item quicũq; est uniuersale: reliqua uero sũt particularia quia nõ dicimus quilibet studet est meus amicus: sed quicũq; studet & omnia regunt post se genitiuũ uel ablatiuũ cum prepositione: //ex uel de

De geminatis

Item quis & quid: & fere oia relatiua incipientia. a. c. uel: a. q. possunt geminari ut quisquis ꝓ quicũq;: quicquid ꝓ quodcũque: cũ sequitur sustantiuum: quãtusquãtus pro quantuscũq;: quot quot. ꝓ quotcũq;: qualisqualis: ꝓ qualiscũq;: & non sunt in usu nisi quisquiſ quicquid & quotquot: reliqua uero raro aut nunq̃ reperiunt̃. Cęterum in geminatis semper duo uerba requirunt̃ ut oratio sit perfecta. Virg. Quisquis es armatus qui nostra ad littora tendis fare age. idem. Quicquid eris. Da facilem cursũ: atq; audacibus anime cęptis. item in sacris litteris. Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri.

De geminatis.

Quot mõis ponunť gemĩata: tribus modis relatiue tãtũ ut quot quot ex nostris discipulis pbe cõposuerũt epistolã magnã laudẽ cõsecuti sunt p quotcũq;. Relatiue & distributiue simul ut quotquot dant operã litteris merenť magnã cõmendationẽ.i. oẽs qui dant operam litteris meren.ma.com. Infinite ut quotquot ex nostris discipulis pficiãt i litteris ego nescio. Notãdũ ẽt quod quisq; & quicũq; uidenť idẽ significare ut qsqs es huc accede p quicũq; es. Quicquid aũt & quodcũq; secus faciunt: cũ alterũ sit sustãtiuum: alterũ uero adiectiuũ: ut quicquid turpe: quicquid horrendũ: quicquid iocũdũ: quicqd solatii: qcqd gaudii: quicquid uiriũ: quicquid pecuniarũ. Quodcunq; bonũ: quodcũq; malũ: quodcũq; regnũ: quodcũq; iperiũ dicimus: itẽ in nominatiuo dicimus qsquis: & in accusatiuo qcquid solũ in neutro genere. Deinde quicquid i noĩatiuo & accusatiuo habet quicquid & i ablatiuo quo quo quod ẽ cõmune triũ generum. In accusatiuo uero ẽ neutri generis: aliquãdo masculini: sed raro. Sũt q dicent quisquis declinari per oẽs casus ut quisquis cuiuscuius cuicui: ut ẽ apud Cic. cuicui & reliqua. itẽ quid qđ neutrũ eẽ diximus & apud grecos & apud latinos geminať & componiť: ut quicquid: quicq;: aliquid: quiddã: & oĩa composita a quicquid iungunť cũ gtõ. Quin. nec casus cur quicq; eorũ accidat psequi pposito opi necessariũ ẽ.i. unũquicq; & poniť ut supra dictũ ẽ. Preterea quid & qđ cũ suis cõpositis iter se differũt. Dicimus eni quid feci: nõ qđ feci: aliquid feci: nõ aliqđ feci. itẽ quid mali feci: nõ qđ mali feci: sed qđ malũ feci. itẽ scio quid dicã: nõ qđ dicã: uideo quid facis potius q̃ qđ facis: & sic sua composita ut quiddã & quoddã. Quiddã eni adiũgiť adiectiuo ut mirabile qddã: quiddã turpe: quiddã horridũ. Ci. p archia poeta: ut ẽt cordube natis poetis pingue quiddã sonãtibus atq; peregrinũ. Quoddã aũt adheret sustãtiuo ut quoddã saxũ: qđdã nemus: quoddã opidũ. idẽ p eodẽ archia. Oẽs artes quę ad humanitatẽ ptinent habẽt quoddã cõmune uiculũ & quasi cognatiõe q̃dã iter se cõtineť. itẽ quicquid iũgiť ẽt cũ adiectiuo ut quic

quid optimũ: quicquid suaue: quicquid amenũ: nõ aut quodq; Quodq; aũt cõgruit sustãtiuo ut optimũ quodq; cõsilium: salu berrimũ quodq; preceptum: & cõuenit cũ ordinalibus: ut exiu mentis quę cępi decimũquodque sit tuum.

Itẽ aduerbia localia possũt geminari: & syllabicari ut ubi ubi pro ubicũq; q̃q̃ ꝓ quacũq; quoquo ꝓ quocũq;: unde ꝓ undecunq;: Syllabicãt̃ ẽt cũ uis: ut ubiuis: quauis: quouis: undeuis. itẽ cum cũq;: ut ubicũq;: & reliqua: itẽ cũ libet: ut ubilibet & reliqua & po nunt̃ tribus modis relatiue tantũ: ut ubi ubi ego fueri ibidẽ nõ fuisti tu. relatiue & distributiue simul: ut fui ubiubi fuisti tu. in finite ubiubi fuisti ego nescio: itẽ cũ nã: ut ubinã: & reliqua.

Itẽ cũ piam ut ubipiã: quapiã: quopiã: undepiã & non sũt satis ĩ usu. itẽ cũ putas ut ubiputas: quaputas: quoputas: undeputas cũ q; ut ubiq; & reliqua & non sunt in usu preter ubiq;. Itẽ alibi alicubi: quod cõponit̃ ex alius & ubi: sed euphonię gratia iter/ ponitur. c. & facit alicubi: aliqua: aliquo? alicunde: sed sonorita tis causa facit aliunde. licet quoq; reperiatur alicunde. Et ponũt̃ duobus modis: relatiue ut hic & alibi dedi operã litteris. Red/ ditiue ut uolo potius alibi studere quã hic. Itẽ syllabicant̃ cum num. ut nũcubi & interponit̃. c. pp sonũ: aliquando cũ en. uel ec ce: ut eccubi & reliqua: sed non sunt in usu. aliquando cũ si. ut si cubi interposita. c. siqua: siquo: sicunde: aliquãdo cum ne. ut ne cubi ĩterposita. c. nequa: nequo: necunde: & ponunt̃ tribus mo dis. relatiue: ut sicubi ꝑmansurus ero rome ꝑmansero. Interro/ gatiue ut nũcubi quiescere potes? Infinite ut sicubi queturus. ex ego nescio & ita de reliquis.

Quorsũ & quousq; interdũ syllabicãt̃ seu cõponunt̃ ut quonãorsũ quonamusq;.

Itẽ hec tria ꝓnoĩa primitiua. hic. iste. ille. differũt. Nã hic non solũ de presente uerũ ẽt de absẽte possumus dicere ad ĩtellectũ referẽ tes demõstrationẽ. iste uero de spatio longiquo ille aũt lõgiore intelligit̃. ut hic. i. questo. iste. i. cotesto. ille. i. quello cuius ad/ uerbia sunt hic. i. qui. & reliqua. hac. huc. hinc. horsum. hucusq; istic. i. costi istac istuc istinc istucusque.

illic.i.in quello luoco: illac: uel illa illuc: illinc: illorsũ: illucusq;
Ab is ea id ibi ea eo inde eorsum eousque.
I tem ab alius alia aliud alibi alia alio aliunde ali-orsum aliousque & omnia ponuntnr ut dictum est supra.
C omparatiuum nomen est illud quod cũ intellectu positiui: uel cũ aliquo participe sensu positiui magis aduerbiũ significat: ut fortior.i.magis fortis & fortius magis forte.
V nde descendit cõpatiuũ? a noibus adiectiuis significãtibus accidens quod incrementũ diminutioneq; accipiat: ut a claro clarior. A uerbis ut a detero deterior: qđ minus bonũ significat nõ peiorẽ secũdũ seruium. Vir. Deterior qui uisus eum ne ꝓdigus adsit. dede neci. a. potior. hic & hec potior & hoc potius. A participiis cum in nomen transeunt: ut amans amantior. A prepositionibus: ut ante anterior: post posterior: ultra ulterior: citra citerior: infra inferior: supra superior: prope propior: extra exterior. quãuis exter quoq; nomen reperiaṙ. Vir. Fas extera querere regna: ab aduerbiis: pridem prior quod de nominibus dicitur cuius superlatiuum primus: cũ genitiuo iungitur & ad plures sui generis cõparatur. Virg. Primus se danaum magna comitate caterua. Androgeus offert nobis.
Q uomodo formaṙ cõparatiuũ a noibus adiectiũis prime & secũdę declinatõis a gtõ addita: or. ut albus albi albior clarus clari clarior. preter habentia uocalẽ ante uocalẽ quę accipiunt magis aduerbium: ut magis strenuus & reliqua ut arduus pius tenuis q̃uis tenuior apud ueteres reperiaṙ. Itẽ Iuue. egregius ꝓ magis egregiũ posuit. Egregius cęnat meliusq; miserrimus horũ. excipiunṙ ẽt bonus quod facit melior: malus peior: magnus maior paruus minor: multus plus: quod in singulari est neutri generis in plurali uero oĩs: munificus munificentior beneficus beneficentior: magnificus magnificentior: licet a munificens: magnificens: & beneficens deriuari uideantur: pro quibus utimur munificus beneficus magnificus: unde cato de rege prolomeo dixit optimo atque beneficissimo. Item Actius. Magnificissimo atq; excellentissimo honore. Terẽ. At qn mirificẽtissi

Comparatiuus.

simū: Dexter uero sinister & citer. accipiunt. e. gratia euphonię: ut dexterior: sinisterior: citerior: quę oīa ut ātedicta anomala sūt

Quomodo formaꝫ cōparatiuum a noībus adiectiuis tertię decli/ nationis a datiuo addita or. fęlici: fęlicior: forti: fortior: preter iuuenis quod facit iunior per syncopā: item nequā quod est cō mune triū generū: format neqor cōpatiuū & suplatiuum neqssi // mus

Comparatiuū quē casum exigit post se? ablatiuū sine pre positione uel casū cum quā quem requirit uerbum precedens: ut ego sū fortior te uel quē tu & magis diligo antoniū quē illū & magis inseruio tibi quā illi: & magis indigeo pecunia uel pe cunię: quā libris uel librorum. Interdū iungitur cū alio ablatiuo quātitatis excessus ut sum maior te duobus digitis. Aliquādo cum prepositione inter. Quin. in gladiatore. Qui inter nos ut apparet fortior fuit: aliquando cū prepositione ex: ut apud eun dem. Et in geminis languentibus dii ꝓhibeant ut ex duobus filiis uilior incipiat esse peritus. Nonnunquā interrogando: & dubitando datur. utrum comparatiuo: & quid superlatiuo: ut idem alibi. Ita non tantum utrū sit melius: sed quid sit optimū queritur. Iterum ex duobus uter dignior. Ex pluribus quis di/ gnissimus. aliquando damus etiam quid comparatiuo: sed im proprie utrum uero nunquā cū superlatiuo.

Quid interest inter cōparationem & similitudinem? hoc uidelicet quod comparatiuum semper id agit ut alterum preferat ut tu es doctior illo. Similitudo uero semꝑ ęquat: ut sum doctus ut tu. Ideoq; nōnulli uolunt quod cum dicimus ego sum doctior absolute non sit cōparatiuum: quod falsū est: quia subintelligiꝫ terminus ad quē fit comparatio.

Quot modis fit comparatio? quattuor. ab una sustantia ad aliam ut ego sū maior te: aut ad se ipsū: ut ego sū ditior solito uel sum ditior hodie quā heri: uel florentię quā romę uel agro uel auro aut ab uno accidente ad aliud & tunc semper utimur aduerbio magis: ut ego sum magis doctus quā fortis ac pulcher. Aut fit ab uno actu ad alium: ut ego malo uitā quā mortē & malo acq rere uirtutes quā diuitias & magis lego quā scribo.

Quot requiruntᷣ ad bonã cõparationẽ⸮qnq;. Terminus cõparatuſ Terminus ad quẽ fit cõparatio: Qualitas de qua fit cõparatio. & quod uterq; terminus ꝑticipet de qualitate: & quod terminuſ comparatus magis participet de qualitate rei: quã terminus ad quẽ fit cõparatio: ut ego ſum fortior te.

Inter cõparatiuũ & ſuperlatiuum. hoc intereſt quod cõparatiuum refertur ad plura diuerſi generiſ: ſuperlatiuum ad plura ſui gene ris uel cõparatiuum refertur ad unũ. Superlatum ad plura quod factũ eſt ad imitationẽ grę̨corum apud quoſ cum fit comparatõ ad unum ſui generis utuntur cõparatiuo cũ uero ad plures ſui generis ſuperlatiuo: in quo latini cum illis cõueniũt & hoc eue nit ut ſenſum cõparatiui a ſẽſu ſuperlatiui diſtinguerent qui cũ careant ablatiuo & cõparatiuo & ſuperlatiuo tribuũt genitiuũ. Nos autem ablatiuũ damus cõparatiuo ſiue ad unum ſiue ad plura diuerſi generiſ referatur. Tamẽ illa grę̨corum ratõ tãti mo menti eſt ut eam latini ad formã grece inſtitutionis imitati ge/ nitiuum utiq; inter duo cõparatiuo iungerent: ut Aiacium for/ tior fuit thelamõius: & manuũ melior ẽ dextera. Si uero tres fu iſſent aiaces diceremus nõ fortior ſed fortiſſimus: ſicut digito/ rũ longiſſimus eſt medius: non autẽ longior. Ora. in arte poeti ca. O maior iuuenum inquit: ad duos enĩ piſones filios patrem q; ſcribebat. Ceſar in cõmentariis ex duobus filiis maior inquit Ideo dicimus cato maior & minor. i. cenſorinus & uticenſis. Sci pio maior & minor de duobus africanis. maior cyrus & minor ſiue ſupior & poſterior & hoc modo tempus ſignificamus: non dignitatem maiorẽ minorẽue. De malis uero non dicimus ma/ ior & minor: ſed ſuperior & inferior ut dionyſiuſ ſupior & diony ſius inferior. Quĩ numerus cum ſuperat: non per cõparatiuum ſed per poſitiuum aut ſuperlatiuum loquimur: ut magnus ale/ xander magnus pompeius. Fabius maximus Valerius maxi.

Quot modis fit abuſio in cõpatiuis⸮q̃ttuor mõis prĩo mõ cõſtru ctõe uidelicet cũ nõ habet poſt ſe ablatiuũ & hoc fit qnq; mõis aut cũ ad duos fit cõpatio duorũ fratrum: maior eſt antonius.

Compatiuum.

aut quando non inuenitur ablatiuus. aut quando fit cōparatō inter duo adiectiua: ut ego sum magis affabilis quā superbus: uel cū inter ipsa uerba fit comparatio: ut magis uigilo quā dormio: & plura audio quā uideo: uel cum dictio a qua fit exceptō ponitur in nominatiuo: ut diomedes fuit fortior quā oēs troiani preter quā hector cōiunctio enī expectatiua debet copulare similes casus.

Item quando cōparatiuum non potest regere nominatiuū cum quā quod fit ēt quinq; modis: aut cum erit cōparatio inter duos ut dictum est. aut cum non inuenitur nominatiuus: ut nihil est crudelius nece: & nihil est ipsi se ipso carius: aut quando relatiuū est terminus comparationis ut uirtus qua nihil est homini melius clara eternaq; habetur: aut quādo ponit̄ cū dictiōe negatiua ut nullo homine sis tardior: aut quando dictō a qua fit exceptio fuerit in ablatiuo: ut diomedes fuit fortior oibus troianis preter quā hectore pp ante dictam rationem.

Secundo modo cōparatione cum fit comparatio ad diuersas qualitates: ut nix est albior coruo.

Tertio modo significatione: & hoc tribus modis quando cōparatiuū significat quantū suū positiuū: ut satiri uehementius in scelera inuehuntur. i. uehementer. & allexander macedo habebat corpus ibecillius. i. ibecillum: sed hoc raro inuenitur: aut cum significat minus positiuo. Vir. Iam senior sed cruda deo uiridisq; senectus. i. parum senex secundum seruium. aut cum significat contrarium ut est apud Salustiū. Mare elespontiacum est dulcius quā cetera maria. i. minus amarū.

Quarto mō formatione: cū noia sustantiua uel pronoīa cōparant̄ more antiquorū qui a nominibus ꝓpriis & ꝓnominibus cōparatiua & suplatiua ꝑferebant: ut nero neronior: neronissimus ipse ipsior: ipsissimus. Plautus. Ipsissimus est.

Plus & minus cum significant pondus uel mensuram sunt sustantiua i q̄ significatōe utimur tantūmodo i singulari & regūt post se gtūm: ut habeo plus uini quā olei & minus farię q̄ frumēti. Cum uero significat numerū tūc dicimus plures & pauciores

ũt habeo plures equos tribus: & antonius habet pauciores ser uos duobus. nõnũquã tamẽ plus reperit̃ cum gtõ plurali ut ha beo plus equorũ te: sed nõ ẽ in usu. Itẽ minus ponit̃ aliquãdo ꝓ nõ. cũ iungit̃ cũ. sin. aut quo. ꝓ ut. ut sin minus ꝓ nõ & tunc sem ꝑ debet precedere si: ut si uenias faciã: sin minus ꝓficiscar alio. Aliquando minus cũ positiuo coniunctũ cõtrarie significatiõis est: & cõparatiuum demonstrat. Ter. nemo fuit minus ineptus. i. prudentior: & sic nemo te minus formosus est. i. deformior. de scendit autem potius a parum quã a paruo.

A cõparatiuis neutralibus fiũt diminutiua addita culus ut maius maiusculus: melius meliusculus & his similia: & eãdẽ cõstructio nẽ seruant ut sũ maiusculus antonio uel quã antonius. ter. thays quã ego sũ maiuscula ẽ. i. parum magis magna.

I tẽ cõparatiuum quotiens post superlatiuũ sequit̃: plus significat plurisq; momentis ẽ ipso suplatiuo. Cic. litterę tuę gratissime mi hi fuere: sed si alio tp̃re reddite forent gratiores extitissent.

I tẽ quando cõparatiuo adiungitur. longe: multo maioris signifi cationis apparet & uim quodãmodo suplatiui obtinet: ut phy losophia lõge preclarior ẽ ceteris artibus liberalibus. & iustitia multo preclarior est aliis uirtutibus.

I tem ab oibus uocibus neutralibus cõparatiuorũ fiunt aduerbia similia neutro generi ut clarius. elegantius: prestantius. & his si milia & oĩa exeunt in ius: excepto magis quod desinit in is & descendit a maius mutata. u. in. g. & ante. r. posita. i.

Superlatiuum nomen est quod ad plures sui generis cõparatum sup ponitur omnibus: uel per se prolatum habet itellectum sui positiui cũ hoc aduerbio ualde ut ęneas fuit uir prestantissimus omniũ troianorum uel ęneas fuit uir prestantissimus.

V nde descẽdit suplatiuum? a noibus adiectiuis a participiis a uer bis. a prepositionibus ab aduerbiis.

Q uomodo formantur a nominibus adiectiuis prime & secunde declinationis? a genitiuo addita. s. & simus ut albus albi albis simus. clari. clarissimus.

Suplatiuum.

Superlatiuum

(152)

Excipiunt̃ iequalia: ut bonus: optimus: malus: pessimus: magnus maximus: paruus: minimus: multus: plurimus: magnificus magnificentissimus: munificus: munificentissimus: maturissimus potius fit a noie maturus quã a noie matur quod absoleuit. Cic. ad herennium. Quibus uirtutibus omnẽ tueri uitã possint eas in etate maturissima uelint comparare.

Quomodo formant̃ a noibus i er. desinentibus? a noitiuo addita rimus. ut pulcher pulcherrimus: miser miserrimus: niger nigerrimus: pauper pauperrimus & reliqua. Excipiuntur dextimus & sinistimus pro dexterrimus & sinisterrimus. Salust. in iugurtino Sylla cum equitatu apud dextimos in sinistra parte marius curabat cum funditoribus.

Quomodo formãt̃ a noibus adiectiuis tertię declinationis? a genitiuo addita simus: ut prestantis prestantissimus: fortis fortissimus: locuples locupletis locupletissimus preter mittentia nominatiuum in lis quę abiecta: is. & addita limus faciunt suplatiuũ ut facilis facillimus agilis agillimus: humilis humillimus: gracilis gracillimus. difficilis difficillimus. similis simillimus. Cic. pro. M. Marcello. simillimũ de eo iudico. excipiuntur etiã i bris exeuntia quę mutant ris. in er. & accepta rimus: faciunt superlatiuum: ut salubris saluberrimus. celebris celeberrimus. itẽ uetus licet exeat in. us. tamen facit ueterrimus: uel auctoritate capri: atq; ãqtissimorũ usu sit a noie ueter. cuius ẽt cõparatiuũ ꝓtulit plautus in bacchidibus. Senem tibi dedo illum ueteriorem lapide ut lepidum reddas. Senex: iuuenis memor carent suplatiuis pp sonũ dis. tis. ti. ditior ditissimus. Vir. ditissimus agri fęnicũ.

Quot superlatiua exeunt in ximus? duo tantum alterum a nomine in us. ut magnus maior maximus alterum ab aduerbio ut ꝓpe proprior proximus quod cũ pro cognatione atq; affinitate accipitur positiui significatõem habet & superlatiuo caret. ideo q; sępe apud iurisconsultos inuenitur proximiores. i. propriores cognati uulpianus. ff. li. xxv. ait ut ad edictũ siquis ꝓximior cognatus nasceretur.

A uerbis ut deterior deterimus: potior potissimus.

A prepositionibus quoq; fiunt suplatiua ut intra interior itimus ultra ulterior ultimus extra exterior extremus: extimus quoq; dicebant antiqui. Plini. lib. vi. na. hi. dirrachiũ canusiũ appulię extimẽ: citra citerior citimus. Cic. in sexto de rep. & qbus ex ea minima quę ultima a celo citima a terris luce lucebat aliena: cuius ẽt positiuus reperitur apud antiquos. supra superior supremus: uel sũmus: infra iferior ifimus uel imus post posterior postremus & reliqua.

A b aduerbiis ẽt descendunt suplatiua: ut pridẽ prior primus qđ ẽ ordinale ut dictum est. nuper nuperrimus: cuius aduerbiũ posuit. Cic. in. iii. ad herennium. & quoniam nuperrime dictum ẽ facile memorię mandatur: uel fit a nomine nupus ut capro uideť cuius accusatiuo usus est plautus in captiuis. Recens inquit captum hominẽ nuperum & nouitium. Sępe sępissimus cuius cõparatiuum non est in usu. a pene penissimus inueniť apud plautũ in mustellaria: ita ne mea cõsilia peruertit penissime a penitus penitissime ut apud eundẽ. fortiuum aduectam ex arabia penitissima. Sunt qui dicent hoc suplatiuum oriri a noie penitus peniti ut idem in asinaria. Etiam ne age queso hercle usq; ex penitis faucibus. Item necesse est ut ubi superlatio ẽ ibi sit & cõparatio: ut aliquod sit maius aliquo: & item alterum maius hoc qđ erit iam maximũ omniũ. ut in troianis sunt aliqui fortes & his alii fortiores: atq; his alii adhuc qui uocantur fortissimi. Itaque nunq̃ citra tertium numerũ fit suplatõ. Item superlatiuum ponitur interdũ ꝓ positiuo tam apud: grecos quã apud latios. Vir. Optime graiugenum cui me fortuna precari. Homerus. Δικαιωτατοσ κενταυρων iustissimus centaurorũ ꝓ iustus.

S uperlatiuum quem casum exigit post se: gẽitiuum pluralem ut ęneas prestantissimus troianorum uel genitiuum pluralem nominis collectiui. Vir. O danauũ fortissime gentis titide. aliquãdo iungitur cum accusatiuo cum prepositione ante uel inter uel super ut ęneas fortissimus ante omnes uel inter omnes uel sup

omnes alios troianos. Vir. Pulcherrimus ante alios ęneas: sed hoc magis poetarũ est quã oratorum.

I tem suplatiuũ seruat casum ipsarũ prepositionũ a quibus descẽdit: ut domus mea est proxime forum: & ꝓxime domum uidi magnum quippiam.

I tẽ multo longe pro ualde adiunguntur ẽt superlatiuis: ut antonius longe amantissimus nostri: multo omniũ prętantissimus

I tẽ quisq; semper iungitur superlatiuis ut optius quisq; pessimus quisq;: & item si in diuerso casu ponant̃ sic: maxima quisq; fortitudine debet hostibus resistere: maximo quisq; animo calũniatores despicit. ualidissimi quisq; corporis paret arma. Oĩs autẽ adiungitur cõparatiuo. Quin. Seruulos penates & oĩa utiliora unde non licet dicere oẽs optimi & omnes sapientissimi: sicut non dicimus: boni quiq; & sapientes quiq;. excipiuntur ex positiuis quę superlatiuo carent ut pius & strenuus dicimus enim oĩs pius & pius quisq;. Salust. nam strenuus quisq; aut occiderat in pręlio aut grauiter uulneratus discesserat.

De coniunctionibus.

C oniunctio est pars orationis indeclinabilis cõiunctiua aliarũ ꝑtium orationis quibuscum significat uim uel ordinẽ demõstrãs

Q uomodo demonstrat uim? cũ plura simul esse significat: ut & pius & fortis fuit ęneas. oẽs eni coniunctiones cõiungunt ꝑ uim pręter eas quę secuntur ordinẽ naturę ut si ambulat moueť & re

Quomodo demonstrat ordinẽ? cũ aliquarũ significat rerũ aliqua cõsequentiã in ordine positã: ut si stertit dormit: & si ambulat moueť sequitur enim ambulationem motus.

Q uot accidunt cõiunctioni? tria: speties: figura & ordo.

Q uid ẽ speties quã alii potestatẽ appellant: quę ẽ ĩ significatione cõiunctionũ? ẽ potestas posse significare unã uel alteram rem.

Q uot sunt speties siue potestates coniunctionum? xx.

Copulatiua	Causalis	Abnegatiua.
Disiunctiua	Effectiua	Dubitatiua.
Subdisiũctiua	Aduersatiua	Approbatiua.

Continuatiua. Diminutiua. Complectiua. Subcontinuatiua. Adiunctiua. Collectiua uel rationalis uel illatiua. Distributiua. Infinita. Exceptiua. Expositiua. Additiua.

Quotuplex est figura? duplex. simplex & cõposita. simplex cum simplicem coniunctionem pronuntiamus: ut & ac: sed at: Composita uero cum nõ simplicẽ proferrimus: ut & eni: sed eni atq;

Quotuplex est ordo in coniunctione? triplex. Quędã enim sunt quę semper pręponuntur. Alie quę semper supponunt̃. Alie pene oẽs indifferenter pręponi & supponi possunt.

Et: cuius ordinis ẽ? pręposititiui nisi poetice postponat̃. Vir. Suspiciens altam lunam & sic uoce precatur: nam dici debet & suspiciẽs altam lunam.

Quę sunt coniunctiones pręposititiui ordinis? &. ac. at. ast. atque. aut. uel. nec. neq;. quin. quatenus. si. sin. seu. siue. ni. nisi.

Quę sunt cõiunctiones subiunctiui ordinis? que. ue. ne. que. sũt encletice: quidem: quoq;: autem. uero: Quędam uero aliis cõiũctionibus pręponuntur: ut atq; equidẽ memini. & nã: neq; erãt astrorũ ignes. Sciendum quod due coniunctiones naturaliter separate coniungi non possunt. tamen a poetis metri cã sepissime fit: ut multa quoq; & bello. Idem: Dixitq; & pręlia uoce diremit. Nam altera uocat.

Quid est coniunctio copulatiua? est que copulat tam sensũ quã uerba ut & sapiens & eloquens fuit cicero: & sunt hę: uidelicet &: ac: q;: at: quoq;: quando ponitur pro. &. uero. ꝓ &: autẽ ꝓ. &.

Quid copulat coniunctio copulatiua? orationes aut dictiones. Si copulat orationes: debet eas copulare aut ambas perfectas aut imperfectas: ut ego lego uirgiliũ: & ãtonius scribit lucanũ uel me uacare rhetorice & te dare operam phylosophię: est res egregia. est autẽ perfecta oratio: quę uerum uel falsũ significat Imperfecta uero est quę nec uerũ nec falsũ significat: ut ego & antonius: uel me legere & te scribere hę aũt orationes sũt false propterea quod non generant perfectum sensũ in aĩo: Cum aũt copulat dictiones debet copulare eas aut ambas declinabiles

aut indeclinabiles. Si copulat declinabiles debet copulare ĩ eo dem casu: ut diligo franciscum & antonium. Sin ideclinabiles nihil refert. Tamẽ quatuor modis ĩ dissimili casu cõiungi posse reperitur: quamuis hoc a prisciano non ponatur: primo modo cũ noĩa aduerbialiter ponunť: ut studui ꝑflorentię & pisis & fui domi & turi. Secũdo cum genitiuus primitiui iungiť cũ genitio possessiui: ut hic liber est meus & antonii: quod fit uenustatis gratia. Nã deberemus dicere ẽ meus & antoniaeus. Tertio quã do copulat adiectiuum cũ substãtiuo alterius accidẽtis: ut hic equus ẽ ferox & magne uelocitatis. Quarto & ultimo cũ uerbũ habet uim coniungendi duos diuersos casus: ut plenũ gratia: & ueritatis. quãuis dici potest quod copulet orationes.

aut. ut. siue. seu. ue. cũ ponitur pro uel. neu.

Disiunctiua ẽ quę quãuis p uim uoces cõiungat: sensum tamen disiũgit & alterã quidem rẽ esse: alterã non esse significat: ut aut est dies aut est nox: & sunt hę aut/uel/siue/seu/ue cũ poniť pro uel neu licet proprie significet: & non: tamen aliquãdo ꝑdisiun ctiua accipitur. Virgil. Ne recipi portis aut duci in męnia possit neu populum antiqua sub regione tueri. Oẽs aũt cõiunctiones disiunctiue aut indicatiue sunt aut dubitatiue. Indicatiue cũ di cimus aut est lux aut tenebrę: alterum eni fore ĩdicamus. Dubi tatiue ut aut prodest aut non prodest diuitias querere: nam de alterutro dubitamus.

Subdisiunctiua ẽ quę quãuis uocẽ disiũctiuarũ habeat: utrũq; ta men esse significat: ut Alexander siue paris rapuit helenam: hęc aũt cõiunctio aut cõiũctim coniungit aut discrete. Coniunctim fit augumẽti gratia. cũ utrum esse uel fieri significat. ut Tullius siue Ci. domuit catilinam. i. tullius qui etiã diciť cicero. Discre te fit cum diuerso tempore utrũq; tamen esse ostendit: ut tota die uel legi uel scripsi: significat enim & legere & scribere non si mul utrũq;: sed aliis horis legere: aliis scribere. Coniunctiones aũt subdisiunctiuę sunt eedem quę disiunctiue.

Continuatiua est quę continuationem & consequẽtiam rerũ pre cedentiũ ad sequẽtia cũ dubitatione secũdũ priscianũ significat

si: similiter. sin. siue. seu.

ut si: similiter sin. siue. seu. tam cõtinuatiue sunt quã causales: ꝓ prię autẽ cõtinuatiuę sunt quę significãt ordinẽ pręcedentis rei ad sequentem: ut si stertit dormit: & si egrotat pallet: & si febri uexaꝛ̃ calet. Nõ enĩ conuerso ordine in his cõsequentiã sentẽtię seruat oratio. Non enim qui dormit oĩo stertit: quomodo qui stertit dormit: nec qui calet omnino febri uexatur. nec qui mo ueꝛ̃ ambulat. Põt enĩ quis moueri & non ambulare. & hę quidẽ cõiunctiones cõtinuatiuę qualis est ordinatio & natura rerum cum aliqua dubitatione talem essentiam rerum significant.

qm. quia. nam. enim

S ubcontinuatiua ẽ quę causam cõtinuatõnis ostẽdit consequenter cum essentia rerum. i. affirmatione: & sunt quoniã. quia. & reliqua generis eiusdẽ: ut quoniã ambulat moueꝛ̃: quia sol est super terram dies est: Vtrũq; enĩ significat fieri ordine cõsequẽti. Itaq; inter continuatiuam & subcontinuatiuã hoc iterest quod continuatiua significat consequẽtiã rerũ cum dubitatione: ut si egrotat pallet. Subcõtinutia uero significat affirmatie ut: dictũ est: ut quoniã deus est substantia est. Quidam tamen & has & continuatiuas inter speties causaliũ posuerũt: quomodo & adiunctiuas & effectiuas nec irationabiliter: & cõtinuationis enĩ & subcontinuationis & effectionis ꝑ has cã ostẽdiꝛ̃ reddi. Cõtinuationis: ut si ambulat moueꝛ̃: Subcontinuationis: quia ambulat moueꝛ̃: adiũctiõis ut moueatur ambulat: effectionis mouetur ambulat enim.

si. dũ. quatenus. cum. ne: qñ ponit ꝓ ut nõ.

A diũctiua ẽ quę uerbis subiũctiuis adiungiꝛ̃: & sũt hę ut. si. dũ. quatenus. cũ. & ne quãdo ponũꝛ̃ ꝓ ut nõ quorũ exẽpla hęc sũt ut ꝑsim tibi hoc facio: Itẽ si uenias faciã: Itẽ multa quoq; & bello passus dum conderet urbẽ. dũ pro donec uel dũmodo: Item quatenus id libenter facias non curo quoquo modo facias. itẽ cũ faciam uitulam ꝓfrugibus ipse uenito. i. ut: item feci hoc ne me reprehenderes ꝓ ut nõ me reprehenderes.

nam. etenim. qm. quia.

C ausalis ẽ quę causam pręcedẽtis rei uel effectus sine dubitatõe significat: & sunt nã. enĩ. edenĩ. quoniã. quia. & alia eiusmõi multa ut doctus sum: nam legi. Inueniunꝛ̃ tamen nomia: uel ꝓno

mina: uel ẽt præpositiões: uel aduerbia quæ loco causaliũ accipi unt̃ cõiunctionũ. Noĩa ut qua causa: qua gratia: ꝓnoĩa: eo: ideo: iccirco: & quod cũ ponit̃ ꝓ qa. Pręposítiones: quapp: quãobrẽ: & quasobres. Aduerbia ut siquidẽ: eo: cũ ponit̃ ꝓ quapp. Inter causales & adiunctiuas hoc interest: ꝙ causales cũ affirmatione proferunt̃. Adiunctiuæ uero cũ dubitatione.

Effectiua ẽ quæ significat effectũ præcedẽtis causæ: ut legi nam doctus sum. Causales. n. coniunctiones & effectiuæ eædẽ sunt: sed collocatiõe narrãt̃. Nã cũ dicimus doctus sum nã legi: causalis ẽ nã: quia ostendemus causam doctrinæ. i. lectionẽ. Cum aũt dicimus: legi nã doctus sum: effectiua ẽ nã: quia demõstramus effectum lectionis. i. ipsam doctrinã.

Aduersatiua ẽ quæ aduersũ cõuenienti significat: ut ego diligo te: tu tamẽ habes me odio. nã amor & odiũ contraria sunt: & sunt q̃q̃: tam&si: &si: etiãsi: q̃uis: licet cũ ponit̃ ꝓ q̃uis: tamẽ: attamẽ: uerũtamẽ: nihilomius: ceterũ cũ ponit̃ sed: at: ast: sed: aũt: uero: & saltẽ secũdũ priscianũ q allegat textũ maronis: ut Saltẽ siqua mihi & cætera. Et copulãt orationes & non dictiones: & rectius cũ indicatiuo q̃ cũ subiunctiuo iungũt̃: ut q̃q̃ facio & non faciã licet & quãuis utriqꝫ possunt adherere: sed melius cũ subiunctiuo q̃ indicatiuo copulãt̃: & oẽs ĩpediunt uerbũ principale: præter tamẽ & nihilominus: quæ semꝑ postponunt̃ ĩ oratione.

Diminutiua ẽ quæ diminutionẽ rei significat: & sunt saltẽ: at: uel: quãdo ponit̃ ꝓ saltem: ut si nõ potes dare mihi aureũ saltẽ accomoda argentũ. & si nõ potes uacare phylosophiæ: saltẽ da operã rhetoricæ. At significat ẽt diminutionem. Virg. Si te nulla manet tantæ pietatis imago: at ramum hũc agnoscas &cætera: at ꝓ saltẽ. Itẽ uel: ꝓ diminutiua ponet̃: ut si non illud uel hoc facito. Item neqꝫ: interdum ꝓ diminutiua ut quibusdam placet reperitur: ut nec una hora negligit lucrũ: neqꝫ unũ assem præstet egenti. neqꝫ ꝓ saltem.

Abnegatiua est quæ ostendit aliquid fieri posse: nisi aliqua causa impediat: ut dedissem si habuissẽ: & faciã si potero. Itẽ gaudeat

nam. quia.

quãq. tã&si. et si. etiamsi. q̃uis. licet. tamen. attamen. uerũtamen. nihilominus. ceterũ. at. ast. sed. aũt. uero.

saltem. at. uel. cũ ponit̃ ꝓ saltem

si

priamus si audeat. Et dicitur abnegatiua eo ꝙ aliquãtulum negat: nec enim plene negat: neq; affirmat: quæ quidem a dialecticis condictionalis appellatur. & est solũmodo una: uidelicet: si. Sciendum est ꝙ si. cum adiungitur modo indicatiuo tunc est cõiunctio continuatiua seu condictionalis: ut si tu es malus & iniquus: mirum non est. Cum uero iungitur subiunctiuo est abnegatiua: ut comederem si haberem. q. d. nõ cõmedo quia non habeo: & continetur sub adiunctiua. Nã si. potest esse continuatia adiunctiua: approbatiua: causalis: aduersatiua: & aduerbiũ.

Dubitatiua est quæ dubitationem significat: qua quidem utimur cum dubitamus utrum magis hoc q̃ illud faciendum sit: & ut plurimum iũgitur indicatiuo: frequentissime etiam ponitur interrogatiue. Virg. pyrrhin connubia seruas. Idem. Eloquar an sileam. & sunt hę an: ne: annõ: nõne: anne correpta: necne: nunqd utrum.

Approbatiua est quæ rem antedictam approbat: & sũt equidẽ: si: certe: ꝑfecto: ꝓculdubio: quippe: utiq;: uidelicet: scilicet quãdo ponitur pro certe: sed equidem est uera approbatiua. Virg. Equidem merui: nec deprecor inquit. Si: est approbatiua. Vir. Siquid iustitiæ ẽ mẽs sibi conscia recti. Idem. Si concessa pero: si dant ea męnia parce. si pro quia. Notandum quod si. cum est approbatiua ponitur pro quia: & modis indicatiuis adiũgitur: cum aliis autem modis potest esse causalis uel effectiua.

Complectiua est quę gratia ornatus aut metri necessitate ponitur & sunt cum: tum: uero: autem: quidem: quoque: ne: q;: tandem & demum. Sed proprie complectiuæ sunt cum: & tum: quę ideo dicuntur complectiuæ: quia plenam & ornatam reddunt orationem siue metrum. Est autem animaduertẽdum quod hæc complectiua cum: semper præcedit: & ĩ eo est quiddã minus. in tum quiddam maius: & hoc fit duobus modis: ut aut generale aliqd præcedat: sequaẽ spetiale: aut ambo sint spetialia primo modo sic: Ca. Læ. amat scipionem: cum ob doctrinam eius: tum pp uirtutem: uirtus enim ĩ hac beniuolentia plus momenti habet.

nũquid. utrum: an. ne. an non. nõne. anne. nec ne.

equidem. si. certe. profecto. ꝓculdubio. quippe. utiq;. uidelicet. scilicet.

cum. tum. uero. autem. quidem. quoq;. ne. q;. tandem. demũ.

decoiunctionibus

Altero modo sic ut apud Quintilianum. Quod opus marcelle uictori tibi dicamus: quem cũ amicissimum nobis: tum eximio amore flagrantem dignissimum iudicabimus: & fere semper exigunt indicatiuum. Item tum: sępe ponitur sine cum: geminatũ: triplicatum & in longum multiplicatum: sed hoc fit i rebus paribus. Interdum ponitur pro aliquando: ut tum hoc tum illud dicas. i. aliquando hoc aliquando illud: uel modo hoc modo illud.

Collectiua uel rationalis uel illatiua est quæ ex supradictis aliqd per illationem colligit: idest ratione confirmat: Cicero pro. Q. Ligario: Habes igitur tubere quod ẽ accusatori maxime optandum confitenter uerum. Lucanus in viiii. Ergo pari uoto gessisti bella iuuentus. & sunt igitur: ergo: itaq;: quin cum ponitur pro ergo. Vir. Quin morere ut merita es. alioquin: immo: atqui utiq;: proin. Virg. Proin tona eloquio. Quidam addunt etiam: q̃obrem: quasobres: quocirca: iccirco: quapropter: ideo: ideoq;: proinde. Nam hæ quoq; per illationem supradicta colligũt: hoc est ratione cõfirmãt: ut supra dictũ est.

igit. ergo. itaq. quin. alioquin. imo. atqui. utiq;. qcirca. iccirco. quapp. ideo.

Disertiua uel electiua est quæ ostendit nos ex diuersis propositis unum eligere & alterum refutare: ut diues uolo esse q̃ pauper. Terent. Quæ inhoneste hic uoluit diuitias parare q̃ honeste ĩ patria uitam ducere. & solummodo una inuenitur disertiua: uidelicet q̃.

q̃.

Infinita est quæ habet uim reducendi modum infinitum ad modum finitum: ut uolo te legere: idest uolo quod tu legas: & sũt ut: quod: quin: quo: quãdo ponitur pro quod: & nedum etiam accipitur pro cõiũctiõe infinita: & duobus modis uti solemus Primo modo cum utranq; sententiam uno uerbo claudimus: & hoc pacto affirmatiue & negatiue ꝓferimus: & ĩ affirmatione id quod plus ẽ & maioris momenti ĩ prima parte collocamus: ut ego per te funderem sanguinem nedum pecuniam: plus. n. est fundere sanguinem q̃ pecuniam. In negatiõe uero cõtra fit: ut ego pro te nõ amitterem nummũ nedum uitã. Altero modo

quod. quin. quo. nedum et.

cũm utriq; clausulę damus suum uerbum: & eodem pacto ponit̃ affirmatiue: ut crederem tibi uitã nedum darem tibi pecuniã. Negatiue non darem tibi obolum nedum pro te sãguinem funderem. Item non debemus hanc dictionem pręponere: ut quidam faciunt dicẽtes: nedum pro te laborarem: sed etiam mortẽ subirem: quod dicẽdum erat: mortem pro te subirem: nedum laborarem. aut nõ solum aut nõ modo erat utendum: sed conuerso ordine. Nã quod maioris põderis est: in fine ponitur affirmatiue: ut nõ solum pro te pecuniam funderẽ: sed etiam sanguinẽ. Item nõ modo tibi pecuniam crederẽ: uerumetiã sanguinẽ funderẽ. Negatiue aũt dicimus: nõ modo pro te sanguinẽ nõ perderem: sed nec pecuniam. Item dicimus nõ tantum pro te sanguinẽ nõ perderẽ: sed nec pecuniam. Item nõ tãtum pro te sanguinem nõ funderem: uerumetiã ne obolum quidem tibi crederẽ. Differũt igitur inter se. Nedum enim semper auget: atq; præpollet alteri parti: cui adhęret. Nonmodo aũt: nõ solum: & nõ tantũ equiperant. Deinde sciendũ est quod coniunctio infinita est fere eadẽ quod adiunctiua: nisi quod infinita iũgitur indicatiuis modis & semper præponitur: ut Cicero: Quod scire uis qua quisq; in te fide & uoluntate: difficile dictu est de singulis. Adiunctiua uero subiunctiuis: ut uolo quod tu facias: quod tu uenias: & eiusmodi.

Exceptiua est quæ ex his quæ dicta aut dicenda sunt aliquid excipit: ut nos omnes uacamus litteris præter antonium: & sunt præter: præterq̃: & nisi. Fit aũt exceptio duobus modis. Aut. n. per affirmationem toti: ut omnes mei discipuli legũt nisi antonius. Aut per negationem: ut nullus uestrum recte respondit nisi tu. Est etiam illud animaduertendũ ꝙ nisi: & præterq̃: semper adiungunt̃ illis casibus quos requirit uerbũ præcedens: ut oẽs discesserunt præterq̃ antonius: uel nisi antonius: & audiui oẽs præterq̃ antoniũ uel nisi antoniũ. Aliquando præterq̃ adiungitur coniunctioni infinitæ: ut præterq̃ quod: & significat quod uulgo dicimus sanzache: ut est apud Liuiũ multis locis. Præter

preter. pret̃q̃.
nisi:

autem semper requirit accusatiuum: ut dictũ est. Item: nisi: quoties est in principio clausulæ adiungitur indicatiuo: alias uero subiunctiuo. Quintilianus. Nisi forte imperatorẽ quis idoneũ credit in prelis quidem strenuum & fortem. Cum uero postponitur: sic dicimus: uapulabis certe nisi recte dixeris: uel nisi recte dicis: uel nisi recte dicas. Est autem duplex exceptio. Explicita & implicita. Explicita cum non impedit uerbum principale: ut omnes discipuli legunt nisi antonius. Implicita uero contra: ut seruirem tibi nisi esses malus: nisi ponitur tunc pro si: & propterea deest uerbũ prĩcipale. i. seruirẽ tibi si nõ esses malus. si. p qa.

Expositiua est quę dicta uel dicẽda sunt obscurius apertius exponit: & sunt quatuor. idest: hoc est: scilicet: uidelicet. ut quatuor sunt uirtutes scilicet prudentia: iustitia; fortitudo: modestia. & semper dictio exponẽs & dictio exposita debent esse in eodem casu.

idest. hoc est. scilicet. uidelicet.

Additiua est quæ aliquid addit iis quæ dicta aut dicenda sunt: & sunt etiam: &: pro etiã: & quoq;: ut nõ solum lego: sed etiam scribo. Item: &: geminata ponitur additiue cum duo substantiua sequuntur post adiectiuũ: quibus sequentibus præponimus uel tum geminatũ uel duplicatũ. &. exempli gratia Africanus optimus tum patriæ defensor: tum gubernator. Itẽ singularis & uir & imperator. Interdum conuerso ordine uni sustantiuo præposito duo adiectiua aut plura deseruiunt: ut uir tum bonus tum pius. Itẽ imperator & callidus & fortis: & sic multa his similia.

etiam. quoq;. et & et. tum.

Figura quam græci σχημα uocant est uitium cum ratione necessitatis ornatus ue gratia factum.

De figuris.

Quotuplex est σχημα? duplex. lexeos & dianoeas.

Quid ẽ σχημα lexeos? ẽ ordo uerborũ aliter q̃ debet figuratus: metri aut decoris aut emphasis gratia: & ad grãmaticos ptinet.

Quid est σχημα dianoeas? est ornatus sententiarum uel cogitationis & sensus: & ptinet ad oratores dumtaxat.

Quotuplex est σχημα lexeos? trpilex. dictiõis: locutiõis: & constructionis.

De figuris

Q uot sunt figuræ constructionis? octo. ꝓlepsis: sylepsis: zeuma: synthesis: antiptosis: euocatio: appositio: synecdoche.

P rolepsis est attributio proprietatis uni toti ī suas partes diuisiõ Quinq; requiruntur in prolepsi. Totum: partes eius: determinationes partium: proprietas uerbi aut adiectiui: & ordo: ut aquilę uolant una sursum altera deorsum. Duplex est prolepsis. Explicita & implicita. Explicita est in qua sunt omnia requisita: ut cerui currunt unus tarde alter uelociter. Implicita est in qua tacentur aliqua: ut homines inuident alter alteri.

S ylepsis est diuersorum generum sub plurali ꝓprietate cõceptio. Quinq; requiruntur in sylepsi. Dictio cõcipiens: dictio cõcepta ꝓprietas pluralis numeri: copula: & ꝙ proprietas cõcordet cum dictione cõcipiente & discordet a dictione cõcepta. In quatuor accidentibus fit sylepsis. In genere: in numero: in persona: & in casu. In genere cum masculinum genus concipit fęmininum: ut rex & regina albi. Et aliquando neutrum: ut domus & mãcipiũ nefandi. Item cũ fęmeninũ cõcipit neutrũ: ut urbs & totum imperium. Item cum neutrum genus cõcipit masculinum & fęmeninum ratione maioris significati ut malleus & securis & alia ferramenta fabrilia. In numero cum numerus pluralis concipit singularem: ut milites & imperator pugnant. In persona cũ prima persona concipit secundam & tertiam: ut ego & tu & antonius legimus: & cum secunda cõcipit tertiam: ut tu & antonius legitis. sed non conuerso ordine: quia tertia persona non concipit primam nec secundam. In casu cum rectus. i. nominatiuus concipit obliquos præter accusatiuum: ut cana fides & uesta remo cum fratre quirinus iura dabũt. Idem epitus & pelias mecũ diuellimur inde. Duplex est sylepsis. Directa & indirecta. Directa est cum fit per similes casus: ut uirum & uxorem decet esse ꝓbos. Indirecta uero ē cum p dissimiles casus: ut antonius mecũ currimus: q̃a tũc ntũs cõcipit ablтũm cũ hac prępositiõe cũ.

Zeuma ē unius proprietatis ad diuersas qualitates facta redditio ita quod cũ uno cõcordet & ab altero discordet. Quinq; reqrũt

in zeumate. aliqua diuersa substãtiua: copula: proprietas singu laris numeri: redditio proprietatis uni per prius. i. per dignius & alteri per posterius. i. per minus dignum: & quod proprietas cõcordet cum digniori: & discordet ab indigniori: ut ego & antonius lego. In tribus accidentibus fit zeuma. In persona: in genere: in numero. In persona ut ego & tu scribo. In genere ut uir & uxor honesta ad me uenit. Item imber & grando & fulmen horrendum. In numero ut milites & imperator pugnat. Virg. Sociis & rege recepto. Fit autem in tribus locis. In principio ut scribo ego & tu. In medio ut ego scribo & tu. In fine ut ego & tu scribo.

Synthesis est attributio proprietatis uni subiecto uel pluribus copulatis: non gratia uocis sed significati. Tria requiruntur in synthesi. Vnum subiectum uel plura copulata: ꝓprietas: attributio proprietatis discordans in uoce & concordans in significato. Fit aũt hæc figura in tribus accidentibus. In genere: in numero & in utroq;. In genere fit in his nominibus. prægnãs: fęta: puerpera: & siqua sunt alia: ut passer prægnans: anser fęta. Item triste lupus stabulis. In numero ut scipio & lelius disputant: & pars in frustra secant. In utroq; simul ut turba proterui. Virg. Hic manus ob patriam pugnando uulnera passi.

Antiptosis est positio casus pro casu ad aliquam proprietatem. i. aliquem respectum: ut de uino nõ est in dolio. Tria requirunt̃ ĩ antiptosi. Vnum subiectum: una proprietas: & quod casus pro casu ponatur.

Euocatio est attributio proprietatis cuidam rei demonstratæ per demonstrans. Quatuor requiruntur in euocatione. Dictio euocans primæ uel secundæ personæ: dictio euocata tertiæ personæ absentia copulę: & proprietas uerbi primæ uel secundę personę ut ego antonius scribo. Fitq; etiam in plurali: ut nos homines currimus.

Appositio est immediata sustantiuorum coniunctio. Tria requĩruntur ĩ appositione. Dictio apponẽs: idest determinãs: dictio

Defiguris

apposita : idest determinata:proprietas : ut Cæsar uir fortis . Fit aũt tribus de causis. aut enim generalitatis restringendæ ut animal homo disputat:aut equiuocationis tollendæ ut canis stella lucet:& murex piscis natat:aut proprietatis attribuendæ ut cicero orator summus. Sed illud ē notãdum ꝙ cũ subiectum præponitur tũc fit proprietatis attribuẽdæ:ut Vlyxes uir astutus & callidus. Cũ uero postponitur fit generalitatis restringẽdæ:ut uir astutus & callidus ulyxes. Præterea dictio apponens & dictio apposita semper debẽt esse in eodẽ casu.

Synecdoche ē cum ꝓprietas partis attribuitur toti. Tria requirũť in synecdoche:totum:pars quæ semper sit accusatiui casus:& ꝓprietas:ut mulier flaua capillos.i.mulier habẽs capillos flauos Notandum ꝙ hæc figura utplurimũ fit in participiis apud latinos:ut oculos suffusa nitẽtes.& alibi:nuda genu nodoq; sinus collecta fluentes. Apud græcos uero in omnibus adiectiuis.

Barbarisimus ē una pars orõnis uitiosa in cõmuni sermone:in poemate uero metplasmus. Itẽq; in nostra loquela barbarisimus:in peregrina uero barbaralexis. barbara enim lexis tota peregrina est dictio:ut gara:mastruca quod ē uocabulũ sardum: Cicero ꝓ M. Scauro quem purpura regalis non cõmouit eũ mastruca mutauit. Item magaria:acinatis:cateia.

Quot modis fit barbarisimus?duobus modis:scripto & pronuntiatione. His bipartitis quatuor species reperiuntur. Additio: detractio:immutatio & transmutatio litteræ syllabæ:temporis toni & aspirationis.

Per additionem litteræ fiunt barbarisimi:ut relliquias danaum: cũ reliquias ꝑ unum l. dicere debeamus .Syllabę ut nos abiisse rati pro abiuisse. Temporis ut italiam fato:cum italiam correpta prima syllaba dicere debeamus.

Per detractionem litteræ ut infantibu paruis pro infantibus . Syllabæ ut salmentum pro salsamẽtum. Temporis ut unius obnoxam correpte pro unius producte.

P er immutationem litteræ : ut olli pro illi . Syllabæ ut leriquias

ꝑ reliquias: pernuces ꝑ pnices. temporis: ut feruere leucaten: cũ feruere sit secũdę cõiugationis & producte dici debeat.

P er trãsmutationem litterę: ut euandre pro euander: syllabe: ut displicina pro disciplina. temporis: ut siquis deos producta pri ori syllaba & correpta posteriori pronumptiet: uel ecõuerso: ut maria prima correpta & secunda ꝑducta: cũ prima sit longa secũ da uero breuis. toni quoq; similiter p has quatuor species com mutant̃. Nã & ipsi adiiciunt̃/ detrahunt̃/ mutant̃/ & transmutant̃ Quorum exempla ultro se offerunt siquis inquirat.

De aspiratione

Q uot modis cõmittit̃ barbarismus per aspirationẽ? totidẽ etiam mõis aspiratõe dephẽdit̃ barbarismus quã tã inpronũptiãdo q̃ in scribendo & adhibere & tollere possumus: quãquã non sit littera sed aspirationis nota: ut ueteres sine aspiratione ędos ir cosq; dixerunt: & graccos & triunfos: erupit: deinde nimius usus: ut chorone chẽturiones/ pręchones dicerent̃ & mehe ꝑme ut quibusdã ad huc inscriptionibus uideri potest.

Q uomodo committit̃ barbarismus preter antedictos modos? p malas cõpositiones: quę a gręcis apellant̃ cacosyntheta: quę ui tia non ulli barbarismum esse putãt.

Q uot sunt species male compositionis? quinque. Metacismi: lab dacisimi/ iotacismi/ hyatus/ collisiones uocalium & cõsonantiũ & omnia quę plus ęquo minusue sonantia ab eruditis auribus respuuntur.

Q uid est metacismus? est cum uocalis. m. litteram sequitur ut bo num aurum: & iustum amicum.

Q uid est iotacismus? est cum in iota littera geminatur sonus: ut troia. ubi earundem litterarum adeo exilis est pronumptiatio ut una littera non duę sonare uidentur.

Q uid est labdacismus? est cum uocalis. l. litteram sequitur: ut as drubal amilcharis: hanibal amonis.

Q uid est hyatus? Est grassus sonus uocalium: ut hiasco

Ic signis

appiastrum maiestas.

Q uid est collisio uocaliũ? est cũ uocalis sequitur uocalẽ: ut Atq; ea diuersa peitus dum pte gerunť q agręcis appellať synalipha

Q uid est collisio cõsonantium? est cum post cõsonantẽ sequitur uocalis: ut multum ille & terris: ut dictum est: quę a gręcis ap pelatur elipsis.

S olęcismus ẽ uitiũ ĩ contextũ partiũ orationis: cõtra regulã artis grãmaticę factum & diciť gręce λονοὔαικίσμοσ .i. ĩtegri sermo nis corruptio uel a ciuitate cilicię quę sole olim dicebať: nunc põpeiopolis nominať: cuius incole quia sermone corrupto loq̃ banť. Similiter uitiose loquentes apud atheniẽses solęcismi di cebanť: uel a solone legum auctore q ĩdifferẽter locutus est.

Q uid intrest ĩter solęcismum & barbarismũ: Solęcismus fit cũ dic tiones inter se discrepantes aut ĩcõsequẽtes sunt. Barbarismus autẽ fit in singulis dictionibus male scriptis aut pronũptiatis

Q uot modis fit solęcismus? duobus modis: aut per partes ora tionis. aut per accidentia partium eiusdem.

P er partes orationis cũ una pro alia ponitur: ut toruũq; repente clamat pro torue: quod uitiũ fit etiã ĩ eadem parte orõis: cũ prę positio p prępositõe poniť: ut cui tantum de te licuit pro in te & eo apud amicum pad amicum & ex eo foris pro foras: & ĩtro sum pro intus.

P er accidẽtia partium orationis: cum non seruãtur accidẽtia par tiũ & fiunt tot modis solęcismi quot sunt accidẽtia partium: Nã p qualitates nominũ fiũt. ut hauriat hũc oculis ignẽ crude lis ab altõ dardanus p dardanius: ppriũ p appellatiuo posuit. Per genera cũ nõ seruanť genera: ut ualidi salices pro ualidę: & amarę cortices p amari. & collus collaria caret pro collum & col lario.

P er numeros cum ponitur numerus pro nũmero: ut pars in fru stra secant pro secat.

P er comparationes ut respondit iuno saturnia sancta dearum p sanctissima.

P er casus:ut urbem quam statuo uestra est:per urbs.
P er modos uerborũ:ut itis paratis arma quã primũ uiri pro ite & parate arma. Indicatiuum pro imperatiuo posuit.
P er significationes uerborum:ut expoliantur eos & corpora nuda relinquunt pro expoliant.
P er tempora:ut ceciditq; superbum iliũ:& oĩs humo fumat neptunnia troia:pro fumauit.
P er personas:ut danai qui parent atridis quãprimũ arma sumite.pro paretis.
P er pręposítiones:cum una pro alia ponitur:ut sub lucẽ ibant ꝓ ante lucem ibant:aut necessario subtrahitur:ut Siluis te tyrrhene feras agitare putasti pro insiluis.
P er aduerbia:cum alterũ pro altero ponitur:ut in ĩtus eo ꝓ ĩtro & italia uenio ꝓ de italia:& ad romã uado pro romam.
P er coniunctiones:cum una pro altera ponitur ut subiectisq; urere flãmis.q3.pro.ue:aut pro uel.
F it ẽt p ordinẽ coniunctionũ:cum non seruaẽ ordo cõiunctionũ ut cũ dicimus.aũt fieri nõ debet:ꝓ nõ autem fieri debet.
F iunt pręterea solęcismi pluribus modis: quos reprębendẽdo potius quam imitãdo possumus annotare. Item solęcismus est in prosa. In poemate uero schema dicitur uitiis
C um barbarismo & solęcismo uitia nominantur hoc modo.acyrologia.cacephaton.pleonasmos.perisologia.Macrologia. tantologia.eclipsis.tapinosis.cacosyntheton.amphibologia.
A cyrologia est impropria dictionis positio:ut hunc ego si potuĩ tantum sperare dolorem pro timere.
C acephaton est obscena pronuntiatio uel in composita dictione uel in uno uerbo:ut numerum cum nauibus ęquat:& arrige aures pamphile.
P leonasmos est adiectio superuacua ad plenam significationem ut sic ore locuta est.
P erisologia est adiectio uerborũ superuacua sine ulla ui rerum ut ibant qua poterant & qua non poterant ibant.

Macrologia est longa sententia res nō necessarias cōprehēdēs ut legati nō īpetrata pace retro unde uenerunt reuersi sunt.
Tantologia est eiusdem dictionis repetitio uitiosa ut egomet ipse uenio:
Eclipsis est defectus quidam necessarie dictionis quam desiderat pręcisa sententia: ut hec secum: deest loquebantur.
Tapinosis est humilitas magne rei: non id agente sententia qđ demonstrat: ut penitusq; cauernas ingentes: utrūq; armato milite cōplent. i. multe legiones armatorū militū īplerunt multas cauernas. Et dulychias uexasse rates in gurgite uasto. Et pelidę stomachum cedere nescii.
Cacosyntheton est uitiosa dictionū compositio: ut uersaq; iuuē/cum terga fatigamus hasta.
Amphibologia est ambiguitas dictionis: quę fit per accusatiuū ut siquis dicat audio socratem amare platonem. Aut p uerbum ut crimīatur cato. Vadatur Tullius: nec addatur quē uel a quo Aut per participium: ut uideo statuam auream hastam tenentē Fit etiam per omonyma: ut siquis dicat aciem nec addat oculorum: aut exercitus aut ferri fit: preterea pluribus modis quos recensere omnes: ne nimis longum esset non oportet.
Metaplasmus est transformatio quedam recti solitiq; sermonis in alterā spetiem: metri ornatus necessitatisue causa: cuius species sunt. xiiii.
Prosthesis. Apheresis. Epenthesis. Syncopa. Paragoge. Apocope.
Prosthesis est appositio quedam ad principium dictionis litterę uel syllabę ut gnatę pro natę & tetulit pro tulit.
Aphęresis est ablatio de principio dictionis litterę uel syllabę cōtraria prosthesi: ut mitte pro dimitte & temno pro contemno:
Epenthesis est positio quedam litterę uel syllabę ad mediā dictionem ut relliquias pro reliquias: & imduperator pro imperator hanc aūt alii epenthesim alii parenthesim uocant.
Syncopa est ablatio litterę uel syllabę de media dictione cōtraria

epenthesi: ut audacter pro audaciter: & cõmorat ꝑ cõmouerat.
Paragoge ē appositio quædā litteræ uel syllabæ ad finē dictionis ut magis pro mage & potestur pro põt. hāc alii paralepsim: alii prolepsim. i. præsumptionem uocāt.
Apocope est ablatio litteræ uel sillabę de fine dictionis contraria paragogæ ut achilli pro achillis: & possis pro possitis: & pores pro potestis.
Ectasis est extensio syllabæ contra naturam uerbi: ut italiam fato ꝓfugus: cum italiā prima syllaba correpta dicere debeamus.
Systole est correptio syllabæ contra naturam uerbi facta contraria ectasi: ut aquosus orion ꝑ orion producte
Dieresis est diuisio unius syllabæ in duas: ut albai longai ꝑ albe longe: & aulai in medio libabant pocula bacchi ꝑ aule.
Synęresis uel epysynalimphe ē cōglutinatio duarū syllabarum in unā cōtraria dyęresi: ut pheton ꝑ phaerō & eripedē ꝑ aeripedē.
Synalipha ē ꝑ interēptionem cōcurrētium inter se uocaliū lubrica quędā leuisq; collisio: ut Atq; ea diuersa penitus dū parte gerūt̃ hæc a quibusdā synęresis uel collisio nuncupat̃.
Ectlisis est consonantiū cū uocalibus aspere cōcurrentibus: difficilis ac dura collisio: ut littora: multū ille & terris iactatus & alto.
Anthithesis ē litteræ ꝑ littera positio: ut olli subridens ꝑ illi.
Methathesis ē trāsformatio litterarū i alio loco: nulla tamē littera ex ea dictiōe sublata: ut euādre ꝑ euander & tymbre ꝑ tymber.
Schemata lexeos & dianoeas sunt quędā figuræ uerborū & sententiarū. Sed dianoeas ad oratores ptinent: ad grāmaticos uero lexeos: ut supra dictū est. Quę cū multa sint ex oībus fere necessariæ sunt. xvii. scilicet: ꝓlepsis: zeuma: hipozeusis: sylepsis: anadiplosis: anaphora: epanelepsis: epizeusis: paranomasia: schesionomaton: uel synthisionomatō: paranomeon: omoeteleuton: homoptoton: polisyntheton: hirmos: polyptoton: dyaliton.
Prolepsis est pręsumptio rerū ordine secutarū: ut Interea reges ingenti mole latinus ꝓcedunt castris.
Zeuma est unius uerbi cōclusio diuersis clausulis apte coniuncta

De figuris.

ut troiugena interpres diuũ: q̃ numina phoebi q̃ tripodas dari lauros: qui sydera sentis.

Hypozeusis ẽ figura superiori cõtraria: ubi diuersa uerba singulis clausulis reddũtᷣ: ut regẽ adiit memorat nomẽq; genusq;.

Sylepsis ẽ diuersarũ clausularũ ꝑ unũ uerbũ cõglutinata cõceptio ut hic illius arma: hic currus fuit.

Anadiplosis est geminatio dictionis: quæ ex ultimo loco præcẽdẽtis uersus & principio sequẽtis iteratᷣ: ut sequitᷣ pulcherrimus astur: Astur equo fidens.

Anaphora est relatio eiusdẽ uerbi ꝑ principiũ plurimorũ uersuũ: ut Nate meæ uires: mea magna potẽtia solus: Nate patris sũmi qui tela typhoea temnis.

Epanalepsis ẽ uerbi in principio positi uersus ĩ eiusdẽ fine repetitio: ut multa super priamo rogitans: super hectore multa. Ante etiã sceptrũ dictæi regis & ante.

Epizeusis est eiusdẽ uerbi ĩ eodẽ uersu sine aliqua dilatione geminatio: ut meme adsum q̃ feci in me cõuertite ferrũ.

Parnomasia ẽ ueluti quædam denominatio uel quotiẽs aliud nomẽ efficitᷣ de alio: ut nã inceptio ẽ amentiũ haud amantiũ.

Schesionomaton ẽ multitudo nominũ cõiũctorũ eodẽ habitu copulandi: ut Marsia manus: peligna cohors: festina uirũ uis. Idẽ nubila: nix: grando: ꝓcella: fulmina: uenti.

Paranomeon ẽ cũ diuersa noĩa ab eisdem litteris summũtᷣ: ut O tite tute tati tibi tanta tyranne tulisti.

Omoeoteleuton ẽ cũ simili mõ dictiones plurimæ finiuntᷣ: ut eos reduci: q̃ relinq: deuehi q̃ deseri malui. Itẽ uade age nate uoca. Itẽ abiit: excessit: euasit: eripuit. Fit etiã hæc schema quotiẽs media & postrema uersus finẽ consimili mõ sententiæ terminãt: ut melius ẽ uidere quod cupias q̃ desiderare quod nescias. hac figura & poetæ & oratores sæpissime utuntᷣ.

Omoeoptoton ẽ cũ ĩ casus similes exeũt diuersa uerba: ut mœrentes: flentes: lachrymantes: comitantes.

Polyptoton est multitudo casuum uarietate distincta: ut littora·

littoribus contraria fluctibus undas. Imprecor arma armis pu gnēt ipsiq; nepotes.

Hirmos ē series orōnis cōtinue tenorē suū usq; ad ultimū seruās: ut principio cælum ac terras, cāposq; liquentes.

Polysyntheton ē dictio multis nexa cōiūctiōibus: ut Athamasq; thoasq; pelidesq; neoptolemus: primusq; machaon.

Dialyton siue asyntheton ē figura cōtraria supiori carēs cōiūctio nibus: ut Ite, ferte citi flamas: date tela impellite remos.

Tropus ē dictio trāslata a ꝓpria significatiōe ad īpropriā ornatus necessitatis ue cā. Sūt aūt. xiii. Metaphora: catachresis: metalep sis: metonomia: antonomasia: epitheton: sinecdoche: onomato peia: periphrasis: hyperbaton: hypbole: allegoria: homozeusis.

Metaphora ē rerū uerborūq; trāslatio: quę fit quatuor modis. Ab animali ad aīale: ab inaīali ad inaiale: ab inaīali ad animale: ab animali ad inanimale.

Ab animali ad aīale: ut Typhim aurigā celeres fecere carinæ. Nā auriga & gubernator nauis animā habēt.

Ab inanimali ad inaīale: ut pelagus tenuere rates. Nā rates aīam nō habēt neq; pelagus.

Ab inaīali ad aīale: ut atlantis cinctū assidue cui nubibus atris pi niferū caput & uēto pulsatur & imbri. Nā mors aīam nō hēt: cui mēbra hoīs attribuunī.

Ab aīali ad inanimale: ut Si tātū pectore robur cōcipis. Nā robur animā nō hēt: cū Turnus cui hæc dicunī: aīam hēat. Scire debe mus alias metaphoras eē reciprocas: alias aūt eē partis unius. Reciprocas: ut altū mare: & ꝓfūdū cælū. Possumus. n. cōuertere: altū cælū: ꝓfūdū mare. Herbæ florēt: iuuenes pubēt: & cōuersio ordine: herbæ pubēt: iuuenes florent. Alias ptis unius: ut sege tes fluctuāt: uites germināt: uolitāt nubes.

Catachresis ē usurpatio noīs alieni: ut parricidā dicimus qui occi dit fratrē & alios: & piscinā quæ pisces non hēt: & rates ꝓ naui bus: quæ a latinis dicī abusio.

Metalepsis ē dictio pergēs gradatim ad id qđ ostēdit: ut spelūcis

abdidit atris hoc metuens. Et post aliquot mea regna uidens mirabor aristas.

Metonomia ē dictio quædā ueluti transnominatio. Huius autem multæ sunt spēs. Aut enī ponit̄ id quod cōtinet ꝓ eo quod cōtinet̄: ut Nunc pateras libate ioui. Aut contra. Crateres magnos statuūt & uina coronāt. Aut per inuentorē ostendit̄ quod inuētū est: ut sine cerere & baccho friget uenus. Aut cōtra: ut uinūq; precamur. Nā deus ē præsens. Aut ꝑ efficientē effectū: ut pigrum frigus pallida mors. Aut ꝑ effectū efficiens: ut frena spumāt.

Antonomasia ē significatio uice nois posita: q̄ fit tribus modis. Ab aīo: ut magnanimus āchisiades. A corpore: ut Ipse arduus altaq; pulsat sydera. Extrinsecus: ut infelix puer atq; impar congressus achilli.

Epitheton ē suppositio dictiōis cū ꝓprio noīe. Nā antonomasia uicē nois sustinet. Epitheton nūq̄ ē sine ꝓprio noīe: ut dira celæno & dia camilla. Fit ēt tribus modis. Ab aīo: a corpore: & extrīsecus. His duobus tropis uel uitupamus aliquē: uel ostēdimus cū ornamus: uel laudamus. Aut fit tribus de causis: aut discretionis ut phrigie molimur montibus ide. Aut ꝓprietatis ut terribili ī pexū seta dentibus atris. Aut ornatus ut alma uenus.

Sinecdoche ē significatio pleni ītellectus capax: cū plus minusue ꝓnūtiat. Aut.n.a parte totū ostendit: ut puppesq; tuæ pubesq; tuorū. Aut cōtra ptē a toto: ut ipsius āte oculos ingēs a uertice pōtus In puppim ferit: & alibi fōteq; ignēq; ferebāt. Meminisse aūt debemus ꝙ quādo fit a pte totū ab īsigniori pte faciēdū ē.

Onomatopeia ē nomē de sono factū: ut clamorq; clāgorq; tubarū tinnitus æris. Atq; leuē stipulā crepitantibus urere flāmis.

Periphrasis ē circūlocutio q̄dā: q̄ fit aut ornādæ rei cā: q̄ pulchra ē aut uitupandę quę turpis ē: ut iā pria nouo spargebat lumīe terras. Titoni croceum linquens aurora cubile. Et hoc faciunt nimio ne luxu optusior usu: Sit genitali aruo: & sulcos oblimet inertes.

Hyperbaton ē trāslatio q̄dā uerborū ordinē perturbās: cuius spēs

sunt quinque: hysterologia siue histeron proteron: anastrophe: parenthesis: temesis: synthesis.

Hysterologia: siue histeron proteron ē sententiæ cū uerbis ordo mutatus: ut & cererē torrere parant & frangere saxo.

Anastrophe ē uerborū tantū ordo præposterus: ut italiam contra pro contra italiā.

Parēthesis ē interposita formatio diuersæ sentētiæ: ut æneas (neque enī patrius cōsistere mentē passus amor) rapidum ad naues præmittit achates.

Temesis ē unius cōpositi uel simplicis uerbi sectio: una dictione uel pluribus interiectis: ut septē subiecta trioni. Et saxo cere cōminuit brum. Et massili portāt iuuenes ad littora tanas: pro cerebrū & massilitanas. Sed in dictionibus simplicibus uitiosum ē & a latinitate penitus alienū.

Synthesis ē hypbaton obscurū & ex omni parte confusū: ut tris nothus abreptas in saxa latētia torquet. Saxa uocāt itali: mediisque in fluctibus aras. Est aūt hic ordo: tris naues abreptas nothus torquet i saxa: quæ saxa i mediis fluctibus latētia itali uocāt aras.

Hypbole ē dictio fidē excedēs augendi minuendi ue causa. Augēdi ut niue cādidior. Minuēdi tardior testudine.

Allegoria ē tropus quo aliud significatur: aliud dicitur: ut & iā tēpus equū fumātia soluere colla: hoc ē: carmē finire. Huiusmodi spēs multę sunt: ex quibus septē eminēt: hironia: antiphrasis: ęnigma: charientismos: paranomia: sarcasmos: astismos.

Hironia ē tropus qui per cōtrariū conatur ostēdere quod dicit: ut ægregiā uero laudē & spolia ampla refertis tuque puerque tuus. Hāc nisi grauitas pronuntiantis adiuuerit: cōfiteri uidebitur quod negare contendit.

Antiphrasis ē unius uerbi hironia: ut bellū: quod minime bellum sit: & parce: quod nemini parcet: & libitina: quod nemini libeat.

Aenigma ē obscura sentētia per obscurā similitudinē: ut mater me genuit eadē mox gignitur ex me: significat enī aquā in niuē conuerti: & ex eadem rursus efluere.

De figuris

Charientismos ē quo dura dictu gratius ꝓferūť: ut cū interrogantibus nobis Nunquid nos quesierit aliquis: respondemus: bona fortuna: ut exinde intelligiť neminē nos quesisse.

Paranomia ē accommodatū rebus tēporibusq; ꝓuerbiū: ut aduersus stimulū calces: & lupus ē in fabula.

Sarcasmos est plena odio atq; hostilis derisio: ut en agros & quā bello troiane petisti hesperiā metire iacens.

Astismos est tropus multiplex numerosæq; uirtutis. Nā astismos est q̨cquid rustica simplicitate caret: & faceta satis urbanitate expolitū: ut q bauium nō odit: amet tua carmina meui: atq; idem iungat uulpes & mulceat hircos.

Homoeosis ē minus notæ rei ꝑ similitudinē eius q̄ magis nota ē demonstratio. Huius autē tres sunt spēs: hicon: parabola: paradigma.

Hicon est personarū inter se uel eorū quæ ꝑsonis accidunt cōparatio: ut os humerosq; deo similis.

Parabola est rerū genere dissimiliū cōparatio: ut Qualis mugitus fugit cū saucius arā Taurus: & incertā excussit ceruice securim.

Paradigma ē exempli hortātis uel deterrentis enarratio. hortātis ut antenor potuit mediis elapsus achiuis. Illiricos penetrare sinus. Deterrentis ut At non sic phrygius penetrat lacedemona pastor: Ledęamq; helenā troianas uexit ad urbes.

Endiadis est resolutio substantiuorū in adiectiuū: ut pateris libamus & auro. i. pateris aureis: quod fit a poetis ornatus necessitatis ue gratia: ab oratoribus uero exornationis tantum causa. Cic. ratio natura. i. rōnabilis natura uel naturalis rō.

Hypallage est cum uerba transmutantur: uel per contrarium intelliguntur: uel cum mutatur casus: ut dare classibus austros: pro classes austris: & per noctem obscurus in ulua. i. per noctē obscuram: & inutile ferrū ꝑ ipse inutilis.

Ebasis est quędam euagatio siue excursus sermonis extra destinatam ac propositam materiam ut facit Salustius in iugurtino in descriptione orbis terrarum: & item Lucanus in multis locis.

De exornatione

De exornatione partium orõnis.

Hactenus de partibus orõnis & quomõ unaquæq; illarũ a grãmaticis ordinaꝰ cumulate demonstrauimus: nũc autem de exornatione ipsarum pauca anotatione digna quo adeius fieri poterit aptissime pstringemus: qbus si utemur uulgatiũ sermonẽ aspernati: non dubito quin facile ad eloquentiũ uirorũ orationẽ pximius accedamus. Scimus igiꝰ plenã orationẽ cõstare tribus partibus: supposito uidelicet: uerbo: & apposito. Suppositũ aũt plerũq; in principio poniꝰ. Appositũ in medio: & in fine uerbũ. Dicũt eni grãmatici Scipio africanus deleuit carthaginẽ: oratores uero cõuerso ordine: Carthaginẽ Scipio africanus deleuit. At si quid ut fit post appositionẽ situm fuerit: id initio orõnis collocari solet: ut Scipio æmilianus euertit numãtiã urbẽ opulentissimã hispanię. Hispanię opulẽtissimã urbẽ numãtiã Scipio ęmilianus euertit: & sic multa alia cõsimili rõne. Interdũ uerbũ in medio poniꝰ: ut fidẽ tibi habeo maximã. Interdũ i principio: ut misi ad te litteras: scripsit ad me antonius. Quare diuersis & ordinibus & locis locandæ sunt ptes p auriũ iudicio: quod qdẽ solo usu & imitatione comparaꝰ.

Aduerbia quoq; quæ ueluti adiectiua uerborũ dici possunt: p arbitrio nostro ponẽda sũt: modo i pricipio: mõ i fine: modo iter utrũq;. Sed ppe uerbũ puenustã reddunt orõnẽ: ut. C. Lelius Scipione familiariter utebaꝰ. Fabius maximus ante alios strenue atq; uehementer pugnabat.

Præpositiones ppulchre inter sustãtiua atq; adiectiua noĩa interiaciunꝰ: ut amor i te meus: sũma cũ diligẽtia: multis de causis: maximas ad res: hãc ob cãm: aliaq; huiuscemodi multa.

Itẽ inter duos noĩatiuos cõcinne poniꝰ gtũs: ut oĩa reip. iura: constãtes militũ animi: horrẽda nefandorũ hominũ flagitia.

Item cõuerso ẽt ordine ntũs inter duos gtõs orõnẽ plurimũ exornat: ut huius excellentia uiri: huius amęnitas loci.

Item adiectiuũ nomẽ uenuste sustãtiuũ pręcedit: ut tua dignitas: optima uirtus: diuinũ ingeniũ: exquisita doctrina.

Dictio negatiua apte ĩ calce orõnis ponitur: ut q̃ te ardẽtius amet habes neminẽ: Cic. his adiutor inq̃t cõtra patriã ĩuẽtus ẽ nemo.

Poſſeſſor ante q̃ poſſeſſio ĩ orõne aptiſſime ponit̃: ut clariſſimi uiri eloquentia: præſtãtiſſimi uiri uirtus: prudẽtiſſimi hoĩs cõſiliũ.

Relatiuũ cũ ponit̃ in medio duorũ ſubſtãtiuorũ: quorũ alterũ ſit maſculinũ: alterũ neutrum: uel ut rectius dicã alterũ propriũ uel rei uel hoĩs: alterũ appellatiuũ: tunc cũ ꝓprio debet conuenire: alias põt cũ alterutro congruere: ſi nõ conſequat̃ ꝓpriũ nomen: quã rẽ exẽpla facile declarãt. Vado ad locũ quod formianũ appellat̃. Vado ad ciuitatẽ quod mediolanũ nũcupat̃. Plinius. In coitu uero lunæ quod interluniũ uocãt. Aliquãdo reſpõdet maſculino. Valerius. M. Antea ſenatus aſſiduam ſtationem eo loci ꝑagebat: q̃ hodie ſenaculũ appellat̃. Aliquãdo trãſit de maſculino ad fęmininũ mutato numero. Cic. oẽs tenues atq; humiles quæ maxĩa ĩ populo multitudo ẽ. Virg. Nec partẽ poſuere ſuis quæ maxima turba ẽ. Aliquãdo de neutro ad fęmininũ: ut cic. in tuſculanis. Studio ſapiẽtię quæ phyloſophia dicit̃. Aliquãdo de neutro ad maſculinũ: ut præclarũ ẽ illud ciceronis opus: q̃ cato maior dicit̃. Nã ſiq̃s diceret: quod cato maior dicit̃: nõ eẽt latine dictũ. Itẽ urbis uiſceribus cõſulẽdũ ẽ: q̃ ſunt ciues. Aliquãdo de fęminino ĩ maſculinũ in eodẽ nũero. Aliquando mutato numero. Liuius. Anxur fuit quę terracinę ſunt: & ſic multa alia his ſimilia exẽpla inueniunt̃ apud auctores. Aliquando ponit̃ ſine antecedẽti. Quintilianus. Ego q̃ feliciſſima uel laſſitudo uel ſacietas ẽ uirtute cõſenui. Itẽ frequẽter cõuenit cũ ſequẽti ſuſtantiuo. Cic. libro officiorũ prĩo. Quorũ aũt officiorũ pręcepta tradũtur ea q̃q̃ ptinẽt ad finẽ bonorũ. Liuius. lib. xxv: Scipio cui africano fuit cognomẽ. Horatius. Qui fit męcenas ut nemo quã ſibi ſortẽ Seu rõ dederit. Ter. poſt hac quas faciet de ĩtegro comedias. Idẽ populo ut placerẽt quas feciſſet fabulas. Ouidius. Cecidere manu quas legerat herbas: ſicq; rectius atq; ornatius dicimus. In quo libro de uirtute agit̃ pręclarus ẽ q̃ liber ĩ quo de uirtute agit̃ præclarus ẽ. Cic. ꝓ Q. Ligario. Sed hoc nõ concedo ut

qbus rebus gloriamini ĩ uobis easdẽ ĩ aliis reprẽdatis: & sic sæpissime apud bonos auctores hoc genus elocutiõis repit. Interdũ respõdet ãtecedẽti. Vir. urbẽ quã statuo uestra ẽ. Item: sermonem quẽ audiuistis non ẽ meus.

I tem cum positiua nomĩa uolumus augere. p. prępositũ. solet accedere cicero de oratore. pbenti quinte illi uideri solẽt. Idem ad curionẽ carus ęque sis & periocundus ac fuisti patri. ter. p pulcra credo dona haud nostris similia. & sic pergratũ ualde gratũ significat. Superlatiuus uero lõge multo & quã prępominus ut supra diximus cõpatiuis aũt uel multo uel lõge pręponi solet.

Cũ aũt uolumus ostẽdere aliquid nobis iocũdum, honestũ, utile esse tum datiuis cum uerbo sum es est utimur. Sustãtiuorũ quorum illa adiectiua sunt. exẽpli gratia. hęc res mihi iocunditati ẽ .i. hęc res est mihi iocũda. Itẽ tuę mihi fuerunt litterę gaudio .i. gaudiũ attulerunt: uel fuerunt mihi ad gaudiũ. & sic hęc res est mihi decori. i. affert uel parit mihi decus. hęc res ẽ mihi dedecori. i. dedecus mihi affert. deq; cęteris consimili ratione.

I tẽ afficio te uoluptate. i. affero tibi uoluptatẽ. Afficio te honore .i. honoro te uel facio tibi honorẽ: afficio te laudibus. i. laudo te. afficio te probro. i. uitupero te. afficio te cõmodis. i. facio tibi cõmoda. afficio cadauera sepultura. i. cadauera sepellio. afficio inimicos iniuria. i. facio inimicis iniuriam. & his similia.

I tem afficior dolore. i. doleo. afficior gaudio. i. gaudeo. afficior uerecundia. i. uerecundor.

I tẽ si duo aut plura duobus quod p raro usu uenit. si illa pariter se hũerint utriq; tũ dictõnẽ prępponimus exẽpli gratia. C. Lęlius uir tũ doctus tũ pbus. Itẽ. C. Lęlius plurimũ tũ laude tũ rerum sciẽtia ualet. Themistocles tum cõsilio pollet ĩ urbanis rebus: tũ ĩ bellicis negociis tũ uiribus atq; animi magnitudinẽ floret. Eãdẽ quoq; ui hẽt geiata. et. cõiũctiua. ut ęneas ẽ & terris iactatus & alto. i. ęneas tum pelagi tum terrarum labores perpessus est. ut supra in coniunctionibus diximus.

I tem participiorum tum accusatiui casus tum ablatiui sępe locũ tenent ĩfinitiui uerbi. Salustius. Nã & priusquã ĩcipias cõsulto.

De exornatione.

& ubi consulueris mature facto opus ẽ. Teren. ubi erit inuentũ tibi curabo & mecũ adductũ. Nã cõsulto ꝓ cõsulere & facto ꝓ facere & inuẽtũ & adductũ ꝓ inuenire & adducere ponit̃. Sed ablatiuo frequẽter utunt̃ oratores: accusatiuo uero praro.

Item dicimus ẽ opus mihi tua opa nominandi casus: & tuę operę & tuã operã: & tua opa. Sed hoc postremũ ornatius ẽ & totũ oratoriũ. Cæteris rõnibus poetæ potius historiciq; utunt̃. Nã opus est mihi hãc rẽ nũq̃ orator dicat.

Item cũ duo noia sunt alterũ adiectiuũ: substantiuũ alterũ eodem casus exitu ꝓferri debẽt: tum tertiã adiectiui nominis uocẽ quæ est neutra ĩ uim sustantiuã trãsferimus: & sustantiuũ id prius genitiuo casu locamus: ut multũ uirtutis significat multã uirtutẽ multũ pecuniæ. i. multã pecuniã: plurimũ uiriũ: plurimas uires: Quid animi: q̃s animus. Quid rei: q̃ res. Quid causæ: q̃ causa. & sic alia ꝑmulta. At si gtũs fuerit singularis: totã itẽ orõnẽ singularit̃ exponere debemus. Sin pluralis: pluraliter: ut multũ pecuniarũ significat multas pecunias: similisq; aliorũ rõ: ut Multũ roboris: singulare ẽ. Plurimũ aũt uiriũ: pluralẽ quoq; hẽt significationẽ. Et aduerbia quoq; nõnulla uim eãdẽ retinẽt: & præsertĩ hæc duo parũ & satis: ut parũ sapiẽtiæ. i. parua sapiẽtia: satis eloquẽtiæ. i. sufficiens eloquentia: satis uiriũ. i. sufficientes uires.

Itẽ cũ fuerit suplatiuum quodpiã durius asperiusq; & suplatiue significãdũ sit: ꝓ suplatiuo positiuũ afferamus: & ei suplatiui ad uerbiũ apponamus: ut maxĩe memorabile facinus. i. memorabilissimũ facinus. Itẽ maxĩe rarũ genus hominũ. i. rarissimũ genus hominũ. Itẽq; admodũ & ĩprimis adiuncta positiuis uim ferme eandem retinent.

Item si quempiam mediocriter laudare uelimus: dicemus sic: Pericles uirtute pręstãs princeps erat athenis. Temistocles rebus gestis floruit. Sin uehementer ac plurimũ laudare cupimus: adiciamus gloriã siue laudẽ: & cãm laudatiõis ĩ gẽitiuo cõstituamus: ut Pericles uirtutis gloria præstãs athenis claruit. Temistocles gestarũ rerũ laude emicuit.

Item operepretium significat mõ utile: mõdo necessariũ: modo iocundũ: modo laudabile.

Præseferre est aliquid uerbis aut inditiis quibusdam ostendere & quodãmõ confiteri: ut. M. C. præsefert grauitatẽ. C. Lelius præsefert bilaritatẽ.

Item habeo rõnem tẽporis/loci/personarũ: significat ea omĩa rõne complecti & considerare.

Item cõplector hãc rem mente & aĩo. i. hãc rẽ considero & uoluto.

Item in aĩo est significat in aĩo habeo: & animus mihi ẽ: & uolo.

Aeque ꝓ ita: ac: uel atq; ꝓ q̃: uel ut: aptissime poniť: ut ęque studeo ac tu. i. ut uel sicut tu. Item diligo te non secus ac filiũ. i. q̃ filiũ. Itẽ æque te amo atq; fratrẽ germanũ. Ter. censen me eẽ aliũ atq; olim cũ dabã. Aliquando poniť ꝓ q̃tũ: ut ego non tãtũ studeo atq; tu. i. quantũ tu.

Item haud ꝓ nõ: secus ꝓ aliter ĩ eadem orõne peruenuste se hẽnt: ut haud sentio atq; tu. i. ita sentio sicut tu. Virg. haud secus ac iussi faciunt.

Subiunctiuus modus ꝓ indicatiuo: & illius tẽpora ꝓ illius tẽporibus interdum ornatissĩe ponuntur: ut uelim ꝓ uolo: gererem ꝓ gerebã: dilexerim ꝓ dilexi: fecissẽ ꝓ fecerã: feceris ꝓ facies.

Item partim hominũ uenerũt significat ps hominũ. i. qdã hoĩes uenerũt & est aduerbiũ neq; inclinať in casus: & cũ partim hominũ ẽt dici põt. i. cũ quibusdã hoibus & quasi quadã parte hominũ. Sed tum splendidius est cũ in orõne geminatum fuerit. Cic. Qui ciuitatibus præsunt partim nobiles sunt: partim populares. i. aliqui nobiles sũt: aliqui populares. Idem partim te superbum quod nihil respondes: partim contumeliosum quod male respondes.

Item alias geminatum locũ obtinet aduerbiĩ: ut siquis dicat: oẽs homines eodem sunt ferme nati ingenio: alias quidem rident: alias uero lachrymant. Omnes item ciues alias boni: alias mali nusq̃ eisdem sunt moribus.

Siquis uellet ostendere aliquam rem aliã antecellere: & ultra illã

De exornation.

ualere: uenuste dicitur uel per accusatiuum præposita præter: uel cũ pre. ablatiuo præposita: ut cæsar præter cæteros rebus bellicis pollebat: uel præ cæteris pollebat: uel cæsar ultra alios pollebat rebus bellicis: ẽt eleganter dicit̃.

V aleo & polleo uerba ornatissime ablatiuo casui coniungũt̃: hoc pacto. Cicero plurimum ingenio ualuit. Milo corporis uiribus plurimũ ualuit. M. cato ĩ ciuitate plurimũ auctoritate pollebat. Clareo itẽ & floreo eadẽ ferme rõne se habẽt.

I tẽ hortẽsius multũ põt ĩ senatu. Ornatius multũ hortẽsi ĩ senatu auctoritas ualet. Itemq; apud diuũ cæsarẽ plurimũ mea ualet auctoritas.

P ræsto & a ntecello quæ uenuste ꝑsonãt uerba alias datiuo alias accusatiuo pulcherrime iũgũt̃: cũ accessiõe ablatiuorũ eius rei cuius ẽ præstãtia: ut præsto tibi acumine ingenii: & tu antecellis me diligentia & sedulitate.

I tem illa duo iuicẽ respõdẽtia: quorũ alterũ ẽ nõ solũ: siue nõ mõ: seu nõ tãtũ: ut supra dictũ ẽ. Alterũ ẽ. Sed ẽt uel uerũ ẽt: uel loco ẽt põsita quoq;: ꝑuenustã reddũt orõnẽ: exẽpli gratia. hæc res mihi nõ solũ grata ẽ: sed ẽt iocũda. M. antonius nõ modo erat ciceronis inimicus: uerũ etiã hostis. Patriæ cato nõ tantũ ingenio ualebat: sed uirtute quoq; florebat plurimũ.

I nfinita oratio ꝓ cõiũctiua ꝑ q̃ pulchra ẽ: ut uolo te ad me scribere Cupio te romã ꝓficisci. i. uolo ꝙ tu scribas ad me: & itẽ romã ꝓficiscaris. Itẽ uelim ciues oẽs unanimes eẽ. i. ꝙ unanimes sint & cõcordes. Ter. qd facere ĩ hac re te uelim. i. qd uelim ꝙ in hac re facias. Sed hoc ibi fit elegãtius: ubi nullũ sit ambigui sermonis discrimẽ. Neq;. n. oĩo rectũ sit siqs dicat uolo te me amare: q̃uis plerũq; id suppositiõis locũ habeat: quod infinitũ uerbũ ĩmediate post præcesserit: ut Aio te pyrrhum romanos uincere posse. i. dico ꝙ romani possunt pyrrhum uincere: & hoc pro uiribus canere debemus: quod modo præceptum est de coniunctiua atque infinita oratione: & præcipue ĩ absolutis uerbis: uel ubi alteri casui fuerit adiecta præpositio seruandũ sit.

E x/uel e/præpositiões ꝑ a/uel ab:& sępe & ornate ponũť:ut audi ui ex te ꝑ a te. Accepi e tuo patre:uel ẽt de tuo patre.

Q uero ex te.i.a te:idẽ est quod cõsulo & interrogo te.

P ro:ornate poniť loco.in.& secũdũ pręposítionũ:ut ꝑ rostris.i.in rostris: ꝑ tribunali.i.in tribunali: & alia. ꝑuiribus tuis.i.secundum uires tuas:pro tui ingenii bonitate:pro uirili tua:& his similia.

S ub:aut clam aut diminute significat:ut sũmouit.i.parũ mouit: clam atq; occulte subirascor tibi:quod ẽ paululũ irascor.

C õsequor ꝑ exprimo sępissime poniť: ut nõ possũ uerbis cõseq.i. uerbis exprimere. Item litteris conseq.i.per lrãs explicare.

E uado ꝑ fio & efficior ornatũ usitatũq; ẽ:ut cicero euasit eloquentissimus. Aristoteles euasit sũmus phylosopus:& de aliis quoq; similiter.

F ore futurã hẽt significationẽ:eẽ uero pręsentis. Cic. Spo amicitiã notã posteritati fore: & Crassus inqt. ego uero eẽ iã iudico. Cõposita aũt a fore absolute ponũť. Vir. affore cernetis.i.affuturos uidebitis/uel uidebit qđ aderũt. Cic. Verũ arbitranť nõ defore q illã restituãt:hoc ẽ:nõ defuturos:uel quod nõ deerũt. Cõfore & ꝑfore apud poetas legũť. Horatius. Quæ nocuere sequar:fugiã quæ ꝑfore credã.i. ꝑfutu ra eẽ. Itẽ dicimus:ego nõ solũ cõfiteor quod est per uim:sed etiam ꝑfiteor quod est sponte:ut supra dictum est.

I tẽ ago grãs quod ẽ uerbis:refero grãm quod ẽ re ac factis:habeo grãs quod ẽ in aĩo:debeo gratiam ubi aliqua obligationis uis cernitur.

A d. præpositio quæ nomini & casui præponitur: uenustius quædam uerba præcesserit:ut adeo te potius q̃ eo ad te:te alloquor & non loquor ad te:sicq; cedit de uita:decedit uita:cedit ex humanis rebus:excedit humanis rebus: & in aliis quibusdam cõ simili pacto.

I tem quotiens aut multos dies aut annos dicimus per actũm casum iũgimus intelligimus tẽporis circulũ fore cõtinuũ:sed per

Dr exornation.

ablrũm significaꝛ annorũ aliquot siue dierũ intermissio. Ideoq; ut inqt Marcellus scribẽtes rectius accusatiuo uti debẽt: siquid ad secũdã fortunã attineat. Interest igiꝛ siqs dicat decẽ ãnos in studiis litterarũ uersatus sum an ita decẽ ãnis dedi opam lrís.

Cordi homo etiã flexibiliter cordi hois: cordi homini ut Priscianus inquit significat iocundũ. di. do. sicut homo frugi. Marcellus tamẽ dicit cordi ẽ: aĩo sedet. Nã hæc res est mihi cordi. i. placet. Terent. tibi hæ nuptiæ sunt cordi. Lucilius. Et quod tibi magnope cordi ẽ: mihi uehemẽter displicet.

Tantisp: quod quasi ẽ tam diu: ornare post se deposcit dũ: quod ferme ẽ donec. Ter. tãtisp te meũ dici uolo: dũ qđ te dignũ ẽ facies. Nã tãtisper significat ꝓprie qđ dicimus uulgo apũto tãto.

Fero hãc rẽ patienter: seu patienti aĩo. Elegãtius diciꝛ: ego hãc rẽ facile patior: modeste fero: moderate & ęquo aĩo. Et cõtra significãtia aduerbia: grauiter: acerbe: ægre: uix: moleste: iniquo aĩo.

Perinde: ornatissime postulat post se ac: uel atq;: & utrunq; hẽnt simul eandẽ uim q̃ & tanq̃: ut Camillus perinde atq; omniũ sapientissimus: & chærea perinde ac foret eunuchus.

Coeo nõ solũ absolutũ est: sed nõnũq̃ peruenuste casum hẽt accusatiuũ sine præpositiõe: ut coeo societatẽ tecũ. A. gelius in noctibus acticis de pytagora deq; eius consorte: quod qsq; familiæ pecuniæq; ĩ mediũ dabat: & cohibaꝛ societas insepabilis.

Item ꝓnoĩa primitiua hẽnt maximã in principio orõnis & elegantius dicimus tu ipse: ille ipse: nos ipsi: uos ipsi: illi ipsi q̃ p syllabicas adiectiões uel te: uel met. Tu mihi familiaris: ego te amico utor: tu mihi magister es: ornatius diciꝛ: ego te magistro utor. Itẽ ego tecũ frequẽter uersor: elegãtius frequẽs mihi tecũ ẽ cõsuetudo. Itẽ hẽo tecũ magnã amicitiã: rectius: magna tecũ mihi est amicitia. Sed uenustius utimur plurali nũero q̃ singulari: ut sũt mihi cũ omnibus malis uiris inimicitiæ.

Indies ornatissĩe significat p singulos dies: quotidie: sed cũ quodã ĩcremẽto: ut tua ĩdies crescit uirtus: ĩdies hoĩes sapiũt: stultorũ hoĩum indies augescit ĩsania. Liuius. crescẽte indies multitudine. Plerũq; adiũgiꝛ cõpatiuo: ut cũ ĩdies malũ arctius premeret.

cōparatiuo ut cū in dies. Liuius. crescente in dies multitudine.

In uerbis tam actionē q̄ passionē significantibus cōsiderare debemus uarias uocū flexiones: atq; exitus: & modo his: modo illis uti ꝑ aurıū iudicio: ut fuere ꝑ fuerunt: amarūnt ꝑ amauerūt uidere ꝑ uiderūt: uidebere ꝑ uideberis: norim ꝑ nouerim: & de aliis quoq; eodē modo. Sed neqd fiat cōtra grāmaticę artis preceptiones ac iura prouidendū ē.

Quin particula: quomō uel increpet: uel exhortet᷑: item cōfirmet & quodāmō interroget satis exploratū est. Sed & nos pulcherrime utimur cum dicimus. Non possum facere qn admirer. non possum quin doleā. i. nō possum me continere ut nō doleam: & ita de cæteris consimilibus.

Itē locus ē huic rei: ꝑuenuste dicit᷑. Multū loci ē gaudio: plurimū loci ē tranquillitati. Terent. nihil loci ē segnitiæ nihil socordiæ significat uel oportere nos lętari: uel tranquillos esse: uel uoluptate affici: uel non negligentes esse ac segnes: & sic de aliis huiusmodi.

Nōnunquā duo noīa sine præpositione addita siue nō: unius aduerbii uim retinent: ut magnope: uel magno ope ꝑ ualde: maximope uel maximo ope ꝑ plurimū: maiorēimmodū ꝑ maxime: mirumimmodū ꝑ mirabiliter.

Item ī primis uim habet aduerbii: & significat præcipue: ut in primis sapiēs: ī primis doctus: uel ī primis idē pollet & īter primos uel īter prīas uel īter prīa. At si defuerit adiectiuū utiq; accipiet᷑ ī neutro. Vir. In primis uenerare deos. i. præcipue uel īter prima.

Itē præcæteris habet electionē rei: ut cura ut hoc præcæteris facias idest in primis & ante oīa.

Item præter cæteros. i. ante omnes uel super oēs alios.

Item præter cætera significat mediocriter. Ter. horū ille nihil ægregie pręter cętera studebat. i. nō magis hoc q̄ illud. i. mediocriter.

Itē paucis interdū ꝑ paucū. Multis ꝑ multū utimur.

Item siquis dicturus sit quempiam habere aliquem magistratum seu honorem: seu imperium: ex nomie honoris eiusdem & gero

De expornation

geris uerbo constituat orationē hoc pacto: hic est romæ consul: romæ consulē gerit: imperatorē gerit: principē gerit: prætorē gerit: & alia huiusmodi.

I tē in: ꝓ erga: & etiā contra: pulcherrime ē accusatiuo pręposita: ut meus ī te amor: uel animus: mea in te beniuolentia: ubiq; enī significat erga. Iuuenalis. inuehit̄ ī domitianū. Cic. habuit orationē in catilinā. ibi enī contra significat.

A pprime ꝓ ualde recte apponit̄ nominibus quemadmodum de in primis superius dictū ē: ut uir apprime nobilis: res apprime utilis.

I tem res: nomē: aptissime adiungit̄ possessiuis nominibus: & præsertim huiusmodi: ut res bellica: res domestica: res. p. res uxoria res familiaris: res militaris:: & sic de similibus pariter.

M unus ꝓ officio ornatissime dicit̄: ut hoc ē amici munus: idem ē & amici officiū: fungor boni uiri munere: ferme idē & facio boni uiri officium.

N eutra uox ac potissimū in cōparatiuis nominibus tum fęmininā: tum masculinā reddit: ut nihil ē hoc hoīe melius. fere ē idem & nullus ē homo hoc hoīe melior. Nihil hac uirgine est formosius. quasi idē. Nulla uirgo est hac uirgine formosior: & in cæteris aliquando consimiliter.

H æc aduerbia ꝓpediem: q̄primū: cōfestim: & item postridie quod significat postero die: in epistolis q̄maxime cōgruunt.

I tem siquis multa referre uelit: ꝓ priore ponat primū uel primo: utrūq; ē in usu. ꝓ secundo deinde: uel secūdo loco. ꝓ tertio præterea uel tertio loco. ꝓ quarto quod perraro accidit. Ad hæc uel accedit ad hoc uel præterea uel quarto loco. In calce postremū uel postremo collocat̄.

I tem memoriæ ꝓditū est: significat scriptū est. Multa enim talia ornatissime usurpant̄ uariis tamen significationibus: ut memorię tradere: mandare litteris: mandare scriptis: mandare litterarum monumentis: idē fere significāt. Sed mandare memoriæ aliud sibi uelle uidetur.

Fallo uerbum tritũ eſt apud ciceronẽ: & fallit me hæc res dicimus fallit te ſpes.i.fruſtrař & decipit.

Miſſum facere: ꝑ dimittere uenuſtum & ornatũ eſt: ut miſſam hãc rẽ facio.i.dimitto.

Ne & quidẽ particule pulcherrime ſunt. Nã cũ ponunř: aut aliud dictum eſt: aut id mente concipiř: ut ne audiui quidem.i. nõ ſolũ nõ uidi: ſed neq; etiam audiui. Itẽ philoſophię ſtudia democritus non modo nõ intermittit: ſed ne remittit quidẽ: remittere nanq; philoſophiam eſt remiſſius philoſophari.

Itẽ ſi quando plura ponimus preſertim ſine copula ue: quę idem ſignificare uideanř: quod uehementius eſt ſemꝑ colloceř i calce ut tua uirtus laudanda probanda eſt. Nã ꝓbare eſt magis: quia fit animi iudicio. Itẽ magiſtratus diligere/amare/colere debeũs Probatiſſimos uiros omnes homines uerenř/obſeruãt/admirãtur. Itẽ quę turpia/obſcena/feda/tetra ſunt: ea fugere & aſpernari debemus. Sed in his quoq; ordo quidã ſpectãdus eſt. Quod ſi tria ſunt quorum duo partẽ aliquã ſignificant: tertiũ ſit cõmunius: id profecto debet ĩ fine collocari: niſi ſe hũerit loco quodã generis mõ. Tũc enim contra fit: quod plane patebit exemplo Omnis in adipiſcẽda uirtute/cura/opera/diligentia ponenda ẽ. eſt enĩ cura ſolius animi opera corporis: diligentia utrunq; complectiř. Itẽ plurimam in rem publicam induſtrię/laboris/tẽporis ponendũ eſt. Itẽ amicos/conſilio uiribus/opa adiuuare debeũs Alterius uero exempla ſunt. Nõ ſunt per ſe res cõmodę expetẽdę diuitię: uoluptates: honores. Cõmodũ enĩ generis locum detinet cuius ſpeties ſunt multę. Itẽ animalia quęq;: homĩes: ęquĩ leones bonum uidenř appetere. Sed ut cũq; res ſeſe habẽt ſi multa ſint quod pluris eſt poni debet in fine.

Accedit ꝑ addiř ꝑ quam uſitatũ eſt: unde & acceſſio additionem ſignificat. Itaq; accedit mihi ad meas miſerias dolor.i.addiř.

Grande adiectiuũ probe uel ętati conuenit uel pecunię: ut credo tibi grandem pecuniam. Sed hic grandior neſtore uidetur: ſignĩficat quod neſtorem anteat ętate: & hic eſt grandis natu: gran

de exornatione

dissimus natu: significat longeuum hominē: atq; admodum se nem: & quia de natu mentio facta est. Maior natu ornatissime si gnificat seniorem: sicut minor natu significat iuniorem.

I tem nō nunquā īterposita ī oratione atq; interiecta parenthesis haud illepida est: ut omnes (ni fallor) plurimum admiraris. Itē dedisti ad me (quę mea est summa uoluptas) suauissimas litte ras: & ita demum re postulante nostram orationē eiusmodi īter positionibus exornare debemus.

H ęc res apud me increbuit fere significat ad aures peruenit: & no titiam rei significat.

H oc restat: hoc reliquū est: ꝑuenūste & magno cum ornatu idem significat: ut oīa tibi & natura & fortuna tribuit: reliquum ē: ut bene & laudabiliter uiuas.

R umor ē: & uulgo dicitur: & cōmuniter dicit̃: & ornatus sermo ē.

A ccipere ꝑ audire & cognoscere ꝑuenuste dicitur: ut accepi rumo ribus quorum incertus est auctor. Accepi hominum fama: quę certo continet̃ auctore. Accepi nūtiis: quos nuntius & q mittĩt affert. Accepi litteris quas ab amicis plerūq; accepimus: & aliis item consimilibus.

T e propter & ꝑpter te: idem significat: sicut quibuscū & cū qbus

C lam plerūq; prępositio ē: & nō nūquā aduerbium. Sed oratores prępositionē potius accipiunt siue iungatur ablatiuo uti priscia nus sentit: siue accusatiuo quod opinatur donatus: ut clam mę profectus est. i. me nesciente.

C oram cum accentu in prima syllaba prępositio est: & quid signi ficet notum est omnibus. Cū accentu ī ultima syllaba aduerbiū pulcherrimum est significans: ut ita dixerim presentialiter. Cic. cupio tecum coram iocari: & coram tecum loqui. Virgilius: co ram quem queritis adsum.

I tem multa aduerbia in. I. exeuntia in ipsis epistolis: splendida sunt: sed hęc in primis ruri: uesperi: belli: domi.

M ulta itē in. o. ut Sero: Serio: Consulto: primo: postremo: modo: Falso: Merito: Precario: cætera uero in eodem exitu desinentia

haud in frequenti sunt oratorum usu.

Item in. V. pauca inueniunt: ut diu: interdiu quod quasi est infra medii diei tempus: & noctu pro nocte quod magis nomen est. Vnde diu noctuq; dicimus.

Nullus la/lum/nõnunquam pro non: præsertim sum es est uerbo adiuncto: ut nullus sum interii. Respub. nulla est: quasi non est & extincta est.

Præsto sum significat adsum: & fere appareo: & sic idẽ aduerbium eiusdem uerbi modis omnibus ac temporibus peruenuste connectitur in eadem quam mõ posuimus significantia: ut præsto mihi fuit seruus tuus urbem ingredienti.

Deuincio uerbum peruenustũ est: tum præcipue epistolis cõgruit Significat enim deuincio obligor: & deuinctus sum: obligatus sum: sicut & sæpe obnoxius: quod non solum significat quod notum est: sed etiam deuinctum.

Perpetuo & ĩperpetuum aduerbialiter pro eodem & eis frequẽter utimur.

Collocare apud aliquem beneficium: est alicui beneficium facere: ut apud gratos uiros beneficiũ collocasti.

Item indulgeo uerbum sane aptissimum est: quod & datiuo iũgit̃ & ferme significat do operam: atq; ita exponitur: ut hic nimio sõno indulget. i. nimis dormit: in nimio cibo indulget. i. nimis comedit: nimio uino indulget. i. nimis bibit: & reliqua consimili pacto. Indulgere autẽ est quasi concedere: & est uerbum quandam designans clementiam: unde indulgentẽ parentem appellamus: leniore erga filios ingenio. Quare & ab ignosco plurimum differt. Est enim ignosco parco: do ueniam: siue excusatũ habeo. Vnde ignosco tibi siquid admiseris scęleris. Indulgeo uero ut multa agere impune queas: quorum uerborum discrimen diligentissime cõsiderandum ẽ: ut supra suo loco diximus.

Vel pro etiam particula multis locis rectissime congruit: ut hannibal fuit imperator uel omnium primus. Tua eximia uirtus ut te amẽ uel maxime impellit. Virg. Vel priamo miserãda manus.

de exornatione

Terrent. Vel rex semper maximas mihi gratias agebat.

Versor uerbum in frequentissimo est ueterum ac disertorum hominum usu. Dicimus enim uersor in litterarum studio .i. do operã litterarum studio. Virtus circa difficile uersatur .i. uirtus in difficili consistit. Versamur in tenebris: idest fere sumus ac uiuimus: & quasi stamus in tenebris. Itaq; ut exemplis apparet duos sibi plerumq; ac frequentius casus postulat. Nam aut accusatiuo iũgitur præposita circa: aut ablatiuo in: præcedente. Quoniam ante fundũ uersari & ad portam uersabatur praro dicta sunt.

Memoria teneo: non memoriter: pronuntio memoriter: & non memoria. Cicero. memoria teneo bello marsico cum. Q. Octauio: Idem. Q. Mutius multa narrare de. C. Lelio socero suo memoriter & iocunde solebat.

Complector uerbum ornatissimum est: præsertim uero aliquibus additis hac ratione: ut te amore atq; beniuolentia complector: quod est te amo. Cogitatione complector: quod est cogito: & ẽ animi: sicut facultate consequor. Item dicimus complector memoria & memoriter. Quintilianus. Si longior complectenda memoria fuerit: oratio proderit per partes ediscere. Cicero. complectebatur memoriter diuidebat acute.

Repeto non solum accusatiuum sed etiam ablatiuum exigit: ut repeto hanc rem memoria: quod non teneo memoria significat: ut quidã putant: sed potius memoria uoluto: reminiscor & quasi obliuioni traditam rursum inuestigo memoria: unde Cicero de oratore. Cogitanti mihi & memoria uetera repetenti. Item dicimus etiam repeto memoriter. Inuenitur quoq; apud Plinium ad romanũ. Tu facillime iudicabis qui tam memoriter tenes.

Certum est: non modo accipitur pro manifestum est: sed etiam ꝓ deliberatum & constitutum: in quo secundo plerũq; adiungitur datiuus cum infinito: ut certum est mihi ire ĩ hispaniam: nõ nunquam datiuus subintelligitur. Virgil. certum est in siluis inter spelæa ferarum malle pati .i. mihi.

Compertum est mihi: & exploratum est mihi: idem est quod scio

per inuestigationem. Similiter comperi & exploraui.

C onstitutum est mihi: deliberatum est mihi: decretum est mihi: idem est quod apud me cogitando firmatum est. Similiter constitui & decreui: at non ita deliberaui. Possum nanque deliberasse: & nihil tamen constituisse. Quintilianus in ægro redempto. Oderitis licet confessionem meam deliberaui: hoc est: dubitaui & hęsitaui. Itaq; differt an dicamus senatus deliberauit: an senatui deliberatum est: idest decreuit. Plinius. Tum ego si fixum istud tibi ac deliberatum est: sequar te. Cicero in uerrem. Deliberatũ autẽ est.

I tem exploraui pro inueni fere accipitur: cũ exploro idem est qđ inquiro sagaciter: unde exploratores. Idem fit in nõnullis aliis quod est uehementer & iure quodam postulo. Inde exegi exactũ: quod est postulando obtinui & obtentũ tale est quesitũ ꝑ partũ a quero.

I tem interim nõnunquam ignificat interea: ut interim uenit ad me socrates: idest interea dum hæc agerentur. Interdum accipitur pro aliquãdo. Quintilianus. Barbarismi ac soloecismi foeditas absit. Sed quia interim excusantur hæc uitia: hoc est aliquando excusantur.

P ar est: pro decens est: ornatissime dicitur: sed non minus eleganter parem esse: pro sufficere ponimus / alicui operi: siue resistẽdo illi: siue exequẽdo. Resistẽdo: ut repugno fletui quoad possum sed adhuc pares non sumus. Irẽ nunc infelix par non est dolori: nunc non inuenit ulla solatia. In exequendo sic: aspicio par laboribus corpus.

P aria facere: est quod alibi amissum est: uel quod aliunde acceptũ alibi: uel aliunde compensare. Quintilianus. Paria tecum facio res. p. quæ propter me unũ ciuem perdideras. Idẽ sic: paria faciamus: tu illic eris uicarius meus.

G rauo as. perdiffusa est eius uerbi significantia. Virgilius. Nec me labor iste grauabit. Vnde grauare se proprie dicitur qui facile nõ præstat i beneficio quod potest. Terrentius. Ne grauare. i.

De exornatione.

ne te difficilem præbeas. A quo fit aggrauesco is. quod refertur ad morbos. Nam morbi graues sunt. Salustius. Morbi graues sunt ob inediam insolitam uescẽtibus. Terrentius. Male metuo ne philomenæ magis morbus aggrauescat. i. grauior fiat. Hinc ingrauesco is. Vnde ingrauescente ætate: ingrauescente morbo: & de similibus. Dicimus etiã grauor hanc rem & hac re. Cicero de amicitia. Ego uero nõ grauater: si ipse mihi confiderem. Vir. Quid siquæ uoce grauaris mente dares.

Non nunquam duæ particulæ: ornatissime coniunguntur: quarũ eadem sit significatio: sicut enimuero. Nam pro explenda sentẽtia altera dumtaxat sufficere poterat. Et similiter sin autem sæpe dicimus explẽdæ sententiæ gratia: eo in loco: aũt: particula nullam oĩo uim habet. Sin enĩ significat sed si.

Quoad: pro quousq; & pro quando: non minus ornate ponitur q̃ latine: ut uolo in urbe esse quoad tu redeas: & ita in plurimis locis cõsimiliter.

Suscipere non solum est supra se accipere & quodãmodo adducere aliquid: sed etiam perornate in epistolis cõmendatum habere ut suscepit ciceronẽ cæsarẽ in suis rebus aduersis.

Item negatio adiuncta cuipiam positiuo: contrarii positiui uim ac significationem obtinet: sed nõ ita tamen & cumulate illam explet: ut hic uir haud est improbus: significat fere hunc hominẽ probum potius q̃ improbum esse: sicq; philosophus haud ignobilis. Miles non instrenuus. Ciuis haud quanquã malus. Nã in his eorũq; similibus rectius atq; usitatius dicit̃: quanuis laudis cuiusdã est: sed quasi diminutæ & fraudatæ laudis.

Conficior passiua uoce crebrõ usitatum est pro eo fere quod est pereo: ut confectus sum: idest consumptus. Item uir inops ac miser fame/frigore/dolore conficitur: sicq; annis: ætate: studio conficitur/atq; merore/labore/senio confectus: & de aliis permultis itidem.

Item licet tam grammatice q̃ oratorie genitiuos quorumcunq; casualium cum possessiuis quocunq; casu prolatis coniungere: qđ

& priscianus tradit: ut mea causa uenit & cæterorum amicorum. Meum agrum & antonii populati sũt. Tuo amico ac fratris gratificare. Tuum imperatorem sectare & comilitonum. O noster & fratris amice. Item sua ille confidit & ciuium prudentia: atq; ita figuratur constructio in omnibus possessiuis. Ter. meo præsidio atq; hospitis.

Item tua causa feci: & tui causa feci: inter se differunt. Nam tui causa tum dicimus: siquid ei ad quem sermonem uertimus: præstiterimus: ut tui causa ad antonii castra profectus sum: quod est tuendi tui gratia. Sed tua causa: cum tua ut ita dixerim contemplatiõe aliquid alteri præstiterimus: ut tua causa fratris tui causam egi.

Item hæc tria pronomina ego: tu: sui: sola omnium binos genitiuos sortita sunt: unos mei/tui/sui: alteros qui iam exoluerunt mis/tis/sis: loco quorum fere nunc ponuntur deriuatiua illa meus/tuus/suus: & quotienscunq; actiua oratio est actiue ponitur ut hic liber est meus uel mis. Plautus. da diem hunc sospitem rebus mis agendis: Mei uero tui/sui: nunquam ponuntur nisi passiue. Omnis enim genitiuus aut actiue aut passiue ponuntur. Actiue ut iustitia dei: bonitas dei. Passiue timor dei & cultus dei: quippe deus timetur/& colitur. Quintilianus. Amore mei uicit esse matrem suam. Cicero. Quod desiderium tui ferre non posset: & me tui pudet. Virgilius. Quique sui memores alios fecere merendo. Ita etiam in plurali. Nam nostrum & uestrum quæ succedunt loco mis & tis: utimur actiue tantum: ut nemo nostrum: nemo uestrum. Nostri uero & uestri quæ succedunt loco mei & tui utimur tantum passiue: ut antonius habet curam nostri: habet curã uestri. Vnde nõ recte dicit̃ nemo nostri: & nemo uestri: nec habet curã nostrũ & curã uestrũ. Itaq; sunt quidã modi dicendi habentes utrũque sensum: & propterea utroque modo dicuntur: ut tu habes potestatem meam actiue: idest omnem potestatem quam ego habeo: & potestatem mei passiue: idest potestatem de me faciẽdi quicquid libet. Octauius omni

De exornatione

bus faciebat sui coueniendi potestatem. Sic copiā mea & copia mei: utilitas mea & utilitas mei: amor meus & amor mei: usus meus & usus mei. At fortitudo mea & non mei: doctrina tua non autem tui. Cuius rei certissimum argumentum est: quod dicimus mea unius causa: & non mei unius: quod profecto diceretur: si mei poni actiue in genitiuo posset: sicut unius in genitiuo ponitur. Cicero in Gabinium & Pisonem. Dico mea unius opera rempublicam esse liberatam. Idem ad atticū. Solius enim meum peccatum corrigi non potest. Idem pro Murena. Ex tuo ipsius animo coniecturā cęperis. Item in plurali. Quintilianus. Suæ ipsorum fiduciæ dimittunt: & in sacris litteris. Exaudi uocem meam clamantis ad te. Et alibi. Memorabor iustitiæ tuæ solius. Solius enī ad deū refertur. Item tuā ipsius animam pertransibit gladius.

Item oratores sicut & poetæ persæpe & præsentibus temporibus utuntur pro præteritis: nonnunquam & pro futuris: uerum id quidem multo rarius. Sed econtrario haud crebro fit: nisi forte inquam uerbū: quod futuri temporis est: præteriti loco uel pręsentis accipiamus.

Item sustantiua sæpissime maioris significantiæ causa imperatiuis iunguntur: ut Cicero. cura ut uir sis. Idem ad filium. Effice ut excelleas.

Fretus ra/tum/incertæ originis: ablatiuo iungitur: & significat cōfisum/ac munitū: ut uestra humanitate fretus: uestra fretus sapientia: non mea uirtute fretus.

Item facio te hac de re certiorē: idest significo tibi hāc rē: uelim ut me de tua ualitudine facias certiorē.

Item bene hęc res se habet: quod est fere (ut ita dicam) stat bene: & ita bene habeo me: & cū participiis bene me habens redeo rure: & similiter contrarium aduerbiū: quod est male ei uerbo adiungitur.

Itē dicimus antonius ī cyprū traiecturus ē. i. nauigare debet in cyprū. Traicere. n. accipit̄ p nauigare/trāsmittere/soluere cū locū si

gnificat quo ꝓficiſcimur: ut cicero ſoluit athenis & ĩ aſiã traiecit.

Item tueor & tuor ris. differunt. Nam tueor media producta idem eſt quod defendo. Tuor autem media correpta ſignificat inſpicio cum ſuis compoſitis: quorum ſupina exeunt in utum: ut tutum: intutum: obtutum: ſicut loquutum. Licet a tuor deberet eẽ tuitum. Tueor uero facit tutũ & non tuitũ. Virg. Et patrio tutũ te limine ſiſtam. Vtrunq; tamen habet tueri.

Confido alias datiuo: alias ablatiuo caſui iungitur: ut confido tibi: & confido tua uirtute/tua hũanitate/tuo conſilio: & reliqua huiuſmodi.

Credere pro commitere ſæpiſſime ponitur: ut credo tibi mea conſilia: credo tibi grandem pecuniam.

Id genus pro eius generis: quod fere ſimile nomen exprimit: pulchre & uſitate dicitur: ut multa ſunt id genus monſtra. Item de multis id genus rebus loquuntur: quod eſt ſimilibus: & ita de aliis.

Ex ſententia: quaſi ſecundum uolũtatem & proſpere: ut geſta res eſt ex ſentẽtia: quod eſt prout optabam: & id tibi euenit ex ſententia: & multis in locis conſimiliter.

Inferre iniuriam: eſt quaſi iniuriam facere.

Manus inferre alicui: eſt aliquem pulſare.

Impetum in quempiam facere: eſt ferire cum impetu quempiam: & quaſi ui adorire & irruere.

Dare ueniam ſignificat ignoſcere: & licentiam concedere.

Item cum tritum uerbũ uolumus oſtẽdere: & quod in ore omniũ eſt: utimur uel imperſonali: fertur: & aliquando: dicitur: uel perſonali uerbo: aiunt: & eis ſingulis: ut: præponimus: & raro ita: interdum: quod: Exempla huiuſmodi ſunt: Nã ſyrenas (ut aiũt) ſurdis debemus auribus trãſire. Et item: non ita fertur: ut nuſq̃ tuta ſit fides. Item minime turpe eſt quod dicitur tumultuantẽ de gradu deici.

Item dicimus noctem ſuper mediam uigilauimus: quod eſt ultra mediam noctem. Idq; & Seruius ipſe & multi alii teſtant̃.

De ... [handwritten]

Contra sermonem tuum tendo: significat respondeo tibi. Tendo contra iter: idest tibi occurro: sed hoc haud in freqũẽti usu oraro rũ inuenitur.

Macte est & gloriæ & laudis sermo: & plerumq; ablatiuo iũgitur: ut macte uirtute puer: idq; & poetæ usurpant: & scriptores histo riarum: & demum oratores: & est tractum a sacris: idest magis aucte.

Conor hanc rem: optime ac uenuste dicimus: præsertim si res diffi cilis sit, & ardua. Cicero de perfecto oratore. Magnũ opus & ar duum brute conamur.

Item studeo: siquid studiosius effecturi sumus etiã accusatiuo re ctissime iungitur.

Item desidero cum sit absentium rerum: persæpe dicimus desidero amorem tuum: significat tu non me amas: desidero prudẽtiam tuam: quasi sis insipiens: & ita de aliis.

Die quarto & die quarta teste. N. Marcello differunt. Nã die quar to masculino genere significat tempus præteritum. Foeminino uero futurũ. Quod uetustissimi tamẽ protulerunt pro eo quod est nudius tertius: nudius quartus: & itidem de aliis.

Item quarto prætor & quartũ prętor: ut. M. Varroni placet: nõ idẽ significant. Nam quarto prætor locum designat & tres ante fa ctos. Quartũ uero prætor significat tẽpus: & ad hominẽ refert: & eodẽ pacto dicitur tertio consul & tertiũ consul. Liuius. libro primo ab urbe condita Spurrius Lucretius inde &. P. Valerius publicola tertio consules facti. Et alibi. P. Valerius quarto. T. Lucretius iterum cõsules sunt facti.

Item nudius tertius: nudius quartus: nec ultra ꝓgreditur: sicut bi duo: triduo: quatriduo: & binoctio: trinoctio: & quatrinoctio: & non amplius: & de superiore die dicuntur: scilicet: nunc die tertio uel quarto. De sequenti cras: dehinc proximo perendie. Cicero ad atticũ lib. xii. Scies igiť cras: ad summũ perendie. Vn de dies perẽdinus. i. dies ab hic tertius. Cæsar ĩ cõmẽtariis. Qui si ꝑ te liceat ꝑendino die cũ ꝓximis hibernis coniuncti cõem cũ

reliquis belli casum sustineant. Et perendinare.i.differre in longum de die in diem.

P ridie & postridie simillimam obtinent significationem ei: cuius sunt heri & cras. Est enim pridie quasi heri: non tamen præsentis diei: & postridie cras: nõ præsentis diei:sed cuiusdã alterius aut præteriti aut futuri. Præteriti sic: pridie q̃ intrarẽ mare: serena lux fulxit. Futuri sic: pridie q̃ intres patriã sacrificiũ facito.i.die præcedẽti: quo aut mare intrasti aut patriã ĩtrabis. Itẽ postridie q̃ pater mortẽ obiuit: epulũ feci: & postridie q̃ uxorẽ duxero: nauigandũ mihi est. Vel cũ genitiuo sic: pridie illius diei: & postridie illius diei: quo hæc feci aut faciã. Vel sine q̃: & sine diei. Ter. Venit ad me chremes postridie clamitãs: supple illius diei quo hæc gesta sũt: & cum intraui urbẽ audiui hominẽ pridie recessisse. Item dicimus: cum has litteras dabam: erat pridie calendas augusti: uel postridie nonas: & hodie est pridie ludorũ circensium: cras est postridie nundinarum. Item dicimus pridie calendas: pridie nonas: pridie idus: & a pridie fit pridianus.

V ale & salue idẽ significare uidenť teste Varrone: q̃bus nos alias in salutando: alias in execrando utimur: ex quo & terrentianũ illud Valeãt qui inter nos dissidium uolunt: ac mortuis quoq; & qui mortaliũ uita decesserunt: q̃bus nullã huiusce lucis opprare salutẽ possumus dicere solemus. Nõnunq̃ uale dicimus: & ueteres ipsi quondã eisdem idem uerbũ pro more dicebant: quasi nil amplius uiuentibus sibi cũ mortuis futurum esset: & in ꝑpetuum ab eorum iam aspectu discederent. Nam neq; ualent illi: neq; salui esse possunt. Ob eãq; rem addunt nõnulli bene aduerbium feliciter ue: & siqua sũt eiusmodi significantiæ. Verũtamẽ in epistolis ipsis uale in fine dicere consueuimus: absq; ulla uerbi accessiõe: perinde atq; amicis uitæ salutẽ: ac felicitatẽ exoptamus. Quid igitur uale sibi uelit: quo ue pacto utendum sit: diximus. Pro saluto autem nos dicimus salutẽ do: & quẽ salutari cupimus datiuo casui aptissime posuerimus: ut uale & antonio dic salutem.

De kalendis.

Est & alia salutandi rõ: ut iubeo antoniũ saluere: quod est antonium saluta. Nam is modus uim quandam desiderii continet: & pro antiquorum consuetudine infinitus modus in alium transit: ut iubeo te saluere. i. salue: iubeo te gaudere. i. gaude.

Item ualere & bene esse differunt: ualere enim est icolumem esse. bene esse: est bene habere. ut bene est. i. bene res se habet.

Item quod alii ex mea parte dicunt: multo quidem ornatius: uel meo nomine uel meis uerbis.

Itẽ si quotam cuiusq; mensis diem kalendis nonis idibusue cognoscere uelimus: itelligendum est quo numero dierum singuli menses conficiantur: qui quidem in promptu est omnibus. Nam Ianuarius/Martius/Maius/Iulius/Augustus/October/& December. uno & trigesimo quoq; die constituuntur. Aprilis uero Iunius/September/atq; nouember trigesimo die terminant̃ Februarius autẽ uigesimo octauo conficitur: & si bisestus fuerit superaddit̃ unus. Item sciendum primos cuiusq; mẽsis dies kalendarum appellatione notari: secundum quas nonarũ dies cõstituuntur: & in aliis quibusdam mẽsibus septima luce. Martio Maio: Iulio: Octobri. In aliis autem quinta. Ianuario: Februario Aprili/Iunio/Augusto/Septembri/Nouembri/& Decembri: atq; omnes hi dies qui inter kalendas & nonas intercesserint: nonarum cognominatione cẽsentur: ubi & numerum ac nonas ipsas & kalendas ablatiuo casu constituimus: has accusatiuo. Sed inter numerandum & prepostero utemur ordine: & nonarum diẽ connumerabimus. At nonis exactis: proximos octo dies: idq; in quo mense similiter & iduum cognominatione significabiũs Sed pari ratione cum ordinis tum annumerationis: reliquos uẽro eius mensis quotquot superfuerint dies kalendarum appellatione notabimus: quę futuri ac proximi sint mensis: neq; ordinis neq; numerationis ratione mutata. Atq; id omne exemplo Ianuarii illustrandum est. qui habet. xxxi. dies: quarto nonas. viii. idus: &. xviiii. kalendas februarii.

kalendis	Ianuarii	prima dies.
Quarto	nonas	ſecunda dies
Tertio	nonas	tertia dies
Pridie	nonas	quarta dies
Nonis		quinta dies
Octauo	idus	ſexta dies
Septimo	idus	ſeptima dies
Sexto	idus	octaua dies
Quinto	idus	nona dies
Quarto	idus	decima dies
Tertio	idus	undecima dies
Pridie	idus	duodecima dies
Idibus		tertiadecima dies
Decimonono	kalē. februarii	quartadecima dies
Decimooctauo	kal.fe.	quintadecima dies
Decimoſeptimo	kal.fe.	decimaſexta dies
Decimoſexto	kal.fe.	decimaſeptima dies
Decimoquinto	kal.fe.	decimaoctaua dies
Decimoquarto	kal.fe.	decimanona dies
Decimotertio	kal.fe.	uigeſima dies
Duodecimo	kal.fe.	uigeſimaprima dies
Vndecimo	kal.fe.	uigeſimaſecunda dies
Decimo	kal.fe.	uigeſimatertia dies
Nono	kal.fe.	uigeſimaquarta dies
Octauo	kal.fe.	uigeſimaquinta dies
Septimo	kal.fe.	uigeſimaſexta dies
Sexto	kal.fe.	uigeſimaſeptima dies
Quinto	kal.fe.	uigeſimaoctaua dies
Quarto	kal.fe.	uigeſimanona dies
Tertio	kal.fe.	trigeſima dies
Pridie	kal.fe.	trigeſimaprima dies :

I tem pridie kalendas:pridie nonas:pridie idus dicitur: ut ſupra dictum eſt:& ſignificat quod uetuſtiſſimi dicebant die priſtini

p aduerbio quod significat die pristinó: & sic die crastini & die quinti: & die quinto similiter pro aduerbio. Nunc uero pro genitiuis mensium rectius possessiua nomina ponuntur. Et pro kalẽdis ianuarii kalẽdas ianuarias dicimus: & ita februarias: martias: apriles: maias: iunias: iulias: aut qntiles: augustas aut sextiles: septembres: & ita de reliquis. Quod aũt in kalendis: nonis idibusq; ablatiuo casui iũgimus: idẽ possumus ĩ actũm trãsferre: & ad prę̨ponere: sed id significat tempus fere diuturnum: uel ut qdã uolũt tẽpus certũ. i. quod dicimus uulgo apuncto quel di: ut decimo kalendas februarias dedisti ad me lrãs. Ego uero ad octo idus ianuarias ad te scripserã. De tẽpore uero ĩcerto prę̨ponimus circiter: ut scripsi hæc circiter kalendas maias.

De componendis carminibus.

O mnes pedes quibus uersus conficiuntur aut sunt duarum syllabarum: aut trium: aut quatuor: & item oĩs syllaba aut est longa in uersu: aut est breuis. Sed longa duo complectitur tempora. Breuis autem unum dumtaxat: ut diximus. Pedes uero qui ex duabus syllabis constant: hi fere sunt.

P yrrhichius	bb.	ut pater.
S pondeus	ll.	ut musæ.
I ambus	bl.	ut dies.
T rocheus	lb.	ut musa.

De trisyllabis.

T ribrachus	bbb.	ut dominus.
T rimacrus siue molossus	lll.	ut custodi.
A napestus	bbl.	ut domino.
D actylus	lbb.	ut munera.
A mphibrachus	blb.	ut parentem.
A mphimacrus	lbl.	ut nomini.
B acchius	bll.	ut amori.
A ntibacchius	llb.	ut mauortem.

De quattrisyllabis.

P roceleumaticus	bbbb.	ut philosophus.

De antepenultimis incrementis (?)

Dispondeus	llll.	ut fortunatus.
Diambus	blbl.	ut apollini.
Ditrocheus	lblb.	ut fulminabat.
Antispastus	bllb.	ut amabatis.
Choriambus	lbbl.	ut dardanide.
Ionicus maior	llbb.	ut labentibus.
Ionicus minor	bbll.	ut lachrymabant.
Peon primus	lbbb.	ut nobilior.
Peon secundus	blbb.	ut cupidinis.
Peon tertius	bblb.	ut labyrinthum.
Peon quartus	bbbl.	ut animitas.
Epitritus primus	blll.	ut amauissent.
Epitritus secundus	lbll.	ut seruiendo.
Epitritus tertius	llbl.	ut charissimo.
Epitritus quartus	lllb.	ut confirmabat.

Cum pedes quibus syllabis constent plane dixerimus: nunc q̃ta unaquæq; syllaba sit: cumulate demõstrabimus: & primo de incremento dicere decreuimus. Est igit̃ incrementũ ea uocalis quę cũ sit ultima primæ positiõis: declinando efficit̃ penultima: aut antepenultima: ut schema schematibus.

De incremento nominis.

A. e. o. in incremento longantur: ut musa musarum: res rerum: sermo sermonis. A. uero in incremẽto neutri generis breuiatur: ut thema thematis/thematibus. E. quoq; breue est: si in eadem syllaba consonans preit: & uocalis sequat̃: ut spei rei.

I &. u. in incremento breuiant̃: ut fortibus/arcubus/uerubus: excipiũt̃ uirtus uirtutis: salus tis: tellus ris: palus dis: & his similia.

De incrementis uerborum.

A. in incremento uerborum semp longat̃: ut amabã: amabamus: & reliqua. Excipit̃ do. & sua composita. A. enim semp breue est. Virg. Et premere & laxas sciret dare iussus habenas.

E. semper producitur: nisi. r. subeat: tum eni uariæ se habet. Nam a uerbis anomalis tertia persona pluralis numeri præteriti pfecti

longant̃: ut fuere: tulere: in reliqs uero tẽporibus breuiant̃: ut ede ram: fuerã. Eodẽq; pacto tractant̃ uerba tertiæ cõiugationis. Itẽ lõgat̃. e. in secunda psona passiui optatiui & subiũctiui modi: ut docereris: & similiter in secunda psona futuri indicatiui tertiæ & quartæ cõiugationis: ut diceris/audieris. In oĩbus aũt reliqs. e. ante r. breuiat̃: & item contra longat̃: si nõ sequat̃. r.

I breuiat̃: ut cantabimus: amabimus & reliqua. Excipiunt̃ prima incrementa quartæ cõiugationis: ut audiuimus. Diximus autẽ prima: quia secunda breuiant̃. Item in uolo & sum: ubiq; longat̃ & demum in omnibus ubi sequitur u. consonans.

O ubiq; longatur: ut amatore.

V semper breuiatur: ut uolumus.

De diphthongis.

O mnis diphthongus naturaliter lõga ẽ: licet aliquãdo sequente uocali breuiat̃: ut insulæ ionio in magno. Nã insulæ dactylus ẽ.

De prępositionibus.

E. de. præ. se. di. pro. in cõpositione pducunt̃: nisi sequat̃ uocalis. Disertus tamẽ breuiat̃: & itẽ cõposita a pro: ut pficiscor: pfessus: pfundo: pfundus: pfatus: ppero: & siqua sunt alia.

Bi. bis. re. breuiant̃ in cõpositiõe ut biuiũ & refugio: nisi sequat̃ po sitio. Excipit̃ refert: quando differentiã significat: ubi re. longat̃. Martialis. Multũ crede mihi refert a fonte bibat̃. Itẽ re. longat̃ in tribus preteritis: quãdo sequens cõsonans geminat̃: ut rettuli: repperi: reppuli. Excipit̃ etiã reiici: ubi re. indifferenter accipit̃: & quoniã de positiõe mẽtionẽ fecimus: conueniens uidet̃ quomõ positio fiat demonstrare.

P ositionẽ igit̃ uocamus quotiẽs post uocalẽ sequunt̃ plures cõso nantes ĩ eadẽ dictiõe: ut pestis. Nã pe. longa est: quia sequunt̃. s. & t. uel una cõsonãs sit ĩ prima dictiõe: altera uero ĩ secunda: ut Inferretq; deos. Nam retq; longat. e. quia habet. t. in sua dictiõe & in sequenti inuenit q.

I tem litteræ illæ quæ appellãt̃ duplæ ut. x. z. & i. positæ in medio duarũ uocaliũ faciunt præcedentem syllabam longam: ut saxũ:

axis:mezentius:maior:baccheia.

Q uãdo autẽ post uocalẽ sequit̃ muta & post mutã liquida aut.r. aut l.aut n.ea uocalis si fuerit breuis efficit̃ cōis.Nã si fuerit longa nõ potest breuiari ut tenebræ & tenebre:pharetra & pharetra & his similia.

De cõpositione uocaliũ.

V ocalis remanet ĩ ea q̃titate ĩ cõpositione:ĩ qua fuerat in simplici dũmodo nõ mutet̃ cõsonans post uocalẽ:ut cado/occido/pius/impius:& reliqua.

I tem uocalis ante uocalẽ in latinis dictionibus semp̃ ẽ breuis: ut meus/a/um.Excipiunt̃ genitiui in ius/secundę declinationis:q̄ oẽs sunt cões:præter alius quod longat̃:& alterius qđ breuiat̃.

I tem excipit̃.e.ante.i.in q̄nta declinatiõe quãdo ẽ purũ: tũ enĩ lõgat̃:ut speciei/diei:cũ aũt hẽt cõsonantẽ breue est:ut rei/spei.

I tem uocalis longat̃ ante uocalem in bisyllabis huius uerbi fio. Iuuenalis.Fient ista palã cupient & in acta referri.Sed ĩ polisyllabis breuiat̃.Persius.Hæc fierẽt si testiculi & cætera.

I tem longant̃ cuius/huius/& eius. Huic autẽ sæpe p̱ una syllaba accipit̃/atq; producit̃.Et hæc oia in latinis nominibus intelligũtur:græca autẽ tractant̃ ut apud illos & ẽt uident̃ quodãmodo ad placitũ poni.

De præteritis bisyllabis.

O mnia præterita bisyllaba & ab his deriuata longant primã syllabã:ut feci/legi. Excipiũt̃ bibi/dedi/steti/fidi/scidi/& tuli:& quæ habẽt uocalẽ ante uocalẽ:ut fui & rui.

De præteritis geminatis.

O mnia præterita geminata corripiunt primã:ut didici. Item secũdam:nisi ibi sit positio:ut momordi/poposci.Exceptis his duobus cecidi & pepedi:quæ breuiant primã/& longant secundã.

De supinis.

S upina bisyllaba & ab his deriuata habẽt primã longã. Excipiũt̃ citũ/scitũ/satũ/litũ/datũ/quitũ/ratũ/rutũ/statũ/& itum: & q̄ formãt̃ ab eis.Exceptis ab exceptiõe staturus/ambiturus p̱ticipia.

Depositionis terminibus.

I tem supina in tum quæ formantur a præterito mutata ui. in tum longant eam uocalem quæ est ante tum: ut amaui amatũ. hinc excipiuntur situm: citum: & reliqua: ut dictum est: & cognitum & agnitum.

Ad. ab. ob. in. sub. diuerse in uerbis ponuntur. Cum enim crescẽdo bisyllabum reddunt: corripiuntur: ut adit: abit: obit: init: subit: cum trisyllabum faciunt: indifferenter ponuntur: ut adicit: abicit: obicit: inicit: subicit. Sed cũ trisyllabũ cõficiunt: ꝓducuntur: ut adicio: abicio: obicio: inicio: subicio: quæ quidem uerba plerumq; per duplex i. scribi uolunt: eo quod a iacio cõposita mutent a. in i.

E x his quæ uel per quæ uel præ. in primis syllabis scribuntur plerumq; producuntur. Exceptis pretium: precor: preces: premo: prehendo: & queror: hoc est querelam depono. Et ex his quæ ꝑ deriuationẽ aut declinationẽ fieri possunt. &. q;. pro cõiunctiõe.

I tem nomina propria barbara poni in uersu sæpe ad placitum cõsueuerunt. Vnde Virgilius Sicheum nũc prima longa nunc breui accipit. Latina aut græca nomina non perinde tractantur. Sed in iis tum regula tum usus ueterum obseruandus ẽ. Vnde Ouidius. Quominus ĩ nostris ponatis amice libellis: Nominis efficitur conditione tui.

I tem omnia deriuatiua seruant normam suorum primitiuorum: dũmodo non mutetur consonans: quæ sequitur post uocalem. Nam mouendus habet primam breuem: quia a moueo deriuatᷣ: & seruat. u. post o. Sed mobilis quia non seruat u. post o. ideo longa est.

H æc tamen quæ a longis descendunt: breuiantur.

Breuia		Longa	Breuia		Longa
Voco	as	a uoce	Vireo	es	Vires uiriũ.
Sedeo	es	Sedes is.	Status		Statura.
Rego	is	Regula	Neq;		Nequaq̃
Tego	is	Tegula	Homo/uel humus/humanus.		
Lateo	es	Laterna	Iocus		Iocundus.

Tot	Totus	Similis	Simia.
Secus	Secius	Italus	Italia
Vitium	Vitupero	Lego	Lex legis
Oportet	Opportunus.		

Opportunus tamen non putauerim ab illo esse deriuatũ oportet. Sed a præpositione ob.& portus. Vnde scribendum arbitror du plici p. Itaq; & importunus dicitur: cuius nunquam in portu est animus.

Hæc quæ sequuntur licet a breuibus deriuentur: longa tamẽ sunt.

Longa	Breuia	Longa	Breuia
Dico cis	Dicax	Ara	Haruspex.
Duco is	Dux	Fabula	Fabella. Hora
Fido is	Fides	tius tamen ꝑduxit dicens fabel	
Luceo es	Lucerna	lam surdo.	
Vado is	Vadum	Acer	Acerbus.
Sopio	Soporo as	Varix	Varicosus.
Munio	Manus	Vitulus	Vitellus.
Viro	Vitium	Titan	Titulus.
Stabo	Stabulum	Bobus uel bubus	Bubulcus.
Notum	Noto as	Monos	Monacus.
Natum	Nato as	Sodes	Sodalis.
Areo	Arista	Profugit	Profugus.
Offa	Ofella	Odi	Odium:
Liquitur uerbũ	Liquor nomen.		

De primis syllabis.

A nte b.c.d.f.g.p.q.t.u.r.in primis syllabis dictionũm breue est: ut labor nomen: & reliqua. Sed.

A ante b.longant labor uerbum: fabula: flabam: scabidus: trabis: nabam: pabula: labes: fabor: strabo: stabam.

A ante c.longant incipientia a b.uel a p.ut baca bacæ: placo cas. Exceptis paciscor: placeo: baculus. Similiter longant machina: acer: generis masculini. Sed quãdo ẽ generis neutri & speties ar boris habet primã breuẽ. Itẽ macer: facũdus: dacus: graculus.

Des ponderis carminibus

A ante d.lõgant suadeo: spadix:clades:radix:rado:trado: tradu co:gradiuus.

A ante f.longatur.zafirus:idest lapis qui uulgo zephirus dicit.

A ante g.longant strages: uagio:magus: uagina:magalia: stragu la:saga.i.incantatrix: nam sagum genus uestis corripitur. Item longant quãdo antecedit p.uel f. Hinc deme flagellum:fragor: fragilis: & plaga:quando significat rete uel regionem. Nam pro uerbere longant a.ante g. Martialis in sexto. Plaga iuuat:sed tu iam dea parce deo.

A ante p.longant papilio:uapulo:papo:appulus. Horatius. Me fabulose uultur in appulo. Apulia tamen scribitur per simplex p. & habet primam breuem. Item longant papa:lapa: crapula: mapa.& ripa.

A ante q.longant solũmodo composita.

A ante r. longant areo:naritia: glareo: area:carex:pareo:nares:pa ro:parũ:carica:stare:quare: flare:nare:& ara.i.altrare. Nã pro sta bulo & aue aspiratur:& breuis est cum suis cõpositis ut aruspex longant insuper adiectiua in rus desinentia ut carus ra/ rum:& rarus a/rum.

A nate t.lõgant uates:saturnus:fatum:natura:quatuor: quatenus ater a/trum:& illa quæ habent m.uel r.ante a.præcedente muta ut mater:& frater:gratus:pratum:& reliqua.

A ante u.longant gnauus:auia:gauisus:nauis:mauors:pauo:sua uis:mauis uerbum:prauus:& si ante a:est muta & l.ut clauis:& clauus.

I tem a.ante l.m.n.s.producitur.Sed.

A ante l.breuiant malus la/lum.i.nocens:calo as:alo is:pales:pa lam: phalanx & salum. Item ea quæ crescunt in genitiuo: ut sal salis. Hinc excipiuntur calo calonis:& ales aletis. Item breuiãt oĩa polisyllaba præter squaleo:salebra:balena:caligo:& alea.

A ante m.breuiant omnia polisyllaba: exceptis amitto: lamina: lamentor: & amentum. Item breuia sunt fames : clamis :amo/ amas.

A ante n. breuiant cano: manus: anus: pro uetula: canis animal: anas anatis: & polisyllaba. Exceptis ganeo: anulus: & quę a longis deriuantur.

A ante s. breuiant asellus: fascilus: casa: basis & asia ꝓ ꝓuincia. Nā pro palude longatur. Virg. Atq; asia circum.

E ante b.c.d.f.g.m.p.q.r. breue est. Quædam tamen ex his excipiuntur.

E ante b. producunt ea in quibus duæ consonantes præcednut e. ante b. ut plebs plebis/creber a/um. Item nebris/phæbus/phębe/thebe/debilitas/nebam & debeo./

E ante c. longant sęculum/mechus/fecis/securus/fecundus/gręcia cæcus/mecum/tecum/secum/uecors/teca/eco.

E ante d. longant disyllaba ut tedet/cedo/predo/& pedor. i. situs. Hinc demitur edo es/pes pedis/& pedum. i. baculus pastoralis

Item polisyllaba ut medicus/sedeo. Excipiuntur sedulus/seditio/& medica herba.

E ante f. longant a longis deriuata. Deficio tamē & reficio ponūtur indifferenter.

E ante g. longant æger/ægyptus/dego/egis/lego as/leges/regem/regina/regia.

E ante m. longant foemina/semita/præmium/remus: idest pars nauis: & quando e. per se syllabam facit ut emineo. Excipitur emo Item longant quæ crescunt in genitiuo ut semen & uehemens. Exceptis memor/nemus/femur & femen. Lucretius in. iiii. Surarum & feminum pedibus fundata plicari.

E ante p. longant cæpe: & quæ habent s. ante e. ut sæpe. Excipitur sepelio.

E ante q. lōgant æquus a/um/nequis/nequam/nequaquam/ęqualis/æquor.

E ante r. lōgāt heros: hęres: hęreo: feralis: erūna: cerulus. męret. i. luget: eruca: ceraunia: feria: serus a. rū: erigone: clerus: ferus: feria: ferica: feretrū. & quādo ue. ē āte r. ut ueratrū: uerus. hic d̄me uereor

De ... pendiis carminibus

uerbum & hoc nomen ueru. Item longant disyllaba: quando ha bent p. ante e. ut pero peronis: & pæra. Iuuenalis. Per glacié pe rone tegi. & Martialis. Dormiat & tetrico cũ cane pæra roget.

I tem e. ante l. n. s. r. u. longatur. Sed.

E ante l. breuiant polisyllaba: exceptis spelunca: belua: eletrum: spelea: elisius: delitiæ: & delubrum: quæ quãuis polisyllaba sint tamen longantur & contra chelim: uelim: uelut: gelu: melos: sce lus & celer: quanquam disyllaba sunt: tamen breuiãtur. Elegiã: prima producta locauit semel Ouidius: ut Venit odoratos ele gia nexa capillos.

E ante n. breniant enim: fenestra: penu: penetro: penes: penates: frenesis: & penes nomen: & quæ habent b. g. s. r. u. ante e. Hinc excipiuntur uenit præteritum huius uerbi uenio: uenum: uena tenia: uenor uenaris: trenara: senus: & senarius: quæ longantur.

E ante s. breniant composita a breuibus: ut resero & thesis.

E ante r. breuiant metallum: etiam: metuo: fretum: metrum: retro: gethe: meto tis: metus: & si p. aut r. aut u. est ante e. Hinc demi tur thetis mater achillis. Nam pro uxore oceani primam postre mamq; longam habet: & peto petis: & uetus: hinc demitur pæ tus a/um. Horatius i primo sermonum: Strabonem appellat pæ tum pater & pullum male paruum.

E ante u. breuiant seuerus: breuis & leuis. i. non grauis. Mam pro polito & lubrico longatur: ut leuis ocreas. Item corripit e. ante u. leuo as. i. exonero. Virgilius. Ego hoc te fasce leuabo. Nam ꝓ expedire producit /e/ Statius in iiii. siluarum. Hi cedunt nemus exuuntq; montes hi ferro scopulos trabesq; leuant.

I ante b. c. g. p. q. t. breuiatur. Sed.

I ante b. longãt tribula: iberna: fibula/ scribo: liburnus: liber ra/um liber. i. bacchus: ibo: uibex: sibilus: sibilo uerbum: sibilla: libo: li bum: quibo: ibis: ibidis.

I ante c. longant spiculũ: dico: dicis: uicus: trica: tricenus: uicenus ficedula: picus: licium: spica: mica. Martialis in septimo. Nullaq; mica salis/ nec amari fellis/ in illis. ficus: pica: sicut sica: sicarius:

lco tamen uariatur.

I ante g.lõgant figo:uiginti:bige:piga:frigus:frigeo:fligo: pigardus:& quæ habent s.& r.ante i.ut stigo: hinc deme stigẽ: & striges strigil uariatur.

I ante p.longant uipera:ripa.stipes:stipo:cipus.

I ante t.longant nitor:ditem:clitella.lites:italus:phiton:psitacus titan:titillo:sitis:uerbũ:glitis:itur:& quę habent m.aut r.uel u. ante i.hinc excipitur britannus:uitium:uitulus:uitellus.i.pars rubra oui.

I tem i.ante d.f.l.m.n.r.s.u.longatũr.Sed.

I ante d.breuiant idem neutri generis:fidis:corda:fidei:ideo:gnidus.i.urbs cariæ:cidonius:quidem:idoneus: & quæ habent b. aut r.aut m.ante i.hinc deme strideo:strido:rideo.

I ante f.breuiãt cyphus:scyphus:& nomina composita:ut magnificus/& his similia.

I ante l.breuiant cilydrus:philomena:philix:hilaris:cilium:cilix: milium milii genus frumenti:bilibris:pilus:pila qua luditur & uas & pes pontis:sed pro hasta & laco producitur.Item breuiãt si s.aut.t.preit ut sileo/& tilie & siler arbor.

I ante m.corripiunt himen:timum:fimus:simul:nimis.

I tem oĩa polisyllaba præter simia.

I ante n.breuiant tinea:lineo:lino:linus:nomen poetæ:& quæ habent c.m.s.ante i.ut cinis:minor: sinus:præter sinum.i.uas qđ producitur. Virgilius. Sinum lactis & hæc te liba priape quot annis.Expectare sat est

I ante r.breuiant pyra.i.rogus & lignorum congeries:lira:uirum: pirus & pirum : & omnia polisyllaba præter stiria : spirula: pirata:piramis:fluuius siue lapis.

I ante s.breuiant miser:misereor: misertũs: nisi:pro cõiũctione:nã pro nomine proprio producitur i.& composita a breuibus.

I ante u.breuiant niuis:& composita a bis & tris:ut biuiũ/triuiũ.

N otandũ quod i.aliquãdo ex uocali fit cõsonans:& ecõuerso:ut supra diximus. Virgilius. Iulius a magno demissũ nomẽ iulo.

Deppositis Carminibus

in hac dictione Iulius.i.est consonans:in iulo autem est uocalis & scanditur sic. Iulius/ama/gnode/missum/nomeni/ulo.

O ante b.d.g.m.s.longatur.Sed.

O ante b.breuiant obex in nominatiuo tantum: soboles/obesus & quando duplex consonans preit:ut globus: probus.

O ante d.breuiant modo:aduerbiũ:modus:odor & polisyllaba.

O ante g.breuiant rogo:rogus:toga.

O ante n.breuiant homo:comẽdo:stomacus:domus:omasus:dominus:como is: & coma:glomero :glomus:omitto: domo as: uomo is:& composita ab eo.

O ante s.breuiant rosa:ꝑseuca:prosa & posui.

I tem.o.ante c.f.l.n.p.q.r.t.u.breuiatur.Sed.

O ante c.longant iocundus:uocem:procerus: ocior:ocyus: fõca: uocalis:cocytus:pocula:ocior ociaris:ocia:oco as.

O ante f.longant rofum:& composita a pro:ut profuit.Exceptis proficiscor:professus :profecto:& alia:ut diximus supra de præ positionibus.

O ante l.longant nolo:molior:moles:solis:dolium:proles:solor ꝑlixus:solemnis: solers:boletus:olim:coliphia:solus:polipus colum:colo as.

O ante n.longant nonus :zona:pono:nonæ:nonarũ: & si c.d.uel p.preit ut conus:donum:pone:& similia.

O ante p.longãt opilio/popisma/propago/uitis/sopio/populus/ pro arbore/operior/tropus & opis cum nomen nymphæ est: & quæ habẽt c.ante o.hinc demitur cophinus/scopos/scopulus.

O ante q.longant composita ut quoquo & quoq; non aduerbiũ. Lucretius.Proinde licet quamuis ex uno quoq; loco sol.

O ante r.longant chorus pro uento: os oris:oro oras: coram: torax:hora:noram:corallus:ora regio:moris:doricus:fores.& si l. aut r.preit ut lorum & roris.

O ante t.longant dotis/cotis/quotidie/lothos/totus/uotum/notus/ta/tum:poto: & si duæ consonantes præcedunt: ut ꝑtinus exceptis proteruus:prothos:& prothoplaustrũ.

O ante u.lõgant ouum/oui: & cõposita a pro:ut prouideo/prouidus/prouincia:& quando.u.est purum.

V ante b.l.p.u.breuiar̃. Sed.

V ante b.longant tuber: rubigo:suber: uber:pubes: & si b.aut.n. preit: exceptis inuba pronuba & bubulcus: connubium tamẽ ponitur ad placitum.

V ante l.longant uligo:& si g.uel f.uel m.preit. Hinc excipe gula mulier & fuligo.

V ante p.longant cupa:stupa: & si preit n.uel p.uel r. ut upapa tamẽ uariatur.

V ante u.longant uua:uuidus.

V ante c.d.f.g.m.n.r.s.t.longar̃. Sed.

V ante c.breuiant lucerna:lucror:duces:ducenti:duceni:& si preit n.uel t.uel r.ut nux nucis:trux trucis:crux cis.Martialis ad gallam.Hirsutum & dura rusticitate trucem.

V ante d.breuiant rudens:pudet:rudis:trudes:trudo:studeo:pudicus:cudo:rudo aũt ponitur indifferenter.

V ante g.breuiant tugurium:& quando f.uel i.uel p.preit:præter fruges & frugi.

V ante m.breuiant humerus:humilis:sumus: & quando c.uel n.uel t.preit: ut crumena:numerus:tumidus :& reliqua.hic deme numen & struma.

V ante n.breuiant cuneus/tunica.

V ante r.breuiant nurus:curio:curulis:muria.

V ante s.breuiant susurro/pusillus.

V ante t.breuiant puto as:putris:cutis:frutex:uter:lutum:utres: & uti aduerbium: & omnia pollisyllaba. Excipiuntur mutuus: inutilis:mutuo:glutio:putreo putres:fũtilis:utilis:futuo.

De mediis syllabis.

A ante b.c.d.f.l.m.n.p.r.s.t.breuiatur. Sed.

A ante b.longatur quando sequitur bilis:ut amabilis.

A ante c.longant opacus: cloaca:& in culum desinẽtia: ut cenaculum:& habentia.a.ante cis in genitiuo:ut mendacis.

Pro ponendis carminibus.

A ante d.longat cicada.
A ante l.longant noīa tertiæ declinationis:ut australis:& obliqui neutri generis in al.ut animalis/toralis.
A ante m.longant desinentia in men:ut foramen/uelamen.
A ante n.longat tertia declinatio:ut inanis.Item deriuatiua & gẽtilia:ut montanus/mantuanus/pisanus:& quæ habent ante.a.uocalẽ:ut adrianus:& obliqui ut titanis:peanis.Itẽ uulcanus.
A ante p.longant priapus & sinape.
A ante r. longāt deriuatiuū ut armariū/granariū:& obliqui ut cal car calcaris.Excipiunt̃ cæsaris:bostaris:iubaris:nectaris:asparis quod ẽ locus in ędibus pene apertus.
A ante s.longant a longis deriuata:ut parnasus:omasus:agaso.
A ante t.longant in tes & tis desinentia:ut achates.
I tem.a.ante g.&.u.longatur.Sed.
A ante g.breuiāt noīa secūdę declinatiōis:ut pelagus:abdenago.
A ante.u.breuiāt a breuibus deriuata:& ecōuerso.
E ante b.c..d.l.m.n.q.t.longatur.Sed.
E ante b.breuiant herebus:terebinthus:unde terebentihina helle borum.
E ante c.breūiat seneca.
E ante d.breuiāt essedones:& a pede cōposita:ut quadrupedes.
E ante l.breuiant angelus:sepelio. Martialis. Heredes nolite bre uem sepelire colonum.
E ante m.breuiant heremus:uehemens:biemis:alemania.
E ante n.breuiant helena:helenus:hebenus:iuuenis.
E ante t.breuiāt temetum:uenetus:ametistus: & quæ ueniūt a ter tia declinatione:ut teres teretis.
I tem.e.ante g.f.p.r.s.breuiatur.Sed.
E ante g.longant collega:tristega:cethegus.
E ante p.longat præsepe.
E ante r.lōgāt statera:galerus:chimera:austerus:materia:pāthera.
I ante b.c.d.f.g.l.m.n.p.r.s.t.breuiat̃.Sed.
I ante.c. longant:amicus: tibicen: pudicus: conuicium:apricus:

radicitus:umbelicus:& obliq̄ nominū in.x.desinentiū ut masti cis:sandicis::& quæ cognoscūr accētu:ut numicus:piculum.

I ante d.lōgant formido/cupido/abidus/desiderium/infidus/cō sidero:& patronomica in des.ut thesides.

I ante l.longant ea quæ in ile/uel in ilis/exeunt:ut monile/quinti lis/sextilis/exilis/& asilum.

I ante m.longant sublimis/opimus:& quæ cognoscunr accentu.

I ante n.longant festino/festinus/erinis/caminus/catinum/salmū propino/quirinus/supina/sagina:& quæ cognoscunr accentu.

I ante p.lōgat obstipus.Persius.obstipo capite inquit.

I ante r lōgāt butirus/papirus/suspiria:& quæ cognoscunr accētu.

I ante s.longant paradisus/gauisus:& quæ cognoscunr accentu.

I ante t.longāt margarita/leuita/censitus/aconita/inscitia/cocitus heremita:& quæ cognoscuntur accentu:& irrito cum significat prouoco. Horatius in arte poetica. Segnius irritant animos de missa per aures:q̄ quæ sunt oculis subiecta fidelibus.

I tem.i.ante q.& u.longatur.Sed.

I ante q.longāt siliqua:& quæ a breuibus deriuantur:ut aliquis/ reliquus.

O ante b.c.d.g.l.m.p.r.breuiantur.Sed.

O ante b.longant october/ambobus/duobus.

O ante d.longant herodes/custodis.

O ante g.longat sinagoga.

O ante l.longant bibliopola/miropola.

O ante m.longant neutra ut amomum.

O ante p.longant piropus/europa.

O ante r.lōgāt pelorus/sonorus/canorus:& q̄ cognoscunr accētu.

I tem.o.ante.n.s.t.u.longatur.Sed.

O ante n.breuiant sindonis/canonis/pannonius.Tibullus.Te stis quoq; fallax pannonius gelidas passim disiectus in alpes. Item theutonicus/senones. Lucanus in primo. Nos primi seno num motus cimbrumq; furentem. Vidimus & martem lybies cursumq; furētis Theutonici quotiens romam fortuna lacessit.

De componendis carminibus.

Idem in .ii. cum post theutonicos uictos lybicosq; triumphos.

O ante t. breuiat: ostrogothus: Appollinaris in panagyrico ad ualeriũ maioranũ: Bisalta ostrogothus ꝑcustes sarmata moschus.

V ante b.l.p. breuiatur. Sed.

V ante b. longant saluber. Cõnubia ponunt̃ ad placitum.

V ante l. longãt getulus: & quæ cognoscuntur accentu.

I tem V. ante c.d.g.m.n.r.s.t. longatur. Sed.

V ante d. breuiant pecus pecudis: & quæ cognoscuntur accentu.

V ante g. breuiant sanguisuga: & quæ cognoscuntur accentu.

V ante m. breuiant incolumis: & quæ cognoscuntur accentu.

V ante r. breuiant purpura luxuria/luxurio/mercurius/cẽturio/lemures: & quæ cognoscuntur accentu.

V ante t. breuiant arbuta: & quæ cognoscuntur accentu.

P ræterea notandum est quod. V. ex uocali fit interdũ cõsonãs: & econuerso: ut supra docuimus. Horatius. Aurarũ & siluæ metu. Et scanditur sic Aura/ret silu/emetu. Nã hoc loco. V. ex cõsonante fit uocalis pp metrum. Item in hac dictione tenuia: cum. V. sit uocalis efficitur cõsonans ut tenuia triũ syllabarũ.

De ultimis syllabis.

N ominatiuus singularis has habet breues. A. ut musa. e. ut sedile o. ut uirgo. u. ut cornu. el. ut mel. il. ut uigil. ul. ut cõsul. m. ut tectum. n. ut carmen. ir. ut uir. or. ut doctor. d. ut quod: qd. t. ut caput. Sciendum tamen dictiones exeuntes in t. poni ad placitũ. Virgil. Non tibi timbre caput euandrius astulit ensis. Ouidius de fastis. Nox abiit oriturq; dies paulia poscor. Ex hiis ꝑducũtur in græcis. e. ut euterpe. o. ut dido. en. ut lien. siren. il. unum ætruscum ut tanaquil.

H æc sunt item quæ producuntur. i. ut frugi. l. ut sol. an. ut titan. on. ut memnon. in. ut delphin. as. ut facultas. c. ut lac/alec.

As. finitus nominatiuus in græcis tunc tantũ breuiatur cum gtũs in os. fuerit terminatus: ut archas archados: pallas pallados.

Er. in græcis nominibus lõgat̃: ut æther/aer. Itẽ hæ sũt quæ i monosyllabis longant̃: in disyllabis uero & deinceps corripiunt̃.

Ar ut nar: far: par: cæsar.
Er ut uer: pater.
Vr ut fur: murmur.
Is ut glis: uis: lis: fortis.
Al ut sal. Trisyllaba ut hannibal.
Item torcular & puluinar: quia quibusdam placuit hoc torculare dici: non torcular: & hoc puluinare: & non puluinar.
Es producitur. Excipiuntur corripientia penultimam crescentis genitiui: ut miles militis: pedes peditis: eques equitis: & similia. Hinc deme res: ceres: spes: fides: pesq; cum suis compositis: ut quadrupes: sonipes. Itē longa sunt quæ habēt i. ante s. ut abies paries: aries: quies. Græca uero in plurali si a genitiuo finito in dos/uenerint: ut archados: archades: breuiantur.
Os oris producitur: os ossis breuiatur. Nepos os longat: quia dicimus nepotis penultima producta. Compos breuiat os: quia dicimus compotis penultima correpta. Delos os breuiat: quia delu facit in genitiuo apud græcos.
Vs breuis est ut iustus. Excipiuntur monosyllaba & genitiuus numeri singularis & nominatiui & accusatiui & uocatiui plurales quartæ declinationis. Item longatur us. si in genitiuo crescente u. longa permanserit: ut uirtus uirtutis. Hinc excipitur palus: quod solum corripitur.
Genitiuus singularis longatur: nisi s. habuerit in fine secundum grecos: aut tertiæ fuerit declinationis. Hinc excipitur uis quod solum producitur.
Datiuus singularis producitur: sed in grecis breuiatur: ut palladii & reliqua.
Accusatiuus in latinis breuis est: in græcis tamen breuiatur cum a. uel on. fuerit terminatus ut thea: delon insula: alias lōgus ē.
Vocatiuus ī latinis breuis est: nisi finiat in i. ut mercuri. In grecis corripitur ut ulyxi: quinetiam si fuerit similis nominatiuo regulam eius seruat: ut hec paupertas: o/paupertas. In masculinis tamen producitur: ut o enea: & e. finitus tunc tamen breuis est: cū

eius nominatiuus os. fuerit terminatus ut phoebos phoebe.
Ablτũs producitur: nisi sit tertię declinationis in e. littera termina tus: præter fame.
Nominatiuus: accusatiuus: & uocatiuus plurales in masculino & fęminino producuntur. In neutro uero breuiantur. In græcis q̃ a genitiuo singulari dos finito uenerint: in masculino & fęmini no genere breuiãtur: ut huius archados: hi archades: hos archa das: alias lõgi sunt.
Genitiuus pluralis semper breuis est ĩ latinis. In græcis uero pro ducitur: ut philemon he philemon.
Datiuus & ablτũs plurales in is terminant̃: lõgi sunt: ut doctis: si bus: breuiant̃: ut agilibus: aut si gręca termĩatio ẽ ĩ sin: ut arcasin.

De pronomine.

Declinatio pronominis in hoc differt a nomine: quod in mono syllabis quæ aut uocalibus terminantur ut me: te: se: aut uocali bus constant: ut o. & a. in quolibet casu producuntur.
Genitiuus cum us finitur: breuiatur ut illius.
Datiuus longus est: præter mihi: tibi: sibi: quæ indifferenter ponũ tur. Sic reliqui quoq; casus regulam summunt ex nomine.

De uerbis.

O. ponitur ad placitum pręter monosyllaba ut do. quę sunt lõga.
E. m. r. t. us in omnibus uerbis: modis & personis & coniugatio nibus breuiãtur: ut lege: docebam: legebar: faceret: nutriremus. Sed ex his quæ finiunt in e. excipiuntur uerba secundæ coniu gationis imperatiui modi ut doce: mone: & reliqua. Item quæ exeunt in t. ponuntur indifferenter ut diximus.
Item a. ut ama. i. ut nutri. u. ut luctu. ac. ut fac. as. ut uocas. es. ut le ges: producunt̃. Excipitur es. quãdo uenit a sum es est: & ab eo composita ut abes: ades: & reliqua: in aliis producit̃ ut doces.
Is breuiat̃. Excipit̃ secũda psona pręsentis ĩdicatiui modi quartę cõ iugatiõis: ut audis: feris: nutris: & reliq̃: uolo uis: alias breuiat̃.

De aduerbiis.

L. m. n. r. in omnibus aduerbiis breuiantur: ut semel: tam: forsan:

forsitan: excipiuntur non: & en.
E. producūt ea quæ ex nomine ueniūt: & comparationis gradus seruant: ut docte/doctius/doctissime: alibi e. breuiatur ut sæpe: rite: bene: male.
I. finita semper producuntur: ut heri: præter quasi: ibi & ubi.
O. ponitur indifferenter: sicut in oibus partibus orōnis: ut falso.
As. longatur ut cras: alias: & reliqua.
Is. breuiatur ut magis: satis: & similia.
A. u. c. producuntur: ut una: noctu: & illuc. Excipiuntur ita: puta.
A ccusatiuæ præpositiones absq; iis quæ in a. exeūt & una monosyllaba cis. breuiantur.
A blatiuæ: illæ monosyllabæ longæ sunt: quæ aut uocalibus constant ut. a. aut uocalibus terminantur ut e.
V triusq; casus præpositiones omnes sunt breues.
Re. ubiq; breuiatur. Excipitur refert: cum differentiam significat: & uno uerbo reiicio: ut dictum est supra.

De coniunctionibus:

O mnes fere coniunctiones corripiuntur. Sed quę a. aut i. terminā tur: producuntur. Excipiuntur ita: quia: & nisi.
I tem producūtur quæ in n. desinunt: si ante se habuerint i. ut sin: alioquin: an: & siqua sunt alia.

De interiectionibus.

O mnes interiectiōes si monosyllabæ fuerint: ꝓducuntur: ut heu: cæteræ uero exemplo similium partium orationis existimandæ sunt: ut pape admirantis. hæc in oibus partibus orationis seruāda sunt. Excipiunt̃ quæ aut diphthongo aut positiōe longant̃.
D e figuris dictionum quæ fiunt i uersu satis dictum est superius. Synaloephe tamē (ut diximus supra) est collisio uocalis altera sequente uocali: quæ fit quotiens dictio desinit in uocalem: & sequens incipiat a uocali: tum prima uocalis quæ est ultima syllaba pręcedentis dictionis remouetur. Virgil. Extemplo ęneæ soluuntur frigore membra. Nam i dictiōe extemplo remouetur o. & scādit̃ sic. Extem. plenę. esol. uuntur. frigore mēbra. Quādoq;

tamẽ &si raro contigit: uocalis remanet: nec tollitur alia sequẽte uocali: sed tunc utplurimũ fit breuis: quanuis sit longa natura: ut apud eundem. Et longum formose uale uale inquit iolla. Nã in uerbo uale e. remanet: quanuis sequatur i. in uerbo inquit: & licet sit naturaliter longũ: tamẽ corripitur: & scãditur sic. Et lon. gumfor. moseua. leuale. inquit i. olla.

Eclipsis est collisio consonantium cum uocali: ut supra dictũ est.

Hæc de pedibus/deq; syllabis pro facultate perstrinximus: nunc autem de mensura ipsorum carminum dicendũ uidetur. Et quoniam multa ac uaria sunt illorum genera: non mihi ab re uisum est de ipsis quoq; singulis mentionem facere: & quot & quibus pedibus costent apertissime declarare: quod commode faciam: si prius hexametri ac pentametri scansionem planissime demonstrauero.

Versus igitur hexameter siue heroicus ex sex pedibus constat. i. dactylo: spondeo: & trocheo. Et dicitur hexameter ab ἐξ quod ẽ sex & μετρον. i. mensura: quia sex pedibus mensuratur. Sciendũ est quod dactylus licet possit esse in omni sede præterq̃ in sexta frequentius tamen ac necessario erit in quinta. Spõdeus i omni sede: sed raro in quinta. Trocheus autem solummodo in sexta: ut Armaui. dactyl. rumq;ca. dactyl. notro. spon. iequi. spon. pri musab. dactyl. oris. spon. Itali. dactyl. amfa. spon. toprofu. dac. gus la. spõ. uinaq;. dac. uenit. troch. Item Cornua. dac. uela. spõ. tarob. spon. uertimus. dactyl. anten. spõ. natum. troch. Sciendũ est tamen quod trocheus ponitur pro spondeo: quia carmen hexametrum quatuor & uiginti temporibus constare debet. Non nunquam tamen inuenitur proceleumaticus pro dactylo ut Genua labant. Item peon tertius: ut hærent parietibus scalę. Item anapestus ut fluuiorum rex eridanus.

De pentametro.

Pentamer uersus ex quinque pedibus cõstat: & deriuatur α πεντε. i. quinque & μετρον mẽsura: & in primo & secundo pede potest esse dactylus siue spondeus: deinde linquimus syllabam

plurimum longam. Raro enim breuis reperitur talis cesura. Postremo duos dactylos ponimus: & unam in fine syllabam siue breuem siue longam: ut Hoc breue nescires unde mouet opus: quod duobus modis scanditur. Hoc breue. dactyl. nesci. spon. res. unde mo. dactyl. uetur o. dactyl. pus. Item Proueni. dactyl. unt uacu. dact. e/carmina. dact. mentis o. dact. pus. Aut post illas duas priores sedes i quibus diximus indifferenter poni dactylum uel spondeum: collocamus spondeum: rarissime autem trocheum. In quarta sede anapestum: & in quinta uel anapestũ: uel tribrachum: ut Hoc breue. dactyl. nesci. spon. res un. spõ. de moue. anape. tur opus. trib. Item. Protinus. est ocu. lis co. gnita no. stratuis.

De trochaico.

Inuenitur quoddam genus carminum trochaicum alcmaniũ: constans quatuor pedibus: uidelicet: tribus primis trocheis: & ultimo spondeo. Secundus uero uersus pherecrarius habet tres pedes: anapestum: dactylum: & in fine spõdeum: quo quidem genere usus est boetius.

Quos uides sedere celso.

Solii culmine reges. & scãdit sic. Quos ui. tro. des se. tro. dere. tro. celso. spon. Solii. anape. culmine. d. reges. sp.

Est & aliud genus: cuius primus uersus est quadripes: ut superior uersus. Secundus uero uersus est tripes: primus trocheus: secundus spondeus: tertius dactylus: ut in sacris litteris.

Pange lingua iam tropeum.
Caterinę uirginis.
Quæ colebat trinum deum.
Atq; fidem numinis. & scanditur sic. Pange. tro. lingua. tro. iam tro. spon. peum. tro. Cate. tro. rinæ. sp. uirginis. d. Sciendum qđ carmina trochaica possunt recipere imparibus locis tribrachũ: & aliquando dactylum: paribus uero spondeum: anapestum: & dactylum.

De iambico.

Inuenitur ēt aliud genus carminū iambicum archilochium: quod cōstat tribus pedibus: amphibracho: & duobus iambis: siue altero pyrrhichio. Sequēs uero uersus est hipponacticus: cōtinēs quinq; pedes & syllabam in fine: hoc est: quinq; iambos: & in fine syllabam. Quo genere usus est Horatius.

Non ebur neq; aureum

Mea renidet in domo lacunar. & scandit̄ sic. Non ebur. amphibra. nequau. iamb. reum. pyr. Mea. iamb. reni. iamb. det in. iamb. domo. iamb. lacu. iamb. nar. syllaba.

Est & aliud genus iambicum hipponacticum: constans sex pedibus. i. sex iambis. Potest tamen recipere spondeum siue pyrrhichium in paribus locis. Sequens uersus archilochius habet quatuor pedes: uidelicet: iambos: admixto tamen aliquando spondeo siue pyrrhichio: ut apud Horatium.

Ibis liburnis inter alta nauium.

Amice propugnacula. & scanditur sic. Ibis. sp. libur. iamb. nis in. iamb. teral. iamb. tana. iamb. uium. pyr. Ami. iamb. ce pro. iamb. pugna. sp. cula. pyr.

Est & aliud genus iambicum hipponacticum: habens sex pedes: spondeum. iambū: spondeū: & in quarta & ī quinta sede iambū & in fine trocheum: & aliquando spondeum. Secundus uersus est sapphicus: cōstans sex pedibus & pētimemeri. i. duobus dactylis: & deinde syllaba: & deinde quatuor iābis. ut apud eūdē.

Pecti nihil me sicut antea iuuat.

Scribere uersiculos amore percussum graui. & scanditur sic. Pecti. spon. nihil. iamb. mesi. sp. cut an. iamb. tea. iamb. iuuat. tro. Scribere. d. uersicu. d. los. syllaba. amo. iamb. reper. iamb. cussum. sp. graui. iamb.

Est & aliud genus iambicum hipponacticum recipiens sex pedes spondeum: iambum: spondeum: & duos iambos: & in fine iambum siue pyrrhichium: ut apud eundem.

Iam iam efficaci do manus scientiæ. & scanditur sic. Iamief. spond. fica. iamb. cido. spon. manus. iamb. scien. iamb. tiæ. iamb.

Et est qui scazon dicit̃ uersus Senarius locis paribus aut iambos aut pedes admittens trisyllabos: a breui incipiens: prӕterq̃ ĩ sexto: in quo necessario habet spondeũ. Locis autem ĩparibus uel hos ipsos: uel spõdeos habet. Spondeũ tamen in penultima se de nõ admittit: ut illud. Baiana nostri uilla basse fausti. & scandit̃ sic. Baia. sp. nano. iãb. stri uil. sp. la bas. iãb. se fau. iãb. stini. sp.

De dactylico.

Inuenit̃ quoddã genus carminũ dactylycũ sapphicũ: cõstãs qnq; pedibus: trocheo: spondeo: dactylo: & duobus trocheis in fine Quartus uersus ẽ adonius dimeter dactylicus: constat ex duobus pedibus: dactylo & trocheo: ut apud eundem.

Iam satis terris niuis atq; dire
Grandinis misit pater & rubente
Dextera sacras iaculatus arces

Terruit urbẽ. & scãdit̃ sic. Iam sa. tro. tis ter. sp. ris niuis. d. atq;. tr. dire. sp. Grãdi. nis mi. sit pater. & ru. bẽte. Dexte. ra sa. cras iacu. latus. arces. Terruit. d. urbem. tro.

Est & aliud genus dactylicũ sapphicũ pẽtametrũ: de quo supra dictũ ẽ. Sequẽs uero uersus ẽ gliconius trimeter: qui constat spondeo & duobus dactylis: ut est apud boetiũ.

Cum polo phoebus roseis quadrigis

Lucẽ spargere cęperit. & scãdit̃ sic. Cũ po. tr. lophoe. sp. bus rose. d. is qua. tr. drigis. sp. Lucem. sp. spargere. d. cęperit. d.

Est ẽt aliud genus dactylicũ archilochiũ: constans septẽ pedibus: duobus primis dactylis: spõdeo: & alio dactylo: & ĩ quinta & ĩ sexta sede trocheo: & ĩ fine trocheo uel spõdeo: ut ẽ apđ horatiũ.

Soluitur acris hiems grata uice ueris & fauoni. Sequens uersus ẽ archilochius: q̃ cõstat quinq; pedibus & syllaba: hoc ẽ: duobus primis iãbis: & deinde syllaba: & ĩ tertia & quarta sede trocheo: & in quinta spondeo: ut Trahuntq; siccas machinӕ carinas. & scandit̃ sic. Soluit̃. d. acris hi. d. emis gra. sp. ta uice. d. ueris. tro. & fa. tro. ueni. sp. Trahunt. iamb. q; sic. iamb. cas. syllaba. machi. tro. neca. tro. rinas. sp.

Est & aliud genus dactylicum alcaicum quod cõstat quatuor pedibus & pentimemeri: hoc est: duobus iambis: pentimemeri: & duobus dactylis. Tertius uero uersus ẽ iambicus archilochius q̃ constat quatuor pedibus & una syllaba in fine. In primo iambo uel spondeo: in secundo iambo: in tertio iãbo: uel spondeo: in quarto iambo uel pyrrhichio: & in fine syllaba. Quartus uersus ẽ alcmanius constans quatuor pedibus: duobus primis dactylis: tertio trocheo: quarto spondeo: ut apud eundem.

Vides ut alta stet niue candidum:
Soracte nec iam sustineant onus:
Siluæ laborantes geluq;
Flumina constiterant acuto. & scãdit̃ sic. Vides. iãb. ut al. iamb ta. syllaba. stet niue. dac. candidum. dac. Sorac. spond. tenec. iamb. iam. penti. sustine. dactyl. ant onus. dact. Siluæ. sp. labo. iamb. rantes. spon. gelu. iamb. q;. syllaba. Flumina. d. cõstite. d. ranta. tro. cuto. spon.

Est item aliud genus dactylicum alcmanium: constans quatuor pedibus & syllaba: spondeo: dactylo: pẽtimemeri: in tertia sede dactylo: & in fine spondeo: quo usus est boetius.

Heu q̃ præcipiti mersa profundo.
Mens hebet propria luce relicta. & scanditur sic. Heuq̃. spon. præcipi. dactyl. ti. syllaba. mersa pro. dactyl. fundo. spon.

Est & aliud genus dactylicũ phaletiũ siue hendecasyllabũ: pẽtametrum. cõstans spõdeo: dactylo: & tribus trocheis: ut Martialis.

Cuius uis fieri libelle munus. & scanditur sic. Cuius. spõ. uis fie. dactyl. rili. tro. belle. tro. munus. tro. In prima tamen sede habet interim & iambum atq; trocheum.

Est & aliud genus dactylicũ adoniũ: de quo ĩ sapphico ẽ dictũ: cõstãs duobus pedibus: dactylo & spõdeo siue trocheo: ut apud eundem.

Nubibus atris
Condita nullum
Fundere possunt

Sidera lumen. & scanditur sic. Nubibus. dac. atris. spon. condita. dact. nullum. troch.

Est & aliud genus dactylicum phaletium siue itphallicum: cōstās quatuor pedibus: idest tribus dactylis & pyrrhichio: ut apud eundem.

Qui serere ingenuum uolet agrum.

Liberat arua prius fructibus. & scandit sic. Quisere. dactyl. ringe nu. dactyl. umuolet. dactyl. agrum. pyrrh. Liberat. d. aruapri. d. usfruct. sp. tibus. pyr.

Est & aliud genus dactylicum alcmanium: constans sex pedibus & una syllaba. i. duobus dactylis & spondeo: deinde syllaba: in quarta sede anapesto: in quinta dactylo: in sexta spondeo: siue trocheo: ut apud eundem.

Omne hominum genus in terris simili surgit ab ortu. & scanditur sic. Omnhomi. dact. numgenus. dact. in ter. spō. ris. syllaba. simi li. anape. surgit ab. dac. ortu. spon.

Est & aliud genus dactylicum alcmanium: quod constat quatuor pedibus: dactylo: spōdeo: & duobus dactylis: & sequēs uersus sit iambicus archilochius: & constat spondeo & iambo: in tertia sede spondeo: in quarta iambo: ut apud eundem.

Sunt & enim penne uolucres mihi.

Quæ celsa conscendunt poli. & scanditur sic. Sunt & e. dactyl. nim pen. spon. neuolu. dactyl. cres mihi. dactyl. Quæ cel. spō. sacon. iamb. scendunt. spon. poli. iamb.

Est & aliud genus dactylicum archilochiū: quadrupes. primi duo pedes possunt esse dactyli siue spondei: tertius dactylus: quartus spondeus siue trocheus: ut apud eundem.

Si uis celsi iura tonantis.

Pura solers cernere mente. & scanditur sic. Si uis spon. celsi. spon. iurato. d. nantis. tro.

De anapesto.

Inuenitur quoddam genus carminum Anapesticum pindaricum constans quatuor pedibus: spondeo: anapesto: dactylo: & in

fine trocheo: ut est apud eundem.

O stelliferi conditor orbis. & scanditur sic. O stel. spon. liferi. ana. conditor. da. orbis. tro.

E st & aliud genus anapesticũ partheniaticum: constans tribus pedibus & una syllaba. In primo spondeus: in secundo & in tertio loco anapestus: & deinde syllaba: ut apud eundem.

F elix nimium prior ætas. & scãditur sic. Felix. spon. nimium. ana. priore. ana. tas. syllaba. Notandum quod hoc genus carminum potest recipere tribrachum: spondeum: & frequenter dactylum apud comicos: & sæpe cum superest syllaba in duas breues diuiditur.

De choriambico.

I nuenitur quoddam genus carminum asclepiadeum: quod constat quatuor pedibus: spondeo: duobus choriambis: & in fine pyrrhichio siue iambo: quo quidem genere usus est Horatius.

Mecenas atauis edite regibus. & scãdit̃ sic. Mece. spon. nasatauis. cho. editere. cho. gibus. pyr.

E st & aliud genus choriambicũ gliconicũ: cõstãs tribus pedibus: spõdeo: choriãbo: & pyrrhichio siue iãbo. Secũdus uero uersus est asclepiadeus: constans quatuor pedibus: spondeo: duobus choriambis: & in fine pyrrhichio: ut apud eundem.

S ic te diua potens cypri
Sic fratres helenæ lucida sidera. & scanditur sic. Sic te. spon. diua potens. cho. cypri. ia. Sic fra. spon. tres helenę. cho. lucidasi. cho. dera. pyr.

E st & aliud genus choriambicum Aristophanium: constans quatuor pedibus: uidelicet: epitrito secundo: duobus choriambis: & bacchio: ut apud eundem.

T e deos sibarim cur properes amãdo. & scanditur sic. Te deos o. epi. rosibarim. cho. cur properes. cho. amando. ba.

E st & aliud genus choriambicum Alcaicum pemptametrum: constans spondeo & tribus choriambis: & in fine pyrrhichio: ut est apud eundem.

Tu ne quesieris scire nefas quem mihi quem tibi: & scanditur sic.
Tu ne. spon. quesieris. cho. scire nefas. cho. quē mihi quē. cho. tibi. pyr.

De Ionico carmine.

I nuenitur quoddam genus carminum ionicū sapphicum: cōstās tribus ionicis minoribus: ut apud eundem.

M iserarum est nec amori dare ludum: & scanditur sic. Miserarest. io. nec amori. io. dare ludum. peon tertius: loco ionici. Præterea notandum est quod hoc genus carminum non recusat diambū ditrocheum: & peonem tertium.

N eq3 tamen inficias ierim: inueniri super hæc & alia metrorū genera: quorum tamē facile is rationem deprehēderit: quem supradicta non fugerint. Nos hæc carptim introductionis causa contēti attigisse: studiosos eius rei ad aliorū uolumina delegamus.

I mpressum est hoc opus rudimentorum grammatices florentiæ
per me Antonium bartholomei mischomini Anno salutis
M. CCCC LXXXII. idibus mais. hora. decimaoctaua.

